

**Strategia Rozwoju
Gminy Krościenko Wyżne
na lata 2026-2035**

Grudzień, 2025 r.

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035

Zamawiający:

Gmina Krościenko Wyżne z siedzibą:
Urząd Gminy Krościenko Wyżne
ul. Południowa 9
38-422 Krościenko Wyżne

Wykonawca:

Opracowania Środowiskowe Andrzej Karkowski
Osiedle Czecha 127/30
61-298 Poznań
www.opracowaniasrodowiskowe.pl

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	6
1.1.	PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA	6
1.2.	DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU	7
1.3.	METODOLOGIA PRAC NAD NOWĄ STRATEGIĄ	8
1.4.	UDZIAŁ INTERESARIUSZY W OPRACOWANIU DOKUMENTU	8
II.	WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY	11
2.1.	WNIOSKI W SFERZE SPOŁECZNEJ	11
2.2.	WNIOSKI W SFERZE GOSPODARCZEJ	12
2.3.	WNIOSKI W SFERZE PRZESTRZENNEJ	13
2.4.	WNIOSKI W SFERZE KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ	14
III.	DEMOGRAFIA – STAN OBECNY I PROGNOZY	16
3.1.	DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO	16
3.2.	PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	20
IV.	CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, PRZESTRZENNYM I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWYM	26
4.1.	ANALIZA SWOT	26
4.2.	BARIERY ROZWOJOWE I POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY	29
4.3.	WIZJA I MISJA GMINY	30
4.4.	CELE STRATEGICZNE	31
V.	KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH	32
5.1.	CELE OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH	32
5.2.	ZADANIA WŁASNE GMINY	37
5.3.	SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNymi	41
VI.	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA	43
6.1.	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	43
6.2.	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	44
VII.	MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY, ROZUMIANY JAKO DOCELOWY UKŁAD ELEMENTÓW SKŁADOWYCH PRZESTRZENI	47
7.1.	STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ WRAZ Z ROLĄ I HIERARCHIĄ JEDNOSTEK OSADNICZYCH	49
7.1.1.	POŁOŻENIE GMINY	49
7.1.2.	UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE SIECI OSADNICZEJ	50
7.1.3.	UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE SIECI OSADNICZEJ	51
7.1.4.	FUNKCJA ROLNICTWA W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ	53
7.1.5.	FUNKCJA TURYSTYKI W KSZTAŁTOWANIU W SIECI OSADNICZEJ	54
7.1.6.	UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ	55
7.2.	SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH	57
7.2.1.	KLIMAT	57
7.2.2.	KORYTARZE EKOLOGICZNE	61

7.2.3.	ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT	63
7.2.4.	PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY POWIERZCHNIOWE	65
7.2.5.	PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY INDYWIDUALNE	69
7.2.6.	JAKOŚĆ POWIETRZA	70
7.2.7.	GOSPODAROWANIE WODAMI	77
7.2.8.	ZASOBY GEOLOGICZNE	87
7.2.9.	GOSPODARKA ODPADAMI	90
7.2.10.	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA	92
7.3.	GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH, W TYM PIESZYCH I ROWEROWYCH	96
7.3.1.	UKŁAD KOMUNIKACYJNY	96
7.3.2.	TRANSPORT PUBLICZNY	97
7.3.3.	KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA.....	99
7.4.	GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ.....	100
7.4.1.	WODOCIĄGI I KANALIZACJA	100
7.4.2.	INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO	101
7.4.3.	ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ.....	102
7.4.4.	SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	102
7.4.5.	STOWARZYSZENIA	114
7.4.6.	POMOC SPOŁECZNA	115
7.4.7.	KULTURA I BIBLIOTEKI	118
7.4.8.	SPORT I REKREACJA	122
7.4.9.	OCHRONA ZDROWIA	123
7.4.10.	AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH – KAPITAŁ SPOŁECZNY	125
7.4.11.	BEZROBOCIE W KONTEKŚCIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO	126
7.4.12.	ZASOBY MIESZKANIOWE	127
7.4.13.	MIEJSCA KOMUNALNE.....	128
VIII.	USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE KROŚCIENKO WYŻNE	129
8.1.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU	129
8.2.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	134
8.3.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ	136
8.4.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (DZ. U. Z 2024 R. POZ. 1130 Z PÓŹN. ZM.)	137
8.5.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO.....	138
8.6.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ	138
8.7.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW	140
8.8.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO	140
8.9.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....	141
8.10.	USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI	142

IX.	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA, O KTÓREJ MOWA W ART. 11 UST. 1 USTAWY Z DNIA 5 CZERWCA 1998 R. O SAMORZĄDZIE WOJEWÓDZTWA (DZ. U. Z 2025 R. POZ. 581), WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ.....	143
9.1.	INFORMACJE OGÓLNE.....	143
9.2.	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM	144
X.	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY, JEŻELI TAKIE ZIDENTYFIKOWANO, WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	149
10.1.	INFORMACJE OGÓLNE.....	149
10.2.	MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY KROSNO.....	150
10.3.	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY	158
XI.	SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	158
11.1.	SYSTEM REALIZACJI STRATEGII	158
11.2.	MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII.....	159
11.3.	EWALUACJA STRATEGII I JEJ AKTUALIZACJA	161
11.4.	WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH	161
XII.	RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	162
12.1.	FINANSE GMINY KROŚCIENKO WYŻNE – ANALIZA STANU OBECNEGO	162
12.2.	RAMY FINANSOWE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU.....	165
12.3.	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU.....	167
XIII.	PODSUMOWANIE	172
	SPIS TABEL.....	176
	SPIS RYCIN	177

I. WSTĘP

1.1. PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

W celu realizacji obowiązku wynikającego z art. 10e ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2025 poz. 1153 z późn. zm.) Gmina przystąpiła do sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

Strategia rozwoju to dokument ukierunkowujący politykę rozwoju gminy. Stanowi odpowiedź samorządu gminnego na zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze i prawne, wymagające nowego spojrzenia na posiadane zasoby i perspektywy rozwoju.

Art. 10a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2025 poz. 198 z późn. zm.) stanowi, że w celu opracowania strategii rozwoju niezbędne jest przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. **Diagnoza** została sporządzona w oparciu o zebrane dane ilościowe i jakościowe. Uwzględniono także położenie Gminy Krościenko Wyżne w odniesieniu do obszarów funkcjonalnych. W niniejszej strategii przedstawiono wnioski z diagnozy.

Udział mieszkańców i innych interesariuszy zapewniono już na wczesnym etapie prac diagnostycznych, poprzez zebranie opinii o stanie Gminy i oczekiwań w zakresie jej rozwoju.

W niniejszej **strategii rozwoju** zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne, przewidziane do wykonania w okresie jej obowiązywania. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów. Wybrane zadania uszczegółowiono, podając dla nich ramy finansowe i czasowe oraz plan finansowania.

Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla gminy).

Projekt strategii podlega konsultacjom społecznym m.in. z mieszkańcami, przedsiębiorcami, sąsiednimi gminami i ich związkami. Kierowany jest także do zaopiniowania przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie. W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko uzyskiwane są właściwe uzgodnienia / opinie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Na wstępie należy jednak zaznaczyć, że niniejsza strategia rozwoju nie jest aktem prawa miejscowego. W związku z tym ustalenia i rekomendacje w niej zawarte są propozycjami, które nie mają rangi obowiązującego prawa miejscowego.

Strategia jest zgodna z projektem **planu ogólnego**.¹ To właśnie plan ogólny jest aktem prawa miejscowego, który uwzględnia się przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Zgodnie z art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688),

¹ Projekt planu ogólnego dostępny jest na stronie <https://bip.kroscienkowyzne.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-1354>

z dniem wejścia w życie planu ogólnego Gminy Krościenko Wyżne traci moc obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne przyjęte uchwałą Nr XXI/149/2001 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 9 listopada 2001 r. w sprawie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne, zmienione uchwałą Nr XXIX/227/2013 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 25 września 2013 r. w sprawie Zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne i uchwałą Nr LI/344/2023 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 30 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne.

1.2. DOTYCHCZAS OBOWIĄZUJĄCA STRATEGIA ROZWOJU

Cele strategiczne Gminy Krościenko Wyżne realizowano dotychczas w oparciu o „Strategię Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne do roku 2025” przyjętą uchwałą Nr XIII/93/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 27 stycznia 2016 r. Były one następujące:

- a. obszar: zaspokojenie potrzeb mieszkańców:
 - poprawa warunków i jakości życia mieszkańców gminy,
- b. obszar: zasoby i potencjały gminy:
 - poprawa stanu rozwoju zasobów technicznych gminy,
 - uporządkowana gospodarka przestrzenna gminy,
 - zachowany i wykorzystany potencjał kulturowy gminy,
 - poprawa stanu środowiska naturalnego gminy,
 - poprawa poziomu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego gminy,
- c. obszar: gospodarka i promocja gminy:
 - wzrost potencjału gospodarczego gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne do roku 2025 była dokumentem kierunkowym, swoistą mapą drogową, stanowiącą podstawę do podejmowania skoordynowanych działań przez wszystkich partnerów społecznych Gminy.

Pozwoliło to na kompleksowe ujęcie zrównoważonego rozwoju Gminy. Władze Gminy podczas realizowania Strategii wykorzystywały operacyjne narzędzia planistyczne, pozwalające na podjęcie ostatecznych decyzji. Tymi narzędziami były:

- wieloletnia prognoza finansowa,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- budżet Gminy,
- konkretne projekty i programy,
- aplikacje o zewnętrzne źródła dofinansowania,
- zadania wyznaczane urzędnikom Gminy i jednostkom podległym Gminie.

Władze Gminy kompleksowo podchodziły i dalej będą podchodzić do realizacji strategii, koncentrując środki na zadaniach skutkujących największymi korzyściami

społecznymi, jak również weryfikując plany i działania, mając na uwadze ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Postawiono na otwartą komunikację z mieszkańcami oraz rozwijanie współpracy partnerów społecznych, nie zapominając o ciągłym monitorowaniu realizacji strategii.

1.3. METODOLOGIA PRAC NAD NOWĄ STRATEGIĄ

Prace zmierzające do opracowania strategii opierały się na wykorzystaniu uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- pozyskanie informacji z samorządu gminnego i jednostek mu podległych,
- analiza danych zawartych w Raportach o stanie Gminy Krościenko Wyżne,
- zebranie informacji od podmiotów działających na opisywanym terenie,
- analiza danych Głównego Urzędu Statystycznego,
- ocena stanu środowiska na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska,
- analiza treści zawartych w ogólnodostępnych portalach np. Hydroportal, Geoportal, Geoserwis, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody,
- badanie tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach, określenie wyzwań rozwojowych,
- analizy strategiczne,
- badania ankietowe wśród mieszkańców,
- spotkania informacyjne i konsultacyjne z przedstawicielami samorządu lokalnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami.

Podstawą przyjętych założeń jest **Diagnoza** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych przygotowana w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

Diagnoza zawiera komplet statystyk i danych, natomiast w niniejszej strategii umieszczono wybrane dane oraz wyniki analiz.

1.4. UDZIAŁ INTERESARIUSZY W OPRACOWANIU DOKUMENTU

Strategia powstała także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia.

Opracowanie strategii rozwoju było szansą na przeprowadzenie ustaleń z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Prace obejmowały analizę obecnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej Gminy Krościenko Wyżne oraz możliwości jej dalszego rozwoju. Dzięki temu powstał dokument odpowiadający potrzebom różnych środowisk, będący konsensusem pomiędzy różnymi wizjami rozwoju.

Prace nad projektem strategii rozwoju gminy rozpoczęło podjęcie uchwały Nr XII/85/2025 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 6 lutego 2025 r. (zmienionej uchwałą

z dnia 17 listopada 2025 r.), która określiła szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu strategii rozwoju gminy, w tym tryb konsultacji, o których mowa w art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198).

Po wyłonieniu wykonawcy niniejszej strategii rozwoju rozpoczął się proces zbierania danych i informacji niezbędnych do opracowania pełnej dokumentacji.

Uznano, że w celu dobrego przygotowania się do opracowania strategii rozwoju niezbędne jest przeprowadzenie **badania ankietowego**. Pozwoliło to poznać ocenę stanu aktualnego Gminy Krościenko Wyżne, a także poznać propozycje i pomysły uczestników ankiety w zakresie rozwoju Gminy w nadchodzących latach.

Zaproszenie do udziału w ankiecie przygotowanej na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” zostało podane do publicznej wiadomości poprzez publikację:

- w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Krościenko Wyżne,
- w sposób zwyczajowo przyjęty, m.in. wywieszenie informacji w gablocie ogłoszeniowej Urzędu Gminy Krościenko Wyżne oraz na tablicach informacyjnych zlokalizowanych na terenie gminy,
- w mediach społecznościowych Gminy Krościenko Wyżne np. na platformie Facebook.

W zaproszeniu do udziału w ankiecie poinformowano, że dokument będzie odpowiedzią na wyzwania nadchodzącej dekady oraz określi cele strategiczne i zadania, które należy zrealizować. Aby dostosować treść dokumentu do potrzeb indywidualnych Gminy Krościenko Wyżne niezbędne było poznanie opinii i odczuć uczestników badania ankietowego, których poproszono m.in. o ocenę silnych i słabych stron Gminy Krościenko Wyżne. Zwrócono się też z prośbą o wskazanie szans (potencjału) i trudności, które Gmina Krościenko Wyżne musi przezwyciężyć w drodze do prawidłowego i harmonijnego rozwoju.

Ankieta była anonimowa, a jej wypełnienie dobrowolne. W zaproszeniu do udziału w ankiecie poinformowano, że im więcej osób włączy się w opracowanie strategii, tym lepiej odpowie ona na oczekiwania społeczne.

Ankiety skierowano do nieograniczonego grona odbiorców. Są to nie tylko mieszkańcy, przedsiębiorcy, pracownicy, ale wszystkie osoby, niezależnie od wieku czy wykształcenia, organizacje, stowarzyszenia, związki i inne niewymienione wprost osoby. Wszyscy, którym leży na sercu rozwój Gminy Krościenko Wyżne.

Ankiety można było wypełnić jednokrotnie, korzystając wyłącznie z jednego z niżej wymienionych sposobów:

1. Wypełnienie ankiety on-line (przez Internet) wchodząc na stronę internetową podaną w ogłoszeniu lub za pomocą zamieszczonego kodu QR.
2. Wypełnienie tradycyjnej ankiety dostępnej w formie wydruku:
 - ✓ w Urzędzie Gminy Krościenko Wyżne, ul. Południowa 9, 38-422 Krościenko Wyżne;
 - ✓ w budynku użyteczności publicznej w Krościenku Wyżnym, ul. Południowa 11A, 38-422 Krościenko Wyżne;
 - ✓ w budynku użyteczności publicznej w Pustynach, ul. Kościelna 4A, 38-422 Krościenko Wyżne,

- i wrzucenie jej do oznaczonego pojemnika.
- 3. Pobranie ankiety do samodzielnego wydruku dostępnej:
 - ✓ na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Gminy Krościenko Wyżne: www.bip.kroscienkowyzne.pl zakładka „Konsultacje społeczne”;
 - ✓ na stronie internetowej Gminy Krościenko Wyżne: www.kroscienkowyzne.pl w zakładce „Dla mieszkańców” - „Udział w życiu publicznym”, a następnie:
 - przesłanie skanu ankiety na adres e-mail urząd@kroscienkowyzne.pl (w tytule wiadomości wpisując „ankieta strategia rozwoju” lub
 - przesłanie ankiety papierowej listem tradycyjnym na adres Urzędu Gminy Krościenko Wyżne.

We wzorze ankiety poinformowano, że jej wypełnienie potrwa 10-15 minut. Wskazano też, że należy wybrać (zaznaczyć X) jedną odpowiedź. Tylko w pytaniu o zatrudnienie można było zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

W czasie prowadzonego badania ankietowego, tj. w dniach od 10 kwietnia do 19 maja 2025 r. **wypełniono łącznie 83 ankiety**, w tym 29 on-line (przez Internet) i 54 w formie papierowej.

Sprawozdanie z badania ankietowego w celu sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” stanowi integralną część prac zmierzających do opracowania niniejszej strategii.

Kolejnym etapem prac było sporządzenie **Diagnozy** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym obszarów funkcjonalnych przygotowanej w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035. W zależności od dostępności danych, w poszczególnych zjawiskach, wykorzystane zostały najbardziej aktualne źródła informacji, dostępne w momencie przygotowywania dokumentu. Pochodzą one zarówno ze źródeł wtórnych obejmujących różnego rodzaju opracowania tematyczne, jak i pierwotnych, tj. danych statystycznych pozyskanych ze statystyki publicznej krajowej (Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego – BDL GUS).

Wnioski płynące z Diagnozy są podstawą do podjęcia kluczowych działań wobec aktualnych wyzwań rozwojowych Gminy poprzez dostarczenie pogłębionej wiedzy na temat zjawisk i procesów zachodzących na jej obszarze w okresie ostatnich 5 lat.

Na bazie prowadzonych wcześniej prac, dzięki analizie dokumentów i wskazaniu priorytetowych zadań przez władze Gminy Krościenko Wyżne możliwe było opracowanie **projektu strategii rozwoju**.

Projekt strategii rozwoju gminy podlega **konsultacjom** w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Niniejszy projekt strategii rozwoju gminy jest opiniowany przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w zakresie sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji dotyczących kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii

rozwoju województwa. Ma to zapewnić systemową spójność dokumentów oraz umożliwić komplementarność działań podejmowanych na różnych poziomach zarządzania. Zarząd Województwa wydaje opinię w terminie 30 dni od dnia otrzymania projektu strategii rozwoju gminy. W przypadku braku opinii we wskazanym terminie uznaje się, że strategia rozwoju gminy jest zgodna ze strategią wojewódzką.

Ważnym elementem zmierzającym do uchwalenia niniejszej strategii rozwoju może być **strategiczna ocena oddziaływania na środowisko**. Zasady przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określa ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Projekt strategii rozwoju gminy jest jednym z dokumentów, które obowiązkowo podlegają strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (sooś), o ile wyznacza ramy dla późniejszej realizacji projektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Opinię o zasadności przeprowadzenia oceny oraz o jej zakresie wydaje regionalny dyrektor ochrony środowiska, państwowy wojewódzki inspektor sanitarny w terminie 30 dni od otrzymania pisma. Wójt może wnioskować o odstąpienie od przeprowadzenia sooś, wykazując że realizacja postanowień strategii (albo jej zmiany) nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

II. WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY

2.1. WNIOSKI W SFERZE SPOŁECZNEJ

Liczba mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne wg GUS na koniec roku 2024 wynosiła 5 294 osoby, w tym 2 618 kobiet i 2 676 mężczyzn.

W ujęciu wieloletnim obserwowany jest spadek liczby ludności związany z migracjami ludności m.in. do miast, szkół, pracy.

Wraz ze spadkiem liczby ludności, zmniejsza się gęstość zaludnienia. Wyjątkiem jest sytuacja z przełomu lat 2020 i 2021, gdzie średnia liczba ludności na 1 km² znacząco wzrosła. Spowodowane było to zmianą granic administracyjnych (około 96 ha po zlikwidowanym lotnisku „Iwonicz” z Gminy Krościenko Wyżne zostało włączone do Krosna).

Gmina Krościenko Wyżne cechuje się najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia wśród gmin wiejskich powiatu krośnieńskiego.

W ujęciu ekonomicznych grup wieku obserwowany jest proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat i mężczyźni od 65 lat włącznie), a zmniejszania udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Zgodnie z długoterminową prognozą GUS liczba ludności będzie się zmniejszać, a ponadto postępować będzie proces „starzenia się ludności” co oznacza, że:

- zwiększy się udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
- obserwowana będzie nadwyżka liczby zgonów nad liczbą urodzeń.

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonują jeden klub dziecięcy, jeden dzienny opiekun, dwa żłobki niepubliczne i trzy przedszkola:

- Klub Dziecięcy Angelandia z siedzibą w Krościenku Wyżnym, prowadzony przez Centrum Opieki i Rozrywki Dziecięcej Angelika Wagner,
- Dzienny Opiekun Angelika Wagner,
- dwa żłobki: Niepubliczny Żłobek „Motylek” oraz Niepubliczny Żłobek „Chmurka”,
- Przedszkole św. Józefa prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny oraz Przedszkole Integracyjne „Motylek” prowadzone przez osobę fizyczną,
- Samorządowe Przedszkole im. Wandy Chotomskiej, którego organem prowadzącym jest Gmina Krościenko Wyżne.

Gmina jest też organem prowadzącym dla Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym.

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje 19 stowarzyszeń (w tym 17 stowarzyszeń mających siedzibę w Gminie Krościenko Wyżne).

Ustawowe zadania w zakresie pomocy społecznej realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku Wyżnym.

Samorządową instytucją kultury Gminy Krościenko Wyżne, mającą na celu zaspokajanie potrzeb kulturalnych, edukacyjnych i informacyjnych jej mieszkańców jest Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym. Działają dwie placówki: biblioteka główna w Krościenku Wyżnym oraz filia w Pustynach. Systematycznie rośnie liczba czytelników i liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika.

Propagowanie działań o charakterze sportowym i rekreacyjnym wśród dzieci, młodzieży i dorosłych oraz zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie upowszechniania sportu i rekreacji ruchowej jest głównym zadaniem Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Podstawową opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krościenku Wyżnym, który posiada filię w Pustynach.

2.2. WNIOSKI W SFERZE GOSPODARCZEJ

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2024 r. na terenie Gminy Krościenko Wyżne prowadziło działalność 626 podmiotów gospodarki narodowej. Dominują podmioty małe, zatrudniające maksymalnie 9 osób – takich podmiotów jest 613. W sektorze publicznym działa 613 podmiotów gospodarki narodowej.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej systematycznie rośnie.

Z danych Powiatowego Urzędu Pracy (PUP) wynika, że liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z Gminy Krościenko Wyżne jest mała na tle pozostałych gmin, które obsługuje PUP w Krośnie. Zapewne dobra lokalizacja gminy sprawia, że mało osób trafia do rejestrów osób bezrobotnych.

W strukturze użytkowania gruntów Gminy Krościenko Wyżne znaczny udział mają grunty rolne, co bezpośrednio wiąże się z zatrudnieniem w rolnictwie indywidualnym. Dominują pola uprawne, łąki, sady i ogrody oraz niska zabudowa zagrodowa i jednorodzinna podmiejska.

Doradztwo dla rolników, również w zakresie poprawy opłacalności działalności rolniczej zapewnia Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Funkcję uzupełniającą w gospodarce Gminy Krościenko Wyżne może zapewniać turystyka, gdyż opisywaną jednostkę terytorialną można zaliczyć do gmin o podwyższonym poziomie atrakcyjności turystycznej. O istniejących walorach widokowych decydują głównie zróżnicowana rzeźba terenu, mozaikowata struktura krajobrazu (powiązana ze zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanu) oraz zasoby kultury materialnej.

Gmina pod względem finansowym posiada zrównoważony budżet, w którym dochody i wydatki choć rosnące, równoważą się w okresie wieloletnim. Wysokość dochodów budżetu Gminy Krościenko Wyżne w przeliczeniu na jednego mieszkańca systematycznie rośnie.

Zwiększa się także udział wydatków inwestycyjnych Gminy Krościenko Wyżne w ogólnej sumie wydatków, co jest niezbędne do intensywnego rozwoju.

Poprawę sytuacji materialnej Gminy i jej mieszkańców widać we wskaźnikach dotyczących zasobów mieszkaniowych. W okresie wieloletnim rośnie przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania oraz przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę.

Gmina rozumiana jako samorząd dobrze gospodaruje mieniem komunalnym, zwiększając jego efektywność i wartość.

2.3. WNIOSKI W SFERZE PRZESTRZENNEJ

Gmina Krościenko Wyżne położona jest w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim i jest najmniejszą terytorialnie gminą tego powiatu - zajmuje powierzchnię około 1535 ha.

Na tle uwarunkowań fizycznogeograficznych gmina położona jest w Kotlinie Jasielsko-Krośnieńskiej, która stanowi część południowo-wschodnią Pogórza Środkowobeskidzkiego.

W ogólnej powierzchni Gminy Krościenko Wyżne największy udział tj. 82,80 % ogółu gruntów stanowią grunty rolne. Grunty zabudowane i zurbanizowane obejmują 11,41 % ogólnej powierzchni. Grunty leśne zajmują 4,37 %, a grunty pod wodami stanowią łącznie 1,42 % powierzchni Gminy Krościenko Wyżne.

Cały opisywany obszar objęty jest Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego.

Przez teren Gminy Krościenko Wyżne przebiega droga krajowa nr 19, zarządzana przez Generalną Dyрекję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Rzeszowie.

Drogami powiatowymi na terenie Gminy Krościenko Wyżne administruje Wydział Rozwoju, Inwestycji i Dróg Starostwa Powiatowego w Krośnie.

Podstawy dla funkcjonowania systemu transportu publicznego wyznaczył Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gmin: Chorkówka, Jedlicze, Miejsce Piastowe, Korczyna, Krościenko Wyżne, Krosno i Wojaszówka na lata 2021-2030. Operatorem systemu transportu publicznego jest MKS Sp. z o. o. Krosno. Dostępność transportu zbiorowego jest niestety zbyt niska w stosunku do zgłaszanych potrzeb mieszkańców.

Wyzwaniem dla władz samorządowych jest poprawa dostępności i stanu chodników i dróg rowerowych jako bezpiecznej i służącej zdrowemu trybowi życia alternatywy dla indywidualnego transportu samochodowego.

Systematycznie poprawiają się wskaźniki w zakresie dostępności sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W obu przypadkach zanotowano przyrost długości sieci i przyrost liczby przyłączy. Ponadto w przypadku sieci wodociągowej stwierdzono przyrost odsetka osób korzystających z sieci. Szczegółowe statystyki przedstawiono w **Diagnozie**.

Operatorem elektroenergetycznym na terenie Gminy Krościenko Wyżne jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Rzeszowie. System elektroenergetyczny jest w dobrym stanie technicznym i posiada rezerwy mocy.

Do systemu elektroenergetycznego PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Rzeszowie wg stanu na 31.12.2024 r. zostały włączone działające na terenie Gminy Krościenko Wyżne źródła energii wytwórczej:

- instalacje fotowoltaiczne (16 sztuk) o łącznej mocy przyłączeniowej 0,442 MW
- mikroinstalacje fotowoltaiczne (356 sztuk) o łącznej mocy przyłączeniowej 1,984 MW.

Z uwagi na brak centralnych ciepłowni, na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje rozproszony system zaopatrzenia w energię ciepłą do ogrzewania i produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby własne.

Dystrybucją gazu sieciowego zajmuje się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Odsetek mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne korzystających z sieci gazowej wynosi 95,2 % i jest bardzo wysoki. Systematycznie wzrasta długość sieci gazowej, liczba przyłączy, odbiorców oraz zużycie gazu.

Wójt Gminy Krościenko Wyżne prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków sporządzoną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych. Ponadto 7 zabytków nieruchomych zostało wpisanych do rejestru zabytków, który prowadzi Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków.

2.4. WNIOSKI W SFERZE KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWEJ

W zasięgu terytorialnym Gminy Krościenko Wyżne znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 oraz specjalny obszar ochrony siedlisk Łąki w Komborni PLH180042. Indywidualnymi formami ochrony przyrody są pomniki przyrody.

Gmina zlokalizowana jest w zasięgu Nadleśnictwa Dukla. Powierzchnia lasów w przeliczeniu na 1 mieszkańca jest bardzo niska.

Przez opisywany teren przebiegają korytarze ekologiczne. Osią układu struktur przyrodniczych obszaru Gminy jest dolina Wisłoka. Koryto rzeki oraz niezabudowane, zadrzewione lub łąkowe dna dolin jej dopływów stanowią łączniki z półnaturalnymi zbiorowiskami lasów i łąk.

Bezpośrednio na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie ma stacji pomiarowej jakości powietrza wchodzącej w skład monitoringu państwowego. Funkcjonują jednak lokalne czujniki

powietrza. Jakość powietrza w okresie wieloletnim poprawiła się. Jest to efektem licznych inicjatyw w zakresie ochrony powietrza związanych m.in. z planem gospodarki niskoemisyjnej, a podejmowanych przez samorząd i mieszkańców decyzji np. związanych z termomodernizacją budynków.

Obszar Gminy Krościenko Wyżne znajduje się w zasięgu administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, wchodzącego w skład Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. Zgodnie z prowadzonymi rejestrami i ewidencjami na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie występują wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne ani elektrownie wodne.

Na opisywanym terenie występują obszary narażone na powódzie, podtopienia lub suszę różnych rodzajów. Zagrożenie tymi zjawiskami opisano szczegółowo w diagnozie. Podano również odniesienia do podziału wód powierzchniowych i podziemnych oraz ich stanu.

Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie realizuje zadania inwestycyjne z zakresu ochrony przeciwpowodziowej w oparciu o Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym, który stanowi najważniejszy dokument planistyczny w zakresie gospodarki wodnej dla obszaru dorzecza Wisły oraz na podstawie Programu Planowanych Inwestycji w Gospodarce Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Gmina Krościenko Wyżne w części położona jest w granicach GZWP jakim jest Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 432 Dolina rzeki Wisłok.

Na terenie gminy zlokalizowane są udokumentowane złoża surowców mineralnych – ropy naftowej i gazu ziemnego.

Systemem zbiórki odpadów objęte są tylko nieruchomości zamieszkałe, natomiast nieruchomości niezamieszkałe zawierają umowy indywidualne z uprawnionym przedsiębiorstwem. Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców w zakresie pozbywania się nietypowych i problematycznych odpadów. Podejmowane są również działania zmierzające do unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest.

Na opisywanym terenie nie występują zakłady dużego lub zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. W latach 2020-2024 nie odnotowano nadzwyczajnych zagrożeń dla ludzi i środowiska.

Gmina podejmuje działania wpisujące się m.in. w „Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2032 roku” (SPA 2020). Celem podejmowanych działań jest adaptacja do zmian klimatu.

III. DEMOGRAFIA – STAN OBECNY I PROGNOZY

3.1. DEMOGRAFIA – ANALIZA STANU OBECNEGO

Zgodnie z danymi GUS, stan na 31.12.2024 r. liczba mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne wynosi 5 294 osoby.

Należy jednak zauważyć, że liczba ludności może różnić się w zależności od źródła. Nieco inna liczba mieszkańców będzie objęta systemem gospodarki odpadami, na podstawie złożonych deklaracji, a jeszcze inna na podstawie danych GUS. Różnica wynika m.in. z faktu, że wielu uczniów i studentów kontynuuje naukę poza miejscem stałego zameldowania. Analogiczna sytuacja występuje wśród osób czynnych zawodowo, którzy ze względu na wykonywaną pracę przebywają poza opisywanym terenem. Prowadzone są działania mające na celu weryfikację danych zawartych w deklaracjach i sprawdzania ich ze stanem faktycznym.

W ujęciu wieloletnim obserwowany jest spadek liczby ludności związany z migracjami ludności m.in. do miast, szkół, pracy. Przeanalizowano dane za ostatnie pięciolecie. Według GUS w 2024 r. liczba ludności była niższa o 156 osób w porównaniu do stanu z 2020 r. W opisywanym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 94 kobiety i 62 mężczyzn.

Wraz ze spadkiem liczby ludności, zmniejsza się gęstość zaludnienia. Wyjątkiem jest sytuacja z przełomu lat 2020 i 2021, gdzie średnia liczba ludności na 1 km² znacząco wzrosła. Spowodowane było to **zmianą granic administracyjnych**. Około 96 ha (po zlikwidowanym lotnisku „Iwonicz”) z Gminy Krościenko Wyżne zostało włączone do Krosna.

Przeciętna gęstość zaludnienia Gminy Krościenko Wyżne wg GUS (2024) wynosi 345,1 osób/km². Jest to wartość wybitnie wysoka jak na gminę wiejską. Dla porównania średnia wartość dla powiatu krośnieńskiego wynosi 108,9 osoby/km², dla województwa podkarpackiego 115,6 osób/km² natomiast dla kraju 119,4 osób/km². Tym samym Gmina Krościenko Wyżne cechuje się najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia wśród gmin wiejskich powiatu krośnieńskiego. Wyższą gęstość zaludnienia ma natomiast miasto Krosno (975,0 osób/km²) będące miastem na prawach powiatu.

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność na 1 km ² (osób)	334,2	352,3	350,3	348,6	345,1	+10,90
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców (osób)	-2,14	-7,71	-6,47	-4,84	-9,91	-7,77
liczba mieszkańców ogółem, stan na 31 grudnia danego roku	5 450	5 408	5 373	5 347	5 294	-156
liczba mężczyzn, stan na 31 grudnia danego roku	2 738	2 718	2 710	2 703	2 676	-62

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
liczba kobiet, stan na 31 grudnia danego roku	2 712	2 690	2 663	2 644	2 618	-94

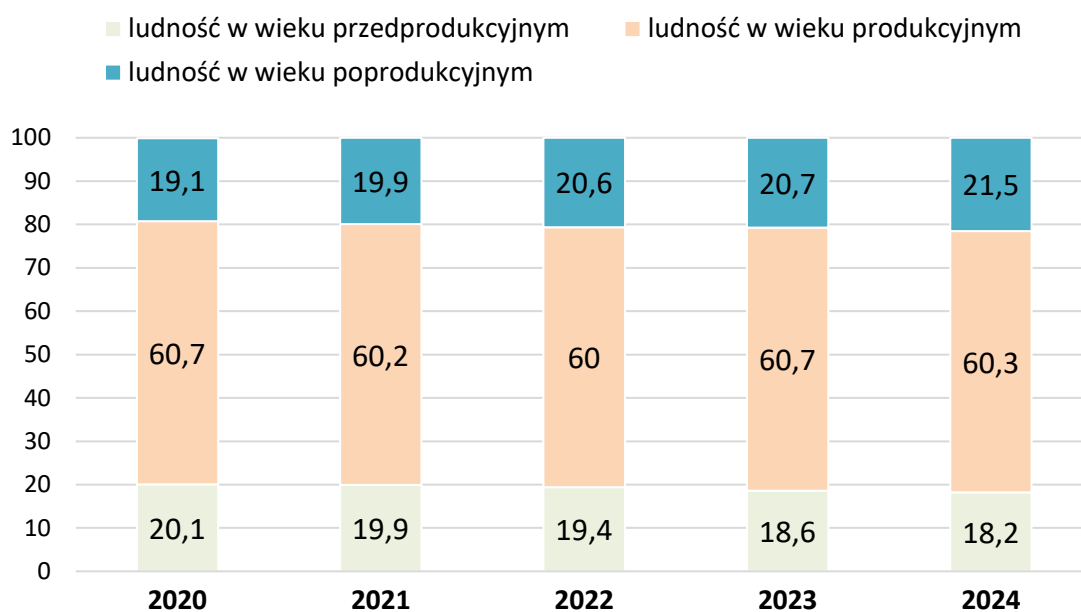
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W ujęciu ekonomicznych grup wieku obserwowany jest proces zwiększania się udziału osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat i mężczyźni od 65 lat włącznie), a zmniejszania udziału osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Tabela 2. Ludność Gminy Krościenko Wyżne wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
ludność w wieku przedprodukcyjnym (osób)	1 098	1 075	1 041	997	965	-133
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	20,1	19,9	19,4	18,6	18,2	-1,9
ludność w wieku produkcyjnym (osób)	3 309	3 257	3 226	3 244	3 193	-116
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	60,7	60,2	60,0	60,7	60,3	-0,4
ludność w wieku poprodukcyjnym (osób)	1 043	1 076	1 106	1 106	1 136	+93
udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	19,1	19,9	20,6	20,7	21,5	+2,3
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	64,7	66	66,6	64,8	65,8	+1,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	95	100,1	106,2	110,9	117,7	+22,7
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	31,5	33	34,3	34,1	35,6	+4,1
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	24,1	25,2	26,3	26,6	27,7	+3,6
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	16,2	16,9	17,5	17,8	18,6	+2,4
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	13,4	14,1	14,8	15,1	15,8	+2,4
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	19,1	19,7	20,3	20,7	21,4	+2,3
współczynnik feminizacji - liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn	99	99	98	98	98	-1

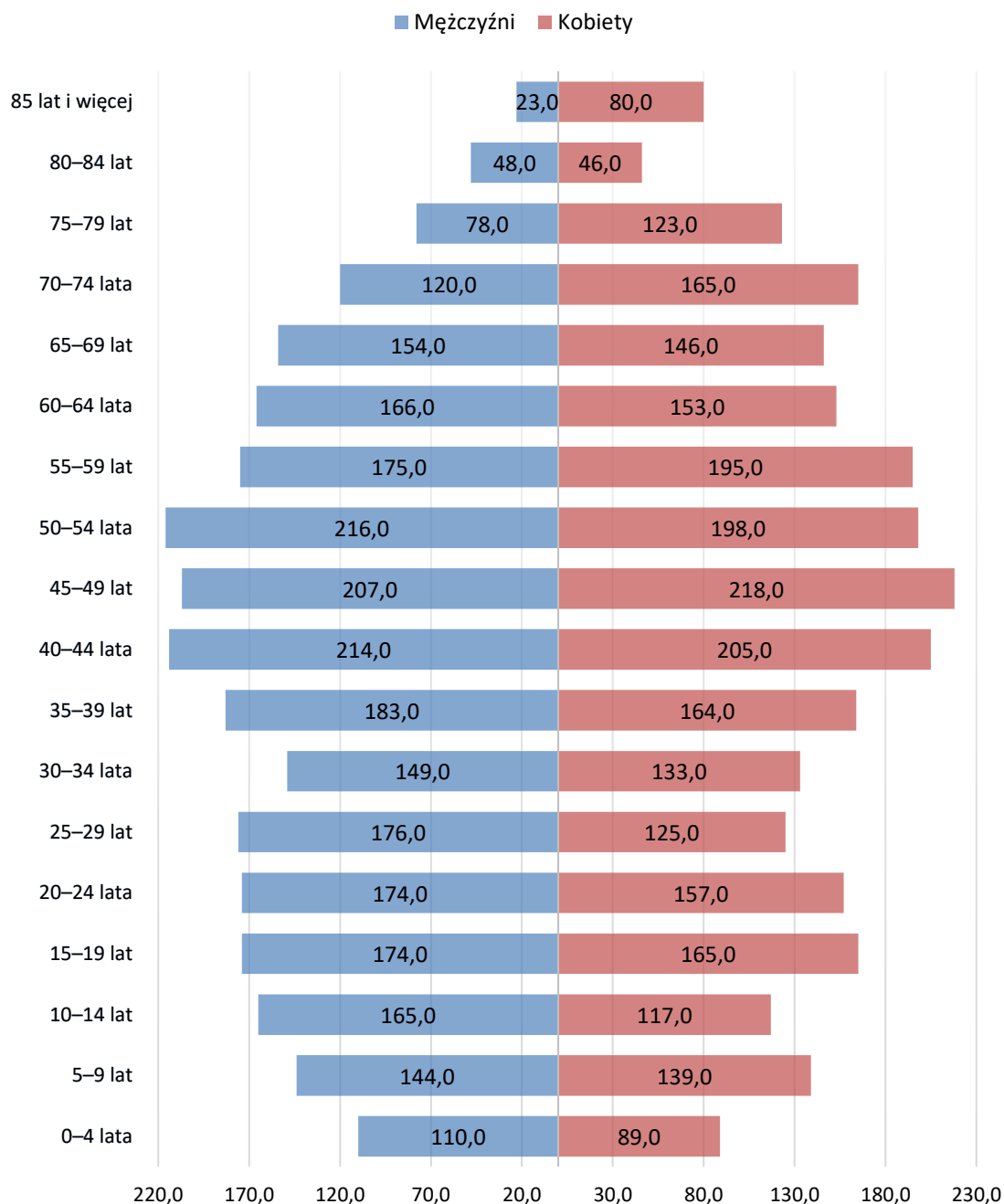
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ryc. 1. Struktura (%) ludności Gminy Krościenko Wyżne wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Strukturę wieku i płci Gminy Krościenko Wyżne wg stanu na koniec 2024 r. przedstawiono w formie wykresu.

Ryc. 2. Liczba ludności Gminy Krościenko Wyżne w 2024 r. wg płci i wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

3.2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Główny Urząd Statystyczny w listopadzie 2023 r. opublikował „**Prognozę ludności dla gmin na lata 2023-2040**”, będącą aneksem do publikacji „Prognoza ludności na lata 2023–2060”.²

Prognoza na lata 2023-2040 dostarcza informacji na wszystkich poziomach samorządu, w tym samorządu gminnego. Po raz pierwszy prognoza dla gmin ma status oficjalny. Jej założenia są tożsame z założeniami prognozy opublikowanej w sierpniu 2023 r., a dodane pliki stanowią jej uzupełnienie. Prognoza ludności dla poszczególnych gmin sumuje się po agregacji do wyników uzyskanych w prognozie powiatowej.

Ponadto w lipcu 2024 r. GUS w związku z licznymi zapytaniami, dotyczącymi prognozy ludności dla gmin po 2040 roku, opublikował prognozę dla gmin na lata 2041-2060. Wyniki prognozy na lata 2023-2040 pozostały niezmienione. Prognoza dla gmin na wszystkie lata jest zgodna z prognozą dla powiatów na lata 2023-2060.

Jako bazowy został przyjęty rok 2022 stąd dane za ten rok są zgodne z danymi rzeczywistymi, które są już dostępne w GUS. Natomiast dane rzeczywiste za rok 2023 i 2024 różnią się nieco od tych prognozowanych. Według prognozy GUS na koniec roku 2035 **liczba ludności** zamieszkująca Gminę Krościenko Wyżne będzie wynosiła 5 095 osób, w tym 2 590 kobiet i 2 608 mężczyzn. Będzie to oznaczało spadek o 278 mieszkańców względem roku bazowego 2022, co stanowi 5,2 % liczby mieszkańców zamieszkujących Gminę Krościenko Wyżne w 2022 r.

Tabela 3. Prognozowana przez GUS liczba ludności Gminy Krościenko Wyżne do 2035 r., a także w latach 2040, 2045, 2050, 2055 i 2060

Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób względem roku 2022	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	osób	%
2022	5373	2710	2663	0	0,0
2023	5350	2700	2650	-23	-0,4
2024	5319	2690	2629	-54	-1,0
2025	5306	2685	2621	-67	-1,2
2026	5295	2682	2613	-78	-1,5
2027	5279	2678	2601	-94	-1,7
2028	5259	2670	2589	-114	-2,1
2029	5252	2666	2586	-121	-2,3
2030	5234	2661	2573	-139	-2,6
2031	5215	2657	2558	-158	-2,9
2032	5189	2647	2542	-184	-3,4
2033	5153	2630	2523	-220	-4,1
2034	5129	2622	2507	-244	-4,5
2035	5095	2608	2487	-278	-5,2
2040	4890	2516	2374	-483	-9,0

² Prognoza GUS jest ogólnodostępna na stronie <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

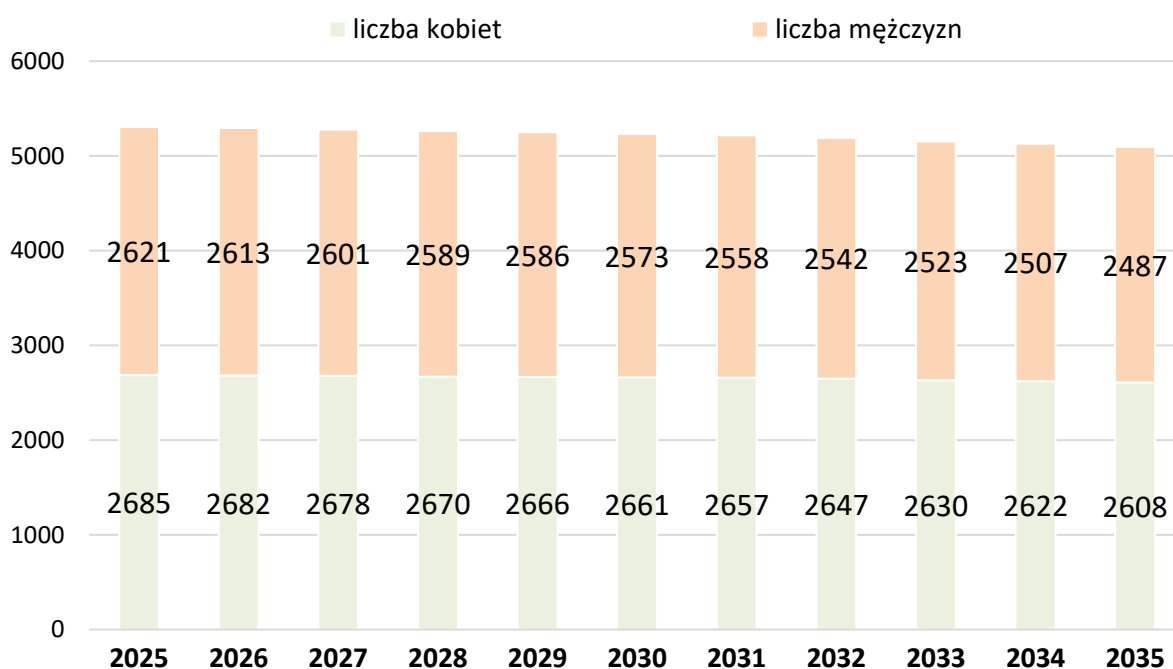
Rok	Liczba ludności			Wzrost (+) lub spadek (-) liczby osób względem roku 2022	
	ogółem	mężczyźni	kobiety	osób	%
2045	4670	2419	2251	-703	-13,1
2050	4465	2324	2141	-908	-16,9
2055	4241	2216	2025	-1 132	-21,1
2060	3956	2086	1870	-1 417	-26,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Warto jednak skupić się na danych za lata 2025-2035. Ujęcie graficzne prognozowanych przez GUS zmian liczby kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Krościenko Wyżne w latach 2025-2035, a więc od czasu rozpoczęcia prac nad gminną strategią rozwoju, a ostatnim rokiem jej realizacji przedstawiono na rycinie.

Prognoza przewiduje, że w dniu 31.12.2035 r. na terenie Gminy Krościenko Wyżne:

- liczba kobiet będzie niższa o 134 względem stanu na koniec roku 2025,
- liczba mężczyzn będzie niższa o 77 względem stanu na koniec roku 2025,
- ogólna liczba ludności będzie niższa o 211 względem stanu na koniec roku 2025.

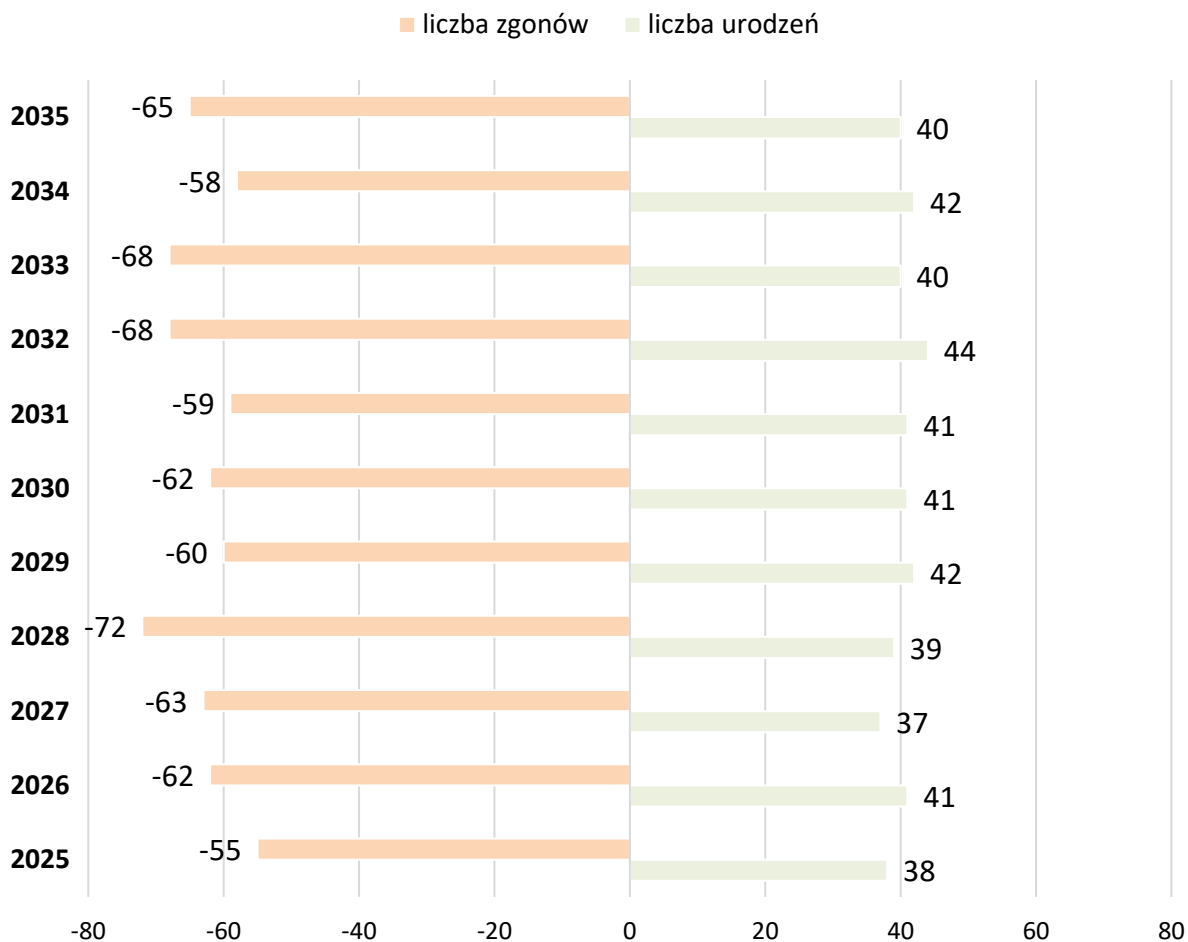

Ryc. 3. Prognozowana przez GUS liczba kobiet i mężczyzn Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Prognozowane przez GUS liczby urodzeń i zgonów w Gminie Krościenko Wyżne w latach 2025-2035 przedstawiono na rycinie.

Prognoza przewiduje, że w latach 2025-2035 na terenie Gminy Krościenko Wyżne liczba urodzeń wyniesie 445, liczba zgonów 692, a więc różnica wyniesie 247. Liczba ta stanowi ubytek liczby ludności wynikający bezpośrednio z urodzeń i zgonów.

Ryc. 4. Prognozowana przez GUS liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Ponadto należy uwzględnić, że w latach 2025-2035 będą miały migracje wewnętrzne i zagraniczne na pobyt stały.

Zgodnie z definicją GUS **migracje wewnętrzne** to zmiany miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) w obrębie kraju, polegające na przekroczeniu granicy administracyjnej gminy. Natomiast **migracje zagraniczne** to wyjazdy za granicę i przyjazdy do kraju w celu osiedlenia się (zamieszkania na stałe) lub na pobyt czasowy.

Według prognoz GUS sumaryczna liczba migracji w latach 2025-2035 dla Gminy Krościenko Wyżne wyniesie:

- a. dla migracji wewnętrznych:
 - napływ - 520 osób,
 - odpływ - 454 osoby,
- b. dla migracji zagranicznych:
 - imigracja - 22 osoby,
 - emigracja - 65 osób.

Tabela 4. Prognozowany przez GUS ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035

Rok	Ruch naturalny		Migracje wewnętrzne na pobyt stały		Migracje zagraniczne na pobyt stały	
	urodzenia	zgony	napływ	odpływ	imigracja	emigracja
2025	38	55	55	47	1	5
2026	41	62	56	42	1	5
2027	37	63	55	44	4	5
2027	39	72	50	38	6	5
2029	42	60	49	37	4	5
2030	41	62	49	41	1	6
2031	41	59	46	41	1	7
2032	44	68	44	40	1	7
2033	40	68	41	43	1	7
2034	42	58	38	40	1	7
2035	40	65	37	41	1	6
suma	445	692	520	454	22	65

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Podsumowując, Główny Urząd Statystyczny prognozuje systematyczny spadek liczby ludności Gminy Krościenko Wyżne, który będzie wynikał m.in. z ujemnego ruchu naturalnego (nadwyżka zgonów nad urodzeniami) oraz ujemnym saldem migracji zagranicznych (więcej wyjazdów za granicę niż powrotów). Jednak z drugiej strony ubytki te będą częściowo równoważone dodatnim saldem migracji na pobyt stały, co oznacza, że więcej ludzi przemieszczających się w granicach kraju, osiedli się na terenie Gminy Krościenko Wyżne niż wyjedzie. Związane jest to m.in. z faktem bezpośredniego sąsiedztwa miasta Krosna, którego mieszkańcy traktują okoliczne gminy wiejskie jako potencjalne miejsce do przeprowadzki.

Jednocześnie należy zauważyć, że trend zmniejszania liczby ludności nie jest przesądzony, gdyż dane GUS opierają się na uśrednionych w skali kraju wskaźnikach, które z racji ogólności nie mogą uwzględniać wszystkich czynników, które determinować będą liczbę ludności w najbliższych latach.

Gmina Krościenko Wyżne realizuje obecnie, a także ma w planach szereg działań i inwestycji, które bez wątpienia zachęcą obecnych mieszkańców do pozostania na jej terenie, natomiast w perspektywie najbliższych lat mogą przekonać także osoby mieszkające poza Gminą Krościenko Wyżne do zamieszkania właśnie na jej obszarze. Wśród takich pozytywnych działań realizowanych przez Władze Gminy oraz inne podmioty tu działające należy wymienić:

- rozbudowę sieci wodociągowej i systemu odbioru i oczyszczania ścieków,
- inwestycje w drogi, chodniki, ścieżki rowerowe,
- poprawę dostępności żłobków i przedszkoli,
- zwiększenie jakości kształcenia,
- inwestycje w edukację,
- dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy,
- poprawę oferty inwestycyjnej Gminy Krościenko Wyżne,
- wspieranie przedsiębiorczości,

- wsparcie osób znajdujących się w kryzysach różnego rodzaju, pomoc społeczną, psychologiczną, itd.,
- poprawę oferty sportowej i rekreacyjnej oraz dostosowanie jej do potrzeb wszystkich grup wiekowych,
- poprawę jakości opieki zdrowotnej,
- optymalizację organizacji dowozu dzieci i młodzieży do szkół oraz poprawę jakości transportu publicznego,
- zwiększenie dostępności przestrzeni dla wszystkich użytkowników, np. usunięcie barier architektonicznych w postaci wysokich krawężników,
- poprawę oferty dla spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży,
- aktywizację osób starszych i poprawę ich poziomu życia,
- organizację wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- poprawę jakości powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania, termomodernizację budynków dzięki wykorzystaniu ogólnodostępnych źródeł finansowania np. programu Czyste Powietrze,
- promocję Gminy Krościenko Wyżne w regionie i kraju jako miejsca dobrego do osiedlenia się,
- promowanie walorów i zasobów Gminy Krościenko Wyżne (zróżnicowane i czyste środowisko przyrodnicze, cisza, spokój) jako miejsca atrakcyjnego dla wypoczynku i rekreacji,
- zwiększenie atrakcyjności ogólnodostępnych terenów zieleni urządzonej,
- polepszenie estetyki i wyglądu przestrzeni ogólnodostępnych,
- poprawę obsługi interesantów w placówkach obsługujących mieszkańców.

Warto w tym miejscu przypomnieć wyniki ankietyzacji przeprowadzonej w 2025 r. na cele opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”. Jedno z zadanych pytań dotyczyło ogólnych ocen następujących stwierdzeń:

1. Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.
2. Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.
3. Gmina będzie za 10 lat dobrym miejscem do życia i rozwoju.

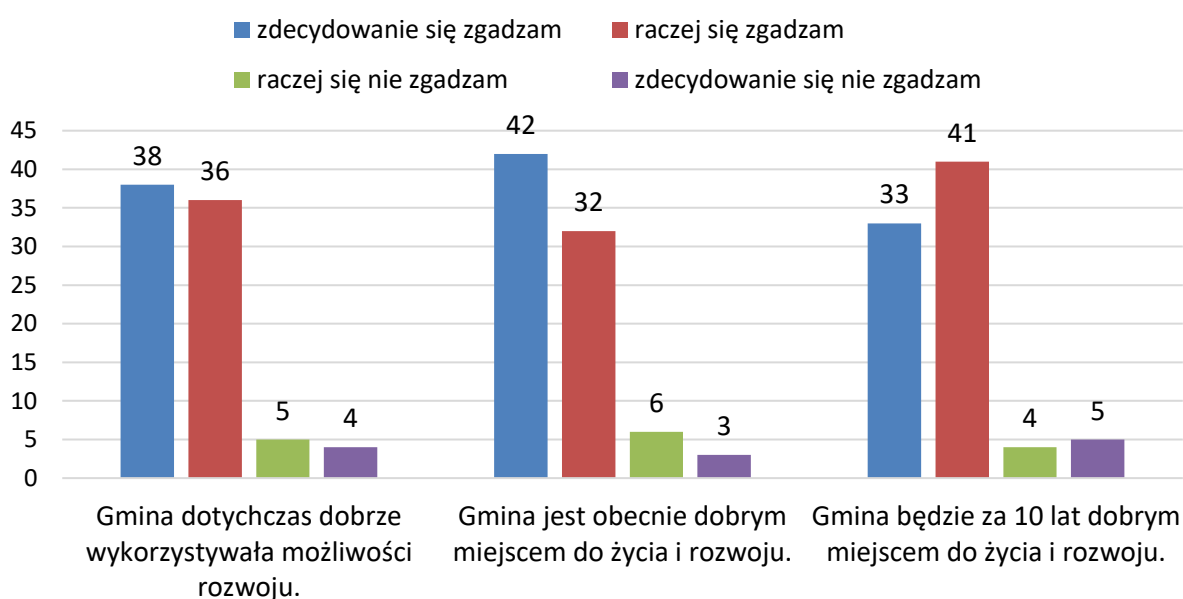
Udzielone odpowiedzi wskazały, że osoby ankietowane dobrze oceniają dotychczasowe wykorzystanie możliwości rozwoju Gminy Krościenko Wyżne i uważają, że jest to obecnie dobre miejsce do życia. Ponadto z optymizmem patrzą na Gminę Krościenko Wyżne jako miejsce do życia i rozwoju za 10 lat. Nieliczni ankietowani nie zgadzają się ze stwierdzeniami zapisanymi w ankiecie. Liczbę wszystkich odpowiedzi przedstawiono w tabeli.

Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Krościenko Wyżne?”

Stwierdzenie	zdecydowanie się zgadzam	raczej się zgadzam	raczej się nie zgadzam	zdecydowanie się nie zgadzam
Gmina dotychczas dobrze wykorzystywała możliwości rozwoju.	38	36	5	4
Gmina jest obecnie dobrym miejscem do życia i rozwoju.	42	32	6	3
Gmina będzie za 10 lat dobrym miejscem do życia i rozwoju.	33	41	4	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawiono w formie ryciny.

Ryc. 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Krościenko Wyżne?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Biorąc pod uwagę powyższe informacje należy dość ostrożnie traktować prognozy GUS dotyczące spadku liczby mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne w najbliższych latach. Prognoza bazowała na danych dostępnych przed 2023 r. (jako rok bazowy przyjęto 2022).

Od tego czasu w Gminie Krościenko Wyżne podjęto szereg działań mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców i prowadzenia działalności gospodarczej. Działania te będą kontynuowane, aby jeszcze bardziej wzmocnić pozycję opisywanego obszaru i przeciwdziałać zmniejszeniu liczby ludności.

IV. CELE STRATEGICZNE ROZWOJU W WYMIARZE SPOŁECZNYM, GOSPODARCZYM, PRZESTRZENNYM I KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWYM

4.1. ANALIZA SWOT

W ramach strategii rozwoju konieczne jest opracowanie celów strategicznych w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym czyli wskazanie stanu do którego się dąży. Cel opisuje przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej. Cele rozwojowe opisują zatem stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju.

Cele określa się je różnymi metodami – w tym m.in. za pomocą analizy SWOT (i analizy TOWS/ SWOT) lub drzewa problemów (i celów). Poniżej w tabeli przedstawiono analizę SWOT według opisywanych wcześniej bloków tematycznych. Ocenę poszerzono o wnioski płynące z badania ankietowego.

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych, wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse) i Threats (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia), należące do otoczenia bliższego i dalszego, są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

W kolejnej tabeli przedstawiono uwarunkowania wewnętrzne w postaci silnych i słabych stron Gminy Krościenko Wyżne.

Tabela 6. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Krościenko Wyżne

Silne strony	Słabe strony
– rozwój współpracy z gminami sąsiednimi ramach MOF Krosno, – bezpośrednie sąsiedztwo Krosna dające szansę na korzystanie z usług tego miasta i dające realne szanse rozwoju obu jednostek np. rozwój komunikacji publicznej, powstawanie nowych linii komunikacyjnych lub wzmocnienie istniejących, – niewielkie odległości pomiędzy krańcami Gminy umożliwiające łatwe skomunikowanie,	– peryferyjne położenie względem kraju i województwa, – spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, głównie na rzecz zwiększającej się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, – niewystarczający poziom zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, – brak możliwości realizacji specjalistycznych usług medycznych na obszarze gminy,

Silne strony	Słabe strony
– brak rozległych przestrzeni rolniczych i leśnych wpływających negatywnie na możliwość wyposażenia w infrastrukturę techniczną, – obecność cennych pod względem kulturowym i turystycznym zabytków, w tym archeologicznych, – dobra ocena edukacji i struktury organizacyjnej placówek oświaty, – relatywnie niski poziom bezrobocia, – malejący udział trwale bezrobotnych, – pełne pokrycie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, – urozmaicony teren, zróżnicowany pod względem geomorfologicznym, przyrodniczym i krajobrazowym, – obecność i działalność organizacji pozarządowych na obszarze gminy, – dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej, – niewielka ingerencja w środowisko przyrodnicze, – duże poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.	– rosnące koszty utrzymywania placówek oświatowych, co niekorzystnie wpływać będzie na budżet gminy, – brak średnich i dużych przedsiębiorstw na terenie gminy, wpływających na lokalny rynek pracy, – słabo rozwinięta baza noclegowa oraz gastronomiczna, co utrudnia zatrzymanie turystów w gminie, – niska ocena dostępności mieszkańców do oferty edukacyjnej (kursy, szkolenia), – wzrost kosztów życia codziennego mieszkańców, – wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych, – zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję, – ryzyko wystąpienia zjawiska powodzi – położenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, – ryzyko suszy różnych rodzajów, – brak pełnej sieci ciągów pieszo-rowerowych na terenie Gminy, co wpływa na bezpieczeństwo w ruchu kołowym i pieszym.

Źródło: opracowanie własne

W kolejnej tabeli przedstawiono uwarunkowania zewnętrzne w postaci szans i zagrożeń Gminy Krościenko Wyżne.

Tabela 7. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Krościenko Wyżne

Szanse	Zagrożenia
– ograniczenie niekorzystnych zmian demograficznych oraz napływ nowych mieszkańców do Gminy poprzez rozwój infrastruktury turystycznej oraz zabezpieczenie infrastruktury towarzyszącej zaspakajającej potrzeby mieszkańców, – wzrost mobilności społeczeństwa, – członkostwo Polski w Unii Europejskiej i możliwości wsparcia z tym związanego, – wzrost możliwości i popularności pracy zdalnej, – nowe technologie w edukacji (np. zdalne nauczanie) i zdrowiu (np. teleopieka),	– starzejące się społeczeństwo, – emigracja zarobkowa, – duża grupa osób wchodzących w najbliższych latach w wiek emerytalny, – zmniejszająca się liczba osób wchodzących na rynek pracy w najbliższych latach, – brak zaangażowania młodych mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej, – zanik więzi społecznych, – odpływ wykształconych mieszkańców do większych ośrodków , – ograniczenie środków z funduszy unijnych na inwestycje wymagające środków zewnętrznych,

Szanse	Zagrożenia
– poprawa świadomości mieszkańców w zakresie ekologii, biznesu, korzystania z dostępnych usług itp., – profilaktyka w zakresie zdrowia, – możliwość zwiększenia dostępności do podstawowych usług publicznych i ich jakości (edukacyjnych, kulturalnych itp.), – podniesienie standardów i rozszerzenie usług opieki medycznej na poziomie regionu, – kultywowanie dziedzictwa kulturowego gminy i regionu, – wykorzystanie potencjału turystycznego, – aktywizacja kulturowa i rekreacyjna społeczeństwa, – dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy, – prognozowany stabilny wzrost dochodów gminy, – niższe niż w miastach koszty produkcji i robocizny, – rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi, – warunki rozwoju agroturystyki jako element wspomagającej formy uzyskiwania dodatkowych dochodów poza rolnictwem oraz sposób na poniesienie poziomu życia na wsi, – rozwój rodzinnego przetwórstwa rolno-spożywczego (wyroby regionalne), – możliwość pozyskiwania funduszy unijnych na rozwój turystyki, – wspieranie rozwoju lokalnych firm, – realizacja inwestycji w zakresie tworzenia produktów regionalnych, – wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy w wyniku pobudzenia aktywności gospodarczej, – rozwój jakości edukacji poprzez inwestycje w obiekty oświatowe, – zmiany demograficzne sprzyjające rozwojowi usług opiekuńczych i senioralnych, – cyfryzacja życia codziennego, e-usługi ułatwiające obsługę spraw mieszkańców i prowadzenie działalności gospodarczej,	– niestabilna sytuacja geopolityczna związana z konfliktem zbrojnym na Ukrainie, – niepewność dotycząca finansów JST w związku ze zmianami podatkowymi, – utrzymujące się różnice pomiędzy obszarami miast i wsi w dostępie do usług publicznych (edukacja, zdrowie, transport). – silna konkurencja dla małych, lokalnych firm ze strony dużych podmiotów, – rosnące koszty realizacji inwestycji, w tym związanych w wyposażeniem w infrastrukturę techniczną terenów przeznaczonych pod rozwój gospodarczy, – niewykorzystanie potencjału rozwojowego gminy, wskutek ograniczeń finansowych, – narastające problemy ze znalezieniem pracy przez osoby starsze, – duże uzależnienie dochodów gminy od dotacji i subwencji, – klęski żywiołowe skutkujące stratami w gospodarce i rolnictwie, – potencjalna konkurencyjność inwestycyjna sąsiednich gmin, – wykluczenie cyfrowe, – malejące zaangażowanie społeczne, – postępujące zmiany klimatu, – zagrożenie powodzią i podtopieniami, – niska rentowność przewozów pasażerskich na obszarach wiejskich, – kosztowne instalacje / inwestycje oparte na odnawialnych źródłach energii, – wzrost liczby chorób cywilizacyjnych i innych zagrożeń dla zdrowia (w tym zdrowia psychicznego) mieszkańców, – możliwe zjawiska ekstremalne związane ze zmianami klimatu (susze, powodzie, nawałne opady).

Szanse	Zagrożenia
– ogólna poprawa stanu środowiska i infrastruktury w skali regionu związana z wykorzystaniem środków unijnych i krajowych, – rozwój polityki senioralnej, – promocja Gminy – uczestnictwo w targach, – pozyskanie środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, termomodernizację obiektów komunalnych i zapewnienie ich dostępności do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, a także rozwój infrastruktury turystycznej, – inwestycje w poprawę stanu dróg przebiegających przez obszar Gminy, – rozwój produkcji rolniczej metodami ekologicznymi, – nacisk na racjonalne gospodarowanie energią i ograniczanie emisji w skali europejskiej i krajowej, – rozwój technologii energooszczędnych oraz ich coraz większa dostępność (np. tanie energooszczędne źródła światła), – rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami, – zrównoważony rozwój funkcji mieszkaniowych, usługowych i społecznych – z poszanowaniem ładu przestrzennego.	

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie analizy zaproponowano w dalszej części opracowania misję i wizję Gminy Krościenko Wyżne, a także cele strategiczne, operacyjne i kierunki działań.

4.2. BARIERY ROZWOJOWE I POTENCJAŁY ROZWOJU GMINY

Analizując wyżej zaprezentowane mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminy Krościenko Wyżne, możemy wyłonić te, które w największym stopniu oddziałują bądź mogą oddziaływać na Gminę. Słabe strony oraz zagrożenia powinny być pokonywane przez mocne strony oraz szanse rozwoju, które stoją przed Gminą.

Wśród **deficytów i barier hamujących rozwój**, wymienić można m.in.:

- brak wystarczających środków własnych gminy na realizację wszystkich niezbędnych przedsięwzięć – konieczność poszukiwania wsparcia z zewnątrz,

- niewystarczający poziom dochodów uzyskiwanych przez mieszkańców i związane z tym ograniczenia w podnoszeniu kwalifikacji, w rozwoju gospodarstw, lokalnych firm,
- niezadowalającą konkurencyjność lokalnej gospodarki – ograniczony rynek pracy,
- niewystarczającą dostępność i jakość usług publicznych,
- ograniczoną aktywność społeczną mieszkańców oraz niewiele inicjatyw oddolnych.

Wśród **potencjałów rozwojowych**, wymienić można m.in.:

- uczestnictwo w MOF Krosno - wszystkie gminy łączą się ze sobą, stanowiąc spójny i powiązany terytorialnie obszar, który dzięki współpracy i podejmowaniu wspólnych inicjatyw na rzecz lokalnej społeczności daje warunki do rozwoju,
- koncentrację terytorialną zabudowy, co umożliwia dobre wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną – zasadność budowy sieci wodociągowej, kanalizacyjnej czy gazowej jest znacząco lepsza na obszarach skoncentrowanej zabudowy,
- dużą liczbę ludności w przeliczeniu na obszar, co pozwala na wprowadzenie nie tylko usług podstawowych, jak zabezpieczenie dowozu dzieci i młodzieży do szkół, ale również inwestycje w ogólnodostępny transport publiczny (linie komunikacyjne w ramach MOF Krosno),
- bezpośrednie sąsiedztwo Krosna warunkujące lepszy rozwój usług niż na terenach oddalonych od miast,
- ukierunkowanie polityki lokalnej na tworzenie dostępnych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych,
- położenie na obszarze atrakcyjnym do pracy i zamieszkania.

4.3. WIZJA I MISJA GMINY

Misja Gminy Krościenko Wyżne ma w zwięzły sposób określić kierunek działań i podstawowe funkcje do spełnienia na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest pochodną zdiagnozowanych mocnych i słabych stron, a także oceną szans i zagrożeń stwierdzonych na opisywanym terenie.

Misja:

Zapewnienie mieszkańcom wysokiego standardu życia, a przedsiębiorcom dobrych warunków prowadzenia działalności, w oparciu o zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy z uwzględnieniem racjonalnego planowania przestrzennego, rozwoju infrastruktury oraz potencjału przyrodniczego i kulturowego.

Wyznaczenie **wizji** Gminy Krościenko Wyżne to określenie stanu, do którego dąży społeczność lokalna i reprezentująca ją władza samorządowa w perspektywie długookresowej. Realizowana będzie następująca wizja rozwoju Gminy Krościenko Wyżne.

Wizja:

Gmina Krościenko Wyżne to gmina wiejska rozwijająca się dynamicznie, miejsce przyjazne społecznie i gospodarczo, ze zrównoważoną strukturą przestrzenną, wysokiej jakości infrastrukturą techniczną, rozwijane z poszanowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych, wyróżniające się wysokim poziomem życia oraz silną tożsamością lokalną.

Misja i wizja będą realizowane w porozumieniu z mieszkańcami, z uwzględnieniem ich zdania i potrzeb.

„Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” wyznacza cztery cele strategiczne, rozwinięte w cele operacyjne. Realizacja celów następuje na poziomie konkretnych kierunków działań. Cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań zaprezentowano w kolejnych rozdziałach.

4.4 CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie „co chcemy osiągnąć?”. Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?”.

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035 przewiduje **cztery cele strategiczne**, tj. po jednym w każdej ze sfer. Celami strategicznymi są:

1. w sferze **społecznej** - zapewnienie wysokiej jakości oferowanych usług społecznych, a także podniesienie poziomu kapitału społecznego,
2. w sferze **gospodarczej** - wykorzystanie potencjału gospodarczego,
3. w sferze **przestrzennej** - modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej,
4. w sferze **klimatyczno-środowiskowej** - rozwój zrównoważony uwzględniający potrzebę ochrony środowiska i zmiany klimatu.

Wyszczególnienia celów operacyjnych oraz kierunków działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych dokonano w kolejnym rozdziale.

V. KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

5.1. CELE OPERACYJNE ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH

Wyznaczone cztery cele strategiczne, w czterech sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej należy sprecyzować poprzez wyznaczenie celów operacyjnych oraz kierunków działań. Dokonano tego w niniejszym rozdziale.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie: „co jest do zrobienia?”

SFERA SPOŁECZNA

CEL STRATEGICZNY I: ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI OFEROWANYCH USŁUG SPOŁECZNYCH, A TAKŻE PODNIESIENIE POZIOMU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Cel operacyjny – 1.1. Stworzenie warunków dla rozwoju społecznego – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 1.1.1. Poprawa oferty kulturalnej.
- 1.1.2. Poprawa oferty sportowej.
- 1.1.3. Poprawa oferty turystycznej i rekreacyjnej.
- 1.1.4. Poprawa oferty spędzania wolnego czasu i rozrywkowej.
- 1.1.5. Tworzenie przyjaznych przestrzeni publicznych.
- 1.1.6. Budowa, przebudowy i wyposażenie obiektów użyteczności publicznej.
- 1.1.7. Poprawa obsługi mieszkańców w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.
- 1.1.8. Poprawa obsługi mieszkańców w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- 1.1.9. Zwiększenie dostępności apteki / punktu aptecznego.
- 1.1.10. Zwiększenie dostępności żłobków i doskonalenie opieki w żłobkach.
- 1.1.11. Zwiększenie dostępności przedszkoli i doskonalenie opieki w przedszkolach.
- 1.1.12. Zwiększenie dostępności i jakości kształcenia w szkole podstawowej.
- 1.1.13. Rozwój bazy oświaty i doskonalenie pracowników oświaty, w tym zakup potrzebnego sprzętu dydaktycznego.
- 1.1.14. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.
- 1.1.15. Zapewnienie wsparcia środowiskowego dla osób w trudnej sytuacji materialnej, osób niepełnosprawnych i starszych.
- 1.1.16. Poprawa oferty dla osób niesamodzielnych (np. asystent rodziny).

- 1.1.17. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych osób i rodzin.
- 1.1.18. Infrastruktura na rzecz aktywnej integracji mieszkańców.
- 1.1.19. Poprawa dostępności mieszkań / domów, np. poprzez przygotowanie terenów pod rozwój mieszkalnictwa.
- 1.1.20. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego / komunalnego.
- 1.1.21. Poprawa dostępności bazy gastronomicznej.
- 1.1.22. Poprawa dostępności bazy noclegowej.
- 1.1.23. Udzielanie wsparcia ze strony samorządu gminnego.
- 1.1.24. Zapewnienie obsługi wysokiej jakości w Urzędzie Gminy i jednostkach podległych, a także wdrażanie polityki dostępności.

Cel operacyjny – 1.2. Zbudowanie silnej wspólnoty lokalnej – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 1.2.1. Promocja oraz ochrona tradycji i zwyczajów.
- 1.2.2. Rozwój edukacji poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych.
- 1.2.3. Dostosowanie i rozwój oferty spędzania wolnego czasu (zajęcia sportowe, kluby i koła zainteresowań) do potrzeb lokalnej społeczności.
- 1.2.4. Poprawa oferty kształcenia dla osób dorosłych.
- 1.2.5. Poprawa oferty dla osób starszych (np. zajęcia aktywizacyjne, usługi opiekuńcze).
- 1.2.6. Promocja wiedzy o zdrowiu i aktywnym trybie spędzania wolnego czasu.
- 1.2.7. Wspieranie lokalnego patriotyzmu oraz przywiązania do historii i dziedzictwa.
- 1.2.8. Wsparcie relacji międzyludzkich.
- 1.2.9. Aktywizacja mieszkańców i włączenie ich w rozwój gminy.
- 1.2.10. Wsparcie organizacji pozarządowych.
- 1.2.11. Tworzenie atrakcyjnych warunków do powszechnego uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym (np. poprzez organizację kursów, wydarzeń artystycznych).
- 1.2.12. Zwiększenie zaangażowania interesariuszy w sprawy Gminy Krościenko Wyżne poprzez konsultacje społeczne, spotkania, bieżące informowanie o aktualnych sprawach gminy poprzez stronę internetową i w sposób zwyczajowy.
- 1.2.13. Współpraca instytucji kultury, organizacji pozarządowych, placówek oświaty w celu tworzenia i realizowania zadań z zakresu edukacji kulturalnej wszystkich grup wiekowych mieszkańców.
- 1.2.14. Organizacja cyklicznych wydarzeń o zasięgu regionalnym.

SFERA GOSPODARCZA

CEL STRATEGICZNY II: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO

Cel operacyjny – 2.1 Zapewnienie dobrych warunków rozwoju gospodarczego na terenie Gminy Krościenko Wyżne – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 2.1.1. Poprawa oferty inwestycyjnej Gminy Krościenko Wyżne.
- 2.1.2. Zapewnienie i odpowiednie uzbrojenie terenów inwestycyjnych oraz ich promocja.
- 2.1.3. Wspieranie powstawania grup kapitałowych m.in. w ramach rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego (wyroby regionalne) metodami ekologicznymi.
- 2.1.4. Planowanie przestrzenne uwzględniające potrzeby inwestorów i mieszkańców.
- 2.1.5. Promowanie obszaru Gminy Krościenko Wyżne jako miejsca atrakcyjnego do inwestowania.
- 2.1.6. Wspieranie lokalnych przedsiębiorców w szkoleniu młodych pracowników.
- 2.1.7. Poprawa dostępności stażów, kursów, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe.
- 2.1.8. Poprawa dostępności i jakości usług administracyjnych.
- 2.1.9. Poprawa dostępności i jakości usług pocztowych.
- 2.1.10. Poprawa dostępności i jakości usług handlowych.
- 2.1.11. Poprawa dostępności i jakości innych, niewymienionych usług.
- 2.1.12. Promowanie rozwoju usług związanych z turystyką.
- 2.1.13. Poprawa dostępności i jakości e-usług (usług świadczonych przez Internet).
- 2.1.14. Wykorzystanie strony internetowej Gminy Krościenko Wyżne na cele utworzenia bazy informacji turystycznej, prezentującej informacje o miejscach noclegowych, obiektach gastronomicznych, miejscach rozrywki i kultury.
- 2.1.15. Rozwój e-komunikacji – wykorzystanie strony internetowej Gminy Krościenko Wyżne jako narzędzia wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

Cel operacyjny – 2.2. Pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i wzmocnienie aktywności zawodowej – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 2.2.1. Zapewnienie powszechnego doradztwa dla osób podejmujących działalność gospodarczą.
- 2.2.2. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie podejmowania działań ograniczających bezrobocie, w tym działań informacyjnych o formach wsparcia oferowanych na rzecz osób pozostających bez pracy.
- 2.2.3. Pomoc i ułatwienie dostępu do informacji o możliwościach pozyskiwania środków na utworzenie lub rozwój firm.
- 2.2.4. Wsparcie dla przedsiębiorców, np. w postaci ulg podatkowych.

- 2.2.5. Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.
- 2.2.6. Prowadzenie i wspieranie działań związanych z aktywizacją zawodową mieszkańców oraz działań mających na celu przystosowanie bezrobotnych do nowych zawodów, w tym zwiększenie mobilności zawodowej.
- 2.2.7. Rozwój oraz wsparcie dla rolnictwa ekologicznego.
- 2.2.8. Wspieranie rozwoju agroturystyki.
- 2.2.9. Prowadzenie działań w zakresie podniesienia świadomości ekologicznej rolników.

SFERA PRZESTRZENNA

CEL STRATEGICZNY III: MODERNIZACJA ORAZ ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I DROGOWEJ

Cel operacyjny – 3.1. Modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej w celu zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 3.1.1. Rozwój i modernizacja infrastruktury wodociągowej.
- 3.1.2. Rozwój i modernizacja infrastruktury kanalizacyjnej i systemu oczyszczania ścieków.
- 3.1.3. Doskonalenie systemu dowozu dzieci i młodzieży do szkół.
- 3.1.4. Poprawa stanu transportu publicznego (np. przystanków, taboru).
- 3.1.5. Poprawa jakości transportu publicznego m.in. w zakresie połączeń międzygminnych.
- 3.1.6. Modernizacja i rozwój dróg.
- 3.1.7. Modernizacja i rozwój chodników.
- 3.1.8. Modernizacja i rozwój dróg rowerowych.
- 3.1.9. Poprawa bezpieczeństwa i zwiększenie funkcjonalności i jakości układów komunikacyjnych.
- 3.1.10. Doskonalenie obsługi w zakresie wywozu odpadów komunalnych.
- 3.1.11. Poprawa dostępności Internetu.
- 3.1.12. Likwidacja barier architektonicznych (np. wysokich krawężników).
- 3.1.13. Poprawa stanu zabytków.

SFERA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA

CEL STRATEGICZNY IV: ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY UWZGLĘDNIAJĄCY POTRZEBĘ OCHRONY ŚRODOWISKA I ZMIANY KLIMATU

Cel operacyjny – 4.1. Wykorzystanie potencjału przyrodniczego Gminy Krościenko Wyżne – realizowany będzie poprzez realizację następujących kierunków działań:

- 4.1.1. Poprawa jakości i atrakcyjności środowiska przyrodniczego.
- 4.1.2. Ochrona obszarów cennych pod względem przyrodniczym w celu zachowania ich wartości.
- 4.1.3. Właściwe oznaczenie i ochrona pomników przyrody.
- 4.1.4. Rozważenie powołania nowych form ochrony przyrody.
- 4.1.5. Rozwój i poprawa stanu zieleni urządzonej.
- 4.1.6. Zagospodarowanie terenów przeznaczonych do celów rekreacji: wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną oraz sanitarną.
- 4.1.7. Ochrona zasobów wód podziemnych poprzez właściwe zagospodarowanie nieczystości ciekłych.
- 4.1.8. Poprawa jakości powietrza, w tym poprzez prowadzenie wymiany źródeł ogrzewania i przygotowania ciepłej wody użytkowej.
- 4.1.9. Poprawa parametrów energetycznych budynków poprzez prowadzenie kompleksowej termomodernizacji.
- 4.1.10. Ochrona przed hałasem np. poprzez optymalizację układu komunikacyjnego, stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas oraz właściwe strefowanie w planowaniu przestrzennym.
- 4.1.11. Poprawa oferty dotacji na działania służące ochronie środowiska.
- 4.1.12. Doskonalenie selektywnego zbierania odpadów i dążenie do wprowadzenia gospodarki obiegu zamkniętego.
- 4.1.13. Wdrożenie rozwiązań komunikacyjnych w oparciu o zrównoważoną mobilność.
- 4.1.14. Utrzymanie czystości i porządku, bieżąca likwidacja dzikich wysypisk.
- 4.1.15. Ochrona i opieka nad zwierzętami.
- 4.1.16. Poprawa stanu wód.
- 4.1.17. Przeciwdziałanie powodziom i podtopieniom.
- 4.1.18. Przeciwdziałanie skutkom susz i rozwój małej retencji.
- 4.1.19. Wsparcie organizacyjne i techniczne OSP w zakresie ochrony mieszkańców przed negatywnymi skutkami nagłych zjawisk pogodowych.
- 4.1.20. Rozwój odnawialnych źródeł energii.
- 4.1.21. Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu.

- 4.1.22. Podjęcie działań mających na celu zachęcenie mieszkańców do dbałości o teren własnych posesji i otoczenia, np. poprzez organizację konkursów na najpiękniejszy ogród czy najlepiej utrzymaną posesję.
- 4.1.23. Wzmocnienie przekazu o walorach i zasobach Gminy Krościenko Wyżne oraz jej potencjale turystycznym za pomocą interaktywnych środków przekazu, strony internetowej, lokalnych mediów (prasa, radio, telewizja).

5.2. ZADANIA WŁASNE GMINY

W oparciu o wyznaczone cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań dla Gminy Krościenko Wyżne możliwe było określenie wybranych zadań szczegółowych przewidzianych do realizacji, ze wskazaniem lat realizacji przewidzianych kosztów i sposobów finansowania.

Inne, niewymienione w tabeli zadania szczegółowe będą wynikały z obranych celów strategicznych i celów operacyjnych.

Tabela 8. Zadania własne Gminy Krościenko Wyżne zaplanowane do realizacji wraz z podaniem zakładanych terminów wykonania, kosztów i źródeł finansowania

Nazwa planowanego zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Koszty realizacji (zł)							Źródło finansowania	Zakładana kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego
		2026	2027	2028	2029	2030	2031-2035	Suma 2026-2035		
budynki										
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej wraz z halą sportową	Gmina Krościenko Wyżne	3 000 000,00						3 000 000,00	Budżet Gminy + dotacja Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	80 %
Budowa krytej trybuny na stadionie sportowym w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne	500 000,00	1 900 000,00					2 400 000,00	Budżet Gminy	-
Budowa boiska wielofunkcyjnego w Pustynach	Gmina Krościenko Wyżne	1 200 000,00						1 200 000,00	Budżet Gminy + dotacja Ministerstwo Sportu i Turystyki (Program rozwoju infrastruktury sportowej w województwach)	60 %
Budowa magazynu Obrony Cywilnej	Gmina Krościenko Wyżne	500 000,00						500 000,00	„Programu Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025-2026”	100 %
Rozbudowa z przebudową budynku Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne						2 500 000,00	2 500 000,00	Budżet Gminy	-
tereny										
Zagospodarowanie terenu przy budynku użyteczności publicznej w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne			250 000,00				250 000,00	Budżet Gminy	-
Budowa ogrodzenia przy budynku Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji i stadionie sportowym w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne				100 000,00			100 000,00	Budżet Gminy	-
Modernizacja boiska „Orlik” w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne		100 000,00	100 000,00				200 000,00	Budżet Gminy + dotacja Ministerstwo Sportu i Turystyki (Program modernizacji kompleksów sportowych „Moje Boisko”)	70 %
infrastruktura										
Budowa oświetlenia ulicznego boczna ul. Południowej	Gmina Krościenko Wyżne		100 000,00					100 000,00	Budżet Gminy + dotacja Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	do 80% kosztów kwalifikowanych
Budowa oświetlenia ulicznego boczna ul. Marynkowskiej	Gmina Krościenko Wyżne	140 000,00						140 000,00	Budżet Gminy + dotacja Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	do 80% kosztów kwalifikowanych
Budowa oświetlenia ulicznego boczna ul. Grunwaldzkiej	Gmina Krościenko Wyżne			130 000,00				130 000,00	Budżet Gminy + dotacja Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	do 80% kosztów kwalifikowanych
Budowa OŚWIETLEŃ ulicznych (ul. Marynkowska)	Gmina Krościenko Wyżne						700 000,00	700 000,00	Budżet Gminy + dotacja Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	do 80% kosztów kwalifikowanych

Nazwa planowanego zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Koszty realizacji (zł)							Źródło finansowania	Zakładana kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego
		2026	2027	2028	2029	2030	2031-2035	Suma 2026-2035		
Budowa sieci wodociągowej wraz z hydrofornią w Gminie Krościenko Wyżne (planowany zakres prac obejmuje w szczególności rozdzielczą sieć wodociągową o średnicy 110 mm w kierunku ul. Marynkowskiej oraz rozdzielczej sieci wodociągowej o średnicy 160 mm w kierunku ul. Północnej z zaprojektowanej hydroforni zasilanej z istniejącej magistrali wodociągowej DN500)	Gmina Krościenko Wyżne		700 000,00	700 000,00				1 400 000,00	Budżet Gminy	-
Budowa odcinka sieci wodociągowej przy ul. Północnej w Krościenku Wyżnym (planowany zakres prac obejmuje w szczególności budowę sieci wodociągowej na potrzeby działek nr ewid. 2243, 2242/1, 2220, 2291, 2217, 2215, 2212, 2213 zlokalizowanych przy ul. Północnej w miejscowości Krościenko Wyżne)	Gmina Krościenko Wyżne		60 000,00	60 000,00				120 000,00	Budżet Gminy	-
Budowa sieci wodociągowej przy ul. Południowej w Krościenku Wyżnym (planowany zakres prac obejmuje w szczególności budowę sieci wodociągowej na potrzeby działek nr ewid. 4022, 4024/1, 4024/2, 4034, 2769, 2773 zlokalizowanych przy ul. Południowej w miejscowości Krościenko Wyżne)	Gmina Krościenko Wyżne	40 000,00						40 000,00	Budżet Gminy	-
Budowa odcinka sieci kanalizacyjnej przy ul. Południowej w Krościenku Wyżnym (planowany zakres prac obejmuje w szczególności budowę sieci kanalizacji sanitarnej na potrzeby działek nr ewid. 3023/8, 3043/2, 3023/7, 3043/1 zlokalizowanych przy ul. Południowej w miejscowości Krościenko Wyżne)	Gmina Krościenko Wyżne	40 000,00 zł						40 000,00	Budżet Gminy	-
komunikacja										
Budowa miejsc parkingowych przy Domu Ludowym w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne	401 599,86						401 599,86	Budżet Gminy + Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	133 875,00
Budowa odcinka drogi gminnej nr 114910R ul. Spacerowa w m. Pustyny gm. Krościenko Wyżne	Gmina Krościenko Wyżne	140 000,00	1 170 000,00	1 700 000,00				3 010 000,00	Budżet Gminy + Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg + Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027	600 000,00
Budowa odcinka drogi gminnej dojazdowej do strefy łącznik ul. Spacerowa – ul. Księża w m. Pustyny gm. Krościenko Wyżne	Gmina Krościenko Wyżne			130 000,00	2 500 000,00	1 500 000,00		4 130 000,00	Budżet Gminy + środki zewnętrzne	60 %
Budowa ścieżki pieszo-rowerowej na terenach zielonych wzdłuż rzeki Wiśłok	Gmina Krościenko Wyżne	150 000,00	1 800 000,00					1 950 000,00	Budżet Gminy + środki zewnętrzne	60 %
Budowa kładki pieszo – rowerowej	Gmina Krościenko Wyżne						7 500 000,00	7 500 000,00	Budżet Gminy + środki zewnętrzne	60 %
Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do gruntów rolnych	Gmina Krościenko Wyżne	90 000,00	130 000,00	140 000,00				360 000,00	Budżet Gminy + środki zewnętrzne	80 %

Nazwa planowanego zadania	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Koszty realizacji (zł)							Źródło finansowania	Zakładana kwota lub procent dofinansowania zewnętrznego
		2026	2027	2028	2029	2030	2031-2035	Suma 2026-2035		
gospodarka i przedsiębiorczość										
Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na potrzeby strefy przemysłowo-usługowej (planowany zakres prac obejmuje w szczególności budowę sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej oraz przebudowę istniejących przepompowni ścieków celem dostarczenia wody i odbioru ścieków do terenów inwestycyjnych (strefy przemysłowej) – działki nr ewid. 2943/5, 3559/19, 2943/6, 2943/2)	Gmina Krościenko Wyżne		2 100 000,00					2 100 000,00	Budżet Gminy + Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027	1 800 000,00
zdrowie										
Budowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego (teren byłego lotniska)	Gmina Krościenko Wyżne					200 000,00	7 500 000,00	7 700 000,00	Budżet Gminy + dotacja Ministerstwo Sportu i Turystyki (Program rozwoju infrastruktury sportowej w województwach)	60 %
gospodarka odpadami										
Rozbudowa istniejącego obiektu - Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w Krościenku Wyżnym	Gmina Krościenko Wyżne						1 200 000,00	1 200 000,00	Budżet Gminy + Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027	85 %
przyroda										
Prace pielęgnacyjne pomników przyrody	Gmina Krościenko Wyżne			30 000,00		30 000,00	30 000,00	90 000,00	Budżet Gminy + Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	50 %
turystyka										
Budowa punktu widokowego	Gmina Krościenko Wyżne	30 000,00	30 000,00					60 000,00	Budżet Gminy	-

Źródło: dane w posiadaniu Gminy Krościenko Wyżne

5.3. SPÓJNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI NADRZĘDNymi

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035 jest spójna z celami i założeniami rozwojowymi dokumentów wyższego szczebla. Zachowanie spójności pozwala na realizację działań dopełniających założenia innych dokumentów strategicznych i planistycznych na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Niniejsza strategia jest komplementarna wobec zapisów dokumentów takich jak m.in.:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły,
- Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły,
- Plan przeciwdziałania skutkom suszy,
- Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030,
- Strategia Rozwoju Powiatu Krośnieńskiego na lata 2021-2027.

Gminna strategia rozwoju powinna zachowywać spójność przede wszystkim ze strategią rozwoju województwa. Wobec tego należy wskazać, że Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 została przyjęta Uchwałą nr XXVII/458/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego w dniu 28 września 2020 r.

Strategia wojewódzka wskazuje główne wyzwania oraz cele rozwojowe regionu zaplanowane do realizacji przez samorząd województwa oraz inne podmioty.

W 2030 roku województwo podkarpackie to obszar innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego, odpowiedzialnie wykorzystujący wewnętrzne potencjały i zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców we wszystkich subregionach oraz lider rozwoju wśród województw makroregionu Polski Wschodniej i aktywny uczestnik relacji transgranicznych – **to wizja województwa podkarpackiego określona w wojewódzkiej strategii rozwoju.**

Układ obszarów i priorytetów wraz z celami w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 zaprezentowano w tabeli.

Tabela 9. Układ obszarów i priorytetów wraz z celami w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

Obszar	Priorytet	Cele
1. Gospodarka i nauka.	Wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.	1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę. 1.2. Inteligentne specjalizacje województwa. 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie. 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego).

Obszar	Priorytet	Cele
2. Kapitał ludzki i społeczny.	Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia mieszkańców.	2.1. Edukacja. 2.2. Regionalna polityka zdrowotna. 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe. 2.4. Rynek pracy. 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny. 2.6. Włączenie społeczne. 2.7. Aktywny styl życia i sport.
3. Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska.	Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego.	3.2. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE. 3.3. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygałęziowej transportu. 3.4. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego. 3.5. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie. 3.6. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki. 3.7. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi. 3.8. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych. 3.9. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu.
4. Dostępność usług.	Zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych.	4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych. 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych. 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców. 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa.

Źródło: https://www.podkarpackie.pl/images/pliki/RR/2022/Strategia_rozwoju_województwa_-_Podkarpackie_2030_-_Sejmik_WP_28.09.2020_r.pdf

Biorąc pod uwagę powyższe można stwierdzić, że cele i priorytety założone w strategii wojewódzkiej znajdują swoje odzwierciedlenie w celach zawartych w niniejszej gminnej strategii rozwoju:

1. W strategii gminnej, w sferze **społecznej** celem strategicznym jest zapewnienie wysokiej jakości oferowanych usług społecznych, a także podniesienie poziomu kapitału społecznego. Odpowiada to priorytetom określonym w strategii wojewódzkiej, którymi są „wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego jako podstawy umożliwiającej rozwój regionu oraz podnoszenie poziomu życia

mieszkańców” oraz „zwiększenie dostępu obywateli do usług publicznych i podniesienie standardu ich świadczenia dla poprawy jakości życia i wzmacniania procesów rozwojowych”.

2. W strategii gminnej, w sferze **gospodarczej** celem strategicznym jest wykorzystanie potencjału gospodarczego. Odpowiada to priorytetowi określone w strategii wojewódzkiej, którym jest „wzmacnianie potencjału regionalnej gospodarki oraz zwiększanie udziału nauki i badań dla innowacyjnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa”.
3. W strategii gminnej, w sferze **przestrzennej** celem strategicznym jest modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej. Odpowiada to priorytetowi określone w strategii wojewódzkiej, którym jest „rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego.”.
4. W strategii gminnej, w sferze **klimatyczno-środowiskowej** celem strategicznym jest rozwój zrównoważony uwzględniający potrzebę ochrony środowiska i zmiany klimatu. Odpowiada to priorytetowi określone w strategii wojewódzkiej, którym jest „rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego”.

VI. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ, W TYM W WYMIARZE PRZESTRZENNYM ORAZ WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

6.1. OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Strategia rozwoju zakłada realizację zadań zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi. Zadania własne Gminy Krościenko Wyżne, w zakresie spraw związanych z rozwojem lokalnym wynikają przede wszystkim z ustawy o samorządzie gminnym, ale także z innych ustaw sektorowych dotyczących np. ochrony środowiska, gospodarki odpadami, sieci infrastrukturalnych, w szczególności wodociągów i kanalizacji itp.

Cele i kierunki działań zostały sporządzone w oparciu o wyniki ankietyzacji mieszkańców, analizę danych statystycznych, konsultacje z władzami samorządowymi, a także w oparciu o plany podmiotów działających na tym terenie.

Wyznaczone cele strategiczne, a w ich ramach cele operacyjne i kierunki działań, jakie należy podjąć w zakresie polityki rozwoju na terenie Gminy Krościenko Wyżne stanowią podstawę dla realizacji konkretnych zadań inwestycyjnych na przestrzeni wielu lat, które to zaprezentowano w dalszej części opracowania. Zaznacza się, że część zadań realizowanych w ramach jednego celu, może także wpływać na realizację innych celów.

Założenia programowe dokumentu przewidują dynamiczny rozwój społeczno-gospodarczy i infrastrukturalny obszaru Gminy Krościenko Wyżne. Część zadań skupionych jest na rozwoju aktywności lokalnego społeczeństwa.

Działania w zakresie rozwoju infrastruktury będą realizowane, jako czynnik niezbędny dla zapewnienia miejscowej ludności warunków do odpowiedniego rozwoju społecznego, zawodowego czy podnoszenia jakości kształcenia. Natomiast rozwój sieci infrastrukturalnej (np. wodociągowa, kanalizacyjna, itp.) czy dalsze kształtowanie systemu gospodarowania odpadami będą skutkowały wzrostem atrakcyjności terenu dla inwestorów. Przełoży się to w konsekwencji na tworzenie nowych miejsc pracy i spadek liczby osób bezrobotnych. Z kolei rozbudowa infrastruktury komunikacyjnej, w tym służącej obsłudze transportu publicznego (przystanki, zatoki autobusowe, parkingi), ścieżek pieszych i rowerowych zaowocuje wzrostem bezpieczeństwa dla osób korzystających z tej infrastruktury oraz polepszy mobilność transportową. Rozbudowa i remont dróg upłynni ruch, natomiast budowa ścieżek rowerowych przyczyni się do wzrostu aktywności fizycznej mieszkańców.

W strategii przewidziano działania na rzecz wykorzystania zasobów przyrodniczych Gminy Krościenko Wyżne, m.in. poprzez kształtowanie i ochronę terenów zielonych oraz zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne. Będzie ono połączone z dostosowaniem terenów, tak by były one dostępne dla wszystkich, również dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej czy osób starszych.

Na realizację wyznaczonych celów strategicznych, w największej mierze ma wpływ Urząd Gminy Krościenko Wyżne, który realizuje zadania własne i zadania koordynowane (wspólne z innymi jednostkami oraz innymi podmiotami zajmującymi się infrastrukturą techniczną i komunikacyjną).

Zadania własne to przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji samorządu Gminy Krościenko Wyżne, natomiast zadania koordynowane to zadania, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla powiatowego, wojewódzkiego i krajowego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom powiatowym, wojewódzkim, bądź centralnym.

Należy zaznaczyć, że polityka rozwoju oraz działania mające prowadzić do zrównoważonego rozwoju nie są tylko zadaniami realizowanymi na poziomie lokalnym, przez samorząd gminny. Działania są ukierunkowane poprzez działania prowadzone również na szczeblu krajowym, wojewódzkim oraz regionalnym.

6.2. WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA OCZEKIWANYCH REZULTATÓW PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Strategia rozwoju zakłada realizację zadań zgodnie z przyjętymi założeniami. W celu weryfikacji postępów realizacji strategii zaproponowano wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów zadań. Ich lista nie jest ostateczna i może podlegać modyfikacji lub rozszerzeniu.

Tabela 10. Wybrane wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
ludność na 1 km ² (osób)	334,2	345,1	+10,90
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców (osób)	-2,14	-9,91	-7,77
udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (%)	20,1	18,2	-1,9
udział ludności w wieku produkcyjnym (%)	60,7	60,3	-0,4
udział ludności w wieku poprodukcyjnym (%)	19,1	21,5	+2,3
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	64,7	65,8	+1,1
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	95	117,7	+22,7
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	31,5	35,6	+4,1
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi	24,1	27,7	+3,6
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	16,2	18,6	+2,4
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - mężczyźni	13,4	15,8	+2,4
odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem - kobiety	19,1	21,4	+2,3
współczynnik feminizacji - liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn	99	98	-1
stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem (%)	21	37	+16
ludność (liczba osób) na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	2 725	2 647	-78
czytelnicy bibliotek publicznych (liczba osób) na 1000 ludności	168	204	+36
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach (liczba woluminów)	14,9	18,3	+3,4
podmioty gospodarcze wpisane do rejestru na 1000 ludności	103	118	+15
podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	170,4	196,1	+25,7
podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców	3,7	3,8	+0,1
podmioty MŚP (0-249 pracujących) na 10 tys. mieszkańców	1035	1182	+147
podmioty gospodarcze w sekcjach J-N na 1000 mieszkańców	16,1	18,9	+2,8
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności	6,41	7,52	+1,11
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	0	0,56	+0,56
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	92	105	+13
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	15,2	17,38	+2,18

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	1,83	2,64	+0,81
instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej	177,3	143,8	-33,5
udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	5,1	5,9	+0,8
udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	17,14	5,00	-12,14
udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	5,71	2,50	-3,21
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w liczbie podmiotów gospodarki narodowej ogółem	89,2	88,7	-0,5
udział podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących do 9 osób w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON	97,7	97,9	+0,2
udział fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej liczbie podmiotów gospodarki narodowej	1,8	2,2	+0,4
podmioty gospodarki narodowej działające w sektorze rolno-spożywczym	4	4	bez zmian
udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w ogólnej liczbie osób w wieku produkcyjnym	15,2	17,4	+2,2
podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) na 1000 ludności	28,3	33,4	+5,1
wysokość dochodów budżetu Gminy Krościenko Wyżne w przeliczeniu na jednego mieszkańca	5 185,81	7 962,10	+2776,29
udział wydatków inwestycyjnych Gminy Krościenko Wyżne w ogólnej sumie wydatków	8,1	36,4	+28,3
bezrobotni zarejestrowani ogółem	107	129	+22
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	100,8	102,0	+1,2
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	29,2	31,2	+2,0
mieszkania na 1000 mieszkańców	289,7	306,0	+16,3
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	5,1	5,1	bez zmian
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,45	3,27	-0,18
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,68	0,64	-0,04
odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (%)	80,9	81,6	+0,7
długość czynnej sieci wodociągowej – (km)	13,2	16,2	+3,0
liczba przyłączy wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	1 165	1 226	+61
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (m ³)	20,1	20,4	+0,3
odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (%)	98,6	98,6	bez zmian
długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	72,2	74,0	+1,8

Oceniany parametr	Stan na rok 2020	Stan na rok 2024	Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	1 448	1 506	+58
ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną (tys. m ³)	144,3	137,5	-6,8
ścieki oczyszczone odprowadzone (tys. m ³)	146,0	144,0	-2,0
odsetek osób korzystających z sieci gazowej (%)	93,8	94,9	+1,1
długość czynnej sieci gazowej ogółem (km)	65,84	67,61	+1,77
liczba czynnych przyłączy gazowych do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych)	1 541	1 614	+73
zużycie gazu z sieci w przeliczeniu na 1 mieszkańca (kWh)	2 344,2	2 479,2	+135
lesistość (%)	4,0	4,2	+0,2
powierzchnia lasów na 1 mieszkańca (ar)	1,2	1,2	bez zmian

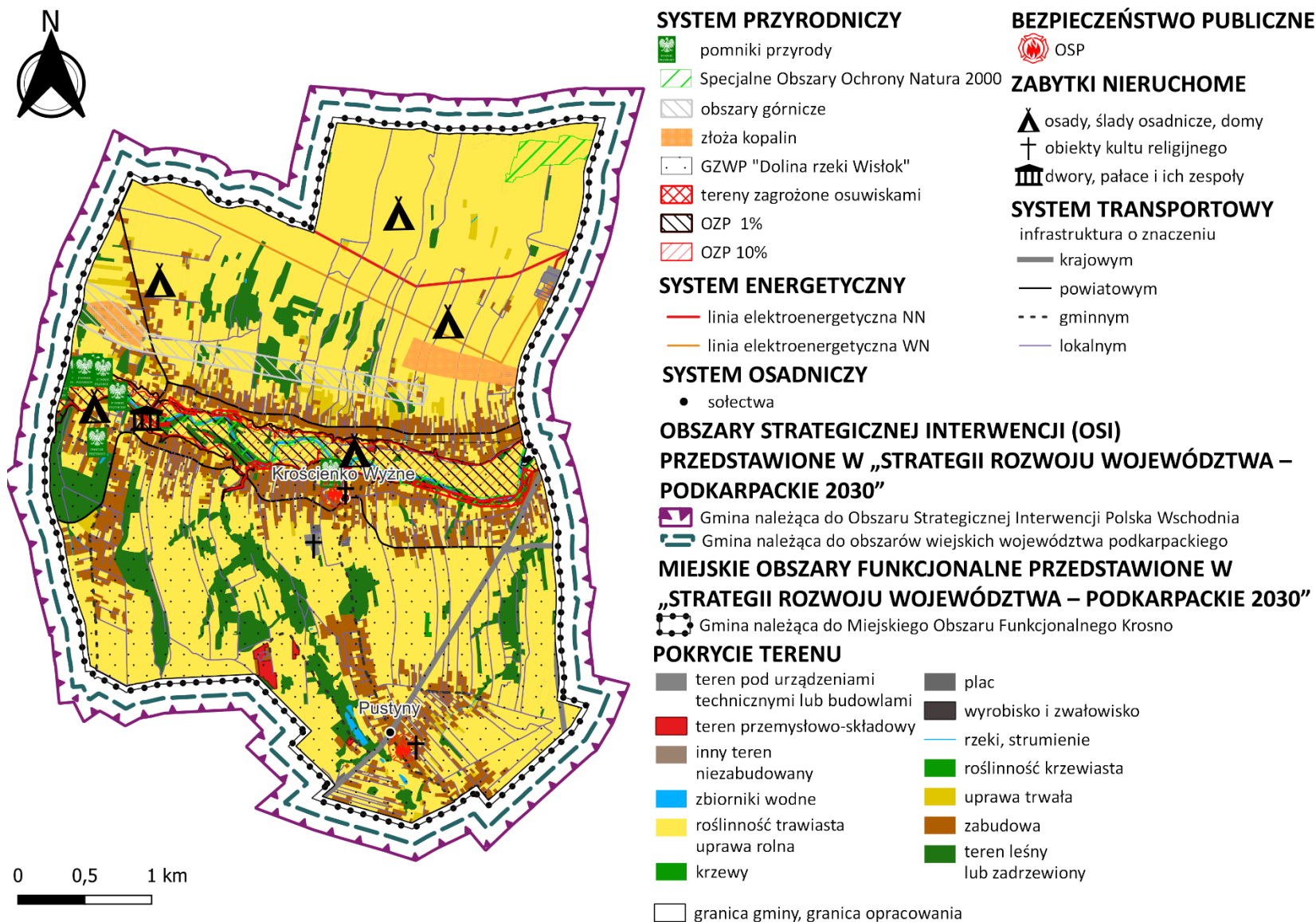
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS i zebranych danych z innych źródeł

VII. MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ GMINY, ROZUMIANY JAKO DOCELOWY UKŁAD ELEMENTÓW SKŁADOWYCH PRZESTRZENI

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne jest obowiązkowym elementem strategii i obrazuje strategiczne uwarunkowania zorientowane przestrzennie. W swym założeniu stanowi porządkujący składnik strategii, źródło i rodzaj najważniejszych ustaleń rozwojowych osadzonych terytorialnie.

Model rozumiany jest jako przedstawienie długookresowej strategicznej wizji rozwoju gminy wynikającej z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb rozwojowych i posiadanego potencjału, z uwzględnieniem jego specyfiki i zróżnicowania wewnętrznego.

Model wskazuje obszary, które strategia rozwoju uznaje za istotne dla osiągnięcia celów rozwoju, obszary wymagające ochrony oraz rodzaje powiązań funkcjonalnych występujących pomiędzy poszczególnymi obszarami.

Ryc. 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne – ujęcie kompleksowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Centralnej Bazy Danych Geologicznych, Państwowego Rejestru Granic, a także danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

7.1. STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ WRAZ Z ROLĄ I HIERARCHIĄ JEDNOSTEK OSADNICZYCH

Głównym ośrodkiem osadniczym Gminy Krościenko Wyżne, jest miejscowość Krościenko Wyżne, w której skupiona jest funkcja mieszkaniowa i usługowa.

Gmina składa się z dwóch jednostek pomocniczych, którymi są sołectwa: Krościenko Wyżne i Pustyny. Każde z sołectw ma swój statut, Sołtysa i Radę Sołecką.

Szczegółowe ustalenia dotyczące ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, w tym regulacje dotyczące budownictwa różnych rodzajów znajdują się w opracowanym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Dzięki powyższemu, procesy urbanizacyjne w gminie mogą i będą przebiegać w sposób bardziej zrównoważony. To właśnie pełne pokrycie gminy miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego wyróżnia ją na tle innych gmin wiejskich, a również większości gmin miejsko-wiejskich czy miejskich.

Zasadniczo rozwój osadnictwa planowany jest w oparciu o istniejące jednostki osadnicze i sieć dróg publicznych oraz w oparciu o dostępność infrastruktury technicznej, z dążeniem do ograniczania rozpraszania zabudowy i zachowania ładu przestrzennego przy jednoczesnym wzmacnianiu lokalnych centrów wiejskich.

Wysoka gęstość zaludnienia pozwala na uzyskanie wyższych standardów dostępności do infrastruktury społecznej i technicznej niż w innych gminach, przy podobnym nakładzie środków finansowych gminy.

W kolejnych podrozdziałach opisano położenie poszczególnych elementów sieci osadniczej wewnątrz gminy, a także położenie samej gminy na tle regionu, gdyż oba te ujęcia determinują rozwój sieci osadniczej Gminy Krościenko Wyżne.

7.1.1. POŁOŻENIE GMINY

Administracyjnie Gmina Krościenko Wyżne położona jest w województwie podkarpackim, w powiecie krośnieńskim i jest najmniejszą terytorialnie gminą tego powiatu - zajmuje powierzchnię około 1535 ha.

Gmina Krościenko Wyżne graniczy gminami:

- Krosno (miasto na prawach odrębnego powiatu) – od zachodu,
- Korczyna (powiat krośnieński) – od północy i wschodu,
- Haczów (powiat brzozowski) – od wschodu,
- Miejsce Piastowe (powiat krośnieński) – od południa.

Gmina Krościenko Wyżne położona jest w obrębie **mezoregionu fizycznogeograficznego** Kotlina Jasielsko-Krośnieńska (513.67), która stanowi część południowo-wschodnią Pogórza Środkowobeskidzkiego.

7.1.2. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE SIECI OSADNICZEJ

W ogólnej powierzchni Gminy Krościenko Wyżne największy udział tj. 82,80 % ogółu gruntów stanowią grunty rolne. **Podstawową formą użytkowania terenu Gminy Krościenko Wyżne jest więc użytkowanie rolnicze**, przy czym należy zauważyć, że ze względu na warunki terenowe znaczna część gruntów rolnych to trwałe łąki i pastwiska. Grunty zabudowane i zurbanizowane obejmują 11,41 % ogólnej powierzchni. Grunty leśne oraz zadrzewione zajmują 4,37 %, a grunty pod wodami stanowią łącznie 1,42 % powierzchni Gminy Krościenko Wyżne.

Udział gruntów klasyfikowanych w ewidencji Starosty Krośnieńskiego jako rolne dotyczy jednak wyłącznie struktury użytkowania gruntów. Nie znajduje to odzwierciedlenia w strukturze zatrudnienia, gdyż zgodnie z danymi zebranymi podczas Powszechnego Spisu Rolnego 2020, tylko 326 mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne było zatrudnionych w rolnictwie. Główny Urząd Statystyczny podał, że w 2020 r. funkcjonowało 181 gospodarstw rolnych, z czego 156 gospodarstw miało powierzchnię od 1 do 5 ha. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wyniosła 4,57 ha. Zewidencjonowano tylko 10 gospodarstw domowych, w których ponad 50% dochodów ogółem stanowiły dochody z działalności rolniczej.

Tabela 11. Struktura użytkowania gruntów Gminy Krościenko Wyżne

Sposób użytkowania gruntów	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni (%)
użytki rolne – grunty orne	721,69	47,03
użytki rolne – łąki trwałe	178,68	11,64
użytki rolne – pastwiska trwałe	274,52	17,89
użytki rolne – sady	8,86	0,58
użytki rolne – grunty rolne zabudowane	49,49	3,22
użytki rolne – grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	28,39	1,85
użytki rolne – grunty pod stawami	0,00	0,00
użytki rolne – grunty pod rowami	5,01	0,33
nieużytki	4,00	0,26
razem grunty rolne	1270,63	82,80
las	67,12	4,37
grunty zadrzewione i zakrzewione	0,00	0,00
razem grunty leśne oraz zadrzewione	67,12	4,37
tereny mieszkaniowe	89,58	5,84
tereny przemysłowe	7,74	0,50
inne tereny zabudowane	15,52	1,01
zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy	1,02	0,07
tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	6,90	0,45
użytki kopalne	1,13	0,07
drogi	41,48	2,70
tereny kolejowe	0,00	0,00

Sposób użytkowania gruntów	Powierzchnia (ha)	Udział w ogólnej powierzchni (%)
inne tereny komunikacyjne	0,10	0,01
grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	11,63	0,76
razem grunty zabudowane i zurbanizowane	175,10	11,41
grunty pod wodami powierzchniowymi płynącymi	18,80	1,23
grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi	2,94	0,19
razem grunty pod wodami	21,74	1,42
tereny różne	0,00	0,00
ŁĄCZNIE	1534,59	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Starosta Powiatowego w Krośnie, stan na 23.04.2025 r.

7.1.3. UWARUNKOWANIA PLANISTYCZNE SIECI OSADNICZEJ

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP)

Cały opisywany obszar objęty jest Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne zatwierdzonym uchwałą nr XIII/84/2004 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne (Dz. Urz. Woj. podkarpackiego Nr 67 poz. 749 z 2 czerwca 2004 r.), zmienioną uchwałą nr XXXI/239/2013 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – część I (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 3 stycznia 2014 r. poz. 28), zmienioną uchwałą nr XXXIII/262/2014 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 21 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – część III (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 13 maja 2014 r. poz. 1515) oraz uchwałą nr IV/18/2015 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 6 lutego 2015 r., w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – etap II (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2 marca 2015 r. poz. 529).

W dniu 26 kwietnia 2024 r. Rada Gminy Krościenko Wyżne podjęła 6 uchwał w sprawie przystąpienia do sporządzenia Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla Gminy Krościenko Wyżne.

Aktualizacja obowiązującego miejscowego planu obejmuje tereny:

- ✓ położone przy południowej granicy gminy,
- ✓ w rejonie ul. Spacerowej,
- ✓ w rejonie ul. Grunwaldzkiej,
- ✓ w rejonie ul. Brzozowskiej,
- ✓ w rejonie skrzyżowania ul. Brzozowskiej i ul. Rzeszowskiej,
- ✓ wybranych fragmentów obrębu geodezyjnego Krościenko Wyżne;

- poprzez wyznaczenie dodatkowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, produkcyjno-usługową oraz sportowo -rekreacyjną.

Zbiór wszystkich aktów prawnych Gminy Krościenko Wyżne, w tym miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przyjęty przez Radę Gminy Krościenko Wyżne jest dostępny w Bazie Aktów Własnych do której link podano w przypisie dolnym.³

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i plan ogólny

Dla Gminy Krościenko Wyżne aktualnie obowiązującym dokumentem określającym uwarunkowania i kierunki planowania przestrzennego jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne stanowiące załącznik nr 1 do Uchwały Rady Gminy w Krościenku Wyżnym Nr LI/ 344 /2023 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 30 listopada 2023 r. w sprawie uchwalenia zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne. Pierwotne „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne” uchwalone zostało uchwałą Rady Gminy Krościenko Wyżne Nr XXI/149/2001 z dnia 9 listopada 2001 r., a następnie zmienione uchwałą Rady Gminy Krościenko Wyżne Nr XXIX/227/2013 z dnia 25 września 2013 r.

W lipcu 2023 roku, nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym nałożyła na wszystkie gminy w Polsce obowiązek sporządzenia nowego typu dokumentu planistycznego tj. planu ogólnego. W związku ze zmianą przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym gminy zobowiązane są do dnia 30 czerwca 2026 r. zastąpić obowiązujące obecnie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego planami ogólnymi.

Rada Gminy Krościenko Wyżne w dniu 1 sierpnia 2024 r. podjęła uchwałę nr V/22/2024 w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego dla Gminy Krościenko Wyżne.

Plan ogólny zastępując dotychczas obowiązujące Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne obejmie swym zasięgiem obszar całej Gminy Krościenko Wyżne i będzie składał się z postanowień:

- ✓ obligatoryjnych, do których należy podział na strefy planistyczne oraz określenie gminnych standardów urbanistycznych (w których szczegółowo zostanie określony profil funkcjonalny poszczególnych stref oraz wskaźniki urbanistyczne, takie, jak maksymalna nadziemna intensywność zabudowy, maksymalna wysokość zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej),
- ✓ fakultatywnych, gdzie można określić także obszary uzupełnienia zabudowy oraz gminne standardy dostępności infrastruktury społecznej.

Podczas opracowania planu ogólnego, w tym wyznaczania jego stref planistycznych należy w pierwszej kolejności uwzględnić obszary objęte dotychczas obowiązującym Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego.

³ Baza Aktów Własnych

<https://www.prawomiejscowe.pl/UrzadGminyKroscienkoWyzne/tabBrowser/mainPage>

Całe terytorium Gminy jest objęte Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego, dlatego dla właścicieli nieruchomości plan ogólny będzie stanowił jedynie potwierdzenie istniejącego stanu rzeczy w zakresie funkcji mieszkaniowej oraz istniejących obszarów zabudowy.

Dodatkowym atutem wprowadzenia planu ogólnego w Gminie Krościenko Wyżne jest fakt, że w dniu 26 kwietnia 2024 r. przystąpiono do sporządzenia aktualizacji obowiązującego miejscowego planu poprzez wyznaczenie dodatkowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, produkcyjno-usługową oraz sportowo -rekreacyjną. Podjęte działanie pozwoli uwzględnić również te tereny w projektowanym planie ogólnym Gminy Krościenko Wyżne.

7.1.4. FUNKCJA ROLNICTWA W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ

Gmina Krościenko Wyżne jest obszarem o rolniczym charakterze, co bezpośrednio wynika ze struktury użytkowania gruntów. Obszary ujęte w ewidencji jako rolnicze w znacznej części są jednak odłogowane lub użytkowane ekstensywnie. Gleby należą do gleb górskich, wytworzonych na osadach rzecznych. Występują tu gleby bielcowe i pseudobielcowe oraz brunatne kwaśne i wyługowane. Występują gleby dobre, średniodobre i średnie klasy III i IV użytków rolnych o głębokim i dobrze wykształconym poziomie próchnicznym, zasobne w podstawowe składniki pokarmowe, o właściwym nawilgotnieniu.

Położenie na terenie o stosunkowo wysokiej przydatności rolniczej gleb sprawia, że ekspansja przestrzenna zabudowy musi odbywać się kosztem terenów rolnych. Wskazana jest oszczędność w zajmowaniu nowych terenów rolnych na cele inwestycyjne oraz zachowanie najwartościowszych terenów rolnych dla celów produkcji rolnej.

Fundamentem gwarantowanego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w krajach UE, w tym również Gminy Krościenko Wyżne jest Wspólna Polityka Rolna. Cele WPR zorientowane są na rentowność i dochody gospodarstw rolnych, bardziej skuteczną realizację polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Przekrojowym celem jest wspieranie wiedzy, innowacji oraz cyfryzacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.

Zakres tematyczny działań realizowanych przez Powiatowy Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Krośnie wynika przede wszystkim z ustawowych zadań i potrzeb zgłaszanych przez odbiorców, ale także z priorytetów określanych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Dzięki temu Ośrodek wspiera wdrażanie różnego rodzaju strategii i programów wobec wsi i rolnictwa, np. dotyczącego ochrony klimatu i środowiska, bioasekuracji czy też rozwoju obszarów wiejskich.

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne ODR w kolejnych latach będzie dążył do realizacji celów szczegółowych tj.

- poprawę pozycji rolników w łańcuchu wartości,
- przyczyniania się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii,

- wspierania zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak: woda, gleba i powietrze,
- przyczyniania się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu,
- przyciągania młodych rolników i ułatwienia rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- promowania zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa,
- poprawę reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt oraz celu przekrojowego: modernizacja sektora poprzez wspieranie i dzielenie się wiedzą, innowacjami i cyfryzacją w rolnictwie i na obszarach wiejskich oraz zachęcanie do ich wykorzystania.

Ponadto wzorem z lat ubiegłych ODR planuje działania w zakresie:

- doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin,
- stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków,
- integrowanej produkcji roślin,
- szkoleń dotyczących badania sprawności technicznej sprzętu przeznaczonego do stosowania środków ochrony roślin.

W Programie Działalności ODR uwzględnione będą działania w formie doradztwa grupowego oraz zespołów tematycznych, a także działania na rzecz rozwoju sieci gospodarstw demonstracyjnych. Szczególnym, przekrojowym zadaniem, dotyczącym wszystkich obszarów działań ODR, jest wspieranie wymiany i innowacyjności w rolnictwie i na obszarach wiejskich, we współpracy z różnymi podmiotami otoczenia rolnictwa.

7.1.5. FUNKCJA TURYSTYKI W KSZTAŁTOWANIU W SIECI OSADNICZEJ⁴

Gmina Krościenko Wyżne jest jednostką terytorialną o podwyższonym poziomie atrakcyjności turystycznej. O istniejących walorach widokowych decydują głównie zróżnicowana rzeźba terenu, mozaikowata struktura krajobrazu (powiązana ze zróżnicowaniem gatunkowym drzewostanu) oraz zasoby kultury materialnej.

Atrakcjami turystycznymi są:

1. Izba muzealna – eksponaty, narzędzia, przedmioty codziennego użytku.
2. Park leśny „Dębina” – pomniki przyrody ożywionej.
3. Zespół parkowo - dworski.
4. Kościół neogotycki – witraże J.M. Rossena.
5. Punkt widokowy – szczyt góry Marynkowskiej z działającymi szybami naftowymi.

⁴ Opracowano m.in. na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Krościenko Wyżne na lata 2016-2019 z perspektywą do 2023 r. oraz Programu Ochrony Środowiska Gminy Krościenko Wyżne na lata 2004 – 2015, a także danych uzyskanych w 2025 r., a dotyczących lat 2020-2024

6. Pomniki przyrody – drzewa wybitnych rozmiarów.
7. Rzeźby drewniane.
8. Kapliczki przydrożne.

Panorama i zabudowa gminy jest charakterystyczna dla krajobrazu kultury rolno-osadniczej. Niestety znajdują się tutaj również elementy degradujące krajobraz. Należy do nich głównie zaliczyć napowietrzne linie energetyczne, w tym średniego napięcia, brak harmonii w istniejącej zabudowie oraz zabudowa przedpól widokowych i łamanie ciekawych linii widokowych nowo wznoszonymi budynkami.

W skali województwa i powiatu atrakcyjność krajobrazu gminy jest wysoka, dzięki istniejącym zasobom przyrodniczym i kulturowym. Mozaika lasów porastających niewielkie wzgórza, połacie pól, łąk i pastwisk oraz wtopione w krajobraz zabudowania i przydrożne kapliczki stanowią o unikalności tych terenów.

Krajobrazowo Gmina Krościenko Wyżne stapia się z gminami sąsiednimi, stanowiąc łącznie z nimi duży i atrakcyjny kompleks. Gmina nie posiada jednak odpowiednio przygotowanej bazy hotelowo – turystycznej.

Nieodczynnym elementem atrakcyjności turystycznej jest położenie nad rzeką Wisłok.

Tereny Gminy Krościenko Wyżne są w ponad 4 % porośnięte lasami. W skład kompleksów leśnych wchodzi pozostałość po dawnej puszczy, kompleks leśny Duża Dębina oraz Mała Dębina. W Dębinie oraz w parku podworskim można podziwiać kilkusetletnie dęby, wśród których znajdują się już nieliczne okazy wiekowych drzew uznanych za pomniki przyrody.

W Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” respondenci nisko ocenili „możliwość rozwoju usług związanych z turystyką (np. agroturystyka)”, „dostępność bazy noclegowej” oraz „dostępność bazy gastronomicznej”. Jednak z drugiej strony dobrze oceniono „estetykę, czystość i porządek przestrzeni publicznych” oraz „dbałość mieszkańców o wygląd własnych nieruchomości i ich otoczenia”.

7.1.6. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE W KSZTAŁTOWANIU SIECI OSADNICZEJ

Czynniki takie jak: żyzne gleby, dogodne warunki terenowe dla osadnictwa, ukształtowana w trudnych warunkach tradycyjna pracowitość i przedsiębiorczość społeczności lokalnej, silnie zakorzenienie drobnej wytwórczości i rzemiosła, bliskość ośrodków górnictwa naftowego i przemysłu dającego zatrudnienie sprzyjały intensywnemu zagospodarowaniu Gminy Krościenko Wyżne.

Rozwój spowodował daleko idącą eliminację naturalnych zbiorowisk roślinnych z jej obszaru. Wprowadzone na ich miejsce zbiorowiska sztuczne i wtórne, ukształtowały nową strukturę przestrzenną zasobów przyrodniczych, będącą odzwierciedleniem intensywności zagospodarowania i zainwestowania terenu.

Tak ukształtowana nowa struktura przyrodnicza terenów, dzięki ustalonym formom wykorzystania przez człowieka, nie podlegała w ciągu wielu dziesięcioleci istotniejszym

przemianom, zachowując stabilność, w której najistotniejszym czynnikiem było działanie człowieka (uprawa roli, wypas, koszenie łąk, utrzymanie zieleni ozdobnej itp.). Pewnemu ograniczeniu ulegała natomiast stopniowo powierzchnia biologicznie czynna na skutek rozwoju zainwestowania (zabudowa, komunikacja itp.).

Szczegółowe dane dotyczące opisu środowiska przyrodniczego Gminy Krościenko Wyżne znajdują się w „Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Krościenko Wyżne na lata 2016-2019 z perspektywą do 2023 r.” przyjętym Uchwałą Nr XXII/164/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 29 grudnia 2016 r.⁵ jak również programu z 2004 r.

Na cele niniejszego dokumentu należy stwierdzić, że Gmina Krościenko Wyżne położona jest w zachodniej części obniżenia tektonicznego, tzw. centralnej depresji karpackiej, na obszarze naturalnej równiny śródgórskiej. W dolinie rzeki Wisłok oraz wzdłuż szeregu cieków wodnych występuje płaskorówninne obniżenie terenu o deniwelacjach nieprzekraczających 5-10 m na długości około 800 m. Na północ od doliny Wisłoka część terenu posiada rzeźbę falistą, przechodzącą w wysokogórkowatą oraz średniogórkową.

Gmina Krościenko Wyżne położona jest w obrębie zlewni Sanu. Obszar gminy odwadnia rzeka Wisłok, będąca lewobrzeżnym dopływem Sanu wraz z dopływami: Ślącza, Flusy oraz niewielkimi ciekami wodnymi. Tworzą one sieć cieków powierzchniowych w obrębie Gminy. W strefie Dołów Jasielsko-Sanockich obserwuje się nieproporcjonalne do ilości niesionej wody rozszerzenie doliny rzeki Wisłok, której szerokość dochodzi do 1,5 km.

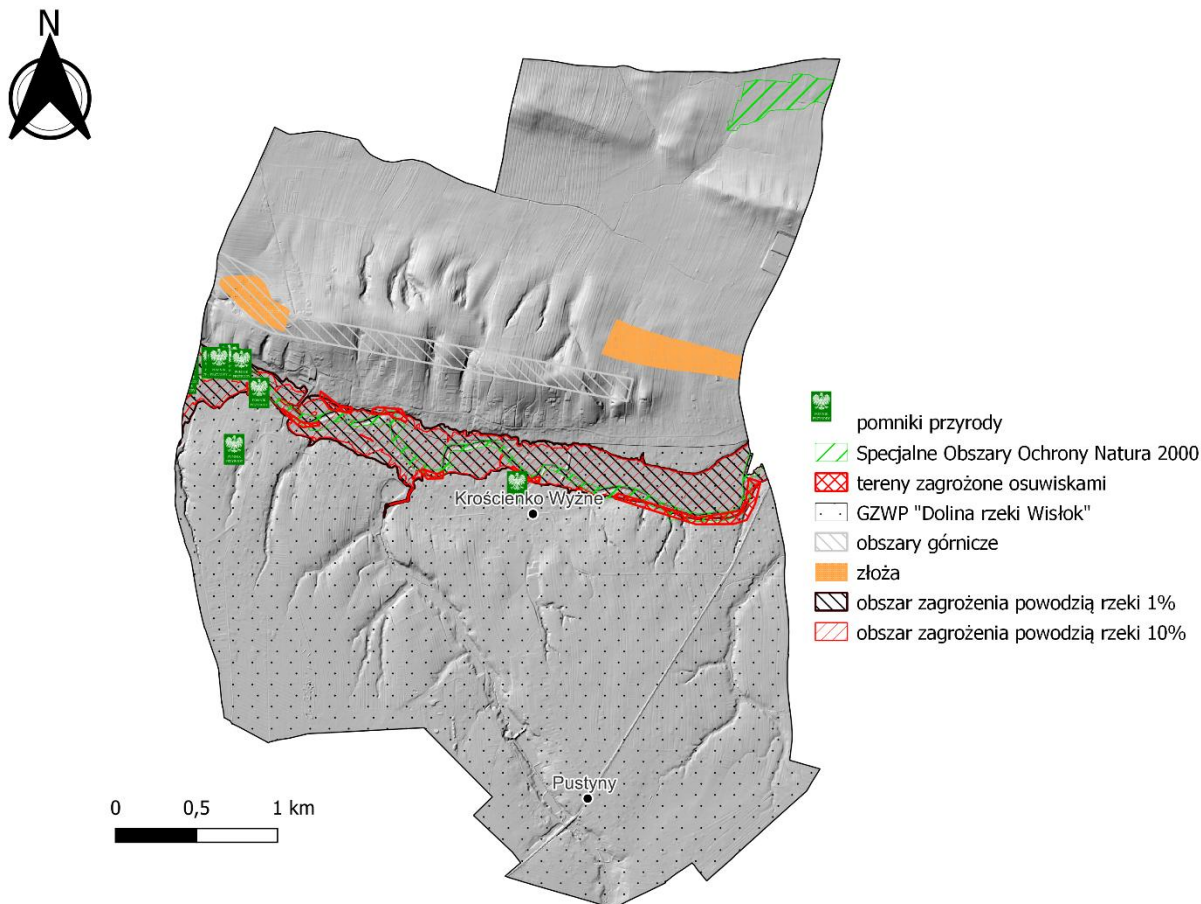
Osią układu struktur przyrodniczych obszaru Gminy jest dolina Wisłoka. Koryto rzeki oraz niezabudowane, zadrzewione lub łąkowe dna dolin jej dopływów stanowią łączniki z półnaturalnymi zbiorowiskami lasów i łąk. Podstawowym postulatem dla zabezpieczenia właściwego funkcjonowania struktur przyrodniczych tego obszaru jest unikanie zawężania koryta wody w ich przebiegu przez centra osadnicze.

W pobliżu północno-wschodniej granicy gminy, na terenie Gminy Korczyna w miejscowości Iskrzynia, znajduje się na rzece Wisłok ujęcie wody pitnej dla Krosna. Jest to ujęcie brzegowe, w którym wody rzeki spiętrzone są jazem. Właścicielem i użytkownikiem ujęcia jest Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Krośnie. Dolina Wisłoka tworzy zbiornik wód podziemnych zaliczany do głównych zbiorników wód podziemnych w Polsce. Zbiornik ten, w przyszłości może stać się jedynym źródłem zaopatrzenia w wodę pitną dla tego regionu ze względu na jakość zasobów. W związku z powyższym, w obrębie doliny Wisłoka określono granice Obszaru Najwyższej Ochrony (ONO) i Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO). Granicę pomiędzy ONO i OWO wyznaczono (wg Kleczkowskiego) na obrzeżu północnej części zabudowy wsi w linii łukowej od góry Marynkowskiej do Stacji Uzdatniania Wody na granicy z Iskrzynią. Na południe od tej linii cały obszar Gminy objęty jest strefą ONO. Ustalono, że gmina sukcesywnie będzie eliminować źródła zanieczyszczenia wody zbiornika, takie jak niekontrolowane zrzuty ścieków komunalnych, powierzchniowy spływ czy infiltracje wód skażonych bituminami (np. z kopalni

⁵ Opracowano m.in. na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Krościenko Wyżne na lata 2016-2019 z perspektywą do 2023 r. oraz Programu Ochrony Środowiska Gminy Krościenko Wyżne na lata 2004 – 2015, a także danych uzyskanych w 2025 r., a dotyczących lat 2020-2024

ropy naftowej) lub innymi związkami chemicznymi pochodzącymi ze składowisk odpadów czy magazynowanych substancji chemicznych takich jak nawozy sztuczne.

W celu podsumowania graficznej informacji przedstawionych w poprzednich rozdziałach przygotowano rycinę dotyczącą uwarunkowań środowiskowych.

Ryc. 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne – ujęcie przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k), Centralnej Bazy Danych Geologicznych, Państwowego Rejestru Granic, a także danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

7.2. SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

7.2.1. KLIMAT

Według klasyfikacji klimatów wg Köppena analizowany obszar położony jest w obrębie klimatu Cfb, który jest łagodny, bez pory suchej i z ciepłym latem.

Zgodnie z danymi pogodowymi zebranymi w latach 1991-2021, prezentowanymi na stronie www.climate-data.org średnia roczna temperatura powietrza w Krościenku Wyżnym wynosi 8,6°C. Najcieplejszym miesiącem roku jest lipiec (średnia miesięczna temperatura wynosi 19,1°C), natomiast najzimniejszym styczeń (średnia miesięczna temperatura wynosi minus 3,0°C).

Średnia roczna suma opadów wynosi 881 mm (najsuchszym miesiącem jest luty – 55 mm, natomiast największe opady występują w lipcu – 115 mm). Różnica w wysokości opadów pomiędzy najsuchszym i najbardziej mokrym miesiącem wynosi 60 mm. Opady nie są wysokie, ale zróżnicowane, przy występowaniu wyraźnej przewagi opadów letnich nad zimowymi.

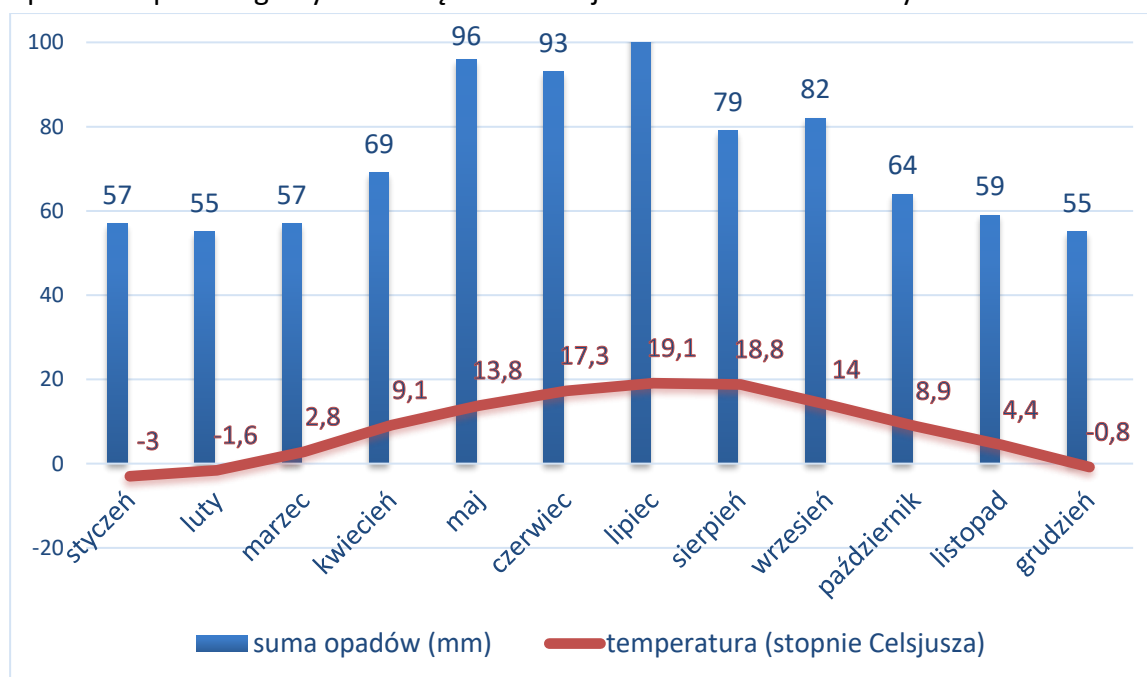
Klimat można scharakteryzować jako przejściowy, kształtowany poprzez zmienny w swym zasięgu maszyn powietrza morskiego (z zachodu) i kontynentalnego (ze wschodu) przy przewadze wpływów kontynentalnych.

Klimat związany jest ściśle z ukształtowaniem powierzchni i podziałem fizjograficznym. Gmina Krościenko Wyżne leży w obszarze przejściowym, gdzie stykają się wpływy klimatu górskiego i podgórskiego oraz klimatu zaciśy śródgórskich.

Niekorzystną cechą klimatu, zwłaszcza dla wegetacji roślin są powtarzające się co roku silne przymrozki wiosenne i jesienne, których nasilenie przypada na koniec kwietnia lub początek maja.

Okres wegetacyjny trwa około 232 dni (tj. dni ze średnią temperaturą dobową minimum 5°C) na podstawie danych IMGW za lata 1991-2020.

Na wykresie przedstawiono szczegółowe dane dotyczące średnich temperatur oraz opadów w poszczególnych miesiącach w miejscowości Krościenko Wyżne.

Ryc. 8. Wykres klimatyczny dla miejscowości Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.climate-data.org

Najbardziej korzystne warunki klimatyczne (nasłonecznienie) posiadają stoki o ekspozycji południowej i zachodniej, mniej korzystny klimat obserwuje się w dolinie rzeki Wiśtok. Doliny są rynnami grawitacyjnego spływu chłodnego powietrza, zgodnie ze spadkami terenu.

Celem Gminy Krościenko Wyżne w zakresie **ochrony klimatu** powinno być podejmowanie działań zapobiegających jego zmianom, zabezpieczenie przed skutkami zmian,

których nie udało się uniknąć, przystosowanie Gminy do zachodzących zmian klimatu, zmniejszenie podatności na zjawiska ekstremalne oraz zwiększenie potencjału do radzenia sobie ze skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych. Zachodzące zmiany klimatu objawiające się przez: deszcze nawalne, nagłe powodzie i podtopienia, powodzie od strony rzek, burze, w tym burze z gradem, długotrwałe okresy bezopadowe, okresy bezopadowe z wysoką temperaturą mają istotny, negatywny wpływ na sektor gospodarki wodnej, funkcjonowanie infrastruktury przeciwpowodziowej i innych elementów infrastruktury np. energetycznej, czy drogowej oraz utrudniają działania z zakresu ochrony przed skutkami awarii i klęsk żywiołowych.

Należy brać pod uwagę występowanie silnych wiatrów oraz intensywnych wyładowań atmosferycznych z gwałtownymi opadami deszczu lub gradu. Zmiany klimatu mogą istotnie wpływać na rolnictwo, w tym na długość okresu wegetacyjnego, który będzie się zwiększał.

Krajowa polityka adaptacyjna opiera się na dokumencie pn. **„Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do 2032 roku” (SPA 2020)**. Opracowanie SPA wpisuje się w działania na rzecz osiągnięcia celu nadrzędnego Białej Księgi - Adaptacja do zmian klimatu: Europejskie ramy działania, COM(2009)147 oraz unijnej strategii adaptacji do zmian klimatu, jakim jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu, w tym lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcja kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych.

SPA wskazuje **cele i kierunki działań adaptacyjnych**, które należy podjąć w najbardziej wrażliwych sektorach i obszarach: gospodarce wodnej, rolnictwie, leśnictwie, różnorodności biologicznej i obszarach prawnie chronionych, zdrowiu, energetyce, budownictwie, transporcie, gospodarce przestrzennej i obszarach zurbanizowanych.

Do podstawowych działań o charakterze horyzontalnym, tj. takich, które powinny być realizowane we wszystkich województwach należą:

- edukacja społeczeństwa w zakresie spodziewanych zmian i ograniczenia ich skutków,
- monitoring zmian wrażliwości gospodarki i społeczeństwa oraz postępu we wdrażaniu strategii adaptacyjnej,
- planowanie przestrzenne z uwzględnieniem zmian klimatu i adaptacji,
- rozwój usług zdrowotnych ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości mieszkańców na występowanie fal upałów,
- ograniczenie skutków zagrożeń w rolnictwie, lasach i ekosystemach wynikających z pojawiania się inwazyjnych szkodników i chorób, a także uwzględnienie przystosowania gatunkowego lasów do oczekiwanego wzrostu temperatury w procesie zalesień,
- właściwe gospodarowanie na obszarach m.in. rolnych i chronionych (wsparcie technologiczne gospodarstw oraz doradztwo technologiczne uwzględniające aspekty dostosowania budownictwa i produkcji rolnej do zmieniających się warunków klimatycznych),

- modernizacja systemu energetycznego uwzględniająca zwiększone ryzyko występowania zjawisk ekstremalnych,
- uwzględnienie trendów klimatycznych i gospodarczych w procesie projektowania i budowy infrastruktury transportowej,
- uwzględnienie konieczności zapewnienia korytarzy wentylacyjnych w miejscowościach o szczególnie zwartej zabudowie w celu ograniczenia skutków rozwoju wyspy ciepła i wzrostu koncentracji zanieczyszczeń powietrza oraz zwiększania obszarów wodnych i zieleni w centrach miejscowości.

Rekomendowane kierunki działań adaptacyjnych to: ochrona przeciwpowodziowa obszarów położonych na terenach zalewowych oraz zabezpieczenie potrzeb w zakresie dostępu do wody dobrej jakości.

Celem zapobiegania zmianom klimatu oraz adaptacji do zmian, gmina i inne jednostki działające na tym terenie już teraz podejmują **działania o charakterze planistycznym, inwestycyjnym i technicznym**, a także edukacyjno-informacyjnym. Są to działania:

- racjonalna gospodarka wodno-ściekową, w tym wspieranie retencji wód,
- zarządzanie ryzykiem powodzi i podtopień,
- kształtowanie terenów zieleni,
- uwzględnienie kwestii zmian klimatu w dokumentach planistycznych i innych dokumentach strategicznych, np. zapisy projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniają zagadnienia związane z ochroną klimatu np. właściwego przewietrzania terenów gminy, ochrony przed powodzią i podtopieniami, gospodarowania wodami opadowymi, zachowania naturalnych walorów przyrodniczych, ochrony przyrody,
- ograniczanie niskiej emisji i zanieczyszczenia powietrza poprzez wymianę źródeł ogrzewania oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie działań kontrolnych w zakresie zakazu spalania odpadów lub niskiej jakości paliwa w indywidualnych systemach grzewczych oraz stosowanie się mieszkańców do zapisów uchwały antysmogowej dla Podkarpacia,
- przedsięwzięcia termomodernizacyjne w obiektach użyteczności publicznej,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- prowadzenie kampanii edukacyjnych mających na celu wskazywanie prawidłowych postaw odnośnie ochrony powietrza, a także środków ostrożności odnośnie negatywnych skutków złej jakości powietrza, włączając w to realizację zadań wynikających z projektu LIFE „Podkarpackie – żyj i oddychaj”,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń ze środków transportu, poprzez remonty i modernizację dróg,
- rozwój komunikacji publicznej w oparciu o nowoczesny tabor autobusowy np. w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- wspieranie rozwoju transportu rowerowego poprzez rozwój i modernizację infrastruktury,

- wspieranie rozwoju i modernizacji infrastruktury pieszej.

Prowadzenie kampanii ekologicznych jest zasadne, gdyż w badaniu ankietowym przeprowadzonym w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” respondenci nisko ocenili „świadomość ekologiczną mieszkańców”.

7.2.2. KORYTARZE EKOLOGICZNE

Korytarze ekologiczne to obszary umożliwiające migrację zwierząt, roślin lub grzybów. W celu zachowania ich ciągłości zaleca się prowadzić następujące działania:

- uwzględnianie korytarzy ekologicznych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- ochrona dolin rzecznych – poprzez zaniechanie zabudowy stref przybrzeżnych, regulacji koryta rzecznoego,
- zalesienia – dotyczy korytarzy migracyjnych, gdzie płaty lasu w obrębie takiego korytarza są oddalone od siebie na odległość powyżej 1 km (z wyłączeniem cennych przyrodniczo siedlisk nieleśnych),
- ochrona przed dalszą zabudową odcinków korytarzy ekologicznych, w szczególności w ich przewężeniach, wynikających z ich bezpośredniego sąsiedztwa terenów zurbanizowanych.

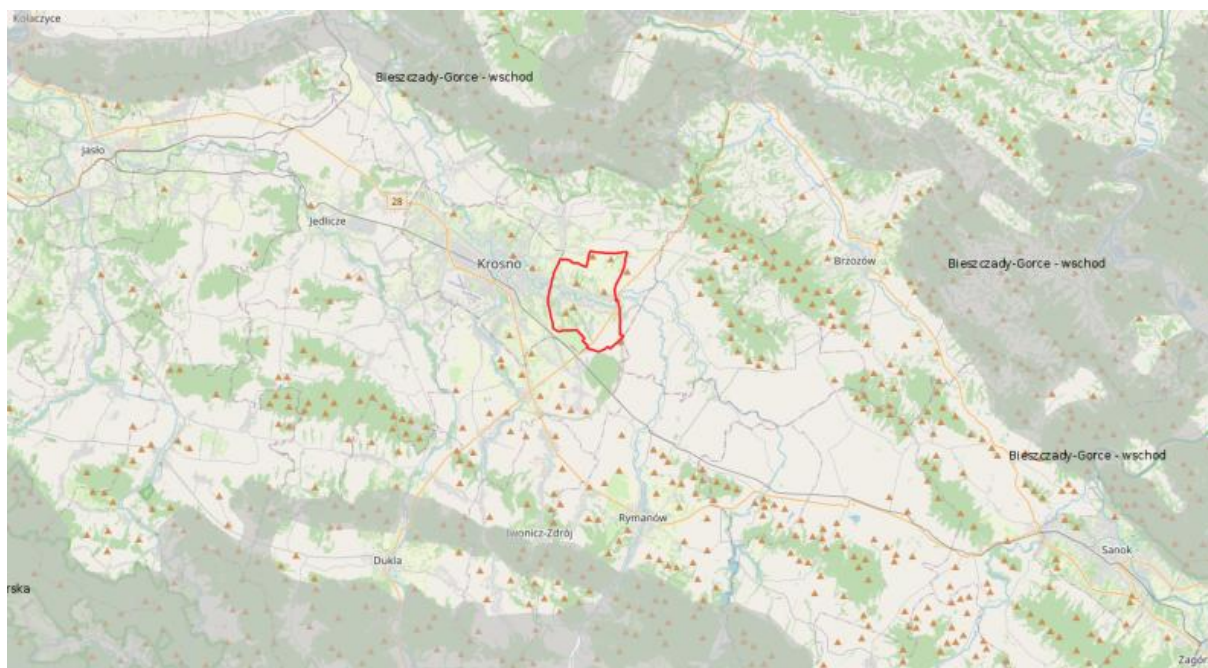
Do zaniku ekosystemów oraz zmniejszenia się liczby gatunków prowadzą takie działania jak: budowa dróg, zabudowa mieszkaniowa, przemysłowa i handlowa, eksploatacja surowców, lokalizacja składowisk odpadów. Do najbardziej podatnych na degradację należą środowiska bagienne, wodne oraz stare lasy. Zachowanie drożności korytarzy ekologicznych powinno polegać przede wszystkim na ich ochronie przed zabudową, przegrodzeniem i na tworzeniu nowych nasadzeń.

Dostępne są co najmniej **trzy projekty sieci korytarzy ekologicznych**.

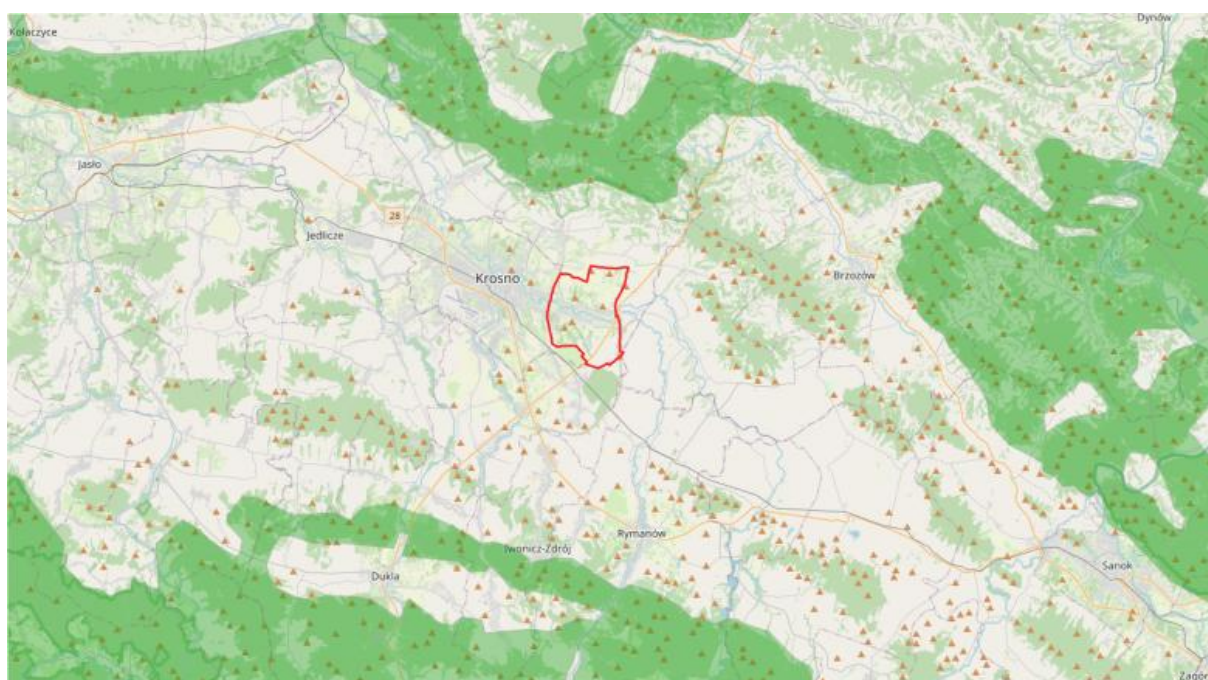
Na podstawie projektu korytarzy zamieszczonych na www.geoserwis.gdos.gov.pl przez teren gminy Krościenko Wyżne nie przebiega żaden korytarz ekologiczny.

Nieco inną propozycję przebiegu korytarzy ekologicznych przedstawiono w projektach opracowanych przez Instytut Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża we współpracy z Pracownią na rzecz Wszystkich Istot. Zostały opracowane dwa projekty tego autorstwa – z lat 2005 i 2012. Również w tym przypadku na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie ma korytarzy ekologicznych.

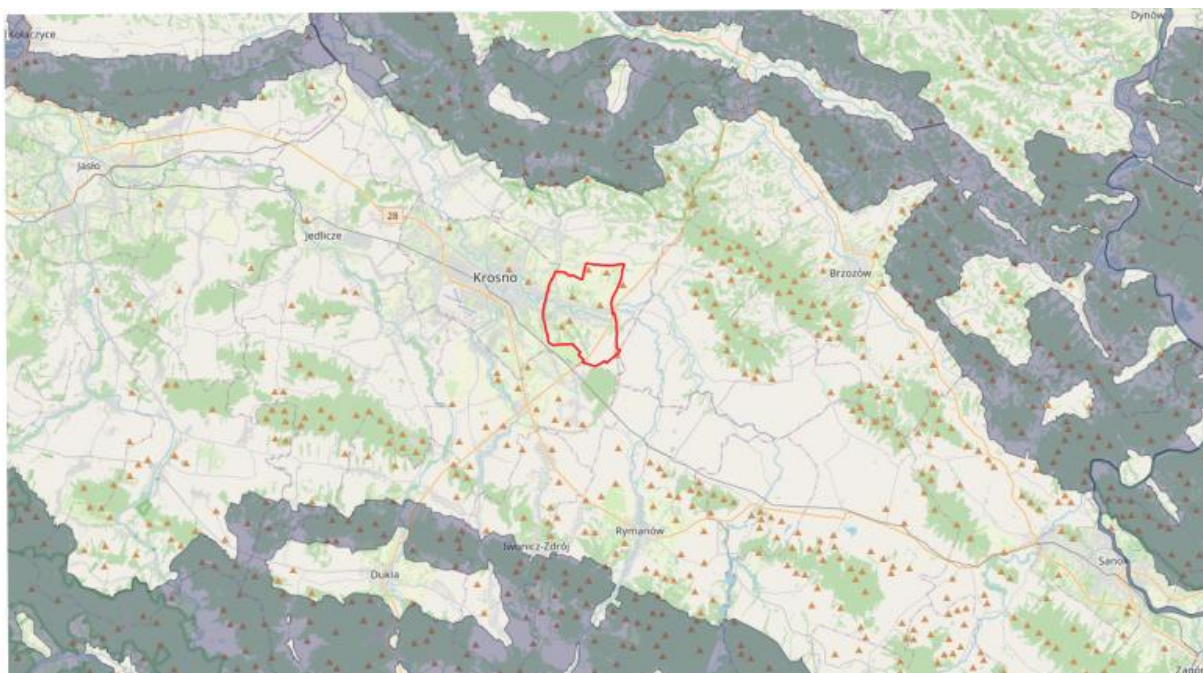
Przebieg korytarzy ekologicznych w sąsiedztwie opisywanej gminy przedstawiono na kolejnych trzech rycinach.

Ryc. 9. Przebieg korytarzy ekologicznych według danych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska prezentowanych w portalu Geoserwis na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne
Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true>

Ryc. 10. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne
Źródło: www.mapa.korytarze.pl

Ryc. 11. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: www.mapa.korytarze.pl

7.2.3. ŚWIAT ROŚLIN I ZWIERZĄT⁶

Gmina Krościenko Wyżne zlokalizowana jest w zasięgu Nadleśnictwa Dukla.

Statystyczne ujęcie dotyczące lasów na terenie Gminy Krościenko Wyżne zaprezentowano w Diagnostyce. Podsumowując, można podać, że lasy ogółem zajmują na terenie gminy tylko 64,33 ha, z czego 33,33 ha to lasy publiczne.

Nadleśnictwo Dukla zaproponowało włączenie do „Strategii Rozwoju Gminy” zapisów dotyczących przeciwdziałania powstawaniu dzikich wysypisk śmieci na obszarze kompleksów leśnych, ich identyfikacji oraz likwidacji.

Na podstawie danych z bazy Nadleśnictwa Dukla stwierdzono istnienie dwóch stanowisk kumaka górskiego (*Bombina variegata*), zlokalizowanych na gruntach położonych w granicach administracyjnych Gminy Krościenko Wyżne.

Obszar Gminy Krościenko Wyżne jest mało zróżnicowany pod względem szaty roślinnej, co wynika z jego jednolitości geomorfologicznej i klimatycznej. Pod względem geobotanicznym należy on do Działu Karpat Zachodnich, Okręgu Beskidy Podokręgu Pogórze Fliszowe. Naturalnymi zbiorowiskami roślinnymi dla całego obszaru są lasy typu grądu wysokiego. Jedyną pozostałością naturalnych zbiorowisk roślinnych jest roślinność runa leśnego w miejscach, gdzie nie wkroczyła flora ruderalna oraz niewielkie partie zadrzewień, z których bardzo wysoką wartość przyrodniczą posiada zadrzewienie łęgowe nad Wisłokiem w zachodnim przedłużeniu parku dworskiego. Zbiorowiskami wtórnymi (zastępczymi dla

⁶ Opracowano m.in. na podstawie Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Krościenko Wyżne na lata 2016-2019 z perspektywą do 2023 r. oraz Programu Ochrony Środowiska Gminy Krościenko Wyżne na lata 2004 – 2015, a także danych uzyskanych w 2025 r., a dotyczących lat 2020-2024

zbiorowisk leśnych) o charakterze półnaturalnym są zespoły łąk świeżych i wilgotnych o umiarkowanej intensywności użytkowania gospodarczego i stosunkowo bogatym składzie gatunkowym. Szczególną odmianą zbiorowisk roślinnych są wieloletnie odłogi, na których trwają procesy sukcesyjne. Wśród zbiorowisk leśnych dominują silnie przekształcone zbiorowiska lasów gospodarczych, o składzie gatunkowym na ogół zgodnym z siedliskiem, a zatem zbliżonym do naturalnego, jednak ich jednowiekowa struktura jest daleka od naturalnej. Specyficzną wartością przyrodniczą gminy, w dużym stopniu stanowiącą o walorach estetycznych jej obszarów osiedleńczych, jest duża liczba starych drzew zarówno zgrupowanych w zespołach (otoczenie kościoła i rejon parku dworskiego, skarpy nad Wisłokiem), jak i rozproszonych wśród zabudowy wiejskiej. Wzdłuż lewego brzegu Wisłoka, w obrębie dziś wyłączonej z ogrodu dworskiego starszej jego zachodniej części, zachowany jest fragment lasu łąkowego jesionowo - dębowego z domieszką lipy i wiązu. W składzie gatunkowym dominują tu dęby szypułkowe, wiązy i lipy. Zadrzewienie to, bezpośrednio przylegające do parku dworskiego i wizualnie powiązane z jego drzewostanem jest niewątpliwie najciekawszym obiektem przyrodniczym opisywanego obszaru.

W rejonie Krościenka Wyżnego zachowała się fauna typowo podgórska, niezbyt bogata i niezbyt różnorodna. Główny jej zrząd tworzą gatunki przystosowane do życia w różnych siedliskach i różnych warunkach klimatycznych. Znajdują one warunki egzystencji zarówno w naturalnych siedliskach leśnych, jak i w zbiorowiskach całkowicie przekształconych przez człowieka.

Dlatego na szczególną uwagę zasługują dolina rzeki Wisłok. Ważna jest ochrona doliny rzecznej oraz podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem. Pozwoli to na zwiększenie naturalnej retencyjności terenów, co jest szczególnie ważne w kontekście ochrony przeciwpowodziowej. Dla zachowania dolin rzecznych w dobrym stanie ważne jest racjonalne stosowanie nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin na sąsiednich terenach rolniczych.

We współczesnej strukturze przestrzennej fitocenozy dominują zbiorowiska chwastów polnych - synantropijne, związane z gruntami ornymi, o znikomej wartości przyrodniczej. Półnaturalne fitocenozy nieleśne stanowią głównie łąki i pastwiska. Intensywna uprawa łąk (melioracje, nawożenie, podsiewanie) prowadzi do zubożenia składu gatunkowego roślinności, a tym samym obniżenia ich wartości przyrodniczej. Takie intensywnie użytkowane łąki dominują w dużych kompleksach - łąki w obniżeniach północnego obszaru rolnego. Znacznie większą wartość przyrodniczą i bogatszy skład gatunkowy posiadają fitocenozy wilgotnych łąk niskiej terasy (zalewowej), zwłaszcza miejsc słabiej odwodnionych. Nieco bogatszy skład gatunkowy posiadają również wilgotne łąki porastające dna i częściowo zbocza dolinek dopływów Wisłoka. Na niektórych zaniechano użytkowania i zostały one zadrzewione lub trwa na nich naturalna ekspansja roślinności drzewiastej.

Zbiorowiskiem leśnym o unikalnej wartości przyrodniczej był las „Dębina”, do roku 1936, kiedy silny wiatr zniszczył rosnący tam kilkusetletni drzewostan dębowy.

Wartość ekologiczna większości współczesnych drzewostanów leśnych polega na ich roli jako niszy ekologicznej gatunków zwierząt - głównie ptaków i większych ssaków, których

biotop obejmuje szerszą gamę siedlisk. Z powodu małej powierzchni, rola ich jako regulatora obiegu wody i energii w przyrodzie jest bardzo ograniczona.

Dość istotna jest rola zbiorowisk leśnych i łąkowych jako czynnika ochrony przed erozją gleb, co wynika z ich położenia w miejscach zagrożonych erozją.

Nie bez znaczenia jest również wartość krajobrazowa lasów, zwłaszcza drobnych kompleksów porastających wąwozy pasma Marynkowskiej Góry oraz w dolinkach dopływów Wisłoka - tła krajobrazowego południowej części wsi.

W parku dworskim rosną także liczne okazałe drzewa - klon jawor, kasztanowiec biały, jesion wyniosły i lipa szerokolistna. Z gatunków obcych należy wymienić trzy sosny wejmutki.

Egzystencja ogromnej większości gatunków zwierząt powiązana jest ściśle z określonymi zbiorowiskami roślinnymi, które są ich niszą ekologiczną. Stąd utrzymanie różnorodności świata zwierzęcego uzależnione jest od istnienia odpowiednich zbiorowisk roślinnych oraz dokonywanych w nich przekształceń.

Spośród gatunków specyficznych pod względem rozmieszczenia geograficznego jak i wymagań ekologicznych, wyróżniają się gatunki związane z siedliskami naturalnymi: leśnym i wodnym.

Więcej informacji o świecie roślin i zwierząt podano w rozdziale dotyczących obszarów i obiektów prawnie chronionych.

7.2.4. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY POWIERZCHNIOWE

Obszary Natura 2000

W zasięgu terytorialnym Gminy Krościenko Wyżne znajduje się specjalny obszar ochrony siedlisk Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 oraz specjalny obszar ochrony siedlisk Łąki w Komborni PLH180042.

W latach 2020-2021 prowadzono inwentaryzację przyrodniczą na cele planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 (projekt POIS.02.04.00-00-0193/16 pn. Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 - koszt zadania/kwota na umowie - 83 394,00 zł). Ponadto, w roku 2023 została przeprowadzona „Ekspertyza oceniająca stan populacji ślimaka winniczka *Helix pomatia* w granicach województwa podkarpackiego” realizowana w ramach umowy o dofinansowanie nr 882/2021/Wn50/NE-PR/D z dnia 23 września 2021 r., zmienionej Aneks nr 1/117 ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (kwota dofinansowania: 77 750,00 zł).

W latach 2026-2035 RDOŚ w Rzeszowie nie planuje powołania nowych form ochrony przyrody na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Dla obszaru Natura 2000 Łąki w Komborni PLH180042 w ramach projektu FENIKS - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, nr FENX.01.05-IW.01-0113/24 pn. „Wdrażanie działań z zakresu ochrony czynnej na obszarach Natura 2000” zostaną wykonane i ustawione 3 tablice edukacyjne dotyczące tego obszaru, planowane na rok 2027, dla siedlisk przyrodniczych o kodach: 6410, 6177, 6179. Dodatkowo, w ramach ww. projektu FENIKS nr FENX.01.05-IW.01-0106/24 pn. „Aktualizacja planów zadań

ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz z prowadzeniem monitoringów” dla obszarów Natura 2000 Łąki w Komborni PLH180042 i Wiśłok Środkowy z Dopływami PLH180030 będzie wykonany monitoring siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt.

W oparciu o prowadzony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie rejestr stref ochrony na podstawie art. 60 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody – obejmujący ostoje wokół stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową, miejsca rozrodu i regularnego przebywania zwierząt objętych ochroną gatunkową, a także stanowiska grzybów objętych ochroną gatunkową na terenie Gminy Krościenko Wyżne, na dzień 08 maja 2025 r. nie ustanowiono stref ochrony.

Łąki w Komborni PLH180042 – to specjalny obszar ochrony siedlisk (dyrektywa siedliskowa) o powierzchni 13,14 ha położony na terenie gmin: Krościenko Wyżne i Korczyna.

Obszar został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Łąki w Komborni (PLH180042).

Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych, gdzie definiuje się udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna), na wymienionym obszarze Natura 2000, 100 % pokrycia ma siedlisko N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie).

Jedynym siedliskiem przyrodniczym wymienionym w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, które zlokalizowane jest w opisywanym Obszarze Natura 2000 jest siedlisko 6410 - zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), które zajmuje powierzchnię 7,17 ha.

Łąki w Komborni stanowią ciekawy kompleks zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych (kod 6410) z bardzo liczną populacją pełnika europejskiego oraz są miejscem występowania cennych gatunków motyli z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej: modraszków z rodzaju *Phengaris* - modraszka telejusa i modraszka nausitousa. Gatunki te przeprowadzają tu pełne cykle rozwojowe, dzięki zachowaniu na łąkach roślin żywicielskich tych motyli - krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*.

Łąki w Komborni to jeden z nielicznych kompleksów zmiennowilgotnych łąk trzęślicowych położonych na terenie województwa podkarpackiego. Jednocześnie stanowi to znikomą część powierzchni tego siedliska w Polsce (powierzchnia względna C). Jego stopień reprezentatywności został określony jako znaczący (C), z uwagi na zaniechanie ekstensywnego sposobu gospodarowania, co uruchomiło sukcesję wtórną i doprowadziło do fragmentacji siedliska. Na niską ocenę miał również stopień przekształcenia płatów siedliska, do których należą: ziołorośla, zbiorowiska opanowane przez ekspansywne gatunki wysokich traw (trzcinnik piaskowy, śmiełek darniowy, mozga trzcinowata), nitrofilne postacie łąk świeżych z udziałem gatunków ruderalnych, zarośla wierzbowe oraz pojedyncze drzewa i krzewy (olsza czarna, grusza polna, głogi, kruszyna pospolita, czeremcha zwyczajna). Istnieje możliwość odtworzenia siedliska – II (możliwa przy średnim nakładzie sił i środków) i w tym przypadku wystarczy przywrócić ekstensywne gospodarowanie łąk. Stan zachowania siedliska oceniono

w kategorii B. Na siedlisku znajdują się płaty dobrze wykształconych łąk trzęślicowych z licznym występowaniem gatunków diagnostycznych oraz obecnością gatunków chronionych (pełnik europejski, mieczyk dachówkowaty, pierwiosnek wyniosły). Ocenę ogólną ustalono na znaczącą (C), co wynika w głównej mierze z nieco odmiennego składu gatunkowego i relatywnie niewielkiego areálu siedliska w skali kraju.

Łąki te wcześniej były użytkowane jako pastwiska i łąki kośne, jednak od wielu lat zaniechano tu koszenia i wypasu. Przez obszar Natura 2000 Łąki w Komborni przepływa jeden z cieków bez nazwy, lewobrzeżny dopływ Ślączki. Okresowo ciek ten wylewa, zasilając okoliczne tereny wodą. Od południa dolinę ogranicza pas wzniesień górujących nad Iskrzynią, natomiast ku północy teren podnosi się stopniowo ku wzniesieniom Pogórza Dynowskiego. Granice obszaru obejmują najniższą, płaską część doliny, zalewaną podczas okresowych wezbrań potoku.

Na obszarze obowiązują: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 28 czerwca 2016 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki w Komborni PLH180042 oraz Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 1 lutego 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki w Komborni PLH180042.

Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 - to specjalny obszar ochrony siedlisk (dyrektywa siedliskowa) o powierzchni 1064,64 ha położony na terenie kilku powiatów i gmin województwa podkarpackiego.

Obszar został wyznaczony Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 13 lipca 2022 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Wisłok Środkowy z Dopływami (PLH180030).

Zgodnie z danymi zawartymi w standardowym formularzu danych udział pokrycia terenu (charakterystyka ogólna) wymienionego obszaru Natura 2000 jest następujący:

- ✓ N06 – Wody śródlądowe (stojące i płynące) – 8,91 %,
- ✓ N10 – Łąki wilgotne, łąki świeże – 24,88 %,
- ✓ N12 – Ekstensywne uprawy zbóż (w tym z zastosowaniem ugorowania w płodozmianie) – 57,43 %,
- ✓ N17 – Lasy iglaste – 0,33 %,
- ✓ N19 – Lasy mieszane 0,73 %,
- ✓ N23 – Pozostałe tereny (w tym miasta, wsie, drogi, wysypiska śmieci, kopalnie, tereny przemysłowe) – 7,72 %.

Wśród typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz fauny i flory występują:

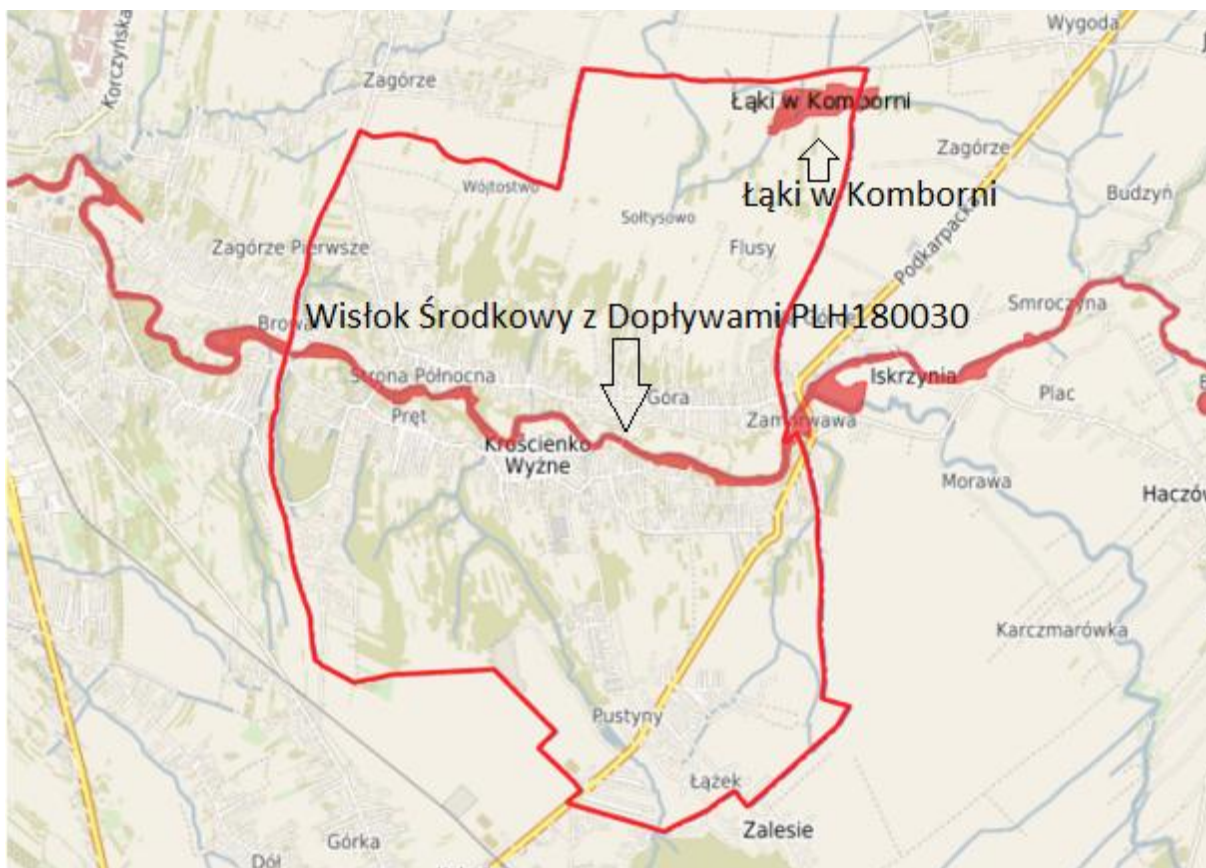
- ✓ siedlisko 6410 - zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion), które zajmuje powierzchnię 32,7 ha,

- ✓ siedlisko 6510 - niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*), które zajmuje powierzchnię 28,77 ha,
- ✓ siedlisko 9170 - grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum* i *Tilio-Carpinetum*), które zajmuje powierzchnię 34,69 ha,
- ✓ siedlisko 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albae-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe, które zajmuje powierzchnię 44,11 ha.

O wysokich walorach przyrodniczych całego obszaru Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 decyduje skład ichtiofauny, obfitującej w rzadkie i zagrożone gatunki, znane w Polsce z nielicznych stanowisk. Łącznie stwierdzono tu ponad 30 taksonów, w tym aż 10 z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Oprócz siedlisk właściwych dla ryb, obszar chroni siedliska przyrodnicze z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Obok towarzyszących rzekom łągów, a także zajmujących nieco wyżej położone miejsca grądów, do przedmiotów ochrony włączono łąki świeże i zmiennowilgotne. Występują one w postaci dwóch dużych kompleksów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzek. Kompleks łąk świeżych znajduje się nad Stobnicą, między Domaradzem a Lutczą.

Obszar w większości położony jest w obrębie fliszu karpackiego, który składa się głównie z piaskowców i łupków datowanych na okres od kredy do neogenu. Ze względu na charakter podłoża na obszarze utworzyły się mady rzeczne, które są osadami uformowanymi przez wody płynące. Wisłok Środkowy z Dopływami położony jest w dolinie rzeki Wisłok, od zapory w Sieniawie do zbiornika zaporowego w Rzeszowie oraz rzeki Stobnicy, od mostu drogowego na trasie Domaradz-Golcowa do ujścia. Oba cieki mają charakter podgórski, typowy dla pogórzy karpackich. Przebieg koryta jest urozmaicony, na przemian występują odcinki z szybszym prądem wody i odcinki głębsze i wolniej płynące. Pod względem ichtiologicznym obszar należy do krainy brzany. Obszar Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami położony jest na obszarach rolniczych i rolniczo-leśnych. Niemal na całej długości, po obu stronach rzeki biegną drogi komunikacyjne różnej klasy (powiatowe, wojewódzkie, gminne), którym z reguły towarzyszy zabudowa zagrodowa i miejska.

Na obszarze obowiązuje Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 4 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030.

Ryc. 12. Lokalizacja Obszarów Natura 2000 Wisłok Środkowy z Dopływami PLH180030 oraz Łąki w Komborni PLH180042 na terenie Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://kroscienkowyzne.e-mapa.net/>

7.2.5. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY – FORMY INDYWIDUALNE

Pomniki ustanowione na podstawie Decyzji NR RL. III - 7141/33/81 w dniu 5 października 1985 r.:

- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 400 cm, na działce nr 2598,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 300 cm, na działce nr 2776.

Pomniki przyrody ustanowione przez Radę Gminy Krościenko Wyżne Uchwałą Nr XVI/125/2000, z dnia 28 grudnia 2000 r.:

- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 480 cm, na działce nr 2576,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 530 cm, na działce nr 2595,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 640 cm, na działce nr 2595,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 478 cm, na działce nr 2595,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 460 cm, na działce nr 2595,
- ✓ dąb szypułkowy o obwodzie 440 cm, na działce nr 2595,
- ✓ wiąz polny o obwodzie 315 cm, na działce nr 2595,
- ✓ wiąz górski o obwodzie 415 cm, na działce nr 2598,
- ✓ lipa drobnolistna o obwodzie 400 cm, na działce nr 4176.

Wyżej wymienione drzewa rosną w zachodniej części Krościenka Wyżnego w obrębie dawnego założenia dworsko - ogrodowego. Wyjątek stanowi dąb szypułkowy, rosnący na terenie Parku Leśnego „Dębina” oraz lipa, która rośnie na działce Parafii rzymsko-katolickiej w Krościenku Wyżnym.

Gmina sukcesywnie poddaje drzewa zabiegom pielęgnacyjnym w celu zachowania i wyeksponowania cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, aby jeszcze długo mogły wzbudzać podziw wśród kolejnych pokoleń mieszkańców, jak również turystów.

7.2.6. JAKOŚĆ POWIETRZA

Oceny jakości powietrza i wynikające z nich działania odnoszą się do jednostek terytorialnych nazywanych **strefami**, obejmujących obszar całego kraju. Dla wszystkich zanieczyszczeń uwzględnianych w ocenach jakości powietrza obowiązuje następujący podział kraju na strefy. Według tego podziału w województwie podkarpackim wydzielono 2 strefy: aglomerację podkarpacką oraz strefę podkarpacką. Podział wprowadzony uchwałami Sejmiku Województwa Podkarpackiego obejmuje strefy jakości powietrza: strefę miasto Rzeszów i strefę podkarpacką. Programy ochrony powietrza obu stref zostały zaktualizowane uchwałami Sejmiku z dnia 21 grudnia 2023 r., opublikowanymi w Dzienniku Urzędowym Województwa Podkarpackiego 12 stycznia 2024 r. Gmina Krościenko Wyżne należy do strefy podkarpackiej.

Wartości poszczególnych poziomów substancji w powietrzu zostały zróżnicowane ze względu na **ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin**.

W ocenach dokonanych pod kątem spełnienia kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi obecnie uwzględnia się: dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂), tlenek węgla (CO), benzen (C₆H₆), ozon (O₃), pył PM₁₀ i PM_{2,5}, metale ciężkie: ołów (Pb), arsen (As), kadm (Cd) i nikiel (Ni) w pyłe PM₁₀ oraz (B(a)P) w pyłe PM₁₀.

Oceny dokonywane pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin obejmują: dwutlenek siarki (SO₂), tlenki azotu NO_x i ozon (O₃).

Wynikiem oceny **dla wszystkich substancji podlegających ocenie** (dla kryteriów: poziom dopuszczalny i poziom docelowy) jest zaliczenie strefy do jednej z poniżej wymienionych klas:

- ✓ **klasa A** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych albo poziomów docelowych,
- ✓ **klasa C** - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalny powiększony o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalny albo przekraczają poziomy docelowy.

W przypadku **poziomu celu długoterminowego dla ozonu** przyjęto następujące oznaczenie klas:

- ✓ **klasa D1** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,

- ✓ **klasa D2** - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy przekraczają poziom celu długoterminowego.

Dla **pyłu zawieszonego PM_{2,5}** i **kryterium** – poziom dopuszczalny dla fazy II zostały określone następujące klasy:

- ✓ klasa A1 - oznacza brak przekroczenia poziomu dopuszczalnego dla fazy II,
- ✓ **klasa C1** – oznacza przekroczenie poziomu dopuszczalnego dla fazy II.

W tabeli przedstawiono klasy jakości powietrza dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefie podkarpackiej w latach 2020-2024. Na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie ma stacji pomiarowej jakości powietrza wchodzącej w skład monitoringu państwowego. W związku z tym przeanalizowano **dane dla całej strefy podkarpackiej**, w skład której wchodzi Gmina Krościenko Wyżne.

Dane zaprezentowano w ujęciu poszczególnych lat, biorąc pod uwagę **kryterium ochrony zdrowia**. Jakość powietrza w strefie podkarpackiej w badanym okresie **poprawiła się**. Od 2022 r. nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnych norm notowane w latach poprzednich w zakresie stężeń pyłów zawieszonych PM₁₀ i PM_{2,5}.

Tabela 12. Wynikowe klasy strefy podkarpackiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia

Zanieczyszczenie	Klasa w danym roku				
	2020	2021	2022	2023	2024
SO ₂ (dwutlenek siarki)	A	A	A	A	A
NO ₂ (dwutlenek azotu)	A	A	A	A	A
CO (tlenek węgla)	A	A	A	A	A
C ₆ H ₆ (benzen)	A	A	A	A	A
PM _{2,5} (pył zawieszony)	A/C1	A/C1	A/A1	A/A1	A/A1
PM ₁₀ (pył zawieszony)	C	C	A	A	A
B(a)P	C	C	C	C	C
As (arsen)	A	A	A	A	A
Cd (kadm)	A	A	A	A	A
Ni (nikiel)	A	A	A	A	A
Pb (ołów)	A	A	A	A	A
O _{3 dc} (ozon – poziom docelowy)	A	A	A	A	A
O _{3 dt} (ozon – poziom długoterminowy)	D2	D2	D2	D2	D2

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim - raporty za lata 2020-2024

W kolejnej tabeli przedstawiono wyniki oceny dla **kryterium ochrony roślin**. W latach 2020-2024 nie odnotowano zmian w klasyfikacji.

Tabela 13. Wynikowe klasy strefy podkarpackiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2019-2023 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Strefa	Rok	Klasyfikacja wg rodzajów zanieczyszczeń			
		O ₃ (dc)	O ₃ (dt)	NO ₂	SO ₂
Strefa podkarpacka	2020	A	D2	A	A
	2021	A	D2	A	A
	2022	A	D2	A	A
	2023	A	D2	A	A
	2024	A	D2	A	A

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - roczne ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim - raporty za lata 2020-2024

Dodatkowo należy wyjaśnić, że zaliczenie całej strefy podkarpackiej do klasy C lub D2 nie oznacza, że przekroczenie wystąpiło bezpośrednio na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Przekroczenia mogły mieć miejsce w innych częściach strefy, a klasyfikacja obejmuje cały jej obszar. Niemniej jednak, Gmina Krościenko Wyżne w latach 2020-2024 **znajdowała się w obszarze przekroczeń** biorąc pod uwagę:

cel ochrony: ochrona zdrowia:

- B(a)P - ze względu na przekroczenie poziomu docelowego stężenia średniego rocznego w pyłe zawieszonym PM10 w latach 2020-2022;
- O₃ - ze względu na liczbę dni z przekroczeniem poziomu 8h (poziom celu długoterminowego) w całym analizowanym okresie, czyli w latach 2020-2024;

cel ochrony: ochrona roślin:

- O₃ - ze względu na wartość AOT40 (poziom celu długoterminowego) w całym analizowanym okresie, czyli w latach 2020-2024.

W pozostałych latach Gmina Krościenko Wyżne nie znalazła się bezpośrednio w obszarach przekroczeń. Jednak z uwagi na modelowanie matematyczne oraz stwierdzone przekroczenia na innych terenach wchodzących w skład strefy podkarpackiej, została przypisana do odpowiednich klas określonych w tabelach.

Poza przedstawionymi danymi Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (zbieranymi w ramach państwowego monitoringu środowiska) dostępne są też dane lokalne opisane poniżej.⁷ W trosce o zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców, a także wychodząc naprzeciw ich oczekiwaniom, Gmina Krościenko Wyżne zakupiła czujniki firmy Beskids Instruments, które dzięki innowacyjnym rozwiązaniom, monitorują jakość powietrza. Zostały one zamontowane w sześciu lokalizacjach, na terenie Gminy. Lokalizacje czujników i tablic:

- budynek GRN, przy ulicy Południowej 1 w Krościenku Wyżnym - wraz z tablicą zewnętrzną LED,
- budynek Domu Ludowego w Pustynach, przy ul. Centralnej 13 – wraz z tablicą zewnętrzną LED,
- budynek mieszkalny w Krościenku Wyżnym, ul. Północna 298,

⁷ Opracowano na podstawie <https://www.kroscienkowyzne.pl/asp/,89,,1>

- budynek mieszkalny w Krościenku Wyżnym, ul. Brzozowska 133,
- budynek Sklepu w Krościenku Wyżnym, ul. Parkowa 2,
Budynek Sklepu w Krościenku Wyżnym, ul. Północna 233 A.

Czujniki te tworzą zintegrowany system informacyjno-pomiarowy posiadający opcjonalne, zewnętrzne ekrany LED, wskaźnikowe urządzenia pomiarowe pyłów PM2.5 i PM10, wilgotności, temperatury, ciśnienia, natomiast dzięki oprogramowaniu do analizy i prezentacji wyników możemy odczytać wartości na stronie internetowej. Na terenie Gminy Krościenko Wyżne zamontowane zostały dwie takie tablice.

Jakość powietrza w Krościenku Wyżnym oraz Pustynach można również stale kontrolować na mapie dostępnej na stronie internetowej Gminy w zakładce „dla mieszkańców”, a następnie „monitoring jakości powietrza” oraz docelowo w aplikacji mobilnej na system Android. Aby sprawdzić jakość powietrza w danej lokalizacji wystarczy kliknąć w zaznaczony punkt na mapie, po czym wyświetli się szczegółowa informacja na temat stężenia pyłów zawieszonych PM 2,5 oraz PM 10 oraz opisowa informacja, czy powietrze jest bardzo dobre, dobre, umiarkowane, dostateczne, złe czy bardzo złe, wraz z odpowiednią kolorystyką – od zielonego, poprzez żółte do czerwonego. Kolorystyka jest przyporządkowana informacjom zdrowotnym i zagrożeniom. Wiedza na temat jakości powietrza, którym oddychamy pozwoli zaplanować najbardziej korzystną godzinę np. na spacer, czy inną formę aktywności.

Gmina Krościenko Wyżne charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Głównym źródłem zanieczyszczeń w Gminie Krościenko Wyżne jest **niska emisja** oznaczająca emisję na niskiej wysokości do około 40 m. Problem wynika z ogrzewania domów za pomocą węgla, drewna i innych paliw stałych, często w piecach niespełniających standardów emisyjnych. W takich piecach może dochodzić do spalania (jest to prawnie niedopuszczalne) nie tylko odpadów węglowych (np. miał), ale także zwykłych śmieci, w tym tworzyw sztucznych. Muł i miał węglowy to produkty o wysokiej zawartości siarki, chloru czy popiołu. Uchwała antysmogowa dla województwa podkarpackiego zakazuje stosowania: węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla, mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem, paliw o uziarnieniu poniżej 5 mm i zawartości popiołu powyżej 12 %, biomasy stałej, której wilgotność w stanie roboczym przekracza 20 %. Z powodu wysokości emisji zanieczyszczeń niska emisja jest zjawiskiem szczególnie szkodliwym – wprowadzane do powietrza zanieczyszczenia gromadzą się wokół miejsca wytworzenia, stwarzając zagrożenie dla zdrowia. Problem jest szczególnie widoczny w zwartej, słabo przewietrzanej zabudowie w okresie jesienno-zimowym i bezwietrzne dni. Uchwała antysmogowa dla województwa podkarpackiego wprowadziła również wymóg wymiany starych, nieefektywnych instalacji, w których następuje spalanie paliw i eksploatację takich, które spełniają minimum standard emisyjny zgodny z 5 klasą (wg normy PN-EN 303-5:2012), wraz z wprowadzeniem okresów przejściowych. Ograniczenia dotyczą również miejscowych ogrzewaczy na paliwo stałe, które muszą spełniać wymóg ekoprojektu.

Szczególnie istotnym problemem, który należy wyeliminować jest nielegalne spalanie odpadów w piecach gospodarstw indywidualnych. Jest to działanie niezgodne z prawem. Substancje powstałe podczas spalania odpadów kumulują się w organizmie uszkadzając komórki oraz narządy wewnętrzne i mogą powodować choroby nowotworowe. W przypadku stwierdzenia termicznego przekształcania odpadów w instalacji do tego nieprzeznaczonej mogą zostać wymierzone sankcje karne wynikające z art. 191 ustawy o odpadach. Kara może wynieść nawet 5 000 zł. W przypadku podejrzenia spalania odpadów można przekazywać informację do Wójta Gminy Krościenko Wyżne lub Policji.

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie występuje uciążliwy przemysł (huty, koksownie czy elektrownie ciepłowne), który mógłby być źródłem skażenia powietrza atmosferycznego.

Pojazdy silnikowe odpowiadają za znaczną część emisji pyłu zawieszonego, a także za pewną część emisji WWA. Motoryzacja jest też głównym źródłem emisji tlenków azotu oraz całej gamy tzw. lotnych substancji organicznych (volatile organic compounds – VOC) oraz pyłu pochodzącego ze zużywanych opon i klocków hamulcowych. Wpływ na stan czystości powietrza atmosferycznego w Gminie Krościenko Wyżne ma również emisja ze źródeł komunikacyjnych, co związane jest z przebiegiem drogi krajowej nr 19 oraz dróg lokalnych przebiegających w zwartej zabudowie

W 2024 roku Gmina Krościenko Wyżne przystąpiła do realizacji projektu pn. *Skuteczne wdrożenie programu ochrony powietrza dla Województwa Podkarpackiego z uwzględnieniem problemu ubóstwa energetycznego: „Podkarpackie – żyj i oddychaj”*, realizowanego na terenie Województwa Podkarpackiego w latach 2024-2033. Program realizowany jest przy dofinansowaniu z programu LIFE Unii Europejskiej oraz ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie LIFE22-IPE-PL-LIFE Podkarpackie/101103531.

W związku z dofinansowaniem otrzymanym w ramach realizowanego projektu od 6 września 2024 roku w Urzędzie Gminy Krościenko Wyżne został zatrudniony doradca do spraw powietrza i energii, który koordynuje działania gminy w zakresie poprawy jakości powietrza.

Doradca ma za zadanie m. in.:

- ✓ zapewnienie wsparcia doradczego mieszkańcom przy wymianie źródeł ciepła (w tym na odnawialne źródła energii - OZE) i termomodernizacji budynków oraz zapewnienie pomocy w pozyskaniu środków na realizację zdiagnozowanych potrzeb z dostępnych programów pomocowych (np. Czyste Powietrze, STOP SMOG, Mój Prąd, Ciepłe Mieszkanie, Moje Ciepło, Agroenergia, ulga termomodernizacyjna itp.),
- ✓ zapewnienie wsparcia doradczego osobom ubogim energetycznie – współpraca z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w celu identyfikacji osób dotkniętych ubóstwem energetycznym (pomoc w wyborze najlepszego rozwiązania oraz w znalezieniu środków na termomodernizację budynków, wymianę źródła ogrzewania, w tym na OZE),

- ✓ prowadzenie kontroli palenisk domowych (informowanie o wymaganiach uchwały antysmogowej i programu ochrony powietrza dla Województwa Podkarpackiego (PPOP), konsekwencjach łamania przepisów, rozwiązaniach do zastosowania w danym gospodarstwie domowym oraz doradztwo w zakresie efektywności energetycznej i racjonalnego zużycia energii),
- ✓ identyfikację budynków publicznych wymagających termomodernizacji i wymiany źródeł ogrzewania.

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o **centralnej ewidencji emisyjności budynków** określiła, że każdy właściciel lub zarządca budynku zobowiązany jest złożyć do CEEB deklarację dotyczącą źródeł ciepła i spalania paliw. Według wytycznych Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego, któremu powierzono stworzenie systemu, deklaracje mogą być składane za pomocą prostego, internetowego formularza. Osoby, które nie mogą skorzystać z tej formy składania deklaracji, mogą ją złożyć w formie papierowej do Wójta Gminy Krościenko Wyżne. Właściciele lub zarządcy nowych budynków na zgłoszenie będą mieli 2 tygodnie od momentu uruchomienia źródła ciepła. W przypadku pozostałych urządzeń grzewczych termin zgłoszenia upłynie z końcem czerwca 2022 r. Brak złożenia deklaracji zagrożony jest karą grzywny. Jest to ewidencja, w której znajdują się kompleksowe informacje dotyczące źródeł ogrzewania budynków. Celem jej stworzenia jest poprawa jakości powietrza, walka ze smogiem i pomoc w wymianie tzw. „kopciuchów”.

Program Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Krościenko Wyżne został zatwierdzony uchwałą Nr XIII/97/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 27 stycznia 2016 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Planu gospodarki niskoemisyjnej dla obszaru obejmującego Miasto Krosno oraz Gminy: Jedlicze, Miejsce Piastowe, Chorkówka, Korczyna, Wojaszówka i Krościenko Wyżne. Natomiast Uchwałą Nr XXII/137/2020 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 18 listopada 2020 r. dokonano jego aktualizacji.⁸

Jednym z podstawowych programów służących poprawie jakości powietrza jest **Program „Czyste Powietrze”** skierowany do właścicieli i współwłaścicieli domów jednorodzinnych, lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą.

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Programu „Czyste Powietrze” dla mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne mieści się w siedzibie Urzędu Gminy Krościenko Wyżne przy ul. Południowej 9, pokój nr 7.

Dane dotyczące realizacji programu „Czyste Powietrze” na terenie Gminy Krościenko Wyżne – stan na 31.03.2025 r.⁹

- liczba złożonych wniosków o dofinansowanie: 240,
- liczba zawartych umów: 200,

⁸ PGN <https://bip.kroscienkowyzne.pl/?c=mdTresc-cmPokaz-1007>

⁹ Dane <https://www.kroscienkowyzne.pl/asp/program-czyste-powietrze-,341,,1>

- liczba zrealizowanych przedsięwzięć (umowy zakończone): 112,
- liczba zrealizowanych przedsięwzięć (umowy częściowo i w całości zrealizowane): 156,
- kwota wypłaconych dotacji (umowy zakończone): 2 419 624,90 zł,
- kwota wypłaconych dotacji (umowy częściowo i w całości zrealizowane): 3 742 329,22 zł.

Gmina podejmuje **działania mające na celu poprawę jakości powietrza** i pozyskuje na ten cel środki zewnętrzne. W „Raporcie o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024” zapisano, że otrzymano środki z Rządowego Funduszu Polski Ład w wysokości: 12 206 990,68 zł, w tym: na zadania inwestycyjne pn.:

- ✓ „Poprawa jakości dróg na terenie Gminy Krościenko Wyżne: budowa i przebudowa dróg wewnętrznych – 6 159 407,92 zł,
- ✓ „Budowa instalacji OZE, w tym indywidualnych zeroemisyjnych źródeł ciepła na potrzeby budynków użyteczności publicznej Gminy Krościenko Wyżne – 4 195 196,61 zł,
- ✓ „Budowa infrastruktury elektroenergetycznej - oświetlenia drogowego w technologii energooszczędnej na terenie Gminy Krościenko Wyżne” - 1 852 386,15 zł.

Gmina otrzymała również środki w kwocie 27 087,79 zł stanowiące refundację wydatków poniesionych w latach ubiegłych na wykonanie zadań wynikających z programu „Czyste powietrze”; otrzymano dotację w kwocie 139 743,87 zł na realizację przedsięwzięcia pn. Skuteczne wdrożenie programu ochrony powietrza dla województwa podkarpackiego „Podkarpackie – żyj i oddychaj” – Projekt LIFE.

Dalszymi działaniami zmierzającymi do poprawy jakości powietrza powinny być:

- wyeliminowanie spalania odpadów w paleniskach domowych,
- wymiana źródeł ciepła na spełniające aktualne wymogi środowiskowe,
- systematyczne przeprowadzanie działań termomodernizacyjnych budynków, co przekłada się na zmniejszenie zapotrzebowania w ciepło,
- wyeliminowanie spalania paliw złej jakości w piecach domowych,
- ograniczenie emisji liniowej (z dróg) np. poprzez poprawę stanu transportu publicznego,
- usprawnienie ruchu, w celu zmniejszenia emisji spalin,
- budowa ścieżek rowerowych,
- rozwój technologii energooszczędnych,
- zwiększanie udziału OZE,
- edukacja w szkołach (przeprowadzenie lekcji z projektu LIFE),
- kampanie informacyjne i edukacyjne,
- rozdysponowanie ulotek i innych materiałów informacyjno-edukacyjnych,
- kontrole palenisk domowych,
- spotkania z lokalnymi liderami,
- sadzenie drzew (również o właściwościach antysmogowych).

7.2.7. GOSPODAROWANIE WODAMI

Obszar Gminy Krościenko Wyżne znajduje się w zasięgu administracji Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, wchodzącego w skład Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W podziale regionalnym opisywany teren jest administrowany przez Zarząd Zlewni w Zamościu, w ramach którego wydzielono Zarząd Zlewni Krosno i Nadzór Wodny Krosno.

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie poinformował, że zgodnie z prowadzonymi rejestrami i ewidencjami na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie występują wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne ani elektrownie wodne.

Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Rzeszowie w ramach „Programu realizacji zadań związanych z utrzymaniem wód oraz pozostałego mienia Skarbu Państwa związanego z gospodarką wodną” realizował na terenie Gminy Krościenko Wyżne niżej wymienione zadania w podziale na lata: rok 2022 - „Usuwanie szkód powodziowych na rzece Wisłok” (wartość prac wyniosła 207 000,05 zł); rok 2023 - „Roboty utrzymaniowe na rzece Wisłok w km 158+245 - 158+345 w miejscowości Krościenko Wyżne” (wartość prac wyniosła 340 000,01 zł).

RZGW w Rzeszowie poinformował również, iż realizuje zadania inwestycyjne z zakresu ochrony przeciwpowodziowej w oparciu o Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym, który stanowi najważniejszy dokument planistyczny w zakresie gospodarki wodnej dla obszaru dorzecza Wisły oraz na podstawie Programu Planowanych Inwestycji w Gospodarce Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie. W powyższych dokumentach planistycznych zostało ujęte działanie inwestycyjne obejmujące teren m.in. Gminy Krościenko Wyżne pn.: „Koncepcja zabezpieczenia przeciwpowodziowego w zlewni rzeki Wisłok poprzez budowę zbiorników przeciwpowodziowych” (nr działania W_GWW_3018). Działanie zostało zaplanowane na lata 2022-2027. Realizacja działania nie została rozpoczęta, w związku z czym RZGW w Rzeszowie nie dysponuje konkretnymi rozwiązaniami projektowymi dla ww. inwestycji.

W podziale zlewniowym opisywany teren znajduje się w obszarze dorzecza Wisły (region wodny Górnej-Wschodniej Wisły).

W granicach Gminy Krościenko Wyżne występują wyłącznie Jednolite Części Wód Powierzchniowych Rzek. Nie występują JCWP: jeziorne, przybrzeżne lub przejściowe. Należy wyjaśnić, że JCWP to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych taki jak: jezioro, zbiornik, strumień, rzeka lub kanał, część strumienia, rzeki lub kanału, wody przejściowe lub pas wód przybrzeżnych.

Analizując podział całego kraju na Jednolite Części Wód Powierzchniowych należy podkreślić, że w 2023 r. weszły w życie aktualizacje planów gospodarowania wodami. Z uwagi na położenie w dorzeczu Wisły, dla Gminy Krościenko Wyżne ważne są:

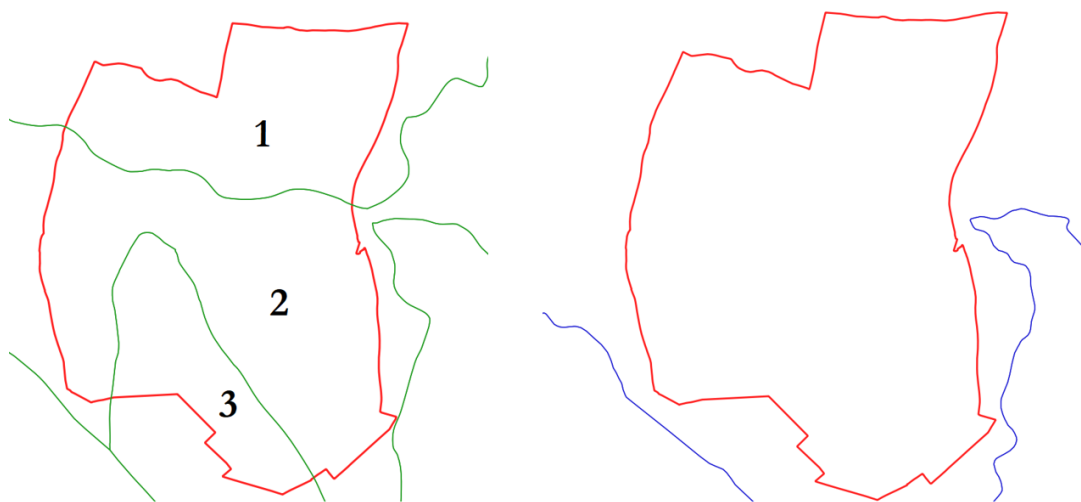
1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2016 r. poz. 1911).

Rozporządzenie to obowiązywało do 16.02.2023 r. Obecnie zostało zastąpione Rozporządzeniem przywołanym w punkcie 2, jednak warto o nim przypomnieć, gdyż to właśnie w myśl podziału wód wynikającego z poprzedniego Rozporządzenia prezentowane są przez GIOŚ wyniki monitoringu wód. Według tego Rozporządzenia w obrębie Gminy Krościenko Wyżne wydzielono 3 Jednolite Części Wód Powierzchniowych, (JCWP). Monitoring wód w latach 2016-2021 przedstawiony w dalszej części niniejszego Programu objął wszystkie JCWP Rzek.

2. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz.U. 2023 poz. 300) obowiązuje od 17.02.2023 r. i jest ono wiążące dla planów działań. Według podziału zaprezentowanego w tym Rozporządzeniu, Gmina Krościenko Wyżne położona jest w obrębie tylko jednej Jednolitej Części Wód Powierzchniowych Rzek powstałej ze scalenia JCWP ze starego podziału.

W kolejnej tabeli zestawiono poszczególne JCWP znajdujące się na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Ponadto przedstawiono wykaz aktualnych celów środowiskowych dla JCWP oraz ocenę zagrożenia nieosiągnięcia wyznaczonych celów środowiskowych.

Należy wyjaśnić, że w zestawieniu ujęto wszystkie zlewnie JCWP. Oznacza to, że w granicach administracyjnych opisywanej gminy znajdują się choćby w części zlewnie opisanych poniżej JCWP. Sam ciek może znajdować się poza granicami Gminy Krościenko Wyżne, jednak uwzględniono go, gdyż ma to znaczenie np. przy przemieszczaniu się zanieczyszczeń ze zlewni do wód właściwych rzek. Lokalizację Jednolitych Części Wód na terenie Gminy Krościenko Wyżne przedstawiono w formie dwóch rycin ilustrujących „stary” i „nowy” podział.

Ryc. 13. Lokalizacja Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Krościenko Wyżne wg podziału obowiązującego do 16.02.2023 r. (lewa rycina) oraz wg podziału obowiązującego od 17.02.2023 r. (prawa rycina)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie
Wyjaśnienie: na lewej rycinie przedstawiono granice zlewni JCWP obowiązujące do 16.02.2025 r. – w tym podziale występują 3 JCWP oznaczone numerami 1 - RW2000122263149 Ślęczka; 2- RW2000142263337 Wisłok od Zb. Besko do Czarnego Potoku; 3- RW200012226312 Przecznicza. Natomiast na prawej rycinie zaprezentowano podział obowiązujący od 17.02.2025 r. w którym cała Gmina Krościenko Wyżne zlokalizowana jest w granicach JCWP RW2000072263337 Wisłok od zb. Besko do Czarnego Potoku.

W tabeli przedstawiono wyniki monitoringu wód powierzchniowych Gminy Krościenko Wyżne badanych w ostatnich latach. Przedstawiono dane dotyczące zlewni Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek, obejmujące przynajmniej częściowo obszar gminy. Natomiast sam punkt monitoringowy może znajdować się poza jej granicą administracyjną. Z uwagi na fakt, że najbardziej aktualne zestawienie prezentowane przez GIOŚ obejmuje szerszy zakres lat, podano pełne dane wielolecia – podobnie prezentuje je GIOŚ. Obecnie jest to wielolecie 2016-2021. Badania za lata 2022-2024 obejmują tylko część obszarów i wybrane wyniki, które również podano.

Elementy **biologiczne i hydromorfologiczne** ocenia się w skali pięciostopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- **klasa I** – potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- **klasa II** – stan/potencjał ekologiczny dobry,
- **klasa III** – stan/potencjał ekologiczny umiarkowany,
- **klasa IV** – stan/potencjał ekologiczny słaby,
- **klasa V** – stan/potencjał ekologiczny zły.

Elementy **fizykochemiczne** ocenia się w skali trzystopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- **klasa I** – potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- **klasa II** – stan/potencjał ekologiczny dobry,
- **klasa III** – stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego.

Końcowy (wynikowy) **stan/potencjał ekologiczny** ocenia się w skali pięciostopniowej, gdzie stan/potencjał ekologiczny można zaliczyć do poniższych klas:

- **klasa I** – potencjał ekologiczny maksymalny / stan ekologiczny bardzo dobry,
- **klasa II** – stan/potencjał ekologiczny dobry,
- **klasa III** – stan/potencjał ekologiczny umiarkowany,
- **klasa IV** – stan/potencjał ekologiczny słaby,
- **klasa V** – stan/potencjał ekologiczny zły.

Stan chemiczny ocenia się w skali dwustopniowej:

- stan chemiczny dobry
- **stan chemiczny poniżej stanu dobrego.**

Tabela 14. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Krościenko Wyżne na podstawie badań z wielolecia 2016-2021 wraz z uzupełnieniem o dane za lata 2022-2024

Kod i nazwa JCWP	Nazwa punktu pomiarowo - kontrolnego	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan / potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
wyniki monitoringu w latach 2016-2021							
RW2000122263149 Ślęczka	Ślęczka - Krosno	2	1	>2	4 - słaby stan ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
RW2000142263337 Wisłok od Zb. Besko do Czarnego Potoku	Wisłok - Odrzykoń	2	1	>2	4 - słaby potencjał ekologiczny	stan chemiczny poniżej dobrego	zły stan wód
RW200012226312 Przeczница	nie badano	-	-	-	-	-	-
wyniki monitoringu w 2022 r.							
RW2000072263337 Wisłok od zb. Besko do Czarnego Potoku	nie badano	-	-	-	-	-	-
wyniki monitoringu w 2023 r.							
RW2000072263337 Wisłok od zb. Besko do Czarnego Potoku	Wisłok - Odrzykoń	3	1	>2	-	-	-
wyniki monitoringu w 2024 r.							
RW2000072263337 Wisłok od zb. Besko do Czarnego Potoku	Wisłok - Odrzykoń	-	-	>2	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Wody podziemne

Obszar całego kraju podzielony jest na mniejsze jednostki podziału wód podziemnych, tzw. Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd). Obszar Gminy Krościenko Wyżne położony jest w całości w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 152 (w starym i nowym podziale na JCWPd).

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące, wpływające na ich jakość i zasobność.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie w latach 2020-2024 nie przeprowadził monitoringu wód podziemnych w żadnym punkcie monitoringowych na terenie Gminy Krościenko Wyżne.

W przypadku wód podziemnych, jako całości, monitoring obejmuje badanie stanu chemicznego i stanu ilościowego JCWPd. Należy wyjaśnić, że oceny dokonuje się biorąc pod uwagę Rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11 października 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz. 2148). W ramach klasyfikacji stanu chemicznego i ilościowego jednolitych części wód podziemnych określa się: dobry stan chemiczny lub słaby stan chemiczny. Dane te dotyczą całych jednolitych części wód podziemnych i tak są prezentowane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Dostępne są dane za lata: 2012, 2016, 2019 i 2022.

Dane dotyczące jakości wód podziemnych na terenie Gminy Krościenko Wyżne pozyskano na podstawie analizy mapy stanu jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) według podziału na 174 obszary prezentowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w portalu www.mjwp.gios.gov.pl. Według tego podziału Gmina Krościenko Wyżne w całości zlokalizowana jest w zasięgu Jednolitej Części Wód Podziemnych nr 152 (PLGW200090) i dla niej zaprezentowano wyniki monitoringu.

Tabela 15. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd nr 152) obejmującej Gminę Krościenko Wyżne

Rok, w którym oceniono stan JCWPd	Stan JCWPd nr 152		Ocena ogólna stanu
	stan chemiczny	stan ilościowy	
2012	dobry	dobry	dobry
2016	dobry	dobry	dobry
2019	dobry	dobry	dobry
2022	dobry	dobry	dobry

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska

Wody podziemne są badane w skali (od I do V) jakości:

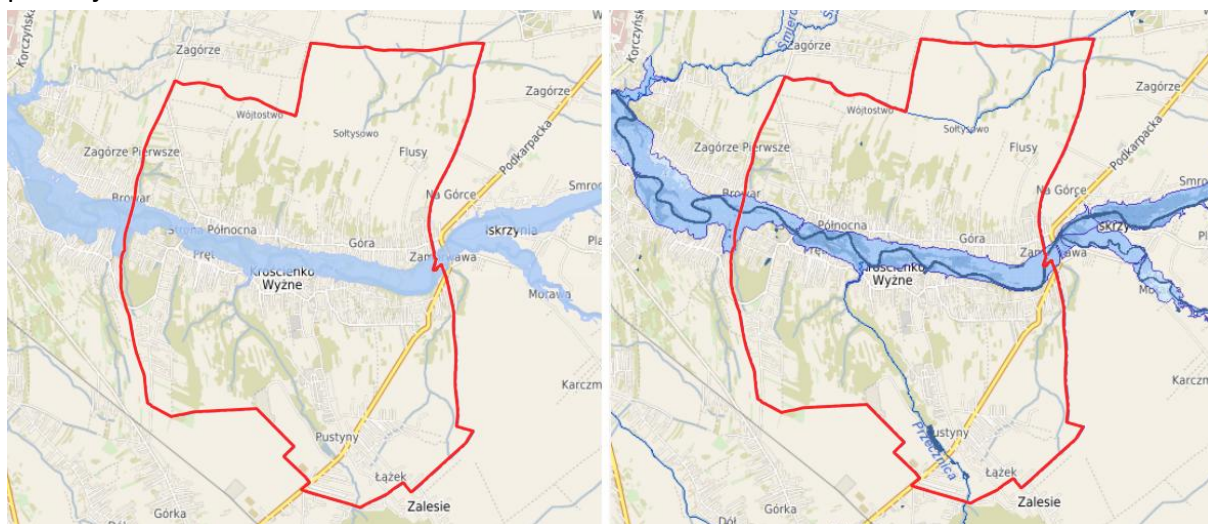
- I klasa – wody bardzo dobrej jakości,
- II klasa – wody dobrej jakości,
- III klasa – wody zadowalającej jakości,
- IV klasa – wody niezadowalającej jakości,
- V klasa – wody złej jakości.

W celu zmniejszenia zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, oraz zapobiegania dalszemu zanieczyszczeniu wdrażany jest program działań wynikający z art. 104 ustawy Prawo wodne. Dokument został przyjęty Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie "Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu" (Dz.U. 2023, poz. 244).¹⁰

Zagrożenie powodzią i podtopieniami

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne definiuje **powódź** jako czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych.

Położenie obszaru szczególnego zagrożenia powodzią (lewa rycina) oraz obszaru ryzyka powodziowego (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne przedstawiono poniżej.

Ryc. 15. Lokalizacja obszaru szczególnego zagrożenia powodzią (lewa rycina) i obszaru ryzyka powodziowego (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne

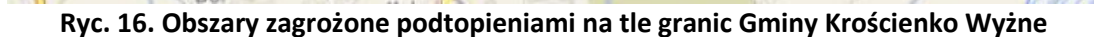
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Podtopienia są to zalania terenów z innych przyczyn niż powódź. Przyczynami podtopień mogą być np.: opady deszczu, przesiąki wody przez wały przeciwpowodziowe.

Nie wyklucza to możliwości wystąpienia lokalnych podtopień i nagłego podniesienia się poziomu wody na innych terenach np. w wyniku wystąpienia nieprzewidzianych zjawisk meteorologicznych, takich jak: intensywne opady atmosferyczne czy gwałtowne topnienie pokrywy śnieżnej. Zagrożenie to może wystąpić jako lokalne podtopienia terenów.

Lokalizację obszarów zagrożonych podtopieniami przedstawiono na rycinie.

¹⁰ Rozporządzenie zamieszczono na stronie
<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20230000244>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Suszą nazywamy długotrwały okres bez opadów atmosferycznych lub nieznacznym opadem w stosunku do średnich wieloletnich wartości i wysoką temperaturą.

- sucha **atmosferyczna** (meteorologiczna) – okres, w którym dopływ wilgoci do danego

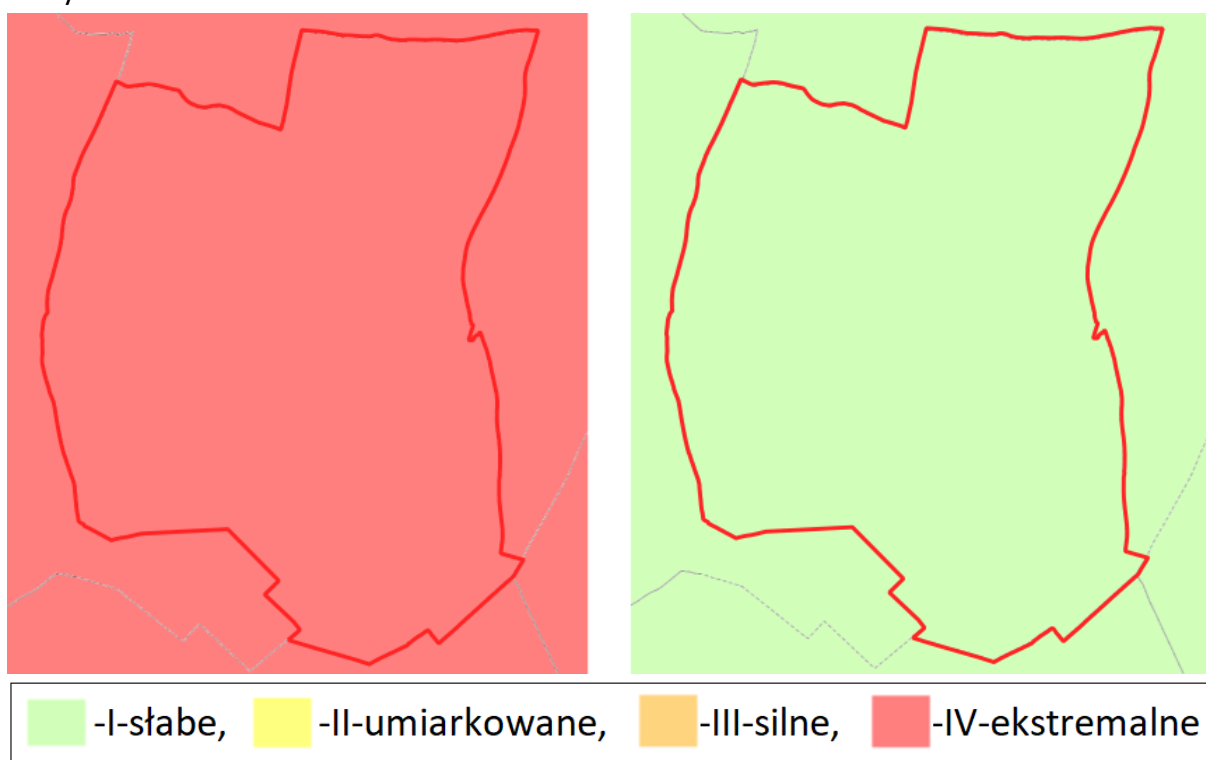
- w rolnictwie;

- susza **hydrologiczna** – okres, gdy przepływy w rzekach spadają poniżej przepływu średniego,
- susza **hydrogeologiczna** - obniżenie poziomu zalegania wód podziemnych.

Gmina Krościenko Wyżne w ocenie przedstawionej w „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” należy do terenów umiarkowanie narażonych na suszę i uzyskała następujące wyniki:

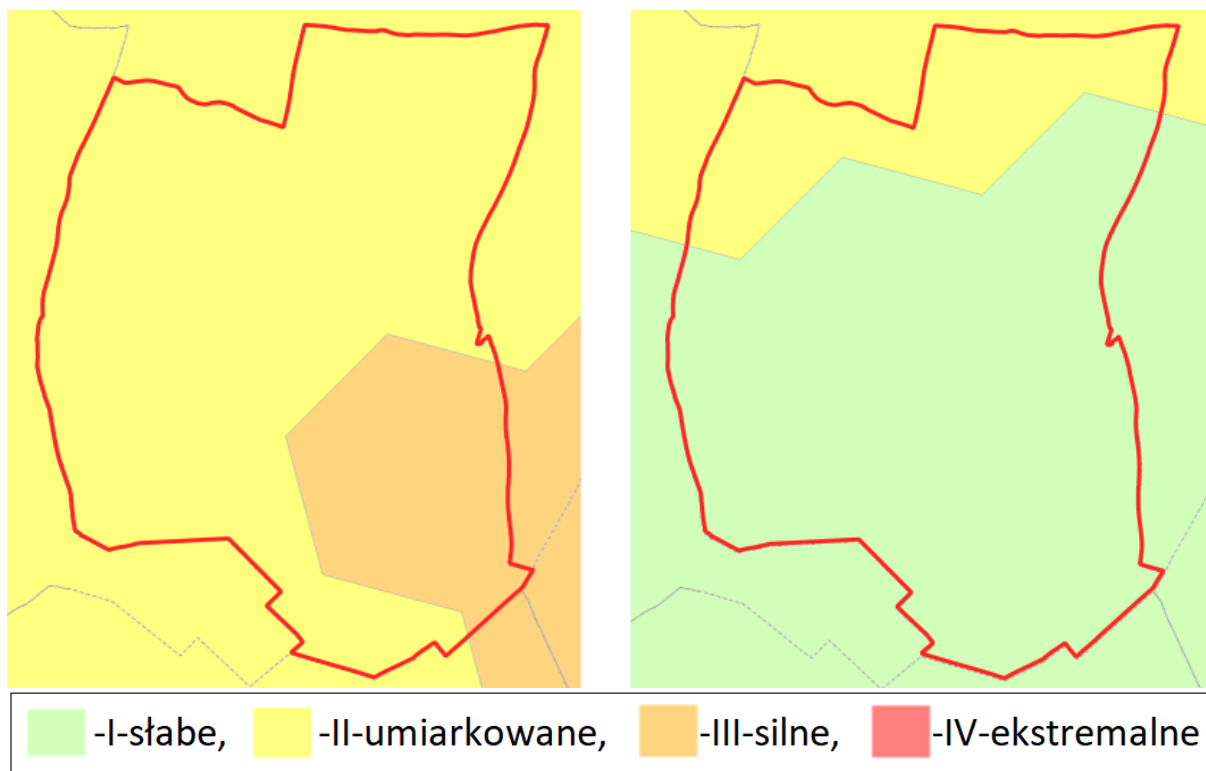
- jest w IV klasie zagrożenia suszą atmosferyczną (w skali czterostopniowej), co oznacza, że jest ekstremalnie narażona na ten rodzaj suszy,
- zaliczona została do klasy I zagrożenia suszą rolniczą, jako obszar słabo zagrożony,
- jest w II i III klasie zagrożenia suszą hydrologiczną, co oznacza umiarkowane i silne narażenie na ten rodzaj suszy (II i III stopień w skali czterostopniowej),
- znajduje się w I i II klasie zagrożenia suszą hydrogeologiczną, co oznacza, że jest słabe lub umiarkowanie narażona na suszę, z wyjątkiem niewielkiego obszaru na południu gminy, słabo zagrożonego tym rodzajem suszy,
- łączne zagrożenie suszą jest w zależności od obszaru gminy jest słabe lub umiarkowane.

Przestrzenne rozmieszczenie zjawiska suszy atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej przedstawiono na rycinach. Skala 4-stopniowa (I – słabe, II – umiarkowane, III – silne, IV – ekstremalne zagrożenie) jest taka sama dla wszystkich rodzajów suszy.

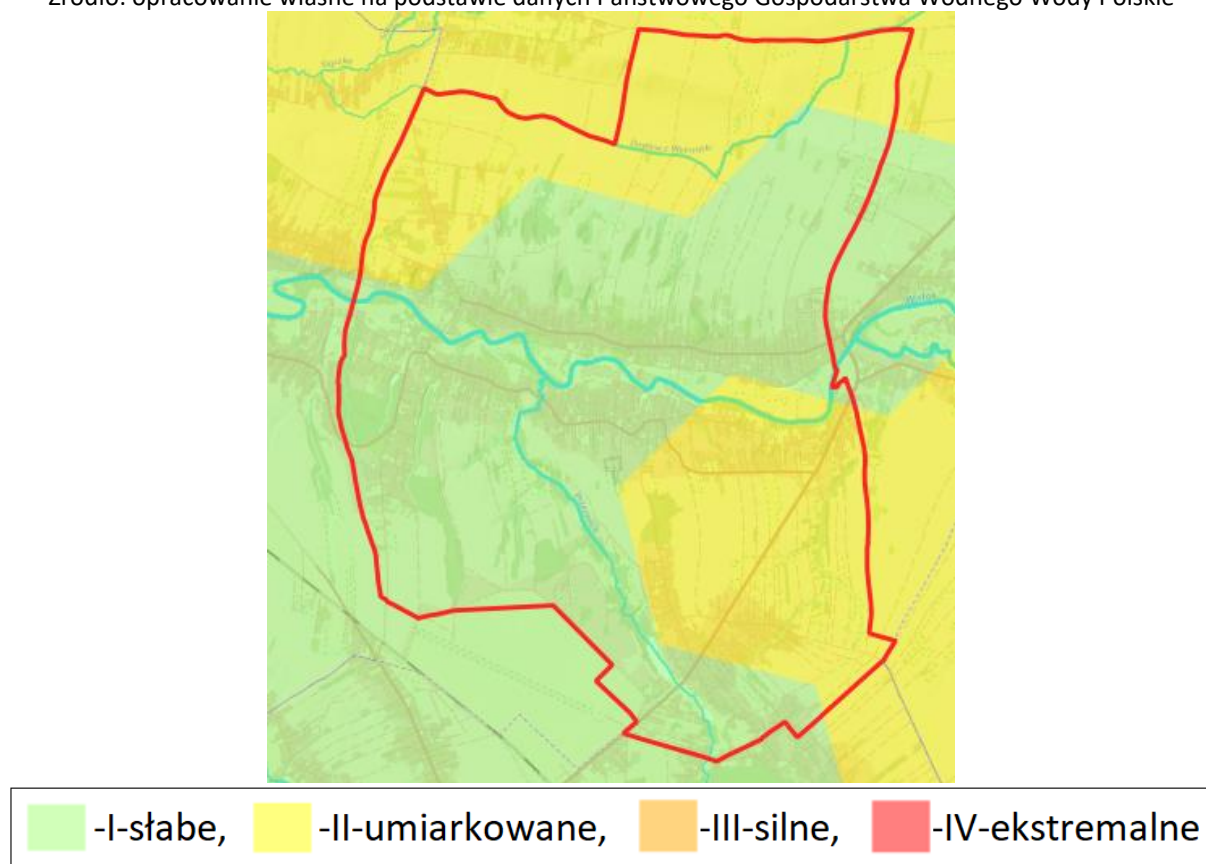
Ryc. 17. Zagrożenie suszą atmosferyczną (lewa rycina) suszą rolniczą (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Ryc. 18. Zagrożenie suszą hydrologiczną (lewa rycina) suszą hydrogeologiczną (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Ryc. 19. Łączne zagrożenie suszą na terenie Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie

Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki w zakresie zagrożenia poszczególnymi typami suszy i hierarchizacji, można dla wskazanych obszarów ustalić użytkowników wód powierzchniowych i podziemnych, dla których brak wody w okresach suszy stanowi największą przeszkodę w prowadzeniu działalności. Do grup użytkowników wód w największym stopniu zagrożonych wystąpieniem suszy atmosferycznej zaliczono: rolnictwo i ekosystemy od wód zależne.

7.2.8. ZASOBY GEOLOGICZNE

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne zlokalizowane są **udokumentowane złoża surowców mineralnych** – ropy naftowej i gazu ziemnego o następujących nazwach:

3. **Krościenko** – jest to złożo ropy naftowej (kopalina główna) i gazu ziemnego (kopalina towarzysząca) aktualnie eksploatowane przez ORLEN S.A. Oddział Centralny PGNiG w Warszawie. Kod złoża w systemie MIDAS to NR 4789. Koncesja na eksploatację jest ważna do 10.12.2038 r. Zasoby przemysłowe wg stanu na koniec 2024 r. wynoszą dla:
 - ropy naftowej – 6,36 tys. ton, a w 2024 r. wydobyto 0,74 tys. ton ropy naftowej (0,73 tys. ton w 2023 r.; 0,71 tys. ton w 2022 r.; 0,73 tys. ton w 2021 r.; 0,71 tys. ton w 2020 r.).
 - gazu ziemnego – 0,79 mln m³, a każdego roku z przedziału 2020-2024 eksploatowano 0,01 mln m³ gazu ziemnego rocznie.
4. **Iskrzynia** – złożo gazu ziemnego, którego eksploatacja została zaniechana (kod złoża w systemie MIDAS to GZ 4652) – złożo było eksploatowane do 1981 r. włącznie.

Ryc. 20. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na tle granic Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://kroscienkowyzne.e-mapa.net/>

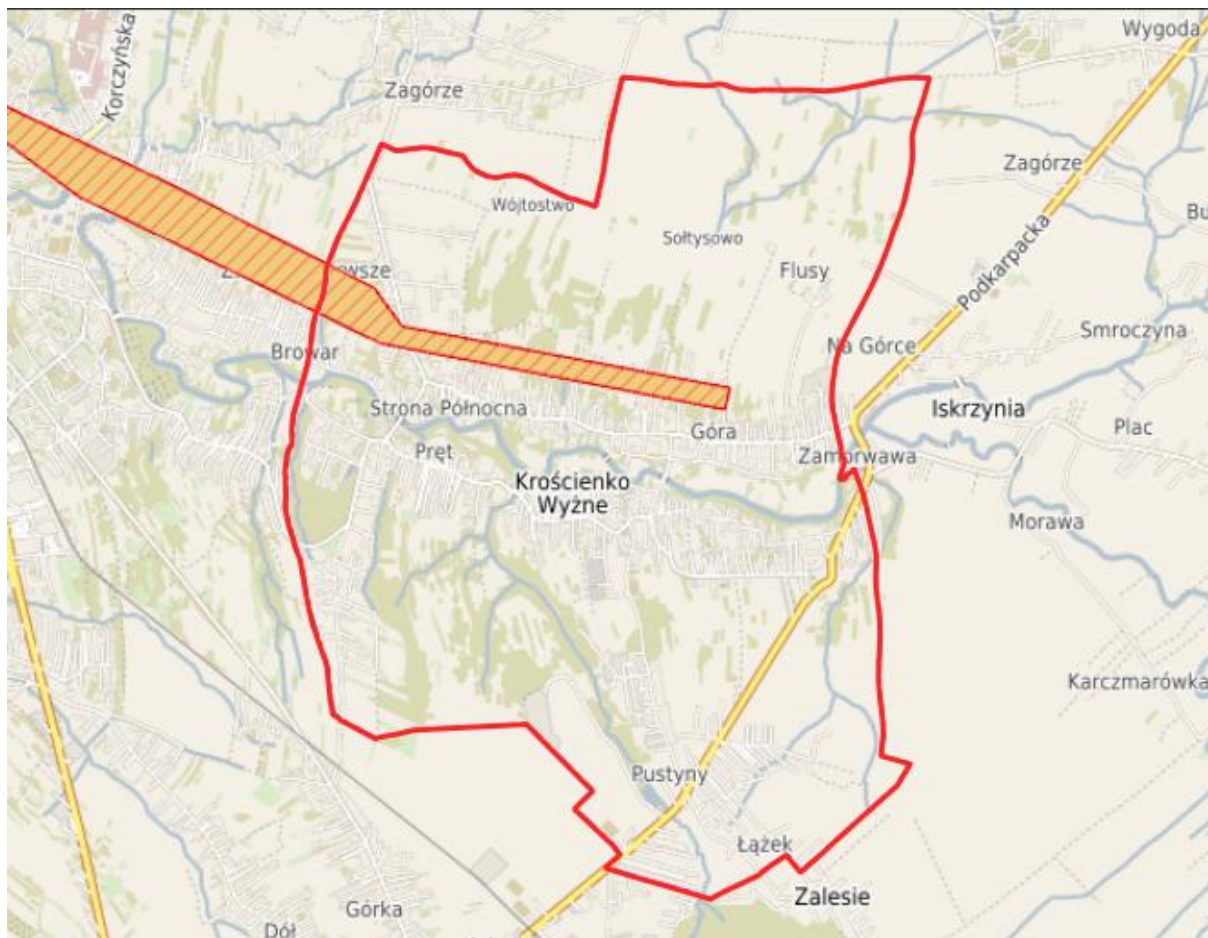
Państwowy Instytut Geologiczny podaje też, że trzecie złożo o nazwie **Krościenko-szac.** to złożo gazu ziemnego o zasobach szacunkowych (kod złoża w systemie MIDAS to GZ 5312).

Eksploatacja złóż może przyczyniać się do powstawania terenów zdegradowanych. W celu przestrzennego zróżnicowania problemu, przedstawiono granice terenów i obszarów górniczych. Należy przy tym wyjaśnić, że mianem terenu górniczego określa się przestrzeń objętą przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego. Granice terenu wyznacza koncesja na prowadzenie działalności. W terenie górniczym mogą występować tzw. szkody górnicze.

Pojęciem pokrewnym jest obszar górniczy, w obrębie którego dozwolone jest prowadzenie działalności koncesjonowanej w zakresie eksploatacji, podziemnego bezbiornikowego magazynowania substancji czy podziemnego składowania odpadów. Obszar górniczy może obejmować więc większą powierzchnię niż teren górniczy.

W granicach administracyjnych Gminy Krościenko Wyżne granice **terenu górniczego** i **obszaru górniczego** pokrywają się. Powierzchnia terenu i obszaru górniczego wynosi 1 335 434,00 m².

Ich zasięg przedstawiono na rycinie. Obszar i teren górniczy dla złoża Krościenko wyznaczył Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa decyzją nr BKK/MN/319/97, która jest ważna do 10.12.2038 r.

Ryc. 21. Lokalizacja terenów i obszarów górniczych na tle granic Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://kroscienkowyzne.e-mapa.net/>

Ochrona terenów górniczych polega na zapobieganiu powstawania szkód w środowisku w obiektach i urządzeniach położonych na tych terenach przez stosowanie w terminie technicznie możliwym i gospodarczo uzasadnionym odpowiedniej profilaktyki, naprawianiu szkód górniczych i rekultywacji terenów górniczych.

Decyzje dotyczące określenia kierunku rekultywacji, a także decyzje uznające rekultywację za zakończoną wydaje właściwy Starosta. Jednak zgodnie z danymi Starosty Krośnieńskiego w latach 2020-2024 dla obszaru Gminy Krościenko Wyżne nie były wydane decyzje na podstawie art. 22 ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 82).

Na podstawie art. 26a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (t.j. Dz.U. z 2020 poz. 2187) Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska prowadzi, przy użyciu systemu teleinformatycznego, rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodom w środowisku i szkód w środowisku, które wystąpiły na terenie kraju. Ponadto zgodnie z art. 101c ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

rejestr historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi prowadzi Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska. Wykaz prowadzi natomiast właściwy Starosta.

Teren Gminy Krościenko Wyżne na dzień 8 maja 2025 r., nie znajduje się w rejestrze historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi, o którym mowa w art. 101c ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2024 r. poz. 54, ze zm.), jak również nie figuruje w rejestrze bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku, o którym mowa w art. 26a ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2020 r. poz. 2187).

W wykazie potencjalnych **historycznych zanieczyszczeń powierzchni ziemi** prowadzonym przez Starostę Krośnieńskiego na podstawie z art. 101d ust. 6 ustawy Prawo ochrony środowiska nie ma wpisów dotyczących terenu Gminy Krościenko Wyżne.

Gmina Krościenko Wyżne należy do obszarów zagrożonych osuwiskami i ruchami masowymi powierzchni ziemi. Starosta Krośnieński opublikował na stronie internetowej podanej w przypisie dolnym¹¹ **mapy osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi** na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Z uwagi na dynamiczny charakter prezentowanych informacji zalecane jest sprawdzanie jej aktualności w bazie SOPO.¹²

7.2.9. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje workowy system odbioru odpadów komunalnych. Właściciele nieruchomości gromadzą odpady w sposób selektywny w workach o odpowiedniej kolorystyce i oznaczonych naklejką z kodem kreskowym przypisanym do danej nieruchomości, co jest zgodne z obowiązującym rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 roku w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów.

Systemem zbiórki odpadów objęte są tylko nieruchomości zamieszkałe, natomiast nieruchomości niezamieszkałe zawierają umowy indywidualne z uprawnionym przedsiębiorstwem prowadzącym działalność w zakresie zbierania, transportu i zagospodarowania odpadów, które posiada wpis do ewidencji działalności regulowanej, prowadzonej przez Wójta Gminy Krościenko Wyżne. Obowiązek ten jest na bieżąco kontrolowany przez Urząd Gminy.

Realizując obowiązki ustawowe, Gmina Krościenko Wyżne, w drodze uchwały stanowiącej akt prawa miejscowego, w 2020 roku, wprowadziła zwolnienie w części z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi dla właścicieli nieruchomości zabudowanych budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi, kompostujących bioodpady stanowiące odpady komunalne w kompostowniku przydomowym. Na dzień 31 grudnia 2024 roku z ulgi skorzystało 2 815 mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne. Dla porównania na dzień 31 grudnia 2023 roku z ulgi korzystało 2 778 mieszkańców.

¹¹ Mapy osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi
https://spkrosno.bip.gov.pl/gminy/36467_gmina-kroscienko-wyzne.html

¹² SOPO <https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO/Wyszukaj3>

W 2024 roku usługi odbioru, transportu oraz zagospodarowania odpadów komunalnych pochodzących z gospodarstw domowych, były świadczone przez Firmę REMONDIS KROeko Sp. z o.o. z siedzibą w Krośnie, przy ul. Fredry 12, wyłonioną w drodze przetargu nieograniczonego.

W ramach ponoszonej opłaty za gospodarowanie odpadami, właściciele nieruchomości z terenu Gminy Krościenko Wyżne, mogą oddawać wybrane grupy odpadów do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, który prowadzi Gmina Krościenko Wyżne. W PSZOK-u przyjmowane są następujące rodzaje odpadów komunalnych, pochodzących z indywidualnych gospodarstw domowych:

- ✓ meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- ✓ zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- ✓ odpady niebezpieczne - puszki po farbach, lakierach, świetlówki,
- ✓ przeterminowane leki,
- ✓ zużyte baterie,
- ✓ zużyte opony,
- ✓ odpady budowlane i rozbiórkowe - odpady z betonu i gruzu wytworzone w czasie remontów oraz styropian, wełna mineralna i szkło budowlane,
- ✓ bioodpady - trawa, liście, gałęzie drzew i krzewów (z wyjątkiem korzeni oraz grubych konarów),
- ✓ popiół paleniskowy,
- ✓ odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek,
- ✓ zużyta odzież oraz tekstylia (jeśli jest w dobrym stanie, to można wrzucić do pojemników PCK).

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych w pełni zaspokaja potrzeby mieszkańców Gminy w zakresie pozbywania się nietypowych i problematycznych odpadów. Systematycznie rośnie masa odpadów przekazywanych do PSZOK, co potwierdza jego ważną rolę w całym systemie gospodarki odpadami.

Tabela 16. Ilości (w Mg) odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne w ramach systemu gospodarowania odpadami

Lp.	Rodzaj odpadu	2020	2021	2022	2023	2024
1.	odpady zmieszane	392,630	404,260	394,050	417,000	465,280
2.	bioodpady	257,270	248,210	222,420	285,670	282,480
3.	opakowania z papieru i tektury	46,260	47,070	33,430	36,500	47,000
4.	opakowania ze szkła	95,800	101,170	106,170	89,640	89,340
5.	zmieszane odpady opakowaniowe	153,860	160,340	149,740	151,400	148,880
6.	odpady wielkogabarytowe	110,120	117,120	96,900	111,500	140,300
7.	zużyte opony	14,620	14,780	12,960	15,820	15,000

Lp.	Rodzaj odpadu	2020	2021	2022	2023	2024
8.	zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny	9,385	10,390	7,820	6,840	8,350
9.	popioły	39,440	41,650	33,200	36,830	33,210
10.	przeterminowane leki	0,100	0,260	0,320	0,340	0,320
11.	odpady niebezpieczne	2,635	2,035	3,385	3,580	4,040
12.	odpady budowlane i rozbiórkowe	28,100	33,640	41,910	47,000	44,630
suma		1150,220	1180,925	1102,305	1202,120	1278,830

Źródło: Raport o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024, a także raporty za lata 2021 i 2022

Analizując koszty funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami, zauważalny jest znaczny wzrost wydatków. Wydatki ogółem w ostatnim pięcioleciu kształtowały się następująco:

- ✓ 1 317 734,24 zł w 2020 r.,
- ✓ 1 310 235,49 zł w 2021 r.,
- ✓ 1 214 293,18 zł w 2022 r.,
- ✓ 1 432 379,02 zł w 2023 r.,
- ✓ 1 576 250,50 zł w 2024 r.

Azbest

Gmina Krościenko Wyżne, zapewnia bezpłatny odbiór odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest, co wpisuje się w realizację Gminnego Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2021-2032.

W roku 2024 Gmina zrealizowała zadanie pn. „Usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Krościenko Wyżne”, które zostało w całości sfinansowane z budżetu gminy. WFOŚiGW w Rzeszowie nie uruchomił środków na ten cel. Całkowity koszt zadania to 18 558,72 zł. W ramach zadania usunięto 35,80 Mg odpadów z 27 nieruchomości, położonych na terenie Gminy Krościenko Wyżne.

Ponadto, na bieżąco aktualizowana jest Baza Azbestowa prowadzona przez Ministerstwo Rozwoju, która jest jednym z narzędzi monitorowania realizacji zadań wynikających z Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

7.2.10. NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA DLA LUDZI I ŚRODOWISKA

Zakłady ZDR i ZZR

W Gminie Krościenko Wyżne nie występują zakłady dużego ryzyka lub zakłady zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie poinformował, że w latach 2020-2024 inspektorzy z Inspektoratu nie prowadzili kontroli hałasu w zakładach zlokalizowanych na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Inspekcja Ochrony Środowiska nie posiada również informacji na temat występowania na terenie Gminy Krościenko Wyżne w latach 2020-2024 zdarzeń szczególnie zagrażających środowisku.

Według danych uzyskanych na podstawie systemu SWD-ST będącego w użyciu przez Komendę Miejską Państwowej Straży Pożarnej w Krośnie w latach 2020-2024 na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie odnotowano zdarzeń związanych z nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska.

Bezpieczeństwo publiczne - ochrona przeciwpożarowa

W Gminie Krościenko Wyżne funkcjonują dwie jednostki ochrony przeciwpożarowej będące stowarzyszeniami w rozumieniu ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 roku – Prawo o stowarzyszeniach, a należą do nich:

- Ochotnicza Straż Pożarna Krościenko Wyżne,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pustynach.

Obie jednostki są włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSRG). Zarówno OSP Krościenko Wyżne, jak i OSP Pustyny posiadają strażnice w bardzo dobrym stanie technicznym. Strażnica OSP Pustyny wybudowana została w 2012 roku, natomiast strażnicę OSP Krościenko Wyżne przebudowano w 2014 roku. Obydwie jednostki dysponują dobrym wyposażeniem, które w znacznej części stanowi mienie Gminy, zakupione dla tych OSP.

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochotniczych strażach pożarnych Gmina Krościenko Wyżne ma zawarte umowy z jednostką Ochotniczej Straży Pożarnej w Krościenku Wyżnym i jednostką Ochotniczej Straży Pożarnej w Pustynach w sprawie podejmowania działań i wypełniania wzajemnych obowiązków przez OSP i Gminę.

Gmina pokrywa koszty wypłaty ekwiwalentu pieniężnego dla strażaków ratowników, którzy uczestniczyli w działaniu ratowniczym, akcji ratowniczej, szkoleniu, ćwiczeniu, zabezpieczaniu obszaru chronionego właściwej jednostki ratowniczo-gaśniczej Państwowej Straży Pożarnej, a także dla kandydatów na strażaka ratownika OSP, o których mowa w art. 9 ust. 2 pkt 1 ustawy o OSP.

Bezpieczeństwo publiczne - współpraca z Policją

Według ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 7 ust. 1 pkt 14), zaspokajanie potrzeb wspólnoty w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli jest zadaniem własnym gminy.

W 2015 roku Gmina Krościenko Wyżne przekazała Policji, z przeznaczeniem na tzw. „punkt przyjęć dzielnicowych” wyposażone pomieszczenie, w dawnym budynku GRN w Krościenku Wyżnym przy ul. Południowej. Od 10 kwietnia 2024 roku punkt przyjęć dzielnicowego został przeniesiony na ul. Szkolną 13 w Krościenku Wyżnym (miejsce poprzedniej siedziby ośrodka zdrowia), gdzie funkcjonariusz Komendy Miejskiej Policji w Krośnie pełni w określonym czasie dyżury.

Bezpieczeństwo publiczne - obrona cywilna

W 2018 roku Wójt Gminy Krościenko Wyżne utworzył w budynku Urzędu Gminy Krościenko Wyżne magazyn dla sprzętu obrony cywilnej powierzonego Gminie przez Wojewodę Podkarpackiego. Magazyn funkcjonuje do dnia dzisiejszego. Magazyn obrony cywilnej pełni również funkcję gminnego magazynu przeciwpowodziowego, którego

utrzymywanie i wyposażenie jest zadaniem własnym gminy. Na wyposażeniu gminnego magazynu przeciwpowodziowego na koniec 2024 roku znajdowało się:

- worki polipropylenowe - 783 szt.,
- plandeka polipropylenowa (160 g/m², wym. 8 x 12 m) – 5 szt. (z czego 2 szt. przechowywane są w OSP Krościenko Wyżne i 2 szt. przechowywane są w OSP Pustyny),
- linka pleciona polipropylenowa (gr. 6 mm, długość 50 mb) – 1 szt.,
- taśma ostrzegawcza biało-czerwona (75 mm x 100 mb) – 1 szt.,
- łóżka polowe – 18 szt. (z czego 16 szt. przechowywane jest w OSP Pustyny),
- śpiwór – 5 szt. (z czego 3 szt. przechowywane jest w OSP Pustyny).

Magazyn jest na bieżąco doposażany w materiały i sprzęt potrzebny na wypadek powodzi i innych sytuacji kryzysowych. Dodatkowo Gmina przechowuje w budynku szkoły podstawowej otrzymane z UNHCR: łóżka polowe – 100 szt., materace – 120 szt., koce – 20 szt.

Od 30 stycznia 2023 r. w Urzędzie Gminy Krościenko Wyżne obowiązuje *Plan dystrybucji preparatów stabilnego jodu na wypadek wystąpienia zagrożenia radiacyjnego w Gminie Krościenko Wyżne* zgodnie, z którym w Gminie Krościenko Wyżne zostały utworzone trzy punkty wydawania preparatów stabilnego jodu, tj. w:

- SPG ZOZ w Krościenku Wyżnym,
- Remizie OSP w Krościenku Wyżnym,
- SPG ZOZ w Krościenku Wyżnym – Filia w Pustynach.

Bezpieczeństwo publiczne – zarządzanie kryzysowe

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie Gminy Krościenko Wyżne jest Wójt Gminy Krościenko Wyżne.

W Gminie funkcjonuje Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, jako organ pomocniczy Wójta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego, powołany zarządzeniem Nr II/499/10 Wójta Gminy Krościenko Wyżne z dnia 18 listopada 2010 roku w sprawie powołania, określenia składu, organizacji oraz trybu pracy Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego w Gminie Krościenko Wyżne, zmienionym zarządzeniem Nr III/191/2012 Wójta Gminy Krościenko Wyżne z dnia 24 maja 2012 r. oraz zarządzeniem Nr IV/414/2017 z dnia 15 grudnia 2017 r. i zarządzeniem V/52/2019 z dnia 8 marca 2019 r.

Zadania Zespołu:

- ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne oraz prognozowanie tych zagrożeń,

- przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie Wójtowi Gminy Krościenko Wyżne wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w gminnym planie zarządzania kryzysowego,
- przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami,
- opiniowanie gminnego planu zarządzania kryzysowego.

W Urzędzie Gminy Krościenko Wyżne działa Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego, które utworzono zarządzeniem Nr II/500/10 Wójta Gminy Krościenko Wyżne z dnia 18 listopada 2010 roku w sprawie utworzenia Gminnego Centrum Zarządzania Kryzysowego, zmienionym zarządzeniem Nr III/190/2012 z dnia 24 maja 2012 r., zmienionym zarządzeniem Nr V/53/2019 z dnia 8 marca 2019 r., zmienionym zarządzeniem Nr V/189/2020 z dnia 26 maja 2020 r., zmienionym zarządzeniem Nr V/485/2022 z dnia 5 grudnia 2022 r. i zmienionym zarządzeniem Nr V/558/2023 z dnia 25 maja 2023 r., jako komórka organizacyjna Urzędu uruchamiana w Urzędzie Gminy w czasie sytuacji kryzysowej. Gminne Centrum Zarządzania Kryzysowego uruchamiane jest na czas niezbędny do opanowania kryzysu.

Gmina posiada Gminny Plan Zarządzania Kryzysowego, opracowany w 2021 roku. Plan określa potencjalne zagrożenia, które mogą wystąpić i stworzyć sytuację kryzysową w Gminie Krościenko Wyżne oraz przedstawia możliwości systemowego, efektywnego i skoordynowanego reagowania Wójta Gminy na takie zdarzenia. Plan zatwierdzony został 1 grudnia 2021 roku przez Starostę Krośnieńskiego. Aktualnie Gmina jest na etapie uzgadniania nowego planu zarządzania kryzysowego.

Dnia 24 lutego 2022 r. nastąpiła inwazja Rosji na Ukrainę, która trwa do dnia dzisiejszego. Do 31 lipca 2024 r. Urząd Gminy wypłacał świadczenia dla wnioskodawców za zapewnienie zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy przybywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy. Ponadto w związku z konfliktem zbrojnym na Ukrainie, na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej do końca lutego 2024 roku, obowiązywał drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO) oraz trzeci stopień alarmowy CRP (stopień CHARLIE-CRP).

Od dnia 1 marca 2024 roku, na terenie całego kraju obowiązuje drugi stopień alarmowy (stopień BRAVO) oraz drugi stopień alarmowy CRP (stopień BRAVO-CRP). W związku z wprowadzonym przez Prezesa Rady Ministrów stopniem alarmowym oraz stopniem alarmowym CRP w Urzędzie Gminy i jednostkach organizacyjnych gminy wprowadzono, odpowiednie do stopnia zagrożenia procedury, służące zapewnieniu bezpieczeństwa w Gminie Krościenko Wyżne.

7.3. GŁÓWNE KORYTARZE I ELEMENTY SIECI TRANSPORTOWYCH, W TYM PIESZYCH I ROWEROWYCH

7.3.1. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

W Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” respondenci dość wysoko ocenili „dostępność i stan dróg”. Niżej oceniono „dostępność i stan chodników” oraz „stan transportu publicznego (przystanków, taboru)”.

Przez teren Gminy Krościenko Wyżne przebiega **droga krajowa nr 19**, zarządzana przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Rzeszowie. Początek: km 250+195, koniec: km 253+140, co daje długość 2,945 km w granicach Gminy Krościenko Wyżne. Stan techniczny nawierzchni drogi jest ostrzegawczy na długości 1,140 km (38,7 %), natomiast krytyczny na długości 1,805 km (61,3 %). Nie ma odcinków w stanie pożądanym.

Wydział Rozwoju, Inwestycji i Dróg Starostwa Powiatowego w Krośnie administruje trzema drogami powiatowymi na terenie Gminy Krościenko Wyżne:

- 1967R – Korczyna – Krościenko Wyżne o długości 2,047 km,
- 1971R Krościenko Wyżne – Iskrzynia o długości 2,830 km,
- 1973R Krosno - Iskrzynia o długości 4,274 km.

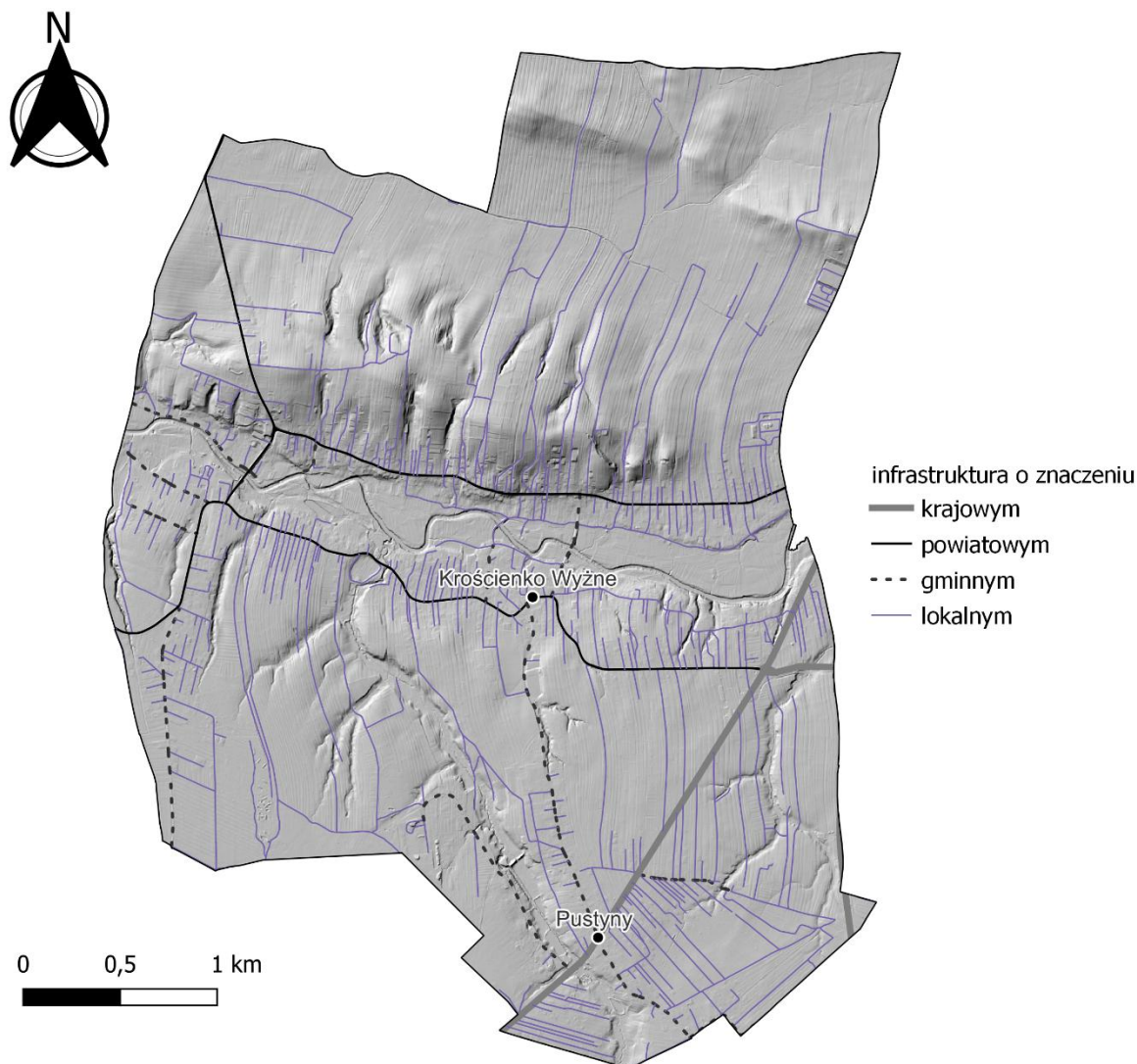
Stan techniczny wyżej wymienionych odcinków dróg powiatowych oceniono jako dostateczny. Miejscami widoczne są zaniżenia oraz fałdy. Na niektórych odcinkach przełomy pokrywają część jezdni.

W latach 2020-2024 na terenie Gminy Krościenko Wyżne wybudowane zostały dwa przejścia dla pieszych na drodze 1971R i drodze 1973R oraz przeprowadzono remont drogi powiatowej nr 1973R w km 4+799 do km 4+845, 4+970 do 5+029, 5+787 do 5+890. Łączny koszt inwestycji wyniósł 260 tys. zł.

Planowane wydatki na lata 2026-2035 szacuje się na kwotę około 80 tys. zł (remont dróg, budowa nowych przejść dla pieszych). Realizacja inwestycji zależna jest od pozyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych.

Drogi gminne są w bardzo dobrym stanie. Gmina systematycznie prowadzi inwestycje drogowe. Przykładowo w 2024 r. zrealizowano zadanie inwestycyjne pn. „Poprawa jakości dróg na terenie Gminy Krościenko Wyżne” obejmujące budowę i modernizację infrastruktury drogowej na terenie Gminy Krościenko Wyżne o łącznej długości 5,3 km w miejscowości Krościenko Wyżne poprzez przebudowę 13 gminnych dróg wewnętrznych. Prace polegały m.in. na: wzmocnieniu podbudowy, odtworzeniu odwodnienia oraz wykonaniu nowej nawierzchni bitumicznej. Ponadto, zadanie obejmowało budowę 3 dróg gminnych poprzez wykonanie korytowania, podbudowy, wykonanie odwodnienia oraz nowej nawierzchni bitumicznej. Na realizację prac pozyskano dofinansowanie z Rządowego Funduszu Polski Ład w wysokości 6 159 407,92 zł, pozostała część środków stanowiła wkład własny gminy w kwocie 1 533 913,29 zł. Całkowita wartość inwestycji wyniosła 7 693 321,21 zł.

Sieć dróg na terenie Gminy Krościenko Wyżne przedstawiono na rycinie.

Ryc. 22. Powiązania komunikacyjne pomiędzy sołectwami Gminy Krościenko Wyżne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

Drogowy ruch komunikacyjny jest głównym źródłem hałasu na opisywanym terenie. W związku z tym niezbędna jest kontynuacja działań obejmujących: kompleksowe planowanie zagospodarowania przestrzennego większych układów przestrzennych, stosowanie rozwiązań technicznych ograniczających hałas, zieleni izolacyjnej oraz stała dbałość o właściwy stan nawierzchni dróg.

7.3.2. TRANSPORT PUBLICZNY¹³

Podstawą dla funkcjonowania systemu jest **Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Gmin: Chorkówka, Jedlicze, Miejsce Piastowe, Korczyna, Krościenko Wyżne, Krosno i Wojaszówka na lata 2021-2030**. Funkcję organizatora transportu pełni Miasto Krosno. System transportowy oparty jest o komunikację autobusową,

¹³ Tekst opracowano w oparciu o zapisy „Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno”

a zasięg przestrzenny systemu obejmuje wszystkie gminy współtworzące ZIT MOF Krosno, na mocy porozumienia w sprawie wspólnej polityki transportowej, co wskazuje na silne powiązanie komunikacyjne obszaru. Wewnętrzne powiązania obszaru transportem publicznym pozostają jednak na niezadowalającym poziomie.

Operatorem systemu transportu publicznego jest MKS Sp. z o. o. Krosno. Wykonywane przewozy mają charakter komunikacji miejskiej, ponieważ realizowane są w granicach administracyjnych miasta i gmin sąsiadujących, które zawarły porozumienia w zakresie realizacji usług publicznego transportu zbiorowego. Na wszystkich liniach komunikacyjnych autobusy spółki MKS Krosno w 2023 r. wykonały 1 680 078 wozokilometrów. Największa wykonana praca eksploatacyjna autobusów notowana była w Krośnie, stanowiła 71,5% całości przewozów w MOF (na terenie Gminy Krościenko Wyżne tylko 2,5 %). Komunikacja o charakterze użyteczności publicznej uzupełniana jest przewozami komercyjnymi – lokalnymi i dalekobieżnymi.

Z transportu publicznego na terenie ZIT MOF Krosno w 2023 roku skorzystało 2 305 107 osób. Najwięcej pasażerów odnotowano w Krośnie (1 868 096) oraz gminie Jedlicze (155 385). Najmniejszą liczbę pasażerów zarejestrowano w gminach: Korczyna (48 744) oraz Krościenko Wyżne (43 275) – kursują tu jedynie trzy linie. Dane pochodzą z bramek zliczających pasażerów.

Efektywny transport publiczny powinien odpowiadać na potrzeby zarówno codziennych jak i potencjalnych użytkowników, którymi są mieszkańcy. W badaniu ankietowym wskazano, że problematyczną kwestią obecnego systemu transportu publicznego jest częstotliwość kursowania autobusów. Najczęściej wskazywaną trasą, na której brakuje kursów było Krosno - Krościenko Wyżne.

Większość linii autobusowych, poza Krosnem, nie kursuje po godzinie 18:00, co przyczynia się do wykluczenia społecznego w zakresie udziału w wydarzeniach kulturalnych dla osób, które nie korzystają z samochodu lub pracują w godzinach wieczornych i nocnych. Niepokojącym zjawiskiem jest również ograniczona oferta połączeń odbywających się w weekendy i dni świąteczne.

Zewnętrzne powiązania obszaru z systemem transportu publicznego pozostają na niezadowalającym poziomie. Brakuje powiązań organizowanych przez sektor publiczny z okolicznymi obszarami funkcjonalnymi tj. systemem MKS Jasło Sp. z o.o. oraz MKS Sanok Sp. z o.o. Relacje te obsługiwane są przez prywatnych przewoźników, jednak jakość oferty i świadczonych usług pozostaje na niezadowalającym poziomie.

Badanie ankietowe przeprowadzone w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” wykazało, że respondenci nisko ocenili „dostępność połączeń z sąsiednimi gminami” oraz „dostępność połączeń w granicach Gminy Krościenko Wyżne”. Sprawy te wymagają poprawy.

7.3.3. KOMUNIKACJA PIESZA I ROWEROWA¹⁴

Jako słaba strona oraz problem, zarówno w „Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno”, jak również w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”, wskazywana jest niewystarczająco rozwinięta i niespójna infrastruktura ścieżek rowerowych, co skutkuje brakiem możliwości wygodnego poruszania się rowerem. Potrzeba ta jest silnie zauważalna również wśród władz i mieszkańców.

Przez MOF Krosno przebiegają dwie trasy rowerowe (Velo Beskid oraz Velo Wisłok) wytyczone w Regionalnej Polityce Rowerowej Województwa Podkarpackiego, stanowiącej nadrzędny dokument w tymże zakresie. Velo Wisłok przebiega przez Gminę Krościenko Wyżne.

Analizując sytuację w zakresie zrównoważonej mobilności, nie można pominąć potrzeb pieszych. Ruch pieszy stanowi podstawową formę przemieszczania się mieszkańców. Nie każdy korzysta z samochodu, roweru czy transportu publicznego, jednak każdy jest pieszym - choćby na krótkim odcinku trasy. Do grona pieszych zaliczyć można osoby, które wybierają tę formę przemieszczania się, a także osoby prowadzące rowery, wózki dziecięce, zakupowe czy poruszające się na wózku inwalidzkim. Drogi dla pieszych muszą uwzględniać potrzeby wszystkich użytkowników, w tym osób z ograniczoną mobilnością. W MOF Krosno, w wielu miejscach wciąż brakuje odpowiedniego podejścia do projektowania infrastruktury dla pieszych, które nie jest traktowane jako pełnoprawna dziedzina inżynierii ruchu. Mieszkańcy wskazują na znaczny niedobór chodników oraz brak poczucia bezpieczeństwa podczas poruszania się pieszo. Czasami zmuszeni są do poruszania się w miejscach do tego nieprzystosowanych, np. poboczem. Potwierdza to badanie ankietowe przeprowadzone w 2025 r. na potrzeby opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

Ważnym zadaniem jest poprawa stanu istniejących chodników w rejonach o dużym natężeniu ruchu, zwłaszcza wzdłuż dróg tranzytowych, gdzie bezpieczeństwo pieszych jest szczególnie istotne. Preferowane jest wydzielenie osobnych chodników i dróg dla rowerów. Podczas planowania przebudowy dróg należy unikać pomijania skrajni chodników oraz projektowania skrzyżowań o geometrii dróg tranzytowych zamiast miejskich, jeśli celem jest poprawa warunków prowadzenia ruchu drogowego. Warto rozważyć natomiast rozwiązania przeciwne – np. uspokajanie ruchu oraz przystosowanie odcinków o zwężonej jezdni w celu zapewnienia szerokości chodników. Bardziej zrównoważona polityka mobilności powinna w większym stopniu uwzględniać potrzeby pieszych.

Choć samorząd gminny nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać wszystkich wyzwań związanych z dostępnością transportową, ma znaczny wpływ na obszary takie jak:

- kształtowanie przestrzeni ulic i charakterystyka układu drogowego, rowerowego i pieszego,
- inwestycje w transport zbiorowy,

¹⁴ Tekst opracowano w oparciu o zapisy „Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno”

- kwestie promocji i edukacji na temat zrównoważonej mobilności,
- planowanie przestrzenne, które często jest kluczowe dla utworzenia obszaru przyjaznego zrównoważonym formom przemieszczania się,
- tworzenie strategii, polityk, raportów, rekomendacji itd., mających bezpośredni wpływ na rozwój regionu i politykę władz województwa.

Z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” wynika, że respondenci nisko ocenili „dostępność dróg rowerowych”.

7.4. GŁÓWNE ELEMENTY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

7.4.1. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

W „Raporcie o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024” podano, że do sieci wodociągowej podłączonych jest 85,31% budynków mieszkalnych. Nieco innym wskaźnikiem jest odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej (odnoszący się do odsetka ludności, a nie budynków podłączonych do sieci), który zgodnie z danymi GUS na koniec 2024 r. wyniósł 81,6 %.

Systematycznie rośnie długość sieci wodociągowej oraz liczba przyłączy wodociągowych. Wzrasta też zużycie wody w gospodarstwach domowych, ogólnie na jednego mieszkańca.

W „Raporcie o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024” podano, że do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest 91,7 % budynków mieszkalnych. Nieco innym wskaźnikiem jest odsetek osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (odnoszący się do odsetka ludności, a nie budynków podłączonych do sieci), który zgodnie z danymi GUS na koniec 2024 r. wyniósł 98,6 %.

Systematycznie rośnie długość sieci kanalizacyjnej oraz liczba przyłączy wodociągowych. Wzrasta też objętość ścieków odprowadzonych.

Podczas badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” respondenci wysoko ocenili „wyposażenie w infrastrukturę wodociągową” oraz „wyposażenie w infrastrukturę kanalizacyjną”.

Ścieki z terenu Gminy Krościenko Wyżne są kierowane do komunalnej oczyszczalni ścieków w Krośnie, ul. Michała Drzymały 14, 38-400 Krosno. Gmina Krościenko Wyżne w części skanalizowanej została włączona do aglomeracji kanalizacyjnej utworzonej we współpracy kilku gmin. Obowiązuje w tym zakresie Uchwała Nr XXIX/833/20 Rady Miasta Krosna (jako gminy wiodącej w aglomeracji) z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia **aglomeracji Krosno** o równoważnej liczbie mieszkańców 105 062 z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Krosno.¹⁵

¹⁵ Uchwała w sprawie aglomeracji kanalizacyjnej
https://edziennik.rzeszow.uw.gov.pl/WDU_R/2021/54/oryginal/akt.pdf

Ponadto w „Raporcie o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024” podano, że:

- w przydomowe oczyszczalnie ścieków wyposażone jest 5 nieruchomości,
- ze zbiorników bezodpływowych korzysta 17 budynków.

Obowiązująca ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Krościenko Wyżne zobowiązują każdego właściciela (lub użytkownika) nieruchomości zamieszkałej (niepodłączonej do sieci kanalizacyjnej) do zawarcia umowy z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych (szamb) i przydomowych oczyszczalni ścieków, jak również do posiadania dowodów zapłaty za wykonanie takiej usługi.

Wójt jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni oraz do kontroli regularnego ich opróżniania.

7.4.2. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA ORAZ ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII WŁĄCZONE DO SYSTEMU ELEKTROENERGETYCZNEGO

Operatorem elektroenergetycznym na terenie Gminy Krościenko Wyżne jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Rzeszowie.

Przez opisywany obszar przebiegają linie wysokiego napięcia (110 kV):

- Krosno Iskrzynia – Brzozów,
- Krosno Iskrzynia – Iwonicz,
- Krosno Iskrzynia – Besko,
- Krosno Iskrzynia – Krosno Wisze,

Gmina jest zasilana ze stacji elektroenergetycznych:

- stacja 110/15 kV (GPZ) Krosno Wisze,
- stacja 110/15 kV (GPZ) Brzozów.

Stacje GPZ posiadają rezerwy mocy.

Sieć średniego napięcia pracuje na napięciu 15 kV. Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu są zasilani za pośrednictwem stacji transformatorowych SN/nN. Linie elektroenergetyczne posiadają rezerwy mocy umożliwiające zasilanie istniejących i przyszłych odbiorców.

Do systemu elektroenergetycznego PGE Dystrybucja S.A. Oddział w Rzeszowie wg stanu na 31.12.2024 r. zostały włączone działające na terenie Gminy Krościenko Wyżne źródła energii wytwórczej:

- instalacje fotowoltaiczne (16 sztuk) o łącznej mocy przyłączeniowej 0,442 MW
- mikroinstalacje fotowoltaiczne (356 sztuk) o łącznej mocy przyłączeniowej 1,984 MW.

Z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” wynika, że respondenci nisko ocenili „perspektywy wykorzystania odnawialnych źródeł energii” oraz „ofertę dotacji w zakresie ochrony środowiska”.

7.4.3. ZAOPATRZENIE W CIEPŁO I GAZ

Z uwagi na brak centralnych ciepłowni, na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje rozproszony system zaopatrzenia w energię cieplną do ogrzewania i produkcji ciepłej wody użytkowej na potrzeby własne. Do ogrzewania nieruchomości, mieszkańcom służą przede wszystkim kotły na paliwo stałe w postaci węgla kamiennego, drewna lub pelletu, pompy ciepła, a także kotły gazowe.

Rozproszony charakter zabudowy nie daje uzasadnienia ekonomicznego dla budowy infrastruktury ciepłowniczej.

Istniejące źródła ciepła polegające głównie na paliwach stałych systematycznie powinny być zastępowane bardziej ekologicznymi rozwiązaniami, takimi jak pompy ciepła, kotły gazowe nowej generacji czy nowoczesne kotły na biomasę, które charakteryzują się wyższą efektywnością energetyczną i niższą emisją zanieczyszczeń do atmosfery.

Polska Spółka Gazownictwa przekazała informację na temat inwestycji związanych z rozbudową infrastruktury gazowej na terenie Gminy Krościenko Wyżne:

1. Budowa połączenia technologicznego na sieci ś/c na granicy miejscowości Pustyny i Krościenko Wyżne długości 1688 mb o wartości 337 600 zł. Realizacja do 2028 r.
2. Modernizacja sieci gazowej ś/c wraz z przyłączami w m. Krościenko Wyżne, długość 7879 mb, wartość 1 969 700 zł. Realizacja do 2028 r.
3. Budowa nowych przyłączy w latach 2026-2030, 59 sztuk o długości 885 mb, wartość 486 700 zł.

Odsetek mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne korzystających z sieci gazowej wynosi 95,2 % i jest bardzo wysoki. Systematycznie wzrasta długość sieci gazowej, liczba przyłączy, odbiorców oraz zużycie gazu.

7.4.4. SZKOLNICTWO I WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad dziećmi do lat 3 na terenie Gminy Krościenko Wyżne jest sprawowana w oparciu o ustawę z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 798 z późn. zm.), a nadzór nad wszystkimi formami opieki sprawowany jest na podstawie uchwały nr VII/42/2015 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 26 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia planu nadzoru nad żłobkami i klubami dziecięcymi oraz opiekunami dziennymi w zakresie warunków świadczonej opieki nad dziećmi do lat trzech.

Klub dziecięcy

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje jeden klub dziecięcy. Klub Dziecięcy Angelandia z siedzibą w Krościenku Wyżnym, prowadzony jest przez Centrum Opieki i Rozrywki Dziecięcej Angelika Wagner. Został on wpisany w 2014 r. do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzących działalność na terenie Gminy Krościenko Wyżne.

Ze względu na powierzchnię pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci, do Klubu może uczęszczać maksymalnie 13 dzieci. W Klubie pracują dwie opiekunki (łącznie z właścicielką).

W 2024 r. udzielono Klubowi Dziecięcemu Angelandia dotacji w wysokości 60 400,00 zł. Dotacja była przekazywana miesięcznie na podstawie informacji o aktualnej liczbie dzieci objętych opieką w klubie w danym miesiącu.

Dzienny opiekun

Od kwietnia 2019 r. Centrum Opieki i Rozrywki Dziecięcej Angelika Wagner działa także jako Dzienny Opiekun Angelika Wagner. Opiekunka sprawowała opiekę nad dwójką dzieci.

W 2024 r. udzielono dziennemu opiekunowi dotacji w wysokości 3 600,00 zł.

Żłobek

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonują dwa żłobki: Niepubliczny Żłobek „Motylek”, którego działalność przed 2025 r. opisano poniżej oraz Niepubliczny Żłobek „Chmurka”, który rozpoczął działalność w 2025 r.

Niepubliczny Żłobek „Motylek” z siedzibą w Krościenku Wyżnym, prowadzony jest przez osobę fizyczną. Został on wpisany w 2022 r. do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzących działalność na terenie Gminy Krościenko Wyżne. Ze względu na powierzchnię pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci, do żłobka może uczęszczać maksymalnie 30 dzieci. W 2024 roku w żłobku pracowały cztery opiekunki.

W 2024 r. udzielono Niepublicznemu Żłobkowi „Motylek” dotacji w wysokości 58 000,00 zł. Dotacja była przekazywana miesięcznie na podstawie informacji o aktualnej liczbie dzieci objętych opieką w żłobku w danym miesiącu.

Utworzenie Gminnego Żłobka w Krościenku Wyżnym

Z dniem 1 stycznia 2026 r. rozpocznie funkcjonowanie Gminny Żłobek w Krościenku Wyżnym. Został on utworzony na podstawie uchwały nr XVII/109/2025 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 4 sierpnia 2025 r. w sprawie utworzenia Gminnego Żłobka w Krościenku Wyżnym oraz nadania mu statutu. Przewidywana ilość miejsc w Żłobku wynosi 16. Warunki przyjmowania dzieci do Żłobka określone zostały w w/w uchwale oraz ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2025 r. poz. 798) i zgodnie z nimi w procesie rekrutacji przyjęte są w pierwszej kolejności dzieci, które mają miejsce zamieszkania na terenie Gminy Krościenko Wyżne oraz wg stanu na dzień 1 stycznia 2026 r., będą spełniać kryterium wiekowe określone w ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tj. będą miały ukończone 20 tygodni życia).¹⁶

¹⁶ Informacja dotycząca Gminnego Żłobka w Krościenku Wyżnym
<https://www.kroscienkowyzne.pl/asp/zlobek,361,,1>

System oświaty

W roku szkolnym 2024/2025 Gmina Krościenko Wyżne była organem prowadzącym dla Samorządowego Przedszkola im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym oraz Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym.

Ponadto, na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje Przedszkole św. Józefa prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny oraz Przedszkole Integracyjne „Motylek” prowadzone przez osobę fizyczną. Gmina Krościenko Wyżne w 2024 r. udzieliła Przedszkolu św. Józefa dotacji przedmiotowej z budżetu gminy w wysokości 1 200 722,96 zł, natomiast Przedszkole Integracyjne „Motylek” otrzymało dotację w kwocie 484 952,13 zł.

Uczniowie szkoły podstawowej korzystali z pomocy materialnej w formie stypendium szkolnego. Stypendium szkolne mógł otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów przypadających na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występowało: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Wnioski o przyznanie stypendium można było składać do 15 września. Podstawowym kryterium był dochód na osobę w rodzinie wynoszący nie więcej 600,00 zł netto. W roku szkolnym 2023/2024 z ww. formy pomocy skorzystało 34 uczniów. Łączna kwota wyniosła 37 910,00 zł, w tym dotacja z budżetu państwa 30 328,00 zł.

Najlepszym uczniom Szkoły Podstawowej w Krościenku Wyżnym przysługuje także stypendium motywacyjne za wyniki w nauce lub osiągnięcia artystyczne i sportowe. W roku szkolnym 2023/2024 nagrodzonych za naukę i pracę na rzecz szkoły zostało łącznie 37 uczniów. Uczniowie ci otrzymali stypendia jednorazowe w wysokości 500,00 zł, 600,00 zł lub 800,00 zł.

Gmina Krościenko Wyżne w 2024 r. otrzymała również dofinansowanie na realizację dodatkowych zadań oświatowych w ramach pomocy obywatelom Ukrainy w kwocie 50 374,00 zł.

Ustawa Prawo oświatowe w art. 39 ust. 4 pkt 2 lit. a nakładała na gminy obowiązek zwrotu kosztów przejazdu uczniów i ich opiekunów do szkoły lub ośrodka na zasadach określonych w umowie zawartej pomiędzy gminą, a rodzicami lub opiekunami uczniów, jeżeli zapewniają oni dowożenie dzieci we własnym zakresie. W roku szkolnym 2023/2024 do Urzędu Gminy wpłynęło 6 wniosków dotyczących zwrotu kosztów dowozu dzieci do Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Krośnie, Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Krośnie, Niepublicznego Przedszkola „STOKROTKA” w Krośnie, Zespołu Szkół Elektrycznych i Ogólnokształcących w Krośnie oraz Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym. Na tej podstawie z opiekunami zawarto umowy określające zwrot kosztów za przejazd na trasie: miejsce zamieszkania-ośrodek lub szkoła i z powrotem. Natomiast czworgu dzieciom Gmina Krościenko Wyżne zapewniała bezpłatny transport i opiekę w czasie przewozu do Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego

w Krośnie. Usługę tę świadczył Wykonawca wybrany w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.

W roku szkolnym 2024/2025 Gmina Krościenko Wyżne otrzymała zwrot kosztów związanych z zapewnieniem opieki przedszkolnej dzieciom zamieszkałym na terenie tych gmin, a uczęszczających do Przedszkola Św. Józefa funkcjonującego na terenie Gminy Krościenko Wyżne od następujących gmin: Miasto Krosno, Korczyna i Miejsce Piastowe.

Począwszy od 1 marca 2019 r. dane dotyczące oświaty są przekazywane na bieżąco wyłącznie przez aplikację internetową zmodernizowanego Systemu Informacji Oświatowej.

W roku szkolnym 2023/2024 w Samorządowym Przedszkolu im. Wandy Chotomskiej w Krośniku Wyżnym były prowadzone prace konserwatorsko-porządkowe. Natomiast w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krośniku Wyżnym zrealizowano następujące inwestycje: wymianę parkietu w ciągach komunikacyjnych na antypoślizgową wykładzinę PCV oraz prace konserwatorsko-porządkowe.

W roku szkolnym 2023/2024 szkoła pozyskała dodatkowe pomoce dydaktyczne w ramach programów „Ekopracownia – zielone serce szkoły”, „mPotęga” oraz „Rosnę z matematyką”. Placówka uzyskała również nagrodę w postaci 16 laptopów HP Inc. 240 G6 oraz monitora aktywnego Newline TruTouch TT-6521Q w ramach Ogólnopolskiego Konkursu dla Szkół zorganizowanym przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową – Państwowy Instytut Badawczy. Udział w ww. programach oraz konkursach przyczynił się do wyposażenia szkoły w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt, służący zwiększeniu bazy edukacyjnej szkoły. Całkowity koszt nagrody około 100 100,00 zł.

Samorządowe Przedszkole im. Wandy Chotomskiej w Krośniku Wyżnym pozyskało kwotę 3 750,00 zł z Narodowego Programu Rozwoju czytelnictwa. Pozwoliło to na wzbogacenie biblioteczki przedszkolnej o nowe książki, a tym samym przyczyniło się do propagowania czytelnictwa wśród najmłodszych. W ramach tego programu dzieci uczestniczyły w spektaklu Kopciuszek w RCKP, a także w spotkaniu autorskim z poetą.

Przedszkole Samorządowe im. Wandy Chotomskiej

Samorządowe Przedszkole im. Wandy Chotomskiej w Krośniku Wyżnym rozpoczęło swoją działalność w 2009 roku. W nowym, samodzielny budynku mieszczą się cztery sale zabaw z przyległymi do nich łazienkami, duża szatnia, zaplecze kuchenne i gospodarcze. Wielofunkcyjne sale zabaw wyposażone są w różnorodne pomoce dydaktyczne, sprzęt multimedialny oraz zabawki umożliwiające wszechstronny rozwój dziecka. Zaplecze kuchenne i gospodarcze jest o wysokim standardzie użytkowym. Atutem placówki jest z całą pewnością duży plac zabaw, na którym dzieci mogą się bezpiecznie i przyjemnie bawić.

Funkcjonują 4 grupy przedszkolne; „Żabki”, „Motylki”, „Biedronki” oraz „Pszczółki” czynne od godz. 6.30 do godz.16.30.

Wszyscy nauczyciele posiadają właściwe kwalifikacje i przygotowanie do pracy z małym dzieckiem. W codziennej pracy nauczyciele wykorzystują posiadaną wiedzę, stosują różnorodne metody pracy i stwarzają ciekawe sytuacje dydaktyczne. Systematycznie

doskonałą swój warsztat pracy, poprzez uczestnictwo w wielu szkoleniach, kursach kwalifikacyjnych i studiach podyplomowych.

Przedszkole zapewnia bogatą i ciekawą ofertę edukacyjną. Działalność wychowawczo-edukacyjna skupia się wokół rozwijania potencjału twórczego dziecka, jego talentów, zdolności czy zainteresowań.

Wszystkie proponowane działania są ze sobą integralnie powiązane tzn. obejmują zabawy i zajęcia rozwijające mowę, myślenie, pojęcia matematyczne, samodzielność, kreatywność, aktywność muzyczną, plastyczną, techniczną, motoryczną oraz zdrowotną w kontaktach ze środowiskiem przyrodniczo-społecznym. Przedszkole promuje zdrowy styl życia, kształtując postawy prozdrowotne. Ponadto, zapewnia dzieciom terapię logopedyczną i pedagogiczną, pomoc psychologa i pedagoga specjalnego. Dbą o dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Bezpłatne zajęcia organizowane w przedszkolu to: religia, rytmika i język angielski. Dodatkowo dzieci mogą korzystać z zajęć tanecznych i sportowych.

Samorządowe Przedszkole im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym odgrywa kluczową rolę w edukacji i wychowaniu najmłodszych. Nadrzędnym celem placówki jest wspieranie rodziców w procesie właściwego wychowania dzieci oraz zapewnienie warunków do wszechstronnego rozwoju najmłodszych. Dzięki odpowiednio dobranym metodom i formom pracy, nauczyciele stymulują rozwój dzieci poprzez różnorodne aktywności ruchowe, umysłowe, artystyczne i społeczne. Przedszkole inspirowa dzieci do bycia samodzielnymi i kreatywnymi, ale także uczy współpracy w grupie przygotowując je do dalszych etapów edukacji.

W trosce o wszechstronny rozwój dzieci, przedszkole aktywnie uczestniczy w różnych programach i projektach edukacyjnych. W mijającym roku szkolnym dzieci oraz nauczyciele brali udział w wielu wartościowych inicjatywach, takich jak:

1. „Zaczytane przedszkolaki” – program promujący czytelnictwo i rozwijający zamiłowanie do książek od najmłodszych lat.
2. „Klub Mleczaka” – projekt edukacyjny dotyczący profilaktyki stomatologicznej i zdrowych nawyków higienicznych.
3. „Cała Polska czyta dzieciom”.
4. „Alfabet logopedyczny” – program wspierający rozwój mowy i poprawną artykulację u dzieci.
5. „Kubusiowi Przyjaciele Natury” – inicjatywa promująca ekologię oraz zdrowy tryb życia, w ramach której uczymy dzieci troski o środowisko.
6. „Remondis – Zbieraj z klasą” – program edukacyjny dotyczący segregacji odpadów i recyklingu, kształtujący postawy proekologiczne.

Aktywny udział we wspomnianych projektach został potwierdzony certyfikatami, co dowodzi zaangażowaniu w edukację oraz troskę o rozwój dzieci.

W roku szkolnym 2023/2024 działalność Samorządowego Przedszkola im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym koncentrowała się na realizacji zadań wynikających

z polityki oświatowej, priorytetów Kuratora Oświaty, wytycznych władz samorządowych oraz potrzeb placówki. Kluczowe obszary działań to:

1. Kontynuacja działań na rzecz szeregu udostępniania kanonu i założeń edukacji klasycznej oraz sięgania do dziedzictwa cywilizacyjnego Europy.
2. Wspomaganie przez przedszkole wychowawczej roli rodziny poprzez pomoc w kształtowaniu u wychowanków stałych sprawności w czynieniu dobra, rzetelną diagnozę potrzeb rozwojowych dzieci.
3. Doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym.
4. Podnoszenie jakości wsparcia dla dzieci i rodzin udzielanego w systemie oświaty poprzez rozwijanie współpracy wewnątrz i międzyszkolnej, a także z podmiotami działającymi w innych sektorach, w tym w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dzieci i wsparcia rodziny.
5. Wspieranie nauczycieli w podejmowaniu inicjatyw/działania w zakresie zachęcania i wspierania uczniów do rozwijania ich aktywności fizycznej.
6. Wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie. Poprawne metodycznie wykorzystywanie przez nauczycieli narzędzi i materiałów dostępnych w sieci, w szczególności opartych na sztucznej inteligencji.

Roczny plan pracy przedszkola, wynikający z przyjętej koncepcji pracy i uwzględniający treści podstawy programowej wychowania przedszkolnego został zrealizowany.

W przedszkolu rozpoznawane były możliwości psychofizyczne i potrzeby rozwojowe oraz sytuacja społeczna dzieci, a uzyskane informacje wykorzystywano w realizacji działań edukacyjnych. Prowadzono zajęcia specjalistyczne odpowiednio do rozpoznanych potrzeb każdego dziecka. Przedszkole współpracowało z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, kierując dzieci na badania psychologiczne i inne w zależności od potrzeb. Kontynuowano współpracę z Solis Radius w Rzeszowie celem ujednolicenia metod pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Opracowano programy pracy indywidualnej i grupowej oraz dokonywano specjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania dzieci objętych kształceniem specjalnym oraz pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Organizowane były także zajęcia grupowe dla dzieci zdolnych - lego education. Skonstruowano szereg pomocy dydaktycznych, kart pracy, ćwiczeń i zadań, które istotnie przyczyniły się do poprawy efektywności pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Formy tej pomocy były następujące:

- ✓ wspomaganie rozwoju emocjonalno-społecznego,
- ✓ zajęcia rozwijające uzdolnienia,
- ✓ zajęcia specjalistyczne w zależności od potrzeb dziecka,
- ✓ porady i konsultacje, rozmowy z rodzicami,

- ✓ zajęcia rewalidacyjne (zorganizowano dla ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych).

Dzieci ze wszystkich grup uczestniczyły w zajęciach z języka angielskiego. Dodatkowo w placówce zorganizowane były inne zajęcia, tj.: religia, rytmika, taniec, zajęcia sportowe. Do przedszkola zapraszane były grupy teatralne i teatryki kukiełkowe. Dzieci cyklicznie uczestniczyły także w tematycznych zajęciach organizowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną. Ponadto w grupie „Motylki” i „Biedronki” odbyły się zajęcia otwarte, na których pojawiła się liczna grupa rodziców.

Nauczyciele i wychowawcy zwracali szczególną uwagę na aspekt bezpieczeństwa, jakim jest ochrona dzieci przed przemocą i innymi formami naruszającymi nie tylko bezpieczeństwo fizyczne, ale również psychiczne dziecka.

Kadra pedagogiczna przedszkola systematycznie podnosiła swoje kwalifikacje uczestnicząc w warsztatach, seminariach, kursach, konferencjach, studiach wyższych. Samorządowe przedszkole było także miejscem odbywania praktyk studenckich dla studentek z Państwowej Akademii Nauk Stosowanych w Krośnie i Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Przedszkole pracowało od poniedziałku do piątku w godz. 6.30 do 16.30 w miesiącach wrzesień-lipiec. Wychowankowie korzystali z 4 posiłków dziennie. Całotygodniowy jadłospis był do wglądu na tablicy informacyjnej dla rodziców. Posiłki dostosowane były do zaleceń i potrzeb dzieci cierpiących na alergie pokarmowe, zgodne z normami żywieniowymi dla dzieci w wieku przedszkolnym. Kuchnia przedszkolna przygotowywała również posiłki dla uczniów szkoły podstawowej.

W latach 2020-2024 zgodnie z arkuszem organizacyjnym zatwierdzonym przez organ prowadzący, Przedszkole Samorządowe im. Wandy Chotomskiej zorganizowane było w 4 oddziałach. Liczba dzieci łącznie we wszystkich 4 oddziałach wynosiła:

- ✓ w roku szkolnym 2024/2025 (stan na 1 września 2024 r.) – ogółem 79 dzieci, w tym 71 z terenu Gminy Krościenko Wyżne i 8 spoza Gminy,
- ✓ w roku szkolnym 2023/2024 – ogółem 95 dzieci, w tym 90 z terenu Gminy Krościenko Wyżne i 5 spoza Gminy,
- ✓ w roku szkolnym 2022/2023 – ogółem 95 dzieci, w tym 90 z terenu Gminy Krościenko Wyżne i 5 spoza Gminy,
- ✓ w roku szkolnym 2021/2022 – ogółem 93 dzieci, w tym 88 z terenu Gminy Krościenko Wyżne i 5 spoza Gminy,
- ✓ w roku szkolnym 2020/2021 – ogółem 94 dzieci, w tym 89 z terenu Gminy Krościenko Wyżne i 5 spoza Gminy.

Silne strony Samorządowego Przedszkola im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym:

- kadra pedagogiczna - przedszkole zatrudnia wysoko wykwalifikowanych i doświadczonych nauczycieli, którzy są zaangażowani i pasjonują się pracą z dziećmi, regularne szkolenia i warsztaty umożliwiają im ciągłe doskonalenie swoich umiejętności,

- program edukacyjny - bogaty i zróżnicowany program edukacyjny, który łączy tradycyjne metody nauczania z nowoczesnymi technikami, rozwijanie kreatywności, umiejętności społecznych oraz samodzielności dzieci,
- infrastruktura i wyposażenie - przedszkole dysponuje wyremontowanymi salami dydaktycznymi oraz bezpiecznym placem zabaw,
- specjaliści zatrudnieni w przedszkolu - zatrudniona kadra pedagogiczna zapewnia kompleksowe zaplecze specjalistów tj. psycholog, pedagog specjalny, logopeda, terapeuta zajęciowy, co pomaga we wczesnym diagnozowaniu trudności i zaburzeń rozwoju małego dziecka oraz daje pomoc i wsparcie dla rodziców w czasie diagnozy.

Słabe strony Samorządowego Przedszkola im. Wandy Chotomskiej w Krościenku

Wyżnym:

- ograniczona przestrzeń wewnętrzna - w budynku przedszkola ograniczona została ilość pomieszczeń co poskutkowało brakiem sali do zajęć specjalistycznych oraz magazynów do przechowywania sezonowych pomocy dydaktycznych; istotnym problemem jest brak dużej sali na wydarzenia kulturalne organizowane przez placówkę; w czasie pobytu w przedszkolu dzieci powinny mieć możliwość korzystania z sali relaksacyjnej, która jest niezbędna w czasie złych warunków atmosferycznych, a obecnie nie ma szans na zorganizowanie dla nich miejsca tego typu,
- dostępność dla dzieci o specjalnych potrzebach - chociaż Przedszkole podejmuje starania, aby być placówką inkluzywną, nie wszystko w obiekcie jest w pełni dostosowane dla dzieci z niepełnosprawnościami; wymaga to dalszych inwestycji i adaptacji.
- słabe zaplecze zabawek i pomocy dydaktycznych - w trakcie pobytu dzieci spędzają sporą ilość czasu na zabawie, w której wykorzystują zabawki; obecnie ceny zabawek certyfikowanych i atestowanych nie są adekwatne do jakości, co powoduje ich systematyczne zniszczenie; ponadto certyfikowane zabawki zdecydowanie przekraczają możliwości finansowe naszej placówki, co powoduje słabe zaplecze pomocy dydaktycznych i zabawek; codzienne zabawy tematyczne, które mają znaczący wpływ na rozwój dzieci wymagają atrakcyjnych rekwizytów rozwijających ich wyobraźnię.

Możliwości rozwoju Samorządowego Przedszkola im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym:

Obecnie Przedszkole pozyskało środki z Priorytetu 3 „Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0. na lata 2021-2025”. Jest to doposażenie placówki w książki oraz organizacja wyjazdów na spektakle i teatryki, jak również spotkania autorskie organizowane w przedszkolu.

Wdrożono innowację „Uważność-moja siła, wielka moc” oraz projekty edukacyjne „Moc kropek. Odkrywaj. Twórz. Inspiruj!”, „Kodowanie na dywanie”, „Code Week 2024”- projekt europejski, „Mali Ratownicy- kurs pierwszej pomocy”, „Mali wielcy odkrywcy”.

Dużym atutem jest korzystanie z kalendarza świąt nietypowych. To doskonała okazja do wprowadzenia dzieci w świat różnorodnych kultur, tradycji i sposobów świętowania. Takie wydarzenia mogą być nie tylko edukacyjne, ale także bardzo zabawne i angażujące dla dzieci, jak i rodziców.

W przyszłości dobrym rozwiązaniem będzie zabudowa dziedzińca w budynku przedszkola i nadbudowa poddasza. Dzięki temu Przedszkole zyska niezbędne do codziennego funkcjonowania pomieszczenia dydaktyczne i kulturalne. Taka inwestycja pozwoli rozwijać możliwości placówki o ciekawe zajęcia i formy spędzania czasu w przedszkolu. Odpowiednie wyposażenie tych pomieszczeń będzie dodatkową atrakcją dla dzieci.

Celem Przedszkola jak również rodziców i dzieci jest stworzenie sali relaksacyjnej wyposażonej w basen z kulkami, a także zakup pomocy dydaktycznych niezbędnych do integracji sensorycznej, która w obecnym czasie jest podstawowym czynnikiem wpływającym na rozwój, stymulowanie i bodźcowanie niedowrażliwych i przebudźcowanych dzieci.

Jako placówka nieobjęta przerwami na ferie, Przedszkole pracuje cały rok i w okresie wiosenno-letnim boryka się z wysokimi temperaturami w kuchni oraz w budynku. Obecnie wyposażone w klimatyzację są sale zajęć i kuchnia, jednak nie jest to wystarczające dla komfortu dzieci i personelu. Różnica temperatur w budynku powoduje nieskuteczne działanie klimatyzacji. Doposażenie całego budynku w klimatyzatory dałoby możliwość zapewnienia odpowiedniej dla wszystkich temperatury w czasie pobytu w placówce.

Pomocnym rozwiązaniem braków w bazie lokalowej mogła by być wymiana mebli w salach zabaw oraz szatni przedszkolnej. Dzięki zastosowaniu szafek dwupoziomowych uzyskano by dodatkową powierzchnię, a mobilne puffy na kołach pozwoliłyby szybko uzyskać miejsce np. do ćwiczeń gimnastycznych. Priorytetem jest także remont korytarza i szatni tj. malowanie ścian, wymiana oświetlenia i ewentualnie podłogi na bardziej bezpieczną. Nowe oświetlenie w kuchni i pomieszczeniach administracji również jest niezbędne.

Plac zabaw przy przedszkolu jest częściowo nowy, jednak drewniane elementy starszego wyposażenia obecnie wymagają remontów. Warto rozważyć w dalszym ciągu sukcesywne doposażanie i budowanie ciekawych atrakcji zewnętrznych dla przedszkolaków. Czas spędzany na świeżym powietrzu to nieoceniona forma pobytu w przedszkolu.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II jest ośmioklasową, publiczną szkołą podstawową z oddziałami przedszkolnymi. W szkole utworzone są oddziały integracyjne. W roku szkolnym 2023/2024 oraz 2024/2025 uczniowie uczą się w 19 oddziałach.

Najważniejszym celem kształcenia w szkole jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia. Szkoła realizuje cele i zadania wynikające z przepisów prawa, a w szczególności ustawy Prawo oświatowe, uwzględniając treści zawarte w Programie Wychowawczo-Profilaktycznym Szkoły dostosowanym do potrzeb rozwojowych ucznia oraz potrzeb danego środowiska, a w szczególności:

- ✓ dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,
- ✓ opiekę nad uczniami niepełnosprawnymi przez umożliwianie realizowania zindywidualizowanego procesu kształcenia, form i programów nauczania oraz zajęć rewalidacyjnych,
- ✓ opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania,
- ✓ upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży wiedzy i umiejętności niezbędnych do aktywnego uczestnictwa w kulturze i sztuce narodowej i światowej,
- ✓ utrzymywanie bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach i placówkach,
- ✓ opiekę uczniom pozostającym w trudnej sytuacji materialnej i życiowej.

Szkoła zapewnia uczniom pomoc psychologiczno – pedagogiczną zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym zakresie. Każdy uczeń może uzyskać pomoc psychologiczną i pedagogiczną, zgłaszając się bezpośrednio do pedagoga szkolnego, pedagoga specjalnego, logopedy, psychologa, nauczyciela realizującego terapię pedagogiczną lub danego wychowawcy.

Wszyscy uczniowie, a w szczególności uczniowie z dysfunkcjami rozwojowymi i wymagający pomocy w uzupełnieniu braków, mogą korzystać z zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno – społeczne, zajęć rozwijających umiejętność uczenia się, zajęć korekcyjno – kompensacyjnych i zajęć terapeutycznych. Szkoła wspomaga również rodzinę w sytuacjach trudnych i kryzysowych. Uczniowie mają możliwość nauki dwóch języków obcych: język angielski i język niemiecki.

Szkoła stwarza również możliwość rozwoju zainteresowań wynikających z potrzeb i sugestii uczniów. Funkcjonują koła zainteresowań takie jak: teatralne, ekologiczne, sportowe, muzyczne, dziennikarskie, rozwijające zainteresowania polonistyczne, matematyczne, jak również szkolne koło wolontariatu. Ofertę uzupełnia 8 Drużyna Starszoharcerska „Ventus” im. Szarych Szeregów, która oprócz pracy wychowawczej metodą harcerską, umożliwia organizację turystyki i rekreacji na obozach harcerskich, zimowiskach, biwakach i rajdach.

Szkoła prowadzi również doradztwo zawodowe dla uczniów. Działanie to ma na celu wspieranie dzieci, uczniów w procesie rozpoznawania zainteresowań i predyspozycji zawodowych oraz podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych, w tym przygotowania do wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu. Działania w zakresie doradztwa zawodowego w oddziale przedszkolnym obejmują preorientację zawodową, która ma na celu wstępne zapoznanie dzieci z wybranymi zawodami oraz pobudzanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień. W klasach I-VI obejmują one orientację zawodową, która ma na celu zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji oraz pobudzanie, rozpoznawanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień. Celem doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII jest wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu

kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy.

Uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym uczą się w 29 salach lekcyjnych, w tym w trzech pracowniach komputerowych, językowej z nowoczesnym sprzętem audio, ekologicznej i fizyczno-chemicznej. Klasopracownie wyposażone są w zestawy do projekcji audiowizualnej oraz monitory aktywne.

W roku szkolnym 2023/2024 gmina pozyskała środki na utworzenie EKOPRACOWNI w ramach Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w wysokości 44 945,10 zł. Pozyskano również środki na zrealizowanie zadania pn. Wydarzenie ekologiczne w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym „Ekologiczny Dzień Dziecka” zrealizowano w ramach „Programu Regionalnego Wsparcia Edukacji Ekologicznej część 2) Fundusz Ekologii” finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie” - dofinansowanie w formie dotacji w kwocie 8 000,00 zł. Udało się również pozyskać środki z Programu grantowego mPotęga na realizację projektu pn. „Matematyczne Safari – dżungla matematycznych wyzwań”, w wysokości 4 908,84 zł oraz z Programu grantowego „Rosnę z Matematyką” na realizację projektu „Matematyczne cuda”, w wysokości 4 990,46 zł.

Dzięki zgłoszeniu do programu „Szkolny Klub Sportowy”, „Mały Mistrz” oraz projektu „Akademia Małych Zdobywców” pozyskano również środki pozwalające na realizację zajęć sportowych, których celem jest zachęcanie uczniów szkół podstawowych do zdobywania nowych umiejętności ruchowych oraz podnoszenia sprawności fizycznej i kształtowania odpowiednich nawyków i postaw.

Ponadto, w latach 2023-2024, pozyskano również środki z Państwowego Funduszu Osób Niepełnosprawnych w ramach „Programu wyrównywania szans między regionami III” w wysokości 21 407,90 zł oraz 91 868,70 zł, dzięki którym w salach lekcyjnych oraz w ciągach komunikacyjnych na parterze i pierwszym piętrze położono antypoślizgową wykładzinę PCV.

Szkoła zapewnia także opiekę zdrowotną - działa Gabinet Profilaktycznej Opieki Medycznej. W uzasadnionych przypadkach pomoc udzielana jest przez pobliski Ośrodek Zdrowia. Każdy chętny uczeń może również skorzystać w szkole z ciepłych posiłków, które przygotowywane są w ramach porozumienia zawartego z Samorządowym Przedszkolem im. Wandy Chotomskiej w Krościenku Wyżnym.

Wszyscy zatrudnieni w szkole nauczyciele posiadają kwalifikacje do prowadzenia zajęć edukacyjnych oraz uczestniczą w ciągłym doskonaleniu zawodowym.

Tabela 17. Podstawowe dane o Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok szkolny				
	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024	2024/2025
liczba oddziałów ogółem (w tym „oddziały zerowe”)	21 (2)	20 (2)	20 (2)	19 (2)	19 (2)
liczba uczniów ogółem	390	390	396	374	386
liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wynikającymi z orzeczeń i opinii oraz zakwalifikowanych przez zespoły nauczycieli	62	59	62	64	61
liczba „oddziałów zerowych”	2	2	2	2	2
liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w „oddziałach zerowych”	34	45	43	46	46
liczba nauczycieli	54	54	56	56	58
liczba etatów – pracownicy administracji	3,75	3,75	3,75	3,75	3,5
liczba etatów – pracownicy obsługi	9	9	7	7	7
liczba sal lekcyjnych	26	26	26	26	26
liczba pracowni komputerowych	3	3	3	3	3
liczba pracowni specjalistycznych	4	4	4	4	4
liczba stanowisk komputerowych	31	31	31	31	31

Źródło: Raporty o stanie Gminy Krościenko Wyżne za lata 2021-2024

Języki obce nauczane w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym to: język angielski i język niemiecki.

Ponadto prowadzone są zajęcia pozalekcyjne: koło matematyczne, koło teatralne, koło komputerowe, koło muzyczne, szkolne koło miłośników przyrody, biologia kreatywna, zajęcia rekreacyjno- sportowe, zajęcia harcerskie, koło wolontariatu, koło dziennikarskie, koła rozwijające zainteresowania polonistyczno-matematyczne (dla uczniów klas I-III), pomoc psychologiczno-pedagogiczna w zakresie bloku humanistycznego i matematyczno przyrodniczego, zespoły dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno – społeczne, zajęcia rozwijające umiejętność uczenia się, zajęcia rewalidacyjne, zajęcia z psychologiem, dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów z Ukrainy.

Systematycznie rośnie liczba uczniów objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną, która w ostatnich latach była następująca:

- 186 uczniów w roku szkolnym 2024/2025,
- 112 uczniów w roku szkolnym 2023/2024,
- 125 uczniów w roku szkolnym 2022/2023,
- 94 uczniów w roku szkolnym 2021/2022,
- 85 uczniów w roku szkolnym 2020/2021.

Tabela 18. Wyniki egzaminów w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym w ujęciu wieloletnim (%) na tle średniej wojewódzkiej

Przedmiot	Rok szkolny				
	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023	2023/2024
średnia wyników w Gminie Krościenko Wyżne					
język polski	63	59	63	73	64
matematyka	52	54	63	67	42
język angielski	48	52	62	67	62
średnia wyników dla województwa podkarpackiego					
język polski	61	62	61	68	63
matematyka	48	49	59	56	54
język angielski	53	65	66	53	67

Źródło: Raporty o stanie Gminy Krościenko Wyżne za lata 2021-2024

Warto dodać, że w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” ankietowani:

- wysoko ocenili dostępność przedszkoli i dostępność kształcenia w szkołach podstawowych,
- na poziomie średnim ocenili jakość kształcenia w szkołach podstawowych,
- nisko ocenili organizację dowozu dzieci i młodzieży do szkół.

Szczegółowe wyniki są dostępne w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

7.4.5. STOWARZYSZENIA

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne funkcjonuje 19 stowarzyszeń (w tym 17 stowarzyszeń mających siedzibę w Gminie Krościenko Wyżne):

1. Stowarzyszenie Kulturalne „Dębina” w Krościenku Wyżnym.
2. Gminny Klub Sportowy „WISŁOK” Krościenko Wyżne.
3. Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” Pustyni w Pustynach.
4. Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „Wisłok” Krościenko Wyżne.
5. Stowarzyszenie „Zdrowie i Natura” w Krościenku Wyżnym.
6. Fundacja „VITA NOSTRA” w Krościenku Wyżnym.
7. Stowarzyszenie Aktywnej Promocji Sportu i Kultury „APSIK” w Krościenku Wyżnym.
8. Ochotnicza Straż Pożarna Krościenko Wyżne.
9. Ochotnicza Straż Pożarna w Pustynach.
10. Koło Gospodyń Wiejskich w Krościenku Wyżnym.
11. Koło Gospodyń Wiejskich w Pustynach.
12. Klub Tenisa Stołowego Krościenko Wyżne w Krościenku Wyżnym.
13. Uczniowski Klub Sportowy „LIDER” w Krościenku Wyżnym.
14. Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci i Młodzieży „KIDS”.
15. Stowarzyszenie Klub Seniora w Pustynach.
16. Stowarzyszenie Forum Społeczne Krościenko Wyżne.

17. Chór Canto Divino w Krościenku Wyżnym.
18. Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Krośnie.
19. Polski Komitet Pomocy Społecznej.

Współpraca Gminy Krościenko Wyżne z organizacjami pozarządowymi prowadzona jest m.in. w zakresie udzielanych dotacji na realizację zadań publicznych.

7.4.6. POMOC SPOŁECZNA

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku Wyżnym jest jednostką organizacyjną Gminy Krościenko Wyżne. Zajmuje się prowadzeniem postępowań w zakresie szeroko rozumianej pomocy społecznej, w tym: przyznawania i wypłacania świadczeń ustawowych. Realizuje zadania wynikające z rządowych programów bądź innych norm prawnych, wykonuje pracę socjalną, analizuje i ocenia zjawiska rodzące zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, rozwija różne formy pomocy w ramach potrzeb mieszkańców, a także zajmuje się realizacją innych zadań zleconych przez Gminę.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy i zlecone gminie wynikające z ustaw o:

- pomocy społecznej,
- świadczeniach rodzinnych,
- pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- systemie ubezpieczeń społecznych,
- ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- karcie dużej rodziny,
- pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa,
- o szczególnej ochronie niektórych odbiorców paliw gazowych w związku z sytuacją na rynku gazu.

GOPS realizuje Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Krościenko Wyżne na lata 2021-2027. Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Krościenko Wyżne na lata 2021-2027, jest następująca: „Tworzenie warunków dających szansę rozwoju wszystkim mieszkańcom, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin, promowanie aktywizacji społecznej i realizacja idei społeczeństwa obywatelskiego – wspólnym dążeniem instytucji, organizacji i mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne”.

Realizacja wyznaczonych celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań pozwoli na wypełnienie przyjętej misji oraz przyczyni się do rozwiązywania problemów

społecznych występujących na terenie gminy, a także zapobiegania problemom i trudnościom, z jakimi borykają się jej mieszkańcy. Określono cele strategiczne:

1. CEL STRATEGICZNY - POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW – PRZECIWDZIAŁANIE UBÓSTWU, BEZROBOCIU I BEZDOMNOŚCI. Cele operacyjne:
 - zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańcom wymagającym wsparcia,
 - aktywizowanie zawodowe osób bezrobotnych i poszukujących pracy,
 - pomoc osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.
2. CEL STRATEGICZNY - PRACA NA RZECZ RODZINY – PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM I PRZEMOCY W RODZINIE. Cele operacyjne:
 - wsparcie potencjału rodzin,
 - wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży,
 - pomoc osobom i rodzinom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy domowej.
3. CEL STRATEGICZNY - PODNIESIENIE JAKOŚCI ŻYCIA OSÓB STARSZYCH ORAZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. Cele operacyjne:
 - realizacja idei „starzenia się w zdrowiu”,
 - aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych fizycznie i psychicznie.
4. CEL STRATEGICZNY - DBAŁOŚĆ O ZDROWIE I BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE MIESZKAŃCÓW GMINY. Cele operacyjne:
 - zaspakajanie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia i zdrowego stylu życia,
 - zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy,
 - zapewnienie bezpieczeństwa na terenie placówek oświatowych i w otoczeniu domowym uczniów.
5. CEL STRATEGICZNY - ROZWÓJ KADR POMOCOWYCH, PODNOSZENIE EFEKTYWNOŚCI WSPARCIA, WZMACNIANIE DIALOGU SPOŁECZNEGO. Cele operacyjne:
 - wzmocnianie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości i efektywności świadczonych usług, wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego i rozwijanie dialogu społecznego.

W realizacji zadań Ośrodek współdziała z organami administracji rządowej oraz samorządowej, urzędami, instytucjami i organizacjami społecznymi, kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, fundacjami, innymi podmiotami realizującymi cele i zadania z zakresu zadań określonych w statucie Ośrodka i wynikających z przepisów prawa.

Ważnych informacji w zakresie pomocy społecznej dostarcza „Ocena zasobów pomocy społecznej dla Gminy Krościenko Wyżne za 2024 rok”, która została przygotowana na podstawie danych zebranych przez Ośrodek Pomocy Społecznej za pośrednictwem systemu Centralnej Aplikacji Statystycznej MRiPS.

Dane z Oceny umożliwiają analizowanie i monitorowanie występowania problemów społecznych oraz planowanie działań aktywizujących jednostki samorządu terytorialnego w obszarze usług społecznych. Zawarte w niej informacje są materiałem poglądowym

mającym ułatwić Władzom Gminy podejmowanie decyzji związanych z planowaniem budżetu w zakresie polityki społecznej w kolejnym roku i stały się podstawą do sformułowania poniższych wniosków i rekomendacji:

1. Wspomaganie funkcjonowania rodzin z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez rozwój specjalistycznego wsparcia dla osób i rodzin, między innymi poprzez usługi asystenta rodziny, asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej, opieki wytchnieniowej, poprawa bezpieczeństwa oraz możliwości samodzielnego funkcjonowania w miejscu zamieszkania poprzez różnorodne formy wsparcia.
2. Podnoszenie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych, wspieranie działalności organizacji społecznych funkcjonujących na terenie Gminy, mających na celu aktywizację osób starszych, a także niepełnosprawnych.
3. Reagowanie na nowe potrzeby i problemy społeczne oraz dostosowanie ofert usług do zmieniających się potrzeb indywidualnych i lokalnych, poprzez podnoszenie jakości usług kierowanych do różnych grup społecznych we współpracy z jednostkami i organizacjami, a także poprzez pozyskiwanie środków unijnych, projektów ministerialnych, konkursowych, co znacznie odciążyłoby Budżet Gminy.
4. Rozpowszechnianie oraz poszerzanie ofert programów profilaktycznych mających na celu promowanie prawidłowego modelu rodziny, a także przeciwdziałanie przemocy domowej oraz przeciwdziałanie uzależnieniom.
5. Zapewnienie potrzeb mieszkaniowych w formie mieszkań socjalnych.

Wybrane dane dotyczące realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej przedstawiono w kolejnej tabeli.

Tabela 19. Ujęcie wskaźnikowe zadań realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w ujęciu wieloletnim

Wskaźnik / forma pomocy społecznej	Kwota wydatków w danym roku (zł)				
	2020	2021	2022	2023	2024
Stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem (%)	21	29	31	27	37
Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	258	281	266	269	271
Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej	128	138	152	162	167
Liczba osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych	30	15	15	16	12
Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych	11	98	79	81	72
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń niepieniężnych	22	11	11	13	11
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych	106	95	78	80	71
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia – praca socjalna	118	103	88	89	79
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	4	5	3	3	3
Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami	158	134	105	71	53

Wskaźnik / forma pomocy społecznej	Kwota wydatków w danym roku (zł)				
	2020	2021	2022	2023	2024
Świadczenia opiekuńcze ogółem - zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	2149	2126	2069	2101	2201
Świadczenie pielęgnacyjne	441	481	507	501	553
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	11	14	11	10	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentu „Ocena zasobów pomocy społecznej dla Gminy Krościenko Wyżne za 2024 rok”

Należy jednak zauważyć, że pełnych informacji dostarcza „Ocena zasobów pomocy społecznej dla Gminy Krościenko Wyżne za 2024 rok” wraz z ocenami za poprzednie lata. Samorządy zobowiązane są do sporządzenia corocznie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społeczno-demograficznej, która w szczególności winna obejmować: infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe, nakłady finansowe ponoszone na zadania pomocy społecznej oraz informacje o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej.

7.4.7. KULTURA I BIBLIOTEKI

Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym jest samorządową instytucją kultury Gminy Krościenko Wyżne, której celem jest zaspokajanie potrzeb kulturalnych, edukacyjnych i informacyjnych jej mieszkańców. Do podstawowych zadań jednostki należy gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie oraz udostępnianie zbiorów. Misją Gminnej Biblioteki Publicznej w Krościenku Wyżnym jest zapewnienie mieszkańcom gminy stałego, bezpłatnego dostępu do wiedzy, informacji, edukacji i kultury. Biblioteka wspiera rozwój zainteresowań i pasji swoich użytkowników, stając się miejscem spotkań, które łączy nowoczesność i innowacyjność z tradycją; angażuje się w działania kulturalne, edukacyjne oraz rekreacyjne.

Na terenie Gminy działają dwie placówki: biblioteka główna w Krościenku Wyżnym oraz filia w Pustynach. Istotnym jest, aby te instytucje były postrzegane jako miejsca, które jednoczą społeczność lokalną i przyczyniają się do rozwoju aktywnego czytelnictwa oraz uczestnictwa w kulturze. Wszystkie działania dążą do tego, aby Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym stała się nowoczesną instytucją kultury, odpowiadającą na potrzeby społeczności lokalnej.

Od 2012 roku biblioteka korzysta z systemu komputerowego MAK+.

Od października 2023 roku biblioteka główna w Krościenku Wyżnym zmieniła siedzibę i obecnie funkcjonuje w nowym lokalu, co pozwala jej jeszcze lepiej realizować swoje zadania statutowe. Dzięki temu biblioteka zyskała m.in. więcej przestrzeni, w tym miejsce do spotkań z mobilną ścianą, strefę cichej pracy oraz pomieszczenie dla młodzieży. Dzięki temu można zdecydowanie lepiej organizować pracę biblioteki.

Jednym z najważniejszych projektów jakie realizowano w ostatnich latach był projekt „Moja – Twoja – Nasza Biblioteka” - realizowany w ramach BLISKO - BLISKO – Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność.

W roku 2022 Biblioteka została beneficjentem programu BLISKO. Jako jedna z 46 bibliotek publicznej z całej Polski otrzymała dofinansowanie na realizację dwuletniego projektu, którego celem było kompleksowe wsparcie biblioteki. Pozyskano dofinansowanie w kwocie 137 400 zł, przeznaczone na podnoszenie kompetencji pracowników biblioteki i partnerów oraz wydarzenia edukacyjno-animacyjne.

Celem realizacji zadań w ramach BLISKO jest wzmocnienie roli bibliotek jako „trzeciego miejsca” jednoczącego społeczność lokalną działaniami kulturalnymi, przyczyniającymi się do rozwoju aktywnego czytelnictwa i uczestnictwa w kulturze poprzez m.in:

- rozwijanie lokalnych partnerstw, w których wiodącym podmiotem jest biblioteka jako przestrzeń do spotkań, wspólnej pracy, działalności twórczej, promowania aktywności czytelniczej oraz odpoczynku i integracji społeczności (zrealizowano aż 11 inicjatyw kulturalnych, których inicjatorami były grupy nieformalne oraz organizacje),
- wzmacnianie kompetencji pracowników bibliotek, pozwalających na rozpoznanie potrzeb i potencjału kulturowego członków lokalnych społeczności, a w konsekwencji na efektywną z nimi współpracę i inicjowanie działań kulturalnych wokół bibliotek (przeprowadzono diagnozę potrzeb kulturalnych wśród mieszkańców),
- włączeniu nowych środowisk w działalność bibliotek i aktywizacji społeczności lokalnych.

Udział w projekcie BLISKO przyczynił się do ugruntowania pozycji biblioteki na kulturalnej mapie Gminy Krościenko Wyżne. Pozwolił na dalsze kreowanie wizerunku biblioteki jako miejsca spotkań i integracji, przestrzeni do wspólnego i kreatywnego rozwoju oraz aktywności. Dzięki wsparciu projektu BLISKO udało się zrealizować wiele inicjatyw kulturalnych, które przyczyniły się do wzmocnienia społeczności lokalnej i integracji jej mieszkańców.

Ponadto warto zauważyć, że użytkownicy mogą korzystać także z platform LEGIMI i EMPIK.GO, wypożyczając książki elektroniczne.

Biblioteka posiada także bieżące i archiwalne numery lokalnego pisma „Dębina”.

Wszystkie działania realizowane przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Krościenku Wyżnym mają za zadanie zachęcić mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w kulturze i korzystania z bibliotek. Głównym celem instytucji jest promowanie czytelnictwa, ale również istotnym jest by biblioteki stawały się miejscem spotkań, gdzie można zdobywać wiedzę, rozwijać swoje pasje, zainteresowania oraz korzystać z szeroko pojętej kultury, w związku z czym biblioteka stale wzbogaca swoją ofertę, dostosowując ją do potrzeb mieszkańców Gminy.

W 2024 roku w bibliotekach odbyło się 264 spotkań, warsztatów, wydarzeń itp., w których wzięło udział 4231 osób. Wśród nich szczególnie wyróżniają się następujące inicjatywy:

- a. Mała Książka – Wielki człowiek - kampania promująca wspólne czytanie z dziećmi,
- b. Klub Małego Czytelnika – inicjatywa promująca czytelnictwo wśród dzieci do lat 6,

- c. Dyskusyjny Klub Książki - regularne spotkania dla dorosłych, które pozwalają uczestnikom na wymianę myśli na temat przeczytanych książek,
- d. zajęcia edukacyjne z książką - cykliczne spotkania z literaturą dla grup przedszkolnych,
- e. soboty w bibliotece - cykl sobotnich warsztatów dla dzieci, które pozwalają rozwijać ich pasje i zainteresowania,
- f. ferie i wakacje w bibliotece – zajęcia dla dzieci obejmujące zabawy integracyjne, ruchowe oraz warsztaty plastyczne,
- g. warsztaty świąteczne - międzypokoleniowe warsztaty świąteczne przy wsparciu działających w gminie Klubów Senior,
- h. II Biesiada sąsiedzka – spotkanie integracyjne dla grup i organizacji działających w Gminie, skupiających osoby starsze,
- i. spotkania autorskie – w 2024 roku zorganizowano spotkanie z poezją Małgorzaty Liput, które uświetnił koncert bieszczadzkiego artysty Piotra Rogali. Gościliśmy także krośnieńskiego poetę Tomasza Grudzińskiego, który zaprezentował swoją twórczość. Dla dzieci zorganizowaliśmy spotkanie ze Zbigniewem Masternakiem połączone z warsztatami komiksowymi,
- j. spotkania brydżowe – regularne spotkania z brydżem dla każdego,
- k. Biblioteczny Klub Kreatywności – kreatywne spotkania dla dorosłych odbywające się regularnie w bibliotece głównej w Krościenku Wyżnym oraz w filii w Pustynach,
- l. „Cyfrowy świat” – zajęcia dla dorosłych wzmacniające kompetencje cyfrowe,
- m. konkurs „Gmina Krościenko Wyżne w barwach jesieni” – współorganizowany z Wójtem Gminy. Jego celem było m.in. pokazanie piękna Gminy Krościenko Wyżne w jesiennym klimacie,
- n. wystawy twórczości mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne – organizowane w przestrzeniach biblioteki w Krościenku Wyżnym.

Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym w 2024 roku wykazała się dynamicznym rozwojem, znacznym wzrostem liczby czytelników oraz różnorodnością działań kulturalno-edukacyjnych. Dzięki nowej siedzibie oraz zaangażowaniu pracowników, biblioteka staje się ważnym centrum życia kulturalnego, co przyczynia się do integracji społeczności lokalnej oraz promowania czytelnictwa.

Biblioteka aplikuje na bieżąco do ogłaszanych programów.

Plany i cele Gminnej Biblioteki Publicznej w Krościenku Wyżnym

Celem głównym jest dążenie do tego, aby Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym stawała się „trzecim miejscem” dla mieszkańców, promującym czytelnictwo, kulturę, edukację i integrację społeczną, łącząc tradycję z nowoczesnością. Niezbędne jest, aby nadążać za zmieniającą się rzeczywistością jako atrakcyjna instytucja kultury oraz m.in:

- dysponować nowoczesnym sprzętem komputerowym i multimedialnym,
- na bieżąco uzupełniać księgozbiór o nowości wydawnicze, w tym audiobooki, ebooki, kody dostępu do platform cyfrowych,
- wdrożyć wypożyczanie czytników e-booków oraz gier planszowych,

- organizować więcej wydarzeń z udziałem autorów, aktorów, artystów, promujących kulturę,
- organizować warsztaty, kursy i zajęcia podnoszące kwalifikacje dzieci, młodzieży, dorosłych i seniorów (np. warsztaty cyfrowe, rękodzieła, kulinarne, taneczne, muzyczne, wokalne, aktorskie itp.),
- organizować kreatywne zajęcia dla dzieci, rozwijające wyobraźnię i umiejętności manualne,
- organizować wydarzenia kulturalne: spektakle teatralne, koncerty itp.,
- podejmować inicjatywy w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych.

Realizacja tej strategii wymaga zaangażowania, współpracy i odpowiednich środków finansowych. Kluczowe jest systematyczne diagnozowanie potrzeb mieszkańców oraz elastyczność w dostosowywaniu oferty. Pracownicy Biblioteki dążą do tego, aby Gminna Biblioteka w Krościenku Wyżnym była nie tylko miejscem wypożyczania książek, ale prawdziwym centrum kultury, edukacji i spotkań społecznych, które z dumą będzie służyć mieszkańcom przez najbliższe dekady.

W najbliższych latach konieczne będzie:

- pozyskanie dodatkowych środków finansowych z funduszy unijnych, programów lokalnych i innych źródeł,
- zwiększenie zatrudnienia (np. o bibliotekarzy, animatorów, instruktorów) w miarę dostępnych środków,
- optymalne wykorzystanie obecnych zasobów, w tym współpraca z organizacjami i instytucjami działającymi na terenie Gminy.

W celu jak najlepszego wykorzystania możliwości Biblioteki niezbędne jest wykorzystanie jej silnych stron:

- od października 2023 roku biblioteka główna w Krościenku Wyżnym funkcjonuje w nowoczesnym, nowo wybudowanym lokalu, co znacząco poprawiło warunki pracy i dostępność usług dla mieszkańców,
- nowa siedziba umożliwia lepszą organizację wydarzeń, zwiększa komfort korzystania z zasobów oraz przyciąga więcej użytkowników,
- Biblioteka dysponuje wykwalifikowaną i zaangażowaną kadrą pracowników, którzy regularnie podnoszą swoje kwalifikacje poprzez szkolenia i kursy,
- Biblioteka oferuje szeroką i aktualną ofertę usług, dostosowaną do potrzeb mieszkańców, zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych,
- działalność Biblioteki jest dobrze zintegrowana z lokalną społecznością, co sprzyja organizacji wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i promujących czytelnictwo,
- Biblioteka pełni ważną rolę jako centrum informacji i kultury.

Warto dodać, że w badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” osoby biorące udział w ankiecie dość dobrze oceniły m.in. „ofertę kulturalną”. Szczegółowe wyniki są dostępne w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

7.4.8. SPORT i REKREACJA

Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji jest jednostką organizacyjną Gminy Krościenko Wyżne, nieposiadającą osobowości prawnej, prowadzoną w formie jednostki budżetowej. Celem Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Krościenku Wyżnym jest prowadzenie i propagowanie działań o charakterze sportowym i rekreacyjnym wśród dzieci, młodzieży i dorosłych oraz zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie upowszechniania sportu i rekreacji ruchowej w szczególności podejmowanie działań dla zapewnienia rozwoju psychofizycznego oraz uzdolnień i sprawności fizycznej człowieka, a także dla zachowania zdrowia w szczególności mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne.

Statut Gminnego Ośrodka Sportu i Rekreacji określa działalność w zakresie m.in.:

- upowszechniania kultury fizycznej,
- organizowania zawodów i imprez sportowo-rekreacyjnych,
- utrzymania oraz udostępniania obiektów sportowych i rekreacyjnych,
- koordynowania działań sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy Krościenko Wyżne,
- współdziałania z klubami, stowarzyszeniami i związkami sportowymi oraz szkołami,
- utrzymania w należytym stanie i udostępniania bazy sportowo - rekreacyjnej, tj. boisk, placów zabaw i znajdujących się na nich urządzeń zabawowych oraz siłowni zewnętrznej i wewnętrznej.

W budynku GOSiR znajduje się świetlica sportowo – rekreacyjna, oferująca zainteresowanym gry planszowe, szachy, warcaby, konsolę do gier oraz stołowe gry zręcznościowe. Rozgrywki ligowe w darcie odbywają się w Świetlicy GOSiR. Jest to doskonałe miejsce dla dzieci i młodzieży, które chcą spędzić ciekawie i bezpiecznie popołudnie z przyjaciółmi. Świetlica jest czynna od poniedziałku do piątku od godz. 13.00 do godz. 21.00 oraz w soboty od godz. 10.00 do 14.00. W tych samych godzinach w budynku GOSiR działa siłownia.

Zgodnie z zarządzeniem Wójta Gminy Krościenko Wyżne z opłat za korzystanie z siłowni wewnątrz budynku, boiska wielofunkcyjnego oraz boiska piłkarskiego „Orlik” zwolnieni są sportowcy należący do sekcji GOSiR i zawodnicy trenujący w klubach sportowych, które mają siedzibę na terenie Gminy Krościenko Wyżne oraz uczniowie Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym w ramach zajęć i fakultetów z wychowania fizycznego. Pozostałe osoby podlegają ustalonemu cennikowi opłat. Osoby zainteresowane taką formą treningu mogą również korzystać z siłowni zewnętrznej Ośrodka, która jest bezpłatna i ogólnodostępna przez 7 dni w tygodniu. Przy GOSiR znajduje się również kompleks boisk sportowych „Orlik” otwarty w godzinach pracy Ośrodka, oprócz tego obiekt udostępniony jest również w soboty i niedziele podczas trwania imprez sportowo-rekreacyjnych organizowanych przy GOSiR. Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji posiada w trwałym zarządzie cztery place zabaw oraz dwa stadiony piłkarskie na terenie gminy.

Silne strony GOSiR:

- dwa pełnowymiarowe stadiony do piłki nożnej (w Krościenku Wyżnym i Pustynach),
- 4 place zabaw na wolnym powietrzu (3 w Krościenku Wyżnym, 1 w Pustynach),

- siłownia w budynku GOSiR ul. Sportowa 17 (obowiązują opłaty za wejście),
- świetlica GOSiR (darmowe wejście) wyposażona w konsolę do gier, stołowe gry zręcznościowe, 4 stanowiska do darta, szachy, gry planszowe itp.,
- kompleks sportowy Moje boisko Orlik 2012 w Krościenku Wyżnym ul. Sportowa 17,
- 6-cio osobowa kadra trenerska (tenis stołowy, lekkoatletyka, piłka nożna),
- w okresie zimowym zawodnicy sekcji sportowych GOSiR korzystają z hali sportowej przy Szkole Podstawowej, dzięki czemu treningi prowadzone są cały rok,
- w sekcjach sportowych GOSiR trenuje łącznie ponad 130 dzieci i młodzieży zarówno chłopców jak i dziewczynek,
- GOSiR współpracuje z klubami sportowymi działającymi na terenie Gminy (piłka nożna, lekkoatletyka, tenis stołowy),
- dobre wyposażenie w sprzęt sportowy.

Słabe strony GOSiR, które ograniczają możliwości ośrodka:

- niewystarczająca baza treningowa (brak bieżni lekkoatletycznej, skoczni do piasku, przez co klub zmuszony jest wyjeżdżać na treningi do sąsiedniego miasta Krosna,
- stadiony wymagające modernizacji (trybuny, murawa, boksy rezerwowych, bezpieczne bramki, itp.),
- budynek GOSiR wymaga remontu, (wymiana elewacji, schodów wejściowych, przebudowa tarasu widokowego).

W zakresie planów rozwoju sportu:

- Gmina Krościenko Wyżne posiada projekt modernizacji stadionu w Krościenku Wyżnym, który powinien być wdrożony przed 2035 r.,
- złożono wnioski o dofinansowanie realizacji zadania polegającego na budowie boiska wielofunkcyjnego w Pustynach (termin prac przypada na lata 2025-2026).

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” osoby biorące udział w ankiecie dość dobrze oceniły „ofertę sportową”. Szczegółowe wyniki są dostępne w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

7.4.9. OCHRONA ZDROWIA

Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krościenku Wyżnym wpisany jest do rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonego przez Wojewodę Podkarpackiego pod numerem 000000010090.

Zakład został utworzony w celu zapewnienia na zasadach powszechnej dostępności świadczeń zdrowotnych podstawowej, stomatologicznej i specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Działalność SPG ZOZ obejmuje następujące komórki organizacyjne:

1. Poradnia Lekarza POZ.
2. Gabinet Pielęgniarki Środowiskowo – Rodzinnej.
3. Gabinet Położnej Środowiskowo – Rodzinnej.

4. Gabinet Medycyny Szkolnej.
5. Gabinet Stomatologiczny.
6. Gabinet Neurologiczny.
7. Gabinet Ginekologiczno-Położniczy.
8. Gabinet Diabetologiczny.
9. Gabinet Chirurgiczny.
10. Punkt Szczepień.
11. Gabinet Zabiegowy.
12. Pracownia Badań USG.
13. Pracownia Badań Densytometrycznych.
14. Samodzielne stanowiska pracy: finansowo – księgowe i administracyjne oraz rejestracji usług medycznych.

Tabela 20. Ilość deklaracji pacjentów SPGZOZ Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim

Zakres	Stan na koniec roku				
	2020	2021	2022	2023	2024
lekarz POZ	3376	3310	3310	3363	3488
pielęgniarka środowiskowa	1090	1098	1204	1283	1418
pielęgniarka szkolna	383	390	395	372	387
położna środowiskowa	1660	1621	1587	1570	1561
razem deklaracji	6509	6419	6496	6588	6854

Źródło: Raporty o stanie Gminy Krościenko Wyżne za lata 2021-2024

W czerwcu 2024 r. w SPG ZOZ uruchomiono Pracownię Badań Densytometrycznych, w której świadczy usługi dla Szpitala Specjalistycznego w Jaśle, Wojewódzkiego Szpitala Podkarpackiego w Krośnie oraz dla pacjentów komercyjnych. Ośrodek zdrowia w Krościenku Wyżnym, jako czwarty podmiot w województwie podkarpackim otrzymał 14 grudnia 2024 r. certyfikat akredytacyjny Ministerstwa Zdrowia w zakresie działalności leczniczej Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

W SPG ZOZ realizowany jest program świadczeń objętych opieką koordynowaną (skorzystało z niego ponad 1000 pacjentów) w zakresie kardiologii, chorób płuc, cukrzycy, nefrologii i chorób tarczycy, ale także Program Profilaktyczny 40+ oraz w zakresie Chorób Układu Krążenia (CHUK).

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” osoby biorące udział w ankiecie oceniły że „oferta podstawowej opieki zdrowotnej” jest na średnim poziomie. Gorzej oceniono „ofertę specjalistycznej opieki zdrowotnej”. Szczegółowe wyniki są dostępne w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

7.4.10. AKTYWNOŚĆ PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH – KAPITAŁ SPOŁECZNY

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2024 r. na terenie Gminy Krościenko Wyżne prowadziło działalność 626 podmiotów gospodarki narodowej. Dominują podmioty małe, zatrudniające maksymalnie 9 osób – takich podmiotów jest 613. W sektorze prywatnym działa 613 podmiotów gospodarki narodowej.

Dane w ujęciu wieloletnim zestawiono w tabeli.

Tabela 21. Dane o aktywności podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie	Rok				
	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem wg PKD*	564	587	610	626	626
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie	1	1	1	1	1
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w przemyśle i budownictwie	197	209	222	229	225
Liczba podmiotów gospodarki narodowej działających w pozostałych działach gospodarki	366	377	387	396	400
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających do 9 osób włącznie	551	574	597	613	613
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 10-49 osób	11	11	11	11	11
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających 50-249 osób	2	2	2	2	2
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zatrudniających minimum 250 osób	0	0	0	0	0
sektor publiczny - ogółem	8	8	8	8	9
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	5	5	5	5	5
sektor publiczny - spółki handlowe	-	-	-	-	1
sektor prywatny - ogółem	554	577	600	615	613
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	503	527	546	564	555
sektor prywatny - spółki handlowe	15	14	17	19	20
sektor prywatny - fundacje	-	-	-	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	10	10	10	10	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

*- uwaga GUS dotycząca liczby podmiotów wg sektorów własnościowych - nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe (podmioty prywatne i publiczne) nie sumują się na sektor ogółem.

Badanie ankietowe przeprowadzone na potrzeby sporządzenia „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” wykazało, że oczekiwany jest „rozwój terenów inwestycyjnych” jako zadanie pilne. Obecnie respondenci nisko ocenili „rynek pracy - możliwość znalezienia dobrej pracy”, „poziom zarobków” oraz „dostęp do stażów, kursów, szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe”. Szczegółowe wyniki są dostępne w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035”.

7.4.11. BEZROBOCIE W KONTEKŚCIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO

Powiatowy Urząd Pracy w Krośnie podejmuje próby aktywizacji wszystkich zarejestrowanych osób bezrobotnych, które spełniają kryteria dostępu do danej formy wsparcia np. pośrednictwo pracy, staże, roboty publiczne, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej itd. Nie był realizowany program dedykowany tylko dla mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne.

Z danych PUP wynika, że liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z Gminy Krościenko Wyżne jest mała na tle pozostałych gmin, które obsługuje PUP w Krośnie. Zapewne dobra lokalizacja gminy sprawia, że mało osób trafia do rejestrów osób bezrobotnych.

Do większych zakładów produkcyjnych funkcjonujących na terenie Gminy Krościenko należą: Firma Walter, Pelmet, Cukiernia SANTOS, Wytwórnia Mas Bitumicznych.

PUP w Krośnie otrzymuje środki finansowe na działalność na dany rok i na podstawie przyznanych środków sporządza Roczny Plan Pracy jak również podział środków na poszczególne zadania zaplanowane do realizacji w danym roku, co akceptuje Powiatowa Rada Rynku Pracy. W związku z tym nie sporządzono jeszcze zadań planowanych na lata 2026-2035.

Dane statystyczne w zakresie bezrobocia przedstawiono w tabeli.

Tabela 22. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim

Wyszczególnienie osób bezrobotnych		Rok				
		2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni zarejestrowani ogółem		107	89	96	104	129
Liczba miesięcy pozostawania bez pracy	do 1	19	4	18	17	12
	1-3	26	20	25	22	30
	3-6	19	11	14	20	32
	6-12	17	16	8	12	20
	12-24	17	23	15	17	16
	powyżej 24	9	15	16	16	19
Wiek	18-24	17	10	13	16	18
	25-34	24	19	26	17	26
	35-44	31	19	13	26	30
	45-54	23	22	25	26	32
	55-59	8	14	14	15	16
	60 lat i więcej	4	5	5	4	7
Wykształcenie	wyższe	21	16	14	18	19
	policealne i średnie zawodowe / branżowe	26	24	27	22	36

Wyszczególnienie osób bezrobotnych		Rok				
		2020	2021	2022	2023	2024
	średnie ogólnokształcące	7	4	10	8	11
	zasadnicze zawodowe / branżowe	38	25	32	39	47
	gimnazjalne / podstawowe i poniżej	15	20	13	17	16
Staż pracy ogółem (lat)	do 1 roku	19	17	18	17	23
	1-5	25	12	21	23	30
	5-10	16	11	10	12	14
	10-20	19	18	17	18	25
	20-30	13	15	15	12	13
	30 lat i więcej	3	3	3	7	9
	bez stażu	12	13	12	15	15

Źródło: dane otrzymane od Powiatowego Urzędu Pracy w Krośnie

Warto zauważyć, że w Sprawozdaniu z badania ankietowego przeprowadzonego w celu opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” respondenci jako niewystarczający ocenili „poziom aktywności osób bezrobotnych poszukujących pracy”, przy czym nie jest to wynik należący do najniższych.

7.4.12. ZASOBY MIESZKANIOWE

Zgodnie z danymi GUS, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie Gminy Krościenko Wyżne wynosi 102,0 m². Przy ogólnej liczbie 1 620 mieszkań daje to łączną powierzchnię użytkową 165 238 m².

Statystyki wieloletnie przedstawiono w tabeli.

Tabela 23. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	159 158	160 422	162 695	163 900	165 238	+6 080
liczba mieszkań	1 579	1 586	1 602	1 611	1 620	+41
liczba izb	8 042	8 085	8 175	8 221	8 271	+229
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (m ²)	100,8	101,1	101,6	101,7	102,0	+1,2
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (m ²)	29,2	29,7	30,3	30,7	31,2	+2,0
mieszkania na 1000 mieszkańców	289,7	293,3	298,2	301,3	306,0	+16,3
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1	bez zmian

Oceniany parametr	Rok					Różnica w latach 2020-2024 (wzrost / spadek)
	2020	2021	2022	2023	2024	
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,45	3,41	3,35	3,32	3,27	-0,18
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,68	0,67	0,66	0,65	0,64	-0,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

7.4.13. MIENIE KOMUNALNE

Informację o budynkach mienia komunalnego Gminy Krościenko Wyżne przedstawiono w tabeli. Źródłem danych jest „Raport o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024”.

Tabela 24. Budynki mienia komunalnego Gminy Krościenko Wyżne

Lp.	Nazwa	Powierzchnia użytkowa (m ²)	Kubatura (m ³)
1.	Dom Ludowy Pustyny	472,56	3265,00
2.	Dom Ludowy Krościenko Wyżne	1318,09	6726,00
3.	Dobudówka OSP Krościenko Wyżne	555,63	3656,40
4.	Budynek po byłej GRN	240,00	1063,00
5.	Budynek byłego Ośrodka Zdrowia	298,84	1668,00
6.	Szkoła Podstawowa z salą gimnastyczną	3635,75	17773,20
7.	Gimnazjum w Krościenku Wyżnym	991,34	3740,80
8.	Budynek socjalno-usługowy dla LKS „Wisłok” Krościenko Wyżne (przekazany w Zarząd	297,0	985,84
9.	Przedszkole Samorządowe	919,46	2862,00
10.	Budynek OSP Pustyny z pomieszczeniem gospodarczym	670,06	2954,40
11.	Budynek Izby Muzealnej	74,16	430,00
12.	Budynek użyteczności publicznej w Pustynach	400,40	1640,80
13.	Budynek użyteczności publicznej w Krościenku Wyżnym	1064,59	6062,00
14.	Kaplica cmentarna	133,30	b.d.

Źródło: Raport o stanie Gminy Krościenko Wyżne za rok 2024

Część gruntów mienia komunalnego znajduje się pod zabudową wyżej wymienionych obiektów. Znaczna część gruntów przeznaczona jest pod infrastrukturę drogową oraz obiekty kultury fizycznej i sportu. Przejęte grunty rolne są wydierżawiane osobom fizycznym na działalność rolniczą.

Gmina Krościenko Wyżne z praw majątkowych oprócz prawa własności posiada również prawo użytkowania wieczystego nieruchomości oraz służebności gruntowe (prawo przejazdu, przechodu).

VIII. USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE KROŚCIENKO WYŻNE¹⁷

8.1. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Uchwałą nr XIII/218/25 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 31 marca 2025 r. uchwalono audyt krajobrazowy dla województwa podkarpackiego. Konieczność opracowania audytu została zapisana w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która zobowiązuje organy samorządu województwa do sporządzania audytów krajobrazowych. Szczegółowe warunki wykonania audytu określiło Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 537), które jest aktem wykonawczym określającym szczegółowy zakres i sposób sporządzania audytu krajobrazowego.

W ramach audytu krajobrazowego na terenie Gminy Krościenko Wyżne wyróżniono trzy typy krajobrazu: podmiejski i osadniczy, wiejski, a także bagienno-łąkowy – głównie bezleśny.

Rekomendacje i wnioski wynikające z audytu krajobrazowego są następujące:

1. Realizację inwestycji celu publicznego należy prowadzić z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych.
2. Należy dążyć do utrzymania charakteru krajobrazu rolniczego z zachowaniem charakterystycznych układów przestrzennych miejscowości.
3. Należy zachować i objąć ochroną wartości historyczno-kulturowe i krajobrazowe obszarów i obiektów zabytkowych.
4. Należy ograniczać zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne.
5. Należy zachować spójność struktury funkcjonalno-przestrzennej krajobrazu.

Na potrzeby opracowania projektu planu ogólnego Gminy Krościenko Wyżne sporządzono opracowanie ekofizjograficzne podstawowe. Wynikiem tego opracowania jest m.in. stwierdzenie, że na terenach o znaczących walorach środowiskowych, które włączono do systemu przyrodniczego Gminy Krościenko Wyżne, należy ograniczyć wszelkie zagrożenia, zapewnić ochronę wszystkich cennych obiektów i struktur przyrodniczych oraz ograniczyć rozlewanie się zabudowy na terenach rolnych o wysokich klasach II-IIIb. W tym celu przyjęto **główne kierunki ochrony środowiska przyrodniczego:**

- kształtowanie zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej przy uwzględnieniu ograniczeń wynikających z ustawy o ochronie przyrody i ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych,

¹⁷ Na potrzeby opracowania projektu planu ogólnego Gminy Krościenko Wyżne sporządzono opracowanie ekofizjograficzne podstawowe. W celu zachowania pełnej spójności planu ogólnego i strategii rozwoju w niniejszym rozdziale wpisano ustalenia i rekomendacje wskazane w opracowaniu ekofizjograficznym podstawowym i projekcie planu ogólnego.

- harmonizowanie układów osadniczych i infrastruktury technicznej z istniejącymi formami ochrony przyrody,
- zakaz form użytkowania terenu, stwarzających zagrożenia dla funkcji ekologicznych,
- zachowanie drożności powiązań ekologicznych, w tym racjonalna lokalizacja zabudowy, zalecane działania zmierzające do koncentracji zabudowy przy jednoczesnym zachowaniu luk między budynkami, kształtowanie i ochrona mozaiki siedliskowej, sprzyjającej ochronie różnorodności biologicznej, zakaz tworzenia nasypów i grodzienia poprzecznie do osi dolin rzecznych,
- ustalenie wysokiej powierzchni biologicznie czynnej dla terenów o najcenniejszych walorach przyrodniczych,
- prowadzenie polityki zalesień najstabszych gruntów,
- kształtowanie granicy lasów, mających na celu wyrównanie na styku las - pole, natomiast na styku las - łąka kształtowanie enklaw niezalesionych i polan,
- objęcie ochroną drzew przydrożnych oraz zadrzewień śródpolnych i zlokalizowanych w dolinach rzecznych, a także lasów przed zmianą sposobu ich użytkowania użytków zielonych i zalesień przed przekształceniem w pola uprawne,
- dla terenów leśnych zaleca się dążenie do poprawy struktury przyrodniczej lasów poprzez kształtowanie i ochronę stref ekotonowych, natomiast w rejonach występowania siedlisk wilgotnych i bagiennych podjęcie działań w kierunku przywrócenia zakłóconych stosunków wodnych.

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania przyrodniczego systemu Gminy Krościenko Wyżne należy zapewnić **drożność węzłów leśno-łąkowych** poprzez:

- ograniczenie do niezbędnego minimum prowadzenia nowych melioracji w obrębie dolin rzecznych,
- tworzenie warunków do unaturalniania stosunków wodnych,
- oczyszczanie koryt rzecznych,
- ograniczenie dopływu substancji biogennych do obszarów podmokłych,
- eliminację istniejących barier ekologicznych (obszarów konfliktowych z punktu widzenia funkcjonowania środowiska) ograniczających swobodną migrację zwierząt np. poprzez budowę odpowiedniej szerokości przepustów na ciekach (mostki),
- w miarę możliwości ograniczenie tworzenia nowych barier ekologicznych w formie nasypów drogowych itp., w przypadku lokalizacji większych obiektów kubaturowych sytuowanie ich wzdłuż osi korytarzy i ciągów ekologicznych,
- ograniczenie do niezbędnego minimum prowadzenia nowych melioracji,
- ochronę przed zrębami zupełnymi,
- ochronę starodrzewia,
- dążenie do przekształcenia struktury drzewostanu zgodnie z zajmowanym siedliskiem,
- tworzenie lasów wielowiekowych, wielopiętrowych i różnokierunkowych,
- ochronę przed zmianą dotychczasowego przeznaczenia,
- zachowanie siedlisk zwierząt.

W celu **poprawy jakości powietrza** rekomenduje się ograniczenie niskiej emisji ze spalania węgla w piecach domowych poprzez:

- zmianę systemu ogrzewania z użyciem tradycyjnego paliwa na ekologiczne,
- wycofanie z użytkowania kotłów i pieców węglowych o złym stanie technicznym i niskiej sprawności cieplnej,
- modernizację systemów grzewczych i docieplenie budynków, w celu zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą,
- popularyzację energii ze źródeł odnawialnych, przede wszystkim przy wykorzystaniu instalacji kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych i energii wiatrowej.

Ponadto w odniesieniu do zanieczyszczeń komunikacyjnych rekomenduje się utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych.

W celu **ochrony przed hałasem** rekomenduje się:

- zapewnienie odpowiedniego stanu technicznego głównych dróg na terenie gminy, poprawę płynności ruchu,
- przeniesienie działalności produkcyjnej i usługowej poza obszary mieszkaniowe, wyznaczenie stref przemysłowych,
- utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych i terenów przemysłowych sąsiadujących z obszarami chronionymi akustycznie.

W celu **ochrony wód podziemnych i powierzchniowych** rekomenduje się:

- zapewnienie warunków do realizacji celów środowiskowych zawartych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, Prawie wodnym oraz Planie gospodarowania wodami dorzecza Wisły poprzez: zapobieganie lub ograniczanie wprowadzania zanieczyszczeń do gleby i wód, zapobieganie pogarszaniu oraz poprawę stanu wód, ochronę i podejmowanie działań naprawczych, a także zapewnienie równowagi między poborem a zasileniem wód, tak by utrzymać dobry stan chemiczny i ilościowy wód podziemnych,
- zakaz rolniczego wykorzystywania ścieków, zakopywania przeterminowanych środków ochrony roślin, odwadniania użytków zielonych oraz budowy i rozbudowy obiektów które pogorszyłyby stan sanitarny wód,
- rozbudowę i modernizację systemu kanalizacji sanitarnej,
- bieżącą konserwację i modernizację sieci wodociągowej,
- w przypadku braku możliwości podłączenia do sieci kanalizacyjnej stosowanie odpowiednich indywidualnych rozwiązań magazynowania ścieków np. szczelnych zbiorników (szamb), sprawnych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- utrzymanie w należyłym stanie technicznym i modernizację ujęć wody,
- eliminację zrzutów nieoczyszczonych ścieków do wód i gruntu,

- sukcesywne likwidowanie źródeł zagrożeń zanieczyszczenia ścieków komunalnych z układu osadniczego i z gospodarstw rolnych,
- zakaz składowania odpadów w miejscach do tego nieprzeznaczonych,
- niezabudowywanie dolin, zwłaszcza w sąsiedztwie koryt i unikanie regulacji rzek oraz zachowanie oczek wodnych.

W celu **ochrony gleb** rekomenduje się:

- ograniczanie (w miarę możliwości) przeznaczania gruntów klasy II-IIIb na cele nierolnicze,
- ochronę gruntów organicznych występujących w bezpośrednim sąsiedztwie cieków, na których wykształciły się zbiorowiska łąkowe niezależnie od klasy,
- przeznaczanie gruntów najstabszych klas pod zalesienia,
- racjonalne stosowanie wapna, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin na terenach rolnych,
- zakaz składowania bezpośrednio na ziemi nawozów, pasz, obornika i innych substancji wykorzystywanych w rolnictwie,
- wprowadzanie zadrzewień wzdłuż dróg, miedz i lokalnych obniżień,
- ochronę istniejących zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
- stosowanie w krajobrazie rolniczym w zadrzewieniach rodzimych gatunków drzew i krzewów, zgodnie z siedliskiem,
- prowadzenie zabiegów przeciwozyjnych na gruntach ornych (zapobieganie przed erozją wodną i wietrzną),
- promowanie rolnictwa ekologicznego.

W celu **ochrony zasobów geologicznych** rekomenduje się:

- wydobywanie kopalin wyłącznie pod warunkiem posiadania programów ograniczających skalę i zakres naruszeń środowiska w otoczeniu,
- rygorystyczne przestrzeganie uzyskania koncesji na eksploatację wszelkich surowców mineralnych,
- ograniczenie i kontrolę nielegalnego pozyskiwania surowców.

W celu **ochrony zasobów geologicznych** rekomenduje się:

- wydobywanie kopalin wyłącznie pod warunkiem posiadania programów ograniczających skalę i zakres naruszeń środowiska w otoczeniu,
- rygorystyczne przestrzeganie uzyskania koncesji na eksploatację wszelkich surowców mineralnych,
- ograniczenie i kontrolę nielegalnego pozyskiwania surowców.

W celu **ochrony walorów krajobrazowych** rekomenduje się:

- objęcie ochroną terenów rolnych Gminy Krościenko Wyżne przed rozpraszaniem zabudowy, lokalizacją obiektów nieharmonijnych z krajobrazem, dużych obiektów przemysłowych i handlowych (z wyłączeniem terenów wzdłuż drogi krajowej),
- zachowanie istniejących otwarc widokowych,
- ochronę przedpoli punktów i ciągów widokowych przed zabudową i zalesianiem, a także odsłonięcie i utrzymanie przedpola, np. poprzez regularne koszenie,
- ochronę krajobrazu kulturowo-przyrodniczego,
- kształtowanie terenu, zieleni (w szczególności starodrzewia), wprowadzeniu nowych elementów krajobrazowych, podnoszących wartość estetyczną terenu i podkreślających związek przestrzenny z założeniami urbanistycznymi,
- zachowanie najcenniejszych elementów krajobrazu naturalnego,
- wykorzystanie walorów środowiska kulturowego dla kształtowania ładu i podniesienia atrakcyjności turystycznej przestrzeni gminy.

Według danych zawartych w projekcie planu ogólnego, na terenie Gminy Krościenko Wyżne ustanowiono jedną strefę ochronną dla ujęć wód podziemnych obejmującą teren ochrony bezpośredniej. Postanowieniem z dnia 14.05.2019 roku (nr decyzji RZ.ZUZ.1.4100.11.2018.MKo) ustanowiono strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochronny bezpośredniej dla studni S-1 położonej na działce nr 3559/10 w miejscowości Krościenko Wyżne.

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz.U. 2025 poz. 960) wprowadziła następujące **zakazy i nakazy dla stref ochrony bezpośredniej**:

1. Art. 127 stanowi, że na terenie ochrony bezpośredniej zakazuje się użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.
2. Art. 128 stanowi, że na terenie ochrony bezpośredniej należy:
 - odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
 - zagospodarować teren zielenią,
 - odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
 - ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.
3. Art. 129 stanowi, że:
 - teren ochrony bezpośredniej należy ogrodzić, a jego granice przebiegające przez wody powierzchniowe oznaczyć za pomocą rozmieszczonych w widocznych miejscach stałych znaków stojących lub pływających,
 - na ogrodzeniu oraz znakach należy umieścić tablice zawierające informację o ustanowieniu strefy ochronnej i zakazie wstępu osób nieupoważnionych.

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie wyznaczono obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych ustanowionych na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne (Dz.U. 2025 poz. 960).

Zgodnie z danymi prezentowanymi przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach projektu SOPO – Systemu Osłony Przeciwośuwiskowej, na terenie Gminy Krościenko Wyżne znajduje się łącznie **11 osuwisk**. Większość z nich jest aktywnych ciągle i nieaktywnych, dwa spośród zidentyfikowanych osuwisk uznano za aktywne okresowo. Najliczniejsze skupisko osuwisk znajduje się w północnej części gminy, na terenach rolnych zadrzewionych i zakrzewionych. Stwierdzono także tereny zagrożone ruchami masowymi, głównie wzdłuż rzeki Wisłok. W związku z powyższym należy podkreślić, że obowiązuje Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalenia geotechnicznych warunków posadowienia obiektów budowlanych (Dz. U. z 2012 r. poz. 463). W razie rozpatrywania zagospodarowania opisywanych terenów Rozporządzenie stanowi, że na terenach zagrożonych ruchami masowymi i na terenie osuwisk:

- w przypadku obiektów budowlanych wszystkich kategorii geotechnicznych, opracowuje się opinię geotechniczną,
- w przypadku obiektów budowlanych drugiej i trzeciej kategorii geotechnicznej, opracowuje się dodatkowo dokumentację badań podłoża gruntowego i projekt geotechniczny,
- w przypadku obiektów budowlanych trzeciej kategorii geotechnicznej oraz złożonych warunkach gruntowych drugiej kategorii wykonuje się dodatkowo dokumentację geologiczno-inżynierską, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze.

8.2. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Na terenie Gminy Krościenko Wyżne brak jest obiektów mogących zaliczać się do dóbr kultury współczesnej. Nie występują pomniki zagłady i ich strefy ochronne.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego nie przewiduje projektowanych obszarów i form ochrony zabytków oraz krajobrazu kulturowego na terenie Gminy Krościenko Wyżne.

Na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Krościenko Wyżne prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków sporządzoną w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości. Ewidencja ustanowiona została zarządzeniem nr III/182/2012 Wójta Gminy Krościenko Wyżne z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie ustanowienia Gminnej ewidencji zabytków Gminy Krościenko Wyżne. Była zaktualizowana zarządzeniem nr IV/233/2016 Wójta Gminy Krościenko Wyżne z dnia

23 września 2016 r. i zarządzeniem nr IV/270/2016 z dnia 14 października 2016 roku. W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Krościenko Wyżne ujętych jest 28 obiektów, tym:

- a. 7 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, który prowadzi Podkarpacki Wojewódzki Konserwator Zabytków:
 - KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MARCINA ORAZ OTOCZENIE w Krościenku Wyżnym,
 - DWÓR w Krościenku Wyżnym przy ul. Dworskiej 2,
 - OFICyna DWORSKA w Krościenku Wyżnym przy ul. Dworskiej 2,
 - PARK Z ALEJĄ DOJAZDOWĄ w Krościenku Wyżnym przy ul. Dworskiej 2,
 - STARE KOŚCIELISKO w Krościenku Wyżnym przy ul. Szkolnej 34,
 - KRYPTA GROBOWA CECYLII JABŁONOWSKIEJ w Krościenku Wyżnym przy ul. Szkolnej 34,
 - KAPLICZKA NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO w Krościenku Wyżnym przy ul. Szkolnej 34.
- b. 1 pomnik,
- c. 2 budynki,
- d. cmentarz,
- e. 5 kapliczek,
- f. 12 stanowisk archeologicznych.

Obiekty wpisane do rejestru i ewidencji zabytków objęte są ustawową ochroną prawną polegającą na zabezpieczeniu przed niszczeniem, uszkodzeniem, dewastacją, a także na zapewnieniu im trwałego zachowania, niezbędnej konserwacji, rewaloryzacji lub odbudowy.

W celu **ochrony walorów obiektów zabytkowych** rekomenduje się:

- utrzymanie obiektów w jak najlepszym stanie technicznym, bez naruszenia ich wartości zabytkowej,
- określenie w treści miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego warunków i zakresu ochrony w zależności od potrzeb,
- prowadzenie prac budowlanych, konserwatorskich, restauratorskich przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru zabytków bądź w jego otoczeniu wyłącznie po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków - inwestor powinien wystąpić z takim wnioskiem do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków przed wystąpieniem o pozwolenie budowlane,
- ochronę zespołów budownictwa drewnianego,
- ochronę formy zewnętrznej budowli i budynków zabytkowych,
- udzielanie przez Gminę wsparcia dla ewentualnych inwestorów, chcących (w sposób zgodny z zaleceniami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) zagospodarować obiekty zabytkowe,
- kontynuację rozpoznania archeologicznego na terenie gminy i uwzględnianie ich wyników podczas planowania przestrzennego i działalności inwestycyjnej,
- zachowanie i uwzględnienie przy projektowaniu układów przestrzennych w planach miejscowych tradycyjnych miejsc lokalizacji wszystkich kapliczek, rzeźb religijnych

i krzyży przydrożnych, miejsc pamięci w postaci obelisków czy głazów narzutowych, które są dobrem kultury współczesnej,

- określenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego warunków lokalizacji oraz wielkości reklam, szyldów, tablic informacyjnych oraz pylonów reklamowych,
- informowanie o wszelkich znaleziskach archeologicznych dokonanych w toku prowadzenia prac ziemnych i budowlanych - należy zgłaszać do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przerywając prace ziemne lub budowlane,
- ochronę dziedzictwa kulturowego i tożsamości kulturowej,
- wykorzystanie walorów środowiska kulturowego dla kształtowania ładu i podniesienia atrakcyjności turystycznej przestrzeni gminy.

8.3. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIA SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Rekomenduje się w terenach zabudowy mieszkaniowej wyłącznie lokalizację usług niezaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także o uciążliwości nieprzekraczającej dopuszczalnych norm środowiska poza granicami własnych działek.

Rozwój osadnictwa powinien następować w oparciu o istniejące jednostki osadnicze i sieć dróg publicznych oraz w oparciu o dostępność infrastruktury technicznej z dążeniem do ograniczania rozpraszania zabudowy i zachowania ładu przestrzennego.

Zadaniem planu ogólnego gminy jest wyznaczenie strategicznych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, określenie przeznaczenia terenów, stref planistycznych oraz standardów urbanistycznych. Celem planu jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy i harmonijnego zagospodarowania jej przestrzeni.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową zostało wyliczone w projekcie planu ogólnego. Obliczone zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w Gminie Krościenko Wyżne zgodnie z powyższymi danymi wynosi 908 os.

Zgodnie z §3 ust. 9 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów (Dz. U. z 2024 r. poz. 1775) w brzmieniu: „W przypadku gdy zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową obliczone zgodnie z ust. 2 wynosi mniej niż: 1) 1000 w gminie, w której liczba mieszkańców zgodnie z najnowszymi dostępnymi danymi udostępnianymi przez statystykę publiczną wynosi nie mniej niż 5000 – dopuszcza się przyjęcie, że wynosi 1000”. Zgodnie z niniejszym zapisem, przyjmuje się, że zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w Gminie Krościenko Wyżne wynosi 1000 osób.

Tereny chłonne w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przekraczają łącznie 130% zapotrzebowania. W związku z powyższym w planie

ogólnym Gminy Krościenko Wyżne nie wyznaczono terenów chłonnych poza obszarami, dla których w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego określono przeznaczenie umożliwiające realizację funkcji mieszkaniowej.

Określenie sposobu zagospodarowania opisywanego terenu odbywa się w oparciu o ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stąd na terenie Gminy Krościenko Wyżne nie wyznaczono obszarów uzupełnienia zabudowy.

Projekt planu ogólnego nie wyznacza na terenie Gminy Krościenko Wyżne stref: SW – strefy wielofunkcyjnej z zabudową wielorodzinną, SH – strefy handlu wielkopowierzchniowego, SR – strefy produkcji rolniczej, SN – strefy zieleni i rekreacji.

Projekt planu ogólnego wyznacza natomiast:

- 59 stref wielofunkcyjnych z zabudową jednorodzinną (SJ) o łącznej powierzchni 337,56 ha,
- 28 stref wielofunkcyjnych z zabudową zagrodową (SZ) o łącznej powierzchni 230,61 ha,
- 21 stref usługowych (SU) o łącznej powierzchni 92,26 ha,
- 6 stref gospodarczych (SP) o łącznej powierzchni 35,11 ha,
- 3 strefy infrastrukturalne (SI) o łącznej powierzchni 10,01 ha,
- 1 strefę cmentarzy (SC) o powierzchni 6,12 ha,
- 4 strefy górnictwa (SG) o łącznej powierzchni 1,24 ha,
- 22 strefy otwarte (SO) o łącznej powierzchni 800,86 ha.
- 3 strefy komunikacyjne (SK) o powierzchni 20,47 ha.

W planie ogólnym Gminy Krościenko Wyżne nie wyznaczono obszaru zabudowy śródmiejskiej oraz nie ustalono gminnych standardów dostępności infrastruktury społecznej.

8.4. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO W ROZUMIENIU USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (DZ. U. Z 2024 R. POZ. 1130 Z PÓŹN. ZM.)

Reforma planowania przestrzennego z 2023 r. wprowadziła nowe zasady lokalizowania obiektów handlu wielkopowierzchniowego. Zgodnie z nowymi regulacjami, tego typu obiekty mogą być sytuowane na obszarze gminy wyłącznie na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Oznacza to brak możliwości lokalizowania takich obiektów na podstawie decyzji o warunkach zabudowy.

Zgodnie z art. 2 pkt 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130 z późn. zm.), przez pojęcie handlu wielkopowierzchniowego należy rozumieć handel realizowany w obiekcie handlowym o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Plan ogólny **nie wyznacza** na terenie Gminy Krościenko Wyżne **strefy handlu wielkopowierzchniowego**.

Z uwagi na fakt, że niniejsza strategia obejmuje odległą perspektywę czasową, w razie zmian w planie ogólnym i ewentualnym rozpatrywaniu lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego rekomenduje się, aby tego typu obiekty:

- były lokalizowane wyłącznie poza obszarami o wysokich wartościach przyrodniczych, zastosowaniem rozwiązań chroniących środowisko i krajobraz przed degradacją,
- były lokalizowane wyłącznie poza terenami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- były sytuowane w dogodnym położeniu komunikacyjnym, najlepiej w sąsiedztwie istniejących skupisk usługowych i głównych dróg, z zapewnieniem pełnej obsługi technicznej,
- nie wpływały rażąco na lokalnych przedsiębiorców – proponuje się przeanalizowanie lokalizacji pod kątem wpływu na lokalny handel detaliczny.

8.5. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Rekomenduje się, aby kluczowe inwestycje celu publicznego lokalizować:

- w sposób racjonalny, z uwzględnieniem dostępności komunikacyjnej, istniejącego uzbrojenia terenu oraz struktury osadniczej,
- w lokalizacjach o największym potencjale funkcjonalnym,
- zgodnie z zapisami obowiązujących przepisów prawa miejscowego,
- poza obszarami o wysokich wartościach przyrodniczych,
- w taki sposób, aby nie zaburzały walorów krajobrazowych, kulturowych i estetycznych.

8.6. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE KIERUNKÓW ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

W zakresie **infrastruktury komunikacyjnej** rekomenduje się:

- przebudowę i budowę dróg,
- wyposażenie dróg w chodniki,
- budowę i rozbudowę ciągów pieszo-rowerowych,
- uregulowanie organizacji ruchu,
- usprawnienie systemu komunikacji gminnej w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno,
- budowę parkingów,
- modernizację i rozbudowę oświetlenia przy drogach,
- zwiększenie bezpieczeństwa m.in. poprzez ustawienie świateł kontrolujących prędkość,
- oznakowanie i promowanie szlaków rowerowych.

W zależności od potrzeb będzie dokonywana przebudowa i modernizacja istniejącej **infrastruktury technicznej**. Rekomenduje się:

- budowę i modernizację sieci wodociągowej,

- budowę i modernizację sieci kanalizacyjnej,
- budowę przydomowych oczyszczalni ścieków wyłącznie na terenach, gdzie nie ma możliwości podłączenia do sieci kanalizacyjnej i nie ma planów dotyczących jej budowy,
- budowę i modernizację sieci gazowej,
- budowę i modernizację sieci elektroenergetycznej,
- poprawę zasięgu telefonii komórkowej poprzez lokalizowanie stacji bazowych w miejscach gwarantujących brak negatywnego wpływu pól elektromagnetycznych na mieszkańców,
- budowę sieci szerokopasmowej Internetu.

W zależności od potrzeb będzie dokonywana przebudowa i modernizacja istniejącej **infrastruktury społecznej**. Rekomenduje się:

- rozbudowę i modernizację żłobków, przedszkoli i szkół,
- uwzględnienie polityki senioralnej,
- tworzenie miejsc przyjaznych i dostępnych dla różnych grup społecznych,
- rozbudowę i modernizację obiektów kultury i bibliotek,
- poprawę warunków działania ośrodka pomocy społecznej,
- poprawę dostępu do opieki zdrowotnej, w tym do poradni psychologiczno-pedagogicznej,
- rozwój miejsc sportu, wypoczynku i rekreacji,
- poprawę jakości zieleni urządzonej,
- tworzenie przestrzeni do spotkań i integracji oraz wypoczynku mieszkańców,
- uwzględnienie użycia odnawialnych źródeł energii podczas budowy nowych budynków lub znacznej przebudowy budynków istniejących.

Szczegółowe ustalenia dotyczące zasad modernizacji, rozbudowy i budowy systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej znajdują się w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne zatwierdzonym uchwałą nr XIII/84/2004 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie uchwalenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne (Dz. Urz. Woj. podkarpackiego Nr 67 poz. 749 z 2 czerwca 2004 r.), zmienioną uchwałą nr XXXI/239/2013 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – część I (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 3 stycznia 2014 r. poz. 28), zmienioną uchwałą nr XXXIII/262/2014 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 21 lutego 2014 r. w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – część III (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 13 maja 2014 r. poz. 1515) oraz uchwałą nr IV/18/2015 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 6 lutego 2015 r., w sprawie uchwalenia Zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Krościenko Wyżne – etap II (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2 marca 2015 r. poz. 529).

8.7. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KW

Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW powinny być ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Niniejsza strategia dopuszcza lokalizację takich urządzeń wyłącznie po stwierdzeniu konsensusu społecznego, co do ich powstania i lokalizacji. Każda inwestycja powinna być przyjazna środowisku i akceptowalna społecznie. Niezbędne jest uzyskanie pozwoleń i realizacja z uwzględnieniem nie tylko przepisów prawa, ale także z użyciem najlepszej dostępnej technologii.

8.8. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Nie wyklucza się lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, jednak zastrzega się, aby ich ewentualne powstanie było poprzedzone pełną procedurą oddziaływania na środowisko w myśl ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2024 r. poz. 1112 z późn. zm.). Elementem tej procedury powinien być również udział społeczeństwa (konsultacje społeczne).

Ponadto rekomenduje się, aby przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko były lokalizowane wyłącznie:

- poza terenami o wysokich wartościach przyrodniczych,
- poza obszarami prawnie chronionymi,
- poza terenami zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- po spełnieniu wysokich standardów technologicznych,
- w przypadku braku rozwiązań alternatywnych.

Ponadto w projekcie planu ogólnego Gminy Krościenko Wyżne wskazano, że występują tereny z ograniczeniami zabudowy:

1. Tereny objęte ochroną prawną na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zm.): specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000, pomniki przyrody.
2. Strefy sanitarnej wokół cmentarzy 50 m i 150 m zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz.U. z 1959 r. nr 52 poz. 315).
3. Tereny objęte strefami ochrony konserwatorskiej, obszary ujęte w rejestrze zabytków i ewidencji zabytków, stanowiska archeologiczne.
4. Pasy technologiczne o szerokości 80 m od przesyłowych linii elektroenergetycznych najwyższych napięć.

5. Strefy kontrolowane gazociągów wysokiego ciśnienia.
6. Tereny przyległe do lasów (na zasadach wynikających z przepisów odrębnych, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie).
7. Droga krajowa z uwagi na jej oddziaływanie. Ograniczenia wynikają również z Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie przepisów techniczno-budowlanych dotyczących dróg publicznych.
8. Grunty rolne wysokich klas bonitacyjnych, stanowiące tereny chronione w myśl ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 84).
9. Tereny osuwiskowe i zagrożone ruchami masowymi.
10. Obszary szczególnego zagrożenia powodziowego, tj. o prawdopodobieństwie 1 % i 10 % wystąpienia powodzi (Q 1 % i Q 10%).

8.9. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 2024 r., poz. 82) stanowi, że **ochronie podlegają występujące w granicach analizowanego obszaru, gleby klasy II i III.**

Zgodnie z ustaleniami projektu planu ogólnego, użytki rolne na terenie Gminy Krościenko Wyżne zajmują około 12,96 km², co stanowi blisko 85% jej powierzchni. Największą powierzchnię zajmują gleby IV klasy bonitacyjnej (61% użytków rolnych, a następnie gleby klasy III (30% użytków rolnych). Gleby klasy V stanowią 7% wszystkich użytków gruntowych, a gleby klasy VI oraz II– niecały 1%. Na obszarze gminy nie występują grunty I klasy bonitacyjnej. Gleby występujące na opisywanym obszarze zaliczane są do gleb górskich, wśród których na obszarze opracowania występują gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne kwaśne i wylugowane wykształcone na osadach rzecznych.

Średnia wartość bonitacyjna gleb Gminy Krościenko Wyżne to klasa IIIb. Udział kompleksów gleb klasy II i III obejmuje 38% powierzchni gruntów ornych i 5% użytków zielonych. Obszary, na których przeważają zwarte kompleksy gleb wysokich klas bonitacyjnych powinny stanowić bazę rozwoju gospodarki rolnej, a także podlegać w maksymalnym stopniu ochronie przed zainwestowaniem nierolniczym.

W zakresie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania terenów rolnych Gminy Krościenko Wyżne ustala się:

- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy,
- przeciwdziałanie degradacji otwartych terenów wiejskich cennych dla rolnictwa, poprzez zwiększenie intensywności zagospodarowania już istniejących obszarów zainwestowanych,
- dopuszczenie prowadzenia agroturystyki w ramach istniejącej i planowanej zabudowy,
- prowadzenie gospodarstw ekologicznych,
- dopuszczenie zabudowy zagrodowej związanej z produkcją rolniczą,

- dopuszczenie zabudowy mieszkaniowej jako kontynuacji zabudowy sąsiedniej o tożsamym przeznaczeniu,
- dopuszczenie możliwości zalesienia gruntów o niskiej przydatności rolniczej poza terenami prawnie chronionymi
- utrzymanie systemów melioracyjnych zapewniających z jednej strony brak zalewania pól, ale z drugiej strony nadmiernego ich osuszenia,
- wprowadzanie zieleni śródpolnej jako zabezpieczenia przed erozją,
- racjonalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin.

Ochronie prawnej na terenie gminy Krościenko Wyżne podlegają również **tereny leśne**.

W zakresie ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania terenów leśnych Gminy Krościenko Wyżne rekomenduje się:

- przeciwdziałanie fragmentacji lasów (np. nieprzecinanie ich nadmierną siecią dróg),
- zachowanie funkcji ekologicznych lasów,
- wspieranie zalesień na gruntach słabej jakości rolniczej,
- zakaz budowy budynków i budowli, z wyjątkiem tych, które są niezbędne dla gospodarki leśnej, obronności, ochrony zdrowia oraz celów wypoczynkowych i obsługi turystyki,
- realizację zadań zgodnie z wytycznymi określonymi w planach urządzania lasu oraz z obowiązującym prawem.

8.10. USTALENIA I REKOMENDACJE DOTYCZĄCE ZASAD KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, na obszarze Gminy Krościenko Wyżne:

1. nie wyznaczono obszarów zdegradowanych i wymagających rewitalizacji,
2. nie wyznaczono obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
3. nie zostały zlokalizowane tereny zamknięte przez które przebiegają linie kolejowe, ani tereny zamknięte w resorcie obrony narodowej,
4. nie ma wyznaczonych obszarów ograniczonego użytkowania ustalonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
5. nie znajdują się obszary uzdrowisk ani obszary ochrony uzdrowiskowej.

W odniesieniu do punktu 4 należy jednak zauważyć, że Gmina Krościenko Wyżne położona jest blisko lotniska Krosno. W związku z tym podczas planowania rozwoju zabudowy należy uwzględniać ograniczenia wynikające z ustawy z dnia 3 lipca 2002 r. – Prawo lotnicze (Dz. U. z 2025 r. poz. 1431 z późn. zm.).

IX. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA, O KTÓREJ MOWA W ART. 11 UST. 1 USTAWY Z DNIA 5 CZERWCA 1998 R. O SAMORZĄDZIE WOJEWÓDZTWA (DZ. U. Z 2025 R. POZ. 581), WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

9.1. INFORMACJE OGÓLNE

W przyjętej przez rząd Polski „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 odzwierciedlenie znajdują postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

KSRR 2030 jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Strategia ta jest zbiorem wspólnych wartości, zasad współpracy rządu i samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych na rzecz rozwoju kraju i województw. Dokument określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalne. W nadchodzących latach odegra on ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE.

Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano **obszary strategicznej interwencji (OSI)**, które otrzymają szczególne wsparcie.

Terytorialny wymiar „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”¹⁸ opisany na stronie 186 wojewódzkiej strategii ma charakter horyzontalny, który przejawia się w integracji działań wskazanych w poszczególnych obszarach tematycznych i ukierunkowanie ich na obszary strategicznej interwencji (OSI).

Podjęcie terytorialne znalazło odzwierciedlenie w identyfikacji Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI). Podstawą ukierunkowania terytorialnego polityki rozwoju jest poziom rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów, zdiagnozowanych na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników oraz identyfikacja barier rozwojowych, a także ich zasobów i potencjałów stanowiących podstawę ich dalszego rozwoju.

¹⁸ Wojewódzka strategia rozwoju zamieszczona jest na stronie <https://podkarpackie.pl/index.php/region/strategia-rozwoju-wojewodztwa>

Wraz z wyznaczeniem OSI, formułowane są specjalne instrumenty prorozwojowe oraz system monitorowania zmian związanych z podjęciem działań interwencyjnych. Zgodnie z zasadą rozwoju odpowiedzialnego, czyli rozwoju społecznie wrażliwego i terytorialnie zrównoważonego, do obszarów wykazujących mniejszą odporność na zjawiska kryzysowe, kieruje interwencję w celu zmniejszenia dysproporcji między obszarami.

9.2. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: **krajowego i regionalnego**, spójnych ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, co warunkuje, iż OSI wyznaczone na poziomie krajowym i regionalnym są komplementarne.

Wśród **Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym**, znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno – gospodarcze oraz Wschodnia Polska.

Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju w województwie podkarpackim wskazuje 11 miast średnich, tracących funkcje społeczno-gospodarcze: Przemyśl, Sanok, Jasło, Jarosław, Mielec, Krosno, Dębica, Nisko, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Przeworsk, dla których zostały utworzone Miejskie Obszary Funkcjonalne na poziomie regionalnym. Z kolei do obszarów zmarginalizowanych zaliczono 65 gmin (marginalizacja społeczna, marginalizacja ekonomiczna, marginalizacja z kumulacją problemów społeczno-ekonomicznych).

Samorząd Województwa, poza OSI krajowymi, do objęcia specjalnym wsparciem wskazał następujące regionalne obszary strategicznej interwencji: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne; miasta powiatowe i małe; Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny; obszary wiejskie; obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie; obszar Bieszczad; obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Wyznaczone OSI będą wspierane z poziomu kraju i regionu za pomocą dedykowanych instrumentów.

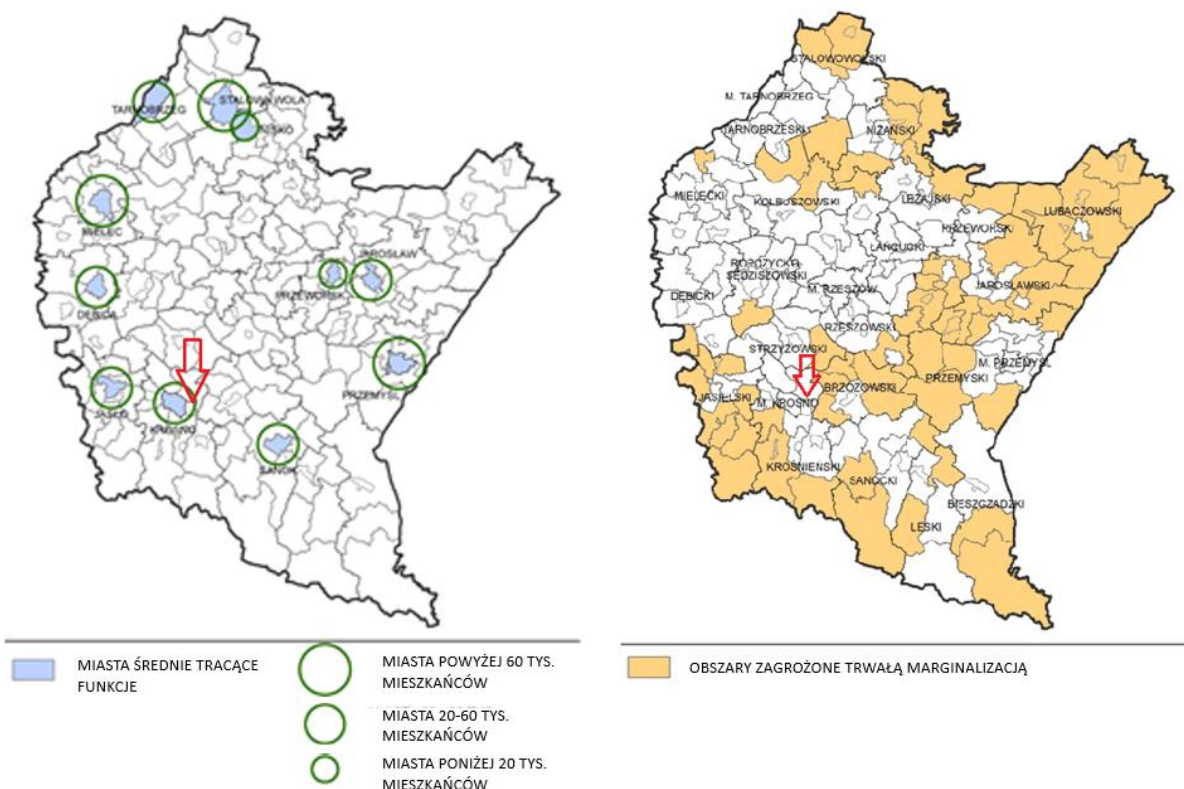
Biorąc pod uwagę delimitację na **poziomie krajowym** Gmina Krościenko Wyżne:

- **należy** do Obszaru Strategicznej Interwencji Polska Wschodnia,
- **nie należy** do miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze; jest to jednak gmina wiejska, która bezpośrednio graniczy z Krosnem, które zostało uznane za miasto tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- **nie należy** do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie krajowym.

Biorąc pod uwagę delimitację na **poziomie regionalnym** Gmina Krościenko Wyżne:

- **należy** do obszarów wiejskich województwa podkarpackiego,
- **nie należy** do obszaru objętego Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad,
- **nie należy** do obszaru objętego Programem Strategicznym „Błękitny San”,

- **nie należy** do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie regionalnym w województwie podkarpackim.

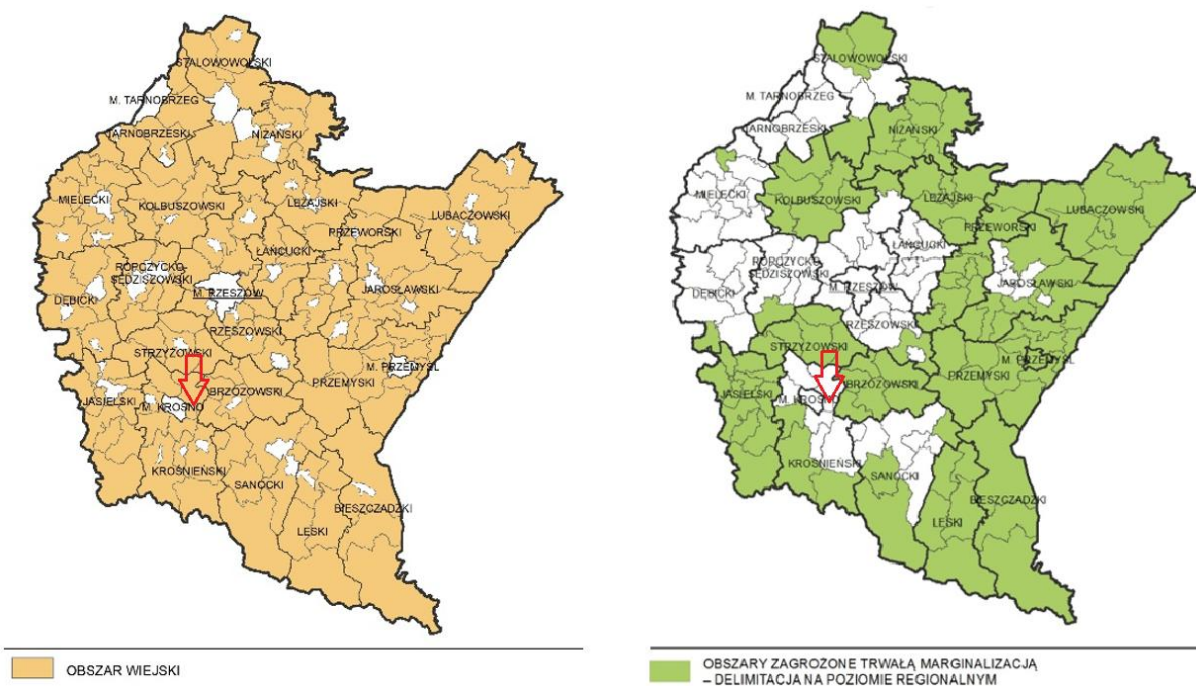
Ryc. 23. OSI - miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz OSI - obszary zagrożone trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie krajowym

Źródło: ryciny zamieszczone w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” na stronach 188 i 187, stanowiące opracowania własne na podstawie SOR i KSRR

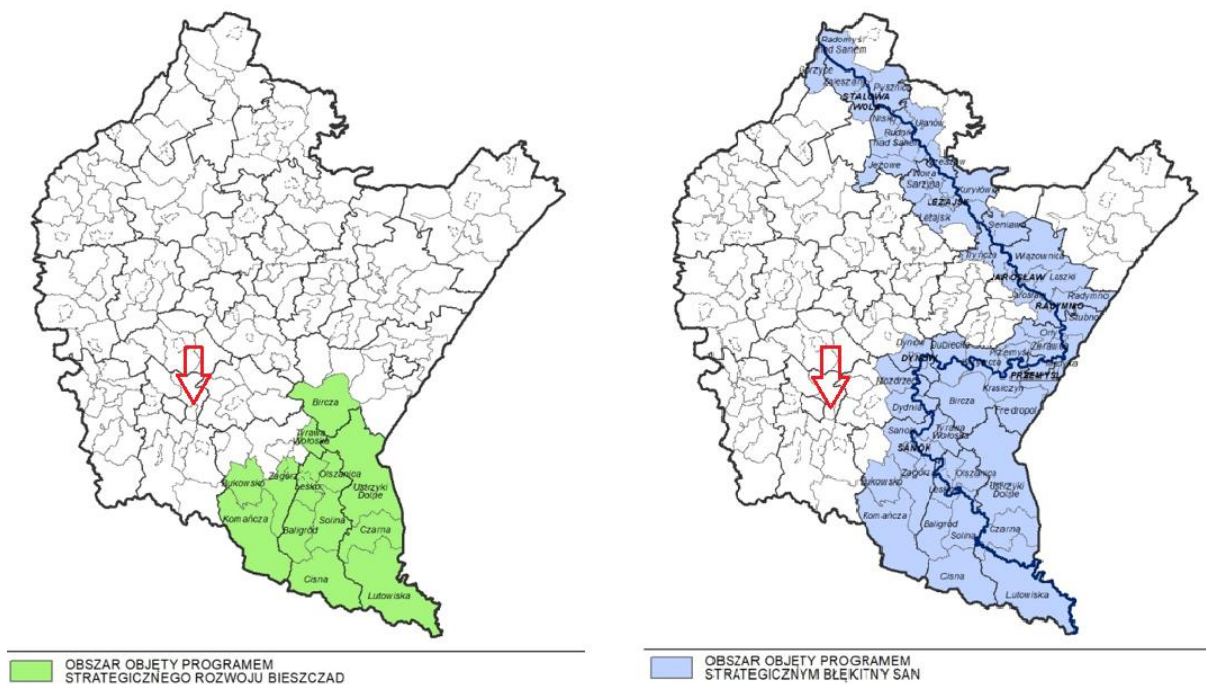
Ryc. 24. OSI – Obszar Polski Wschodniej - delimitacja na poziomie krajowym

Źródło: rycina zamieszczona w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” na stronie 188, stanowiąca opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

Ryc. 25. OSI – obszary wiejskie województwa podkarpackiego oraz OSI - obszary zagrożone trwałą marginalizacją – delimitacja na poziomie regionalnym w województwie podkarpackim

Źródło: ryciny zamieszczone w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” na stronie 208 i 203, stanowiące opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

Ryc. 26. OSI – obszar objęty Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad oraz OSI – obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”

Źródło: ryciny zamieszczone w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” na stronach 204 i 205, stanowiące opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

W **Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030** określono OSI, którym są **obszary wiejskie** jako wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Niezbędny jest:

- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej,
- rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
- integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym,
- racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej.

Zgodnie z zapisami zawartymi w wojewódzkiej strategii rozwoju, obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia.

Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiły rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu,
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej,
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców,
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej,
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami,
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów,

- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej,
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej,
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych,
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych,
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym.

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej,
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych,
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby,
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu oraz w rybactwie takich jak winiarstwo, pszczelarstwo itp. a także usługi socjalne, rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.,
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej,
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie

przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców,
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów,
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej,
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku,
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich,
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

X. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY, JEŻELI TAKIE ZIDENTYFIKOWANO, WRAZ Z ZAKRESEM PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

10.1. INFORMACJE OGÓLNE

W polityce europejskiej następuje przechodzenie od podejścia sektorowego do zintegrowanego podejścia terytorialnego. Znajduje to wyraz w ukierunkowaniu polityki spójności na wykorzystanie wewnętrznych potencjałów terytoriów określonych funkcjonalnie, współpracę na poziomie lokalnym pomiędzy partnerami z obszarów miejskich i wiejskich, integrację działań publicznych w wymiarze przestrzennym oraz wielopoziomowy system zarządzania.

Podejście to zostało odzwierciedlone w głównym dokumencie strategicznym w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego Polski, tj. w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030). Założeniem tego dokumentu jest, że podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi, nazwanych obszarami funkcjonalnymi.

Zgodnie z definicją wprowadzoną w KPZK 2030, Miejski Obszar Funkcjonalny to układ osadniczy ciągły przestrzennie, złożony z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich i miejsko-wiejskich) i składający się ze zwartego obszaru miejskiego oraz powiązanej z nim funkcjonalnie strefy zurbanizowanej.

Prowadzenie polityki wobec miejskich obszarów funkcjonalnych, a szczególnie wobec MOF ośrodków wojewódzkich, jest bardzo ważne dla polityki rozwoju, ponieważ przeciwdziała

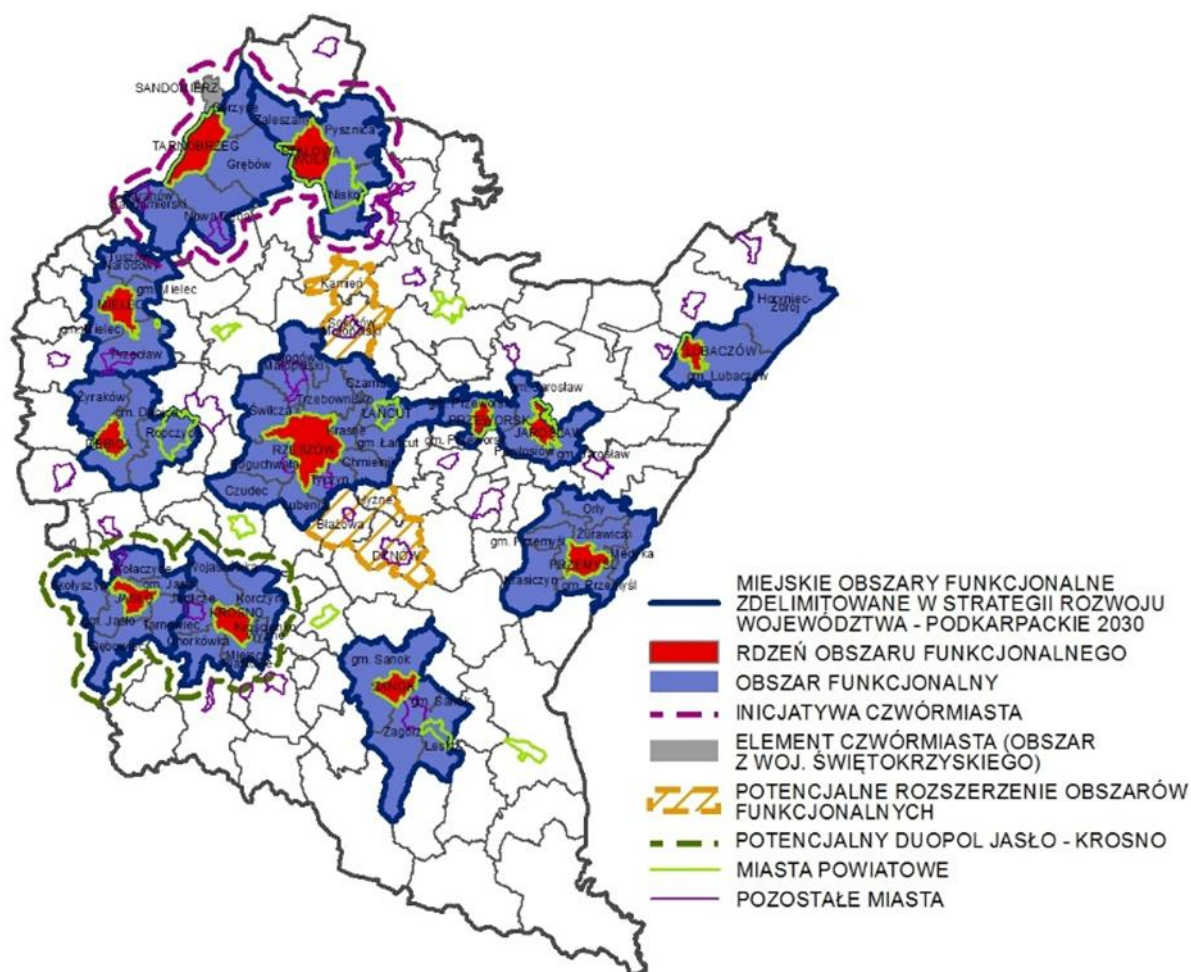
nierównościami w poziomie ich zagospodarowania, pozwala na trafniejsze definiowanie ich potencjałów rozwojowych oraz na kompleksowe rozwiązywanie konfliktów występujących na ich terenie.

10.2. MIEJSKI OBSZAR FUNKCJONALNY KROSNO

Województwo podkarpackie charakteryzuje się korzystnym policentrycznym układem struktury osadniczej tj. centralne położenie najważniejszego ośrodka miejskiego – Rzeszowa oraz zogniskowane wobec niego w sposób równomierny aglomeracje miejskie. Miasta, ze względu na realizowane funkcje społeczno-gospodarcze różnego rzędu i ich rozprzestrzenianie na obszary sąsiadujące, zostały zidentyfikowane jako regionalne bieguny wzrostu dla danego subregionu i całego województwa. Stałe wzmacnianie ich potencjału, otwiera perspektywy uczestniczenia poszczególnych obszarów w procesach rozwojowych województwa oraz warunkuje zwiększenie spójności terytorialnej i społeczno-gospodarczej całego obszaru województwa. Kreowanie warunków do dynamicznego rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych wpłynie na rozwój konkurencyjności i innowacyjności funkcji biegunów wzrostu, jak również pozwoli na zidentyfikowanie nowych rdzeni i ich obszarów oddziaływania.

Potencjał gospodarczy ośrodków miejskich jako biegunów wzrostu uzależniony jest m.in.: od zakresu realizowanych usług publicznych, jakości systemu nauki i oświaty, poziomu rozwoju gospodarczego w tym rynku pracy, dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności oferty inwestycyjnej, oddziaływania rdzenia na obszary funkcjonalne i wiejskie. Potencjał gospodarczy biegunów wzrostu, uzależniony jest również od ich zasobów endogenicznych. Podejmowane działania należy skierować na podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez stymulowanie procesów prorozwojowych przez następujące miasta i ich obszary funkcjonalne.

Gmina Krościenko Wyżne znajduje się w zasięgu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, którego rdzeniem jest sąsiednie miasto Krosno.

Ryc. 27. Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF) przedstawione w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”

Źródło: rycina zamieszczona w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030” na stronie 194 stanowiąca opracowanie własne PBPP w Rzeszowie

W wojewódzkiej strategii rozwoju dla MOF Krosno została przypisana funkcja przemysłowa, oparta o potencjał przedsiębiorstw produkcyjno-usługowych sektora motoryzacyjnego, szklarskiego, lotniczego, meblarskiego i przetwórstwa tworzyw sztucznych. Miasto posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych ze Słowacją, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej, a także szkolnictwa wyższego. Należy wykorzystać ciężenia grawitacyjne z miastem Jasło w celu uformowania duopolu tych miast.

Początek współpracy członków MOF rozpoczął się w dniu 12 września 2013 r., gdy Prezydent Miasta Krosna, Burmistrz Gminy Jedlicze, Wójt Gminy Chorkówka, Wójt Gminy Korczyna, Wójt Gminy Krościenko Wyżne, Wójt Gminy Miejsce Piastowe i Wójt Gminy Wojaszówka podpisali list intencyjny, w którym wyrazili wolę podjęcia aktywnej, długofalowej współpracy w zakresie realizacji Regionalnych Inwestycji Terytorialnych.

Porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno służącą realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, pomiędzy gminami zawarte

zostało 3 lutego 2023 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Podkarpackiego Poz. 1344, data ogłoszenia 6 marca 2023 r.). Przedmiotem porozumienia było powołanie Związku ZIT MOF Krosno oraz określenie praw i obowiązków oraz zasad współpracy Stron przy opracowaniu Strategii ZIT MOF Krosno, uzgadnianiu i realizacji wspólnych projektów, w celu zrównoważonego rozwoju MOF Krosno w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno została przyjęta Zarządzeniem Nr 257/24 Prezydenta Miasta Krosna (jako gminy wiodącej) z dnia 4 grudnia 2024 r.

Strategia ZIT w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2021-2027 jest podstawowym dokumentem realizacji działań prowadzonych w formule ZIT i pełni funkcję strategii terytorialnej. Dokument kierunkuje i umożliwia realizację projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego ZIT.

Celem głównym opracowania Strategii ZIT MOF Krosno jest promocja zintegrowanego podejścia do problemów MOF Krosno oraz określenie jego potencjalnych kierunków rozwoju. Celami szczegółowymi są:

- wzmocnienie współpracy,
- identyfikacja obszarów wsparcia,
- identyfikacja wspólnych celów rozwojowych,
- stworzenie podstaw merytorycznych do pozyskiwania funduszy zewnętrznych, w tym realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Miejski Obszar Funkcjonalny złożony z 7 gmin: Miasto Krosno – rdzeń MOF oraz gminy: Jedlicze, Chorkówka, Korczyna, Krościenko Wyżne, Miejsce Piastowe, Wojaszówka. MOF Krosno zajmuje powierzchnię 42 347 ha i jest zamieszkały przez około 112 tys. osób.

Ryc. 28. Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Krosno

Źródło: rycina zamieszczona w „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno” na stronie 30 stanowiąca opracowanie własne na podstawie danych GUGiK, mapa podkładowa BDOO

W Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno przedstawiono wnioski wynikające z prowadzonej diagnozy, które w poszczególnych sferach dla MOF Krosno, a więc pośrednio dla Gminy Krościenko Wyżne, są następujące:

a. sfera społeczna:

- systematyczny spadek liczby ludności MOF Krosno,

- niekorzystna struktura wieku ludności i zwiększający się udział ludności w wieku poprodukcyjnym w każdej z gmin,
- występujące zjawisko migracji wewnątrz MOF, z tendencją do wyprowadzki z miasta rdzenia na rzecz gmin ościennych,
- występująca migracja zewnętrzna, związana w głównej mierze z poszukiwaniem różnorodnych i wysokopłatnych miejsc pracy wśród młodych ludzi,
- niedostateczna współpraca szkół i uczelni z lokalnymi przedsiębiorcami,
- niewystarczające wsparcie młodych w wyborze ścieżki kariery,
- dobry dostęp do usług oświatowych, wskazujący jednocześnie na silne powiązania gmin MOF z miastem rdzeniem,
- obserwowany spadek liczby uczniów przypadających na 1 oddział w szkołach podstawowych świadczący o starzejącym się społeczeństwie,

b. sfera gospodarcza:

- wewnętrzne zróżnicowanie pod względem rozwoju gospodarczego,
- dysproporcja między Krosnem a pozostałymi gminami
- udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym MOF Krosno niski, w tym niższy niż średni w województwie podkarpackim,
- mało zróżnicowany rynek pracy oraz brak oferty wysokopłatnych miejsc pracy,
- spadek liczby osób bezrobotnych od 2016 r. w każdej gminie MOF Krosno,
- duża powierzchnia terenów inwestycyjnych, w większości jednak nieuzbrojonych i nieprzygotowanych pod lokalizację nowych przedsięwzięć,
- brak dostosowanych terenów inwestycyjnych ograniczających możliwości inwestycyjne, a więc obniżający rozwój gospodarczy MOF,
- niewystarczająca dostępność wykwalifikowanej kadry pracowniczej,
- bogata, dość dobrze zinwentaryzowana, oferta turystyczna, oparta w głównej mierze o walory środowiskowe i historyczne, jednak brak jest spójnego dla całego MOF pakietu spajającego ofertę i atrakcje turystyczne, promującego region,
- brak wspólnego w MOF zarządzania ofertą turystyczną - walory historyczne związane z przemysłem szklarskim i naftą, które stanowić mogą podstawę do rozwoju turystyki oraz gospodarki,
- potrzeba rozwoju sieci szlaków rowerowych umożliwiających lepszy dostęp do atrakcji turystycznych,
- konieczność modernizacji i niewystarczające dostosowanie obiektów kulturalnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami,
- brak placówki kultury cechującej się ponadlokalnym zasięgiem, spajającym cały MOF,
- niedostateczne dostosowanie oferty kulturalnej do młodych osób,
- wyposażenie i ekspozycje obiektów kultury częściowo niedostosowane do współczesnych trendów, standardów i oczekiwań odbiorców,

c. sfera środowiskowa:

- bogate walory środowiskowe, głównie skoncentrowane w północnej części MOF,

- licznie występujące formy ochrony przyrody,
- wysoka jakość środowiska naturalnego,
- wysoka jakość powietrza,
- szacunek i świadomość mieszkańców w zakresie wartości walorów środowiskowych MOF Krosno,
- znaczny deficyt terenów zieleni zorganizowanej,
- braki w zakresie infrastruktury spędzania czasu wolnego, np. poprzez sport,
- niewykorzystane walory terenów nadrzecznych,
- deficyt rozwiązań wspomagających MOF w adaptacji i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym,

d. sfera mobilności:

- brak rozwiniętego i wygodnego dla użytkowników, zapewniającego dostęp do podstawowych usług publicznych, systemu transportu publicznego w skali całego MOF,
- niedogodne wewnętrzne i zewnętrzne połączenia komunikacyjne samochodowe i kolejowe w MOF Krosno,
- marginalna istotność i wykorzystanie komunikacji kolejowej na co dzień, przez mieszkańców MOF,
- niewystarczająco rozwinięta i spójna infrastruktura ścieżek/tras rowerowych, niezapewniająca dostępu do podstawowych usług publicznych.

Ośrodek subregionalny, będący jednocześnie miastem rdzeniem – Krosno, pełniący ważne funkcje gospodarcze i społeczne, otoczony jest gminami, z którymi nie tylko bezpośrednio sąsiaduje, ale także połączony jest funkcjonalnie, identyfikowane są silne relacje przestrzenne. Mają one charakter partnerski, a obszar funkcjonalny, wewnętrznie powiązany jest m. in.:

- a. demograficznie poprzez: migracje wewnętrzne w obrębie MOF, zbieżne trendy demograficzne, porozumienia w zakresie opieki zdrowotnej;
- b. gospodarczo poprzez: koncentrację miejsc pracy dla mieszkańców całego MOF w mieście rdzeniu, relacje zachodzące pomiędzy podmiotami gospodarczymi;
- c. funkcjonalnie poprzez: wzajemnie uzupełniające się oferty usługowe, edukacyjne wewnątrz gmin MOF, porozumienia w zakresie usług turystycznych i kulturowych m. in. wspólna promocja, przenikanie się uczestników imprez, współpracę w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, współpracę w zakresie oświetlenia ulicznego w tym energooszczędnego, współpracę w zakresie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, współpracę w zakresie rewitalizacji obiektów zielonych, współpracę w zakresie gospodarki odpadowej, wspólne wyzwania rozwojowe;
- d. komunikacyjnie poprzez: powiązania drogowe i kolejowe, wspólnie realizowany system transportu publicznego, codzienne przepływy mieszkańców związane z dojazdem do miejsc pracy i nauki,
- e. przestrzennie poprzez: wspólny system przyrodniczy, uwarunkowania geograficzne.

Gmina Krościenko Wyżne to jednostka administracyjna o statusie gminy wiejskiej, najmniejsza i najmniej ludna z gmin MOF Krosno, charakteryzująca się jednak drugim (po Krośnie) najgęstszym zaludnieniem.

W Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno zaprezentowano obowiązujące cele strategiczne dla każdej z gmin (członków MOF). Dla Gminy Krościenko Wyżne celami strategicznymi są te, które zostały określone w „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne do roku 2025” przyjętej Uchwałą Nr XIII/93/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 27 stycznia 2016 r.

Ponadto w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno przedstawiono mocne i słabe strony (odnoszące się do czynników wewnętrznych), a także szanse i zagrożenia (odnoszące się do czynników zewnętrznych):

a. mocne strony MOF Krosno:

- niski udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym, przy jednocześnie wysokim etosie pracy,
- występowanie terenów inwestycyjnych,
- bogata oferta i wysokie walory turystyczne i kulturowe,
- dobry dostęp i wysoka jakość oferty edukacyjnej,
- dobry dostęp do przedszkoli i żłobków,
- dobry dostęp do infrastruktury technicznej,
- szacunek i świadomość wysokich walorów środowiskowych,
- dziedzictwo związane z przemysłem naftowym i szklarskim,
- powiązania gmin współtworzących MOF w licznych dziedzinach oraz ich zbieżne cele strategiczne gmin,
- chęć współpracy i zrównoważonego, zintegrowanego rozwoju w obrębie MOF,

b. słabe strony MOF Krosno:

- brak różnorodnego rynku pracy, oferującego wysokopłatne miejsca pracy oraz niska atrakcyjność regionu dla młodych mieszkańców, w tym w zakresie kształcenia oraz doradztwa zawodowego,
- brak spójnej dla całego MOF oferty turystycznej opartej na wspólnych potencjałach,
- niewystarczające działania promocyjne funkcji turystycznych MOF Krosno,
- występujące problemy demograficzne związane ze zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa i ogólnym spadkiem liczby ludności,
- niedostatecznie rozwinięta oferta i niska dostępność systemu transportu publicznego,
- brak spójnej i bezpiecznej sieci ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej,
- słabe połączenia komunikacyjne obszaru (zewnętrzne i wewnętrzne),
- w większości gmin brak jest połączenia kolejowego,
- niewystarczający stopień dopasowania do współczesnych standardów i oczekiwań obiektów kulturalnych w MOF,
- deficyt terenów zieleni pełniących funkcje rekreacyjne i elementów małej architektury,

c. szanse MOF Krosno:

- strategiczne położenie w skali Polski,
- bliskość miasta wojewódzkiego,
- droga ekspresowa S19 będąca w realizacji,
- rosnąca świadomość ekologiczna mieszkańców oraz chęć wsparcia w zakresie rozwoju OZE i zrównoważonej mobilności,
- wzrost świadomości samorządowej i obywatelskiej mieszkańców, rozwój i upowszechnianie instrumentów partycypacji społecznej oraz dialogu społecznego,
- wysokie walory środowiska przyrodniczego oraz jego jakość,

d. zagrożenia MOF Krosno:

- wystąpienie niespodziewanych kryzysów (np. kryzys energetyczny, katastrofy naturalne, epidemie),
- wzrost kosztów realizacji inwestycji w każdej z dziedzin funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego,
- wzrost kosztów życia mieszkańców,
- zmiany klimatyczne, w tym konieczność dostosowania się do regulacji wyższego szczebla, im przeciwdziałających,
- dynamicznie zmieniająca się sytuacja geopolityczna (w szczególności związana z konfliktem zbrojnym w Ukrainie),
- wystąpienie wahań cen rynkowych materiałów oraz problemy z płynnością realizacji inwestycji infrastrukturalnych.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno przedstawia także najbardziej istotne problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe MOF Krosno:

a. kluczowe problemy rozwojowe MOF Krosno:

- niska atrakcyjność gospodarki i rynku pracy, w tym niewystarczający rozwój terenów inwestycyjnych, niedobór wysokopłatnych miejsc pracy oraz perspektyw dla osób młodych,
- starzejące się społeczeństwo, przy jednocześnie niekorzystnej strukturze ludności według grup ekonomicznych oraz spadku liczby ludności,
- niewystarczające wykorzystanie potencjałów turystycznych i kulturowych – zbyt niska atrakcyjność i rozpoznawalność oferty turystycznej i kulturalnej,
- problemy ze skomunikowaniem wewnętrznym i zewnętrznym (wykluczenie komunikacyjne),
- brak integracji wewnętrznej gmin współtworzących MOF Krosno,

b. kluczowe potrzeby rozwojowe MOF Krosno:

- zwiększenie zdolności adaptacyjnych do sytuacji kryzysowych i nadzwyczajnych,
- przełożenie wspólnej działalności na jakość usług publicznych,

- uzupełnienie braków w zakresie inwestycji podstawowych, w tym rozwój infrastruktury rowerowej,
- zintegrowanie oraz poprawa dostępności, przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu,
- wzrost poziomu zintegrowania w budowaniu atrakcyjności gospodarczej i turystycznej,

c. kluczowe potencjały rozwojowe MOF Krosno:

- nowa, wspólna integracja członków Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego w różnych sferach,
- niski udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym,
- wysokie walory środowiskowe i kulturowe, wysoka atrakcyjność turystyczna,
- położenie geograficzne,
- solidność rynku pracy,
- strefy i potencjały inwestycyjne.

Wynikiem prowadzonych prac było określenie w Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Krosno **celów strategicznych MOF Krosno:**

1. Zwiększenie atrakcyjności gospodarczej regionu i jego rynku pracy.
2. Wzmocnienie istniejącego potencjału przyrodniczego, kulturowego i turystycznego.
3. Likwidacja barier w skomunikowaniu oraz uzupełnienie braków w infrastrukturze podstawowej.
4. Sprawnie funkcjonujący, zintegrowany i inteligentnie zarządzany MOF.

Dla każdego ze zdefiniowanych celów strategicznych określono typy projektów, które realizowane będą w jego ramach i pełnić będą funkcję jego uszczegółowienia i dodefiniowania. Nie różnicują one działań o charakterze miękkim lub twardym, inwestycyjnym lub nieinwestycyjnym, przygotowawczym lub wykonawczym.

10.3. OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Obowiązkowym elementem strategii rozwoju gminy jest wskazanie Obszarów Strategicznej Interwencji określonych w strategii rozwoju województwa. Na poziomie lokalnym wyznaczenie OSI jest fakultatywne. Gmina Krościenko Wyżne nie wyznaczyła obszarów strategicznej interwencji innych niż opisane w poprzednich rozdziałach niniejszej strategii.

XI. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

11.1. SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Instrumenty służące do zarządzania strategią rozwoju można podzielić na instrumenty prawne, finansowe, społeczne oraz strukturalne.

Instrumentami prawnymi są wszystkie konkretne rozwiązania ukierunkowane na osiągnięcie celu strategicznego, z których samorząd Gminy Krościenko Wyżne może korzystać i jednocześnie mają one odniesienie prawne – wynikają z obowiązujących przepisów prawnych. Instrumenty prawne dają jednostkom samorządu terytorialnego i instytucjom działającym w zakresie polityki rozwoju możliwość nałożenia określonych obowiązków i postanowień na podmioty. Do instrumentów prawnych zalicza się uchwały zatwierdzające miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (dające możliwość stworzenia dogodnych terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą).

Posiadanie odpowiednich środków finansowych (**instrumentów finansowych**) na realizację strategii jest niezbędnym warunkiem wdrożenia polityk rozwoju. Gmina posiada środki własne, korzysta z dofinansowania zewnętrznego (np. wspólnotowego, krajowego, wojewódzkiego). Może korzystać również z instrumentów finansowych takich jak preferencyjne kredyty, pożyczki, umorzenia płatności wobec budżetu państwa i funduszy ekologicznych (np. WFOŚiGW), zwolnień i ulg podatkowych.

Uzgodnienia ze społeczeństwem (**instrumenty społeczne**) poprzez udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i uchwalaniu dokumentacji są z kolei ważnym elementem skutecznego zarządzania, opartego o zasady zrównoważonego rozwoju i uwzględnianie racji społecznych.

Do **instrumentów strukturalnych** należą wszelkie programy np. program ochrony środowiska, program opieki nad zabytkami, plan gospodarki niskoemisyjnej, plan zaopatrzenia w ciepło, energię i paliwa gazowe i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego, infrastrukturalnego i ochrony środowiska.

11.2. MONITORING WDRAŻANIA STRATEGII

W procesie wdrażania strategii ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w niej wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Z tego względu ważne jest wyznaczenie systemu monitorowania, na podstawie którego będzie możliwe dokonanie oceny procesu wdrażania oraz będą mogły być dokonane modyfikacje strategii.

Za **wdrażanie strategii** rozwoju odpowiedzialny jest Wójt Gminy Krościenko Wyżne, w dalszej kolejności odpowiednie komórki urzędu gminy, jednostki podległe, a także inne podmioty wg kompetencji. Głównym zadaniem Wójta jest realizowanie zadań własnych gminy oraz zabieganie o realizację zadań u innych podmiotów, współpraca na poziomie międzygminnym, powiatowym i wyższego szczebla.

Wójt wyznacza Koordynatora ds. Strategii, który będzie zarządzał całym procesem wdrażania i monitorował działania. Koordynator zapewni:

- wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji strategii,
- wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania,

- koordynację prac poszczególnych komórek urzędu gminy w celu sprawnej realizacji strategii,
- upowszechnianie założeń strategii wśród mieszkańców,
- koordynację przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji strategii.

Proponuje się, aby **raporty z realizacji strategii** były przygotowywane w okresach czteroletnich. **Rokiem bazowym jest 2024** – w oparciu o dane za ten właśnie rok dokonywano analiz i sporządzono w 2025 r. projekt strategii. Pierwszym rokiem faktycznego obowiązywania strategii rozwoju będzie 2026. Zatem pierwsze czterolecie obejmie lata 2026-2029, a raport za te lata powinien zostać opracowany w 2030 r. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, aby wójt w porozumieniu z Koordynatorem ds. Strategii zdecydowali o raportowaniu postępów w realizacji strategii w krótszych okresach raportowania np. dwuletnich.

Raporty z realizacji strategii rozwoju przekazywane będą Radzie Gminy Krościenko Wyżne, której zadaniem będzie:

- analizowanie postępów wdrażania strategii,
- akceptacja sprawozdań z realizacji strategii,
- wsparcie merytoryczne w zakresie decyzji o zakresie realizowanych zadań podejmowanych przez wójta,
- uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetu gminy oraz wieloletnich prognoz finansowych,
- proponowanie kierunków zmian i przyjmowanie aktualizacji strategii jeśli zajdzie taka potrzeba.

Monitoring strategii powinien dostarczać informacji o efektach wszystkich działań na rzecz rozwoju jednostki i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki rozwoju. Jest jednym z najważniejszych kryteriów, na podstawie których tworzona jest nowa polityka.

W miarę możliwości, sprawozdawczość warto oprzeć również o raport z realizacji poszczególnych działań, przygotowywany np. przez wskazany podmiot koordynujący, na podstawie informacji własnych oraz otrzymanych od partnerów realizacyjnych i podmiotów zaangażowanych. W takim przypadku będą oni proszeni o przedstawienie okresowych raportów z realizacji własnych działań, określonych w strategii, najlepiej z wykorzystaniem ustandaryzowanego formularza sprawozdawczego (ankiety).

Niezależnie od proponowanego sposobu raportowania strategii rozwoju, coroczna realizacja zadań wynikać będzie z obowiązującej już sprawozdawczości, którą Gmina Krościenko Wyżne realizuje m.in. poprzez opracowanie raportów o stanie Gminy oraz wykonanie rocznych sprawozdań z wykonania budżetu.

Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów strategii na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne komórki urzędu gminy, jednostki organizacyjne oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze gminy i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań.

Niezbędne jest, aby prowadzona komunikacja społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni. Podmioty zajmujące się rozwojem lokalnym oraz podmioty gospodarcze nie mogą dopuścić do zaistnienia sytuacji, kiedy to mieszkańcy dowiadują się o planowanych zamierzeniach z „innych” źródeł np. z prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną w stosunku do planowanej inwestycji.

11.3. EWALUACJA STRATEGII I JEJ AKTUALIZACJA

Ewaluacja zadań zawartych w strategii rozwoju zostanie podzielona na dwie części:

1. Ex-ante (przed przyjęciem strategii) jest to procedura stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Polega na próbie znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy działania zakładane w ramach strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu posiadanych instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania strategii, przed jej przyjęciem.
2. On-going (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji strategii (raport z monitoringu niniejszej strategii). Raport taki będzie wykonywany raz na 4 lata. Częściej, bo raz w roku opracowywane będą raporty o stanie gminy oraz sprawozdania z wykonania gminnego budżetu, co można traktować jako raporty cząstkowe.

Strategia rozwoju ma formułę otwartą. Oznacza to, że w przypadku istotnych zmian uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, w tym uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych czy klimatyczno-środowiskowych możliwa będzie jej **aktualizacja**.

Aktualizacja strategii rozwoju będzie również możliwa w przypadku pojawienia się nowych, znaczących możliwości finansowania inwestycji, które będą dawały możliwości do zaplanowania zadań, których ujęcie w niniejszej strategii nie było możliwe z powodu ograniczeń budżetowych.

Rada Gminy będzie mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały.

Nie ogranicza się grona osób, które mogą wystąpić z wnioskiem o aktualizację strategii. Bez wątpienia taką możliwość ma Wójt, Rada Gminy, Koordynator ds. Strategii, ale również interesariusze strategii rozwoju. Każdy wniosek będzie rozpatrywany indywidualnie.

11.4. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035 pełni rolę głównego dokumentu strategicznego szczebla gminnego. Przedstawia kluczowe kierunki rozwoju w czterech sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.

W związku z tym musi poruszać w pewnym stopniu ogólności szereg tematów, których uszczegółowieniem będą dokumenty wykonawcze.

Tymi dokumentami są m.in.

- program ochrony środowiska,
- program usuwania azbestu,
- plan gospodarki niskoemisyjnej,
- plany / strategie w zakresie zrównoważonego transportu i elektromobilności,
- założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe,
- wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy,
- program opieki nad zabytkami,
- gminne programy wspierania polityki społecznej.

Rekomenduje się, aby dokumenty wykonawcze:

1. Zawierały nawiązanie do niniejszej strategii rozwoju, a jeśli to możliwe wskazywały w jaki sposób konkretny dokument wykonawczy nawiązuje do celu / celów zapisanych w strategii rozwoju.
2. Były sporządzane w sposób zwięzły, treściwy, z należytą starannością.
3. Zostały napisane językiem zrozumiałym dla przeciętnego odbiorcy, a jeśli to niemożliwe, aby zawierały streszczenie w języku niespecjalistycznym. Proponuje się także rozwinięcie użytych skrótów przynajmniej raz przy ich pierwszym użyciu lub sporządzenie wykazu skrótów wraz z ich rozwinięciem.
4. Cechowały się aktualnością, co oznacza, że powinny być opracowane na podstawie aktualnych danych z weryfikowanych źródeł.
5. Były kierowane do publicznego wglądu po ich opracowaniu, a końcowo w sposób przystępny były zamieszczone w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Krościenko Wyżne w sposób zgodny z przepisami dotyczącymi dostępności cyfrowej.
6. Były nie tylko zgodne z obowiązującym prawem, ale odpowiadały również najlepszej dostępnej wiedzy i praktyce w ich opracowaniu. Oznacza to, że oprócz spełnienia warunków formalnych, powinny być użyteczne w praktyce.

XII. RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

12.1. FINANSE GMINY KROŚCIENKO WYŻNE – ANALIZA STANU OBECNEGO

Klasyfikacja budżetowa to system usystematyzowanego podziału dochodów i wydatków budżetowych, stosowany w Polsce. Służy do ewidencji, planowania i analizy finansów publicznych. Główny Urząd Statystyczny jest odpowiedzialny za jej prowadzenie i aktualizację.

Klasyfikacja budżetowa dzieli wydatki i dochody na działy, rozdziały i paragrafy.

Działy to ogólne kategorie działalności, np. oświata, kultura, ochrona zdrowia. Rozdziały stanowią bardziej szczegółowy podział, np. w dziale "Oświata i wychowanie" mogą być rozdziały dotyczące szkolnictwa podstawowego, średniego, wyższego. Paragrafy to najniższy poziom klasyfikacji, określający konkretne rodzaje dochodów i wydatków, np. wynagrodzenia, zakupy materiałów i energii, dotacje.

Klasyfikacja budżetowa jest istotna dla:

- sprawozdawczości budżetowej: umożliwia jednolite ujmowanie operacji finansowych w budżecie państwa, samorządów i innych jednostek sektora finansów publicznych,
- analiz finansowych - pozwala na porównywanie danych z różnych okresów i jednostek, identyfikowanie trendów i problemów w finansach publicznych,
- planowania budżetowego - pomaga w ustalaniu priorytetów wydatkowych i planowaniu dochodów,
- kontroli finansowej - umożliwia sprawdzanie prawidłowości wydatkowania środków publicznych.

Klasyfikacja budżetowa jest regularnie aktualizowana przez GUS, aby odzwierciedlać zmieniające się potrzeby i uwarunkowania w finansach publicznych.

W tabelach nr 25 i 26 przedstawiono **dochody i wydatki budżetu Gminy Krościenko Wyżne** w latach 2020-2024 według danych GUS. Uwzględniono wszystkie działy budżetowe wykazane w sprawozdawczości, co składa się na sumę dochodów i wydatków.

W zakresie dochodów Gminy Krościenko Wyżne zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma dochodów wyniosła 28 298 954,07 zł, natomiast w roku 2024 było to już 42 358 388,61 zł.

W tabeli podano średni udział dochodów w dziale budżetowym w ogóle dochodów w latach 2020-2024.

Tabela 25. Dochody budżetowe Gminy Krościenko Wyżne wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Średni udział dochodów według działów w ogólnej kwocie dochodów w latach 2020-2024
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	0,33
Dział 020 - Leśnictwo	>0,00
Dział 600 - Transport i łączność	1,03
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	0,14
Dział 710 - Działalność usługowa	0,04
Dział 720 - Informatyka	0,01
Dział 750 - Administracja publiczna	0,50
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,11
Dział 752 - Obrona narodowa	>0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,08
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	27,28

Dział budżetowy	Średni udział dochodów według działów w ogólnej kwocie dochodów w latach 2020-2024
Dział 758 - Różne rozliczenia	41,74
Dział 801 - Oświata i wychowanie	3,06
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,32
Dział 852 - Pomoc społeczna	3,86
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,38
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,14
Dział 855 - Rodzina	16,58
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	4,16
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,17
Dział 926 - Kultura fizyczna	0,05
SUMA	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W zakresie wydatków Gminy Krościenko Wyżne również zaznacza się wyraźny ich wzrost. W roku 2020 suma wydatków wyniosła 26 439 683,97 zł, natomiast w roku 2024 było to już 43 311 726,84 zł. W tabeli podano średni udział wydatków w danym dziale budżetowym w ogóle wydatków w latach 2020-2024.

Tabela 26. Wydatki budżetowe Gminy Krościenko Wyżne wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim

Dział budżetowy	Średni udział wydatków według działów w ogólnej kwocie wydatków w latach 2020-2024
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	1,31
Dział 600 - Transport i łączność	12,80
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	6,53
Dział 710 - Działalność usługowa	0,29
Dział 720 - Informatyka	0,04
Dział 750 - Administracja publiczna	8,40
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	0,11
Dział 752 - Obrona narodowa	>0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1,35
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	0,17
Dział 758 - Różne rozliczenia	0,37
Dział 801 - Oświata i wychowanie	29,26
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0,34
Dział 852 - Pomoc społeczna	6,12
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,55
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	0,35
Dział 855 - Rodzina	17,28
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,64
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,22
Dział 926 - Kultura fizyczna	1,87
SUMA	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

W tabeli 27 podano średni udział wydatków danego rodzaju w ogóle wydatków w latach 2020-2024.

Tabela 27. Wydatki budżetowe Gminy Krościenko Wyżne w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim

Rodzaj wydatków	Średni udział wydatków według rodzajów w ogólnej kwocie wydatków w latach 2020-2024
wydatki majątkowe ogółem	24,17
wydatki majątkowe inwestycyjne	24,17
wydatki bieżące ogółem	75,83
wydatki bieżące na wynagrodzenia	26,19
wydatki bieżące na pochodne od wynagrodzeń	5,44
wydatki bieżące na zakup materiałów i usług	13,76
dotacje ogółem	6,86
świadczenia na rzecz osób fizycznych	21,03
wydatki bieżące jednostek budżetowych ogółem	47,40
wydatki na obsługę długu (obsługa długu publicznego bez wypłat z tytułu gwarancji i poręczeń)	0,17
wydatki ogółem	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

12.2. RAMY FINANSOWE REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU

Skuteczne wdrażanie zaplanowanych działań nierozzerwalnie wiąże się z koniecznością wydatkowania środków finansowych. Zadania związane z rozwojem infrastruktury komunikacyjnej, wodociągowej, kanalizacyjnej, budową nowych obiektów czy znaczącą modernizacją istniejących budynków wymagają bardzo dużych nakładów finansowych.

W **Diagnozie** sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej (...) przygotowanej w celu opracowania niniejszej strategii rozwoju przeanalizowano dane dotyczące dochodów i wydatków Gminy Krościenko Wyżne za lata 2020-2024, tj. ostatnie pięciolecie. Uwzględniono wszystkie działy budżetowe wykazane w sprawozdawczości, co składa się na sumę dochodów i wydatków.

Najważniejsza jest informacja o znacznym wzroście dochodów i wydatków, co należy uwzględnić przy planowaniu zadań. Realizacja celów strategicznych w kolejnych latach bez wątplenia będzie wymagała coraz wyższych nakładów budżetowych, a odkładanie zadań w czasie może prowadzić do konieczności ich ponownej wyceny.

Stwierdzono, że **najwyższy udział** procentowy w badanym pięcioleciu **miały dochody** w następujących działach budżetowych:

- Dział 758 - Różne rozliczenia,
- Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem,
- Dział 855 – Rodzina.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego **wysokość dochodów budżetu Gminy Krościenko Wyżne w przeliczeniu na jednego mieszkańca** była następująca:

- 5 185,81 zł w 2020 r.,
- 5 479,39 zł w 2021 r.,
- 6 094,85 zł w 2022 r.,
- 6 084,79 zł w 2023 r.
- 7 962,10 zł w 2024 r.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w **Diagnozie**. Podano również średni udział dochodów w dziale budżetowym w ogóle dochodów w analizowanych latach.

Udział wydatków inwestycyjnych Gminy Krościenko Wyżne w ogólnej sumie wydatków wyniósł:

- 8,1 % w 2020 r.,
- 13,8 % w 2021 r.,
- 23,6 % w 2022 r.,
- 30,4 % w 2023 r.,
- 36,4 % w 2024 r.

Statystyki wieloletnie przedstawiono w **Diagnozie**. Podano również średni udział wydatków danego rodzaju w ogóle wydatków w analizowanych latach.

Ogólną sumę dochodów i wydatków budżetowych Gminy Krościenko Wyżne, a także różnicę pomiędzy dochodami i wydatkami w poszczególnych latach oraz średnią za ostatnie pięciolecie przedstawiono w tabeli 28.

Tabela 28. Dochody i wydatki Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu lat 2020-2024 - zrealizowane

Rok	Dochody (zł)	Wydatki (zł)	Różnica (zł)
2020	28 298 954,07	26 439 683,97	1 859 270,10
2021	29 742 107,06	28 336 598,62	1 405 508,44
2022	32 765 893,62	33 344 610,44	- 578 716,82
2023	32 565 816,06	33 869 305,95	- 1 303 489,89
2024	42 358 388,61	43 311 726,84	- 953 338,23
Średnia za lata 2020-2024	33 146 231,88	33 060 385,16	85 846,72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego - BDL GUS

Z danych zebranych w tabeli wynika, że:

- kwota dochodów Gminy Krościenko Wyżne osiągniętych w 2024 r. stanowi około 150 % kwoty dochodów osiągniętych w 2020 r. – wzrost o 50 %, czyli średnio 10 % rocznie,
- kwota wydatków zrealizowanych przez Gminę Krościenko Wyżne w 2024 r. stanowi około 164 % kwoty wydatków zrealizowanych w 2020 r. – wzrost o 64 %, czyli średnio prawie 13 % rocznie.

Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Krościenko Wyżne na lata 2025-2029 zakłada, że dochody w latach 2026-2029 będą oscylowały w okolicy 35-36 mln zł rocznie. Ujęto jednak wyłącznie dochody bieżące, natomiast w rubryce „dochody majątkowe” nie ujęto dochodów, które w latach 2020-2024 kształtowały się na poziomie od 2 do prawie 13 mln zł.¹⁹

Podobnie po stronie wydatków, w Wieloletniej Prognozie Finansowej założono, że w latach 2026-2029 wyniosą one około 34-36 mln zł rocznie, jednak wydatki majątkowe zaplanowano w kwotach 2-3 mln zł rocznie, podczas gdy w latach 2020-2024 osiągały one wyższe wartości tj. od 2 do prawie 17 mln zł.

Władze Gminy Krościenko Wyżne będą dążyć do zrównoważenia wielkości dochodów i wydatków w okresie wieloletnim.

Na potrzeby opracowania niniejszej strategii przyjęto, że:

1. Kwota dochodów i kwota wydatków budżetowych Gminy Krościenko Wyżne w latach 2026-2035 będzie taka sama – zrównoważy się w opisywanym okresie czasu. Okresowe deficyty będą równoważone nadwyżkami w latach sąsiednich.
2. Kwota wydatków w 2026 r. wyniesie 37 mln zł, a w każdym kolejnym roku będzie wzrastać o 10 % w stosunku do poprzedniego roku.
3. Suma wydatków budżetowych Gminy Krościenko Wyżne w latach 2026-2035 wyniesie ponad 590 mln zł. Będzie to ogół wydatków, na wszystkie realizowane zadania.

Niniejsza strategia obejmuje ogół działań podejmowanych przez samorząd gminny. Zadania są wpisane w cele strategiczne wskazane w sferach: społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. W każdej z tych sfer został wyznaczony jeden cel strategiczny.

Proponuje się, aby **podział** środków budżetowych będących w dyspozycji Gminy Krościenko Wyżne był następujący:

- 25 % na realizację zadań w sferze społecznej,
- 15 % na realizację zadań w sferze gospodarczej,
- 40 % na realizację zadań w sferze przestrzennej,
- 20 % na realizację zadań w sferze klimatyczno-środowiskowej.

Zaproponowany podział dotyczy całości wydatków w latach 2026-2035. W poszczególnych latach obowiązywania niniejszej strategii udział wydatków w poszczególnych sferach może przyjmować inne wartości.

12.3. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA STRATEGII ROZWOJU

Podstawowym źródłem finansowania zadań wynikających ze strategii rozwoju będą dochody własne Gminy Krościenko Wyżne. Dochody własne to wpływy z podatków: od nieruchomości, rolny, leśny, od spadków i darowizn, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych – PIT, i prawnych – CIT, opłat lokalnych (np. skarbową, targową, od posiadania psów) oraz inne źródła, np. dochody z majątku (wynajem, sprzedaż), opłat za korzystanie

¹⁹ Kwoty dochodów i wydatków zapisano w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Krościenko Wyżne na lata 2025-2029 przyjętej Uchwałą Rady Gminy Krościenko Wyżne w dniu 17 listopada 2025 r.

z urzędów komunalnych czy grzywien i kar pieniężnych. Dochody te mają zasadnicze, ale nie jedyne znaczenie dla realizacji zadań przewidzianych w niniejszej strategii rozwoju.

Kluczowe znaczenie ma wykorzystanie wszelkich dostępnych środków, w tym dotacji zewnętrznych, dofinansowania z wszystkich możliwych źródeł. Pozwoli to na urzeczywistnienie celów przewidzianych w niniejszej strategii.

Najszerzy wachlarz finansowania dostępny jest w ramach **Funduszy Europejskich**, na które składają się m.in.: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny+, Fundusz Spójności, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Dzięki Funduszom Europejskim wzmacniana jest konkurencyjność gospodarek państw członkowskich, podejmowana jest walka z bezrobociem, a także realizowane są działania, które pomagają w rozwoju uboższych regionów.

Zgodnie z informacjami prezentowanymi na stronie Funduszy Europejskich²⁰ (dostęp 19.11.2025 r.) w latach 2021-2027 tj. w obecnej perspektywie finansowej realizowane są następujące programy:

1. **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko:** środki na bezpieczeństwo energetyczne Polski, rozwój odnawialnych źródeł energii, ochronę środowiska, bezpieczny i ekologiczny transport. Pieniądze przeznaczone są także na rozwój ochrony zdrowia, a także rozwój kultury i ochronę dziedzictwa kulturowego. Budżet w skali Polski: 125,8 mld zł.
2. **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki:** środki na projekty badawczo-rozwojowe, innowacyjne i zwiększające konkurencyjność gospodarki. Z programu korzystają głównie przedsiębiorcy oraz sektor nauki. Budżet w skali Polski: 42,9 mld zł.
3. **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego:** środki na poprawę sytuacji osób na zmieniającym się rynku pracy, rozwój edukacji i usług zdrowotnych, wsparcie rodziców w opiece nad dziećmi i wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami. Budżet w skali Polski: 20,9 mld zł.
4. **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy:** środki na cyfrową przyszłość, zwiększenie dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, rozwój e-usług, wzmacnianie cyberbezpieczeństwa oraz podnoszenie kompetencji cyfrowych społeczeństwa. Budżet w skali Polski: 11 mld zł.
5. **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej:** dodatkowe wsparcie obejmujące Polskę Wschodnią. Z programu korzysta 5 województw: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie oraz część mazowieckiego. Program ułatwia rozwój biznesu, transportu, obejmuje też inwestycje w sieci energetyczne, ochronę środowiska i turystykę. Budżet w skali Polski: 13,4 mld zł.
6. **Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową:** pieniądze przeznaczone na wsparcie najuboższych i najbardziej potrzebujących. Budżet w skali Polski: 2,5 mld zł.
7. **Fundusze Europejskie dla Rybactwa:** fundusz wspiera m.in. wspólną politykę rybołówstwa, unijną politykę morską, zrównoważone rybołówstwo i ochronę żywych

²⁰ Fundusze Europejskie zostały opisane na stronie <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-2021-2027/umowa-partnerstwa/>

zasobów morza, bezpieczeństwo żywnościowe i rozwój zrównoważonej niebieskiej gospodarki. Budżet w skali Polski: 3,1 mld zł.

8. **Fundusze Europejskie na Migracje, Granice i Bezpieczeństwo:** w skład wchodzi 3 programy: Fundusz Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), Instrument Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej w ramach Funduszu Zintegrowanego Zarządzania Granicami (IZGW) oraz Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW). Budżet w skali Polski: 2,4 mld zł.
9. **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich:** środki na działania wzmacniające potencjał beneficjentów Funduszy Europejskich oraz przedsięwzięcia koordynacyjne, np. w obszarze Funduszy Europejskich. Budżet w skali Polski: 2,5 mld zł.
10. **Programy regionalne:** każde województwo posiada własny program finansujący inwestycje na jego terenie. Dzięki nim regiony będą wspierać przedsiębiorczość, dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej czy kultury. Dbają one o infrastrukturę społeczną i środowisko. Fundusze wspierają także technologie cyfrowe, energetykę oraz transport. Budżet w skali Polski: 155,4 mld zł. Według stanu na 19.11.2025 r. ostatnią zmianę programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 w ramach przeglądu śródkresowego przyjęto uchwałą nr 127/3044/25 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 12 sierpnia 2025 r.²¹
11. **Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej):** program ma charakter międzynarodowy i wspiera wymianę kulturową, współpracę naukową, biznesową i samorządową ponad granicami państw. Budżet w skali Polski: 2,2 mld zł.

Istotną formą wsparcia dla obszarów wiejskich jest **Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** – to wsparcie finansowe w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE, które zastąpi dotychczas realizowany Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wsparcie to obejmuje interwencje w formie płatności bezpośrednich, tj.: podstawowe wsparcie dochodów - odpowiednik jednolitej płatności obszarowej, płatność redystrybucyjną, płatność dla młodych rolników oraz wsparcie związane z produkcją przyznawane w 13 sektorach. Nowym elementem systemu płatności bezpośrednich wspierającym realizację praktyk korzystnych dla środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt są ekoschematy (obszarowe i dobrostan zwierząt). Realizowane jest również przejściowe wsparcie krajowe (finansowane ze środków krajowych). Wsparcie z PS WPR otrzyma sektor pszczelarski oraz sektor owoców i warzyw. W ramach interwencji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich rolnicy mogą ubiegać się o płatności ONW, płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne, płatności ekologiczne, a także premie z tytułu zalesień i zadrzewień oraz systemów rolno-leśnych. W PS WPR kontynuowane są również rozwiązania już znane, m.in. premie dla młodych rolników, inicjatywa LEADER oraz wsparcie modernizacyjne gospodarstw rolnych, przy czym zwiększono nacisk na inwestycje na rzecz środowiska i klimatu, dobrostanu zwierząt, czy też produkcji opartej o najwyższe standardy. Ważnym uzupełnieniem katalogu wsparcia dla gospodarstw rolnych jest możliwość

²¹ <https://funduszeue.podkarpackie.pl/szczegoly-programu/prawo-i-dokumenty/o-programie/program-fundusze-europejskie-dla-podkarpacia>

korzystania ze wsparcia opartego na różnych formach współpracy oraz narzędziach zarządzania ryzykiem. W ramach doskonalenia zawodowego rolnicy mogą korzystać z profesjonalnego doradztwa rolniczego, które zaprogramowane zostało w ramach wymiany wiedzy i upowszechniania informacji.²²

Do sektorowych źródeł finansowania w dziedzinie ochrony środowiska, które mogą być wykorzystane przy realizacji zadań przewidzianych w niniejszym dokumencie należą również:

1. **Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy²³** to forma bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom UE – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Głównym celem jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami - darczyńcami a państwem - beneficjentem. Najistotniejszym programem w kontekście ochrony środowiska jest program Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu. Dotyczy on takich obszarów jak: energia odnawialna, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, łagodzenie zmian klimatu i adaptacja, środowisko i ekosystemy. Środki skierowane są do jednostek samorządu terytorialnego i ich związków, organizacji pozarządowych, uczelni, przedsiębiorców (m.in. przedsiębiorstw przemysłowych i spółek komunalnych, w tym producentów energii i ciepła czy właścicieli małych elektrowni wodnych) i innych podmiotów wymienionych w poszczególnych naborach.
2. **Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE** to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska, w tym przyrody oraz wpływu człowieka na klimat i dostosowania się do jego zmian. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska i klimatu. Beneficjentem Programu LIFE może być każdy podmiot (jednostki, podmioty i instytucje publiczne lub prywatne) zarejestrowany na terenie państwa należącego do UE. Całkowity budżet Programu LIFE na lata 2021-2027 wynosi 5,432 mld euro, w tym na działania na rzecz środowiska – 3,488 mld euro oraz na rzecz klimatu – 1,944 mld euro.²⁴
3. **Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.** Celem generalnym Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną. Wspólna strategia NFOŚ i funduszy wojewódzkich sporządzana raz

²² Cele w ramach Wspólnej Polityki Rolnej zostały rozpisane na stronie <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/plan-strategiczny-dla-wspolnej-polityki-rolnej-na-lata-2023-27>

²³ Strona EOG i funduszy norweskich <https://www.eog.gov.pl/>

²⁴ Szczegółowe informacje dotyczące programu LIFE są zawarte na stronie <https://www.gov.pl/web/nfosigw/informacje-o-programie>

na 4 lata stanowi jednolitą podstawę zarówno dla strategii NFOŚiGW jak i poszczególnych wojewódzkich funduszy ochrony środowiska. Obecnie realizowana jest strategia na lata 2025-2028, w której znaczne środki przeznaczone są na działania związane z ochroną powietrza np. na działania w ramach Programu Priorytetowego Czyste Powietrze.²⁵

Gmina powinna wnioskować również o możliwe środki krajowe. **Budżet państwa** może być źródłem finansowania znaczących inwestycji drogowych czego przykładem jest Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg. **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg** (RFRD) stanowi kompleksowy instrument wsparcia realizacji zadań na drogach zarządzanych przez jednostki samorządu terytorialnego. Jego celem jest przyspieszenie powstawania nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury drogowej na szczeblu lokalnym, stanowiącej ważny element prawidłowego funkcjonowania i rozwoju gospodarki oraz przyczyniającej się do poprawy poziomu życia obywateli.

Utworzenie RFRD ma również na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego.

W ostatnich latach znaczącym wsparciem dla samorządu był Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych czy Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL).

Z budżetu państwa gmina otrzymuje m.in. tzw. kwotę potrzeb oświatowych – środki przeznaczone na prowadzenie edukacji, przede wszystkim fundusze na wypłaty pensji dla nauczycieli i utrzymanie szkół. Wysokość kwoty potrzeb oświatowych jest uzależniona od liczby i rodzaju prowadzonych przez gminę szkół oraz liczby uczniów.

Gmina może pozyskiwać fundusze pochodzące z jednostek terytorialnych wyższego szczebla, głównie środki wojewódzkie z **budżetu Województwa Podkarpackiego**. Część zadań jest możliwa do realizacji wspólnie z Powiatem Krośnieńskim, np. wspólna realizacja inwestycji infrastrukturalnych w ciągu dróg powiatowych współfinansowana przez gminę.

Alternatywą dla finansowania zadań ze środków publicznych jest **partnerstwo publiczno-prywatne**, które polega na współpracy z podmiotami prywatnymi w celu realizacji inwestycji.

Zróżnicowane formy wsparcia dla jednostek publicznych oferuje także **Polski Fundusz Rozwoju (PFR)**. Wspiera on strategiczne projekty w rozwój i innowacyjność polskich firm i samorządów.

Wśród wielu możliwych źródeł finansowania inwestycji, jednostki samorządowe, każdorazowo i indywidualnie powinny dopasowywać system możliwości finansowania, do danej inwestycji i przedsięwzięcia.

²⁵ Bliższe informacje dotyczące strategii NFOŚ oraz WFOŚiGW znajdują się na stronie <https://www.gov.pl/web/nfosigw/wspolna-strategia-dzialania-narodowego-funduszu-ochrony-srodowiska-i-wojewodzkih-funduszy-ochrony-srodowiska-i-gospodarki-wodnej-na-lata-2025-2028>

Planując pozyskiwanie i wydatkowanie środków **należy zwracać uwagę na zmieniające się otoczenie geopolityczne.**

Województwo Podkarpackie jest regionem UE graniczącym bezpośrednio z Ukrainą - państwem objętym wojną. Rosnące napięcia geopolityczne wymuszają realokację środków w kierunku zwiększenia odporności i podwójnego zastosowania infrastruktury. To zwiększenie odporności może odnosić się m.in. do infrastruktury transportowej Podkarpacia. W odniesieniu do Gminy Krościenko Wyżne można wskazać przede wszystkim inwestycje drogowe. Inwestycje transportowe w regionach przygranicznych można uznać za strategiczne dla bezpieczeństwa w skali kraju i całej Unii Europejskiej.

Ponadto niezbędne mogą okazać się takie działania jak zwiększenie kompetencji mieszkańców oraz przygotowanie systemu edukacji i instytucji publicznych do funkcjonowania w warunkach zwiększonego ryzyka.

XIII. PODSUMOWANIE

Celem opracowania „Strategii Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne na lata 2026-2035” jest określenie podstawowych ram rozwoju gminy w okresie obowiązywania dokumentu.

Dotychczas obowiązywała „Strategia Rozwoju Gminy Krościenko Wyżne do roku 2025” przyjęta uchwałą Nr XIII/93/2016 Rady Gminy Krościenko Wyżne z dnia 27 stycznia 2016 r.

Przygotowanie nowej strategii poprzedziło opracowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych. Diagnoza określiła potencjał społeczny i gospodarczy gminy, jej położenie i możliwości z tym związane. Wskazała też uwarunkowania środowiskowe, które powinny być wpisane w wizję rozwoju Gminy Krościenko Wyżne.

Strategia uwzględnia potrzeby interesariuszy, w tym mieszkańców i przedsiębiorców, którzy wzięli udział w ankietyzacji jeszcze przed opracowaniem niniejszego dokumentu. Pozwoliło to uwzględnić ocenę stanu obecnego gminy i oczekiwań interesariuszy względem jej rozwoju. Strategia podlega konsultacjom społecznym i opiniowaniu we właściwych organach.

W rozdziale dotyczącym sfery społecznej przedstawiono aktualne dane dotyczące ludności, a także prognozy demograficzne. Znaczącym problemem w najbliższych latach może być spadek liczby ludności, a także zmiana udziału poszczególnych grup wiekowych. Będzie ona polegała na zwiększaniu się liczby osób w wieku poprodukcyjnym kosztem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym.

Aby zahamować te procesy, podejmowane są działania mające na celu zwiększenie atrakcyjności Gminy Krościenko Wyżne, jako miejsca dobrego do osiedlenia się. Na początek 2026 r. zaplanowano uruchomienie Gminnego Żłobka w Krościenku Wyżnym, który uzupełnia ofertę dla najmłodszych dzieci. Obecnie na tę ofertę składają się jeden klub dziecięcy, jeden dzienny opiekun, dwa żłobki niepubliczne i trzy przedszkola.

Gmina jest też organem prowadzącym dla Publicznej Szkoły Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym. Nie ma na terenie gminy szkół wyższego szczebla, ale z uwagi na sąsiedztwo Krosna potrzeby edukacyjne są zaspokojone.

Prowadzeniem postępowań w zakresie szeroko rozumianej pomocy społecznej, w tym przyznawania i wypłacania świadczeń ustawowych zajmuje się Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku Wyżnym.

Dostęp do kultury zapewnia Gminna Biblioteka Publiczna w Krościenku Wyżnym, na którą składają się biblioteka główna w Krościenku Wyżnym oraz filia w Pustynach.

Zadania z zakresu upowszechniania sportu i rekreacji realizuje Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji w Krościenku Wyżnym.

Podstawową opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krościenku Wyżnym.

W sferze gospodarczej podkreślić należy dużą aktywność mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób. Ich liczba sukcesywnie rośnie.

Powiatowy Urząd Pracy w Krośnie ocenił, że Gmina Krościenko Wyżne wypada korzystnie na tle innych gmin pod względem małej liczby osób widniejących w statystykach bezrobocia. Z drugiej strony należy stwierdzić, że mieszkańcy oczekują dalszej poprawy w zakresie zarobków i ofert pracy, co zgłosili podczas ankietyzacji.

Uwarunkowania przestrzenne są pod wieloma względami korzystne. Terytorialnie gmina zajmuje małą powierzchnię (1535 ha) i jest to najmniejsza gmina powiatu krośnieńskiego, a jednocześnie zamieszkują ją 5294 osoby. Duża gęstość zaludnienia ułatwia prowadzenie inwestycji, gdyż są one uzasadnione ekonomicznie. Wynikiem tego są wysokie odsetki zwodociągowania, skanalizowania i zgazyfikowania, które w zabudowie rozproszonej trudno byłoby osiągnąć. Bliskość zabudowań wpływa też pozytywnie na wynik ekonomiczny zadań z zakresu odbioru odpadów komunalnych.

Bezpośrednie sąsiedztwo Krosna daje możliwości w zakresie współpracy międzygminnej dotyczącej np. komunikacji zbiorowej czy zapewnienia ciągłości infrastruktury rekreacyjnej np. szlaków rowerowych.

Gmina podejmuje działania na rzecz podnoszenia jakości infrastruktury komunalnej i miejsc użyteczności publicznej. Dodatkowo właściciele nieruchomości podnoszą standard własnych posesji np. poprzez termomodernizację budynków czy montaż OZE, w szczególności mikroinstalacji fotowoltaicznych. Jakość powietrza ulega poprawie.

Uwzględnienie uwarunkowań przyrodniczych w planie rozwoju jest ważne z uwagi na objęcie części gminy zasięgiem obszarów Natura 2000 oraz występowaniem pomników przyrody. Dolina Wisłoka stanowi nie tylko atrakcyjny element krajobrazu, ale również ciąg ekologiczny istotny dla lokalnego systemu przyrodniczego. Jednocześnie zwrócono uwagę na występujące zagrożenia związane z sąsiedztwem rzeki, jakim jest zagrożenie powodzią i zagrożenie podtopieniami. Wskazano jednak, że gmina narażona jest też na różne rodzaje suszy. Niezbędne jest właściwe gospodarowanie zasobami wodnymi, co jest zadaniem wielu organów, w tym Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

Wśród uwarunkowań przyrodniczych ujęto także posiadane przez gminę zasoby i potencjały np. położenie w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 432 Dolina rzeki Wisłok czy udokumentowanych złóż ropy naftowej i gazu ziemnego.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz Państwowa Straż Pożarna w Krośnie nie stwierdziły nadzwyczajnych zagrożeń dla ludzi i środowiska na terenie gminy. Jednak z uwagi na opisane uwarunkowania przyrodnicze i komunikacyjne, a także prognozowane zmiany klimatu ważne jest uwzględnienie potencjalnych zagrożeń w strategii i podjęcie działań zapobiegawczych.

Przed wskazaniem celów strategicznych przeprowadzono analizę silnych i słabych stron gminy, szans i zagrożeń. Wskazano bariery rozwojowe i potencjały rozwoju.

Na bazie dokonanych charakterystyki i analiz wskazano misję i wizję Gminy Krościenko Wyżne. Będą one realizowane w porozumieniu z mieszkańcami, z uwzględnieniem ich zdania i potrzeb, a także w oparciu o dostępne możliwości techniczne i finansowe.

Strategia nakreśliła cztery cele strategiczne, po jednym w każdej ze sfer.

Cel główny w sferze społecznej, jakim jest zapewnienie wysokiej jakości oferowanych usług społecznych, a także podniesienie poziomu kapitału społecznego został określony przez 2 cele operacyjne i 40 kierunków działań.

W sferze gospodarczej celem głównym jest wykorzystanie potencjału gospodarczego, sprecyzowane przez 2 cele operacyjne, tj. zapewnienie dobrych warunków rozwoju gospodarczego na terenie Gminy Krościenko Wyżne oraz pobudzenie lokalnej przedsiębiorczości i wzmocnienie aktywności zawodowej. Wskazano także 24 kierunki działań.

Cel główny w sferze przestrzennej to modernizacja oraz rozwój infrastruktury technicznej i drogowej, który będzie realizowany w ramach celu operacyjnego służącemu zaspokojeniu podstawowych potrzeb mieszkańców poprzez realizację 13 kierunków działań.

W sferze klimatyczno-środowiskowej celem strategicznym jest rozwój zrównoważony uwzględniający potrzebę ochrony środowiska i zmiany klimatu. Będzie on realizowany w ramach celu operacyjnego zakładającego wykorzystanie potencjału przyrodniczego Gminy Krościenko Wyżne poprzez 23 kierunki działań.

Wybrane zadania własne Gmina Krościenko Wyżne sprecyzowała poprzez podanie nazw planowanych zadań, okresu ich realizacji oraz zakładanych kosztów, z uwzględnieniem źródeł finansowania.

Wykazano spójność strategii ze Strategią rozwoju województwa – Podkarpackie 2030. Cele założone w strategii wojewódzkiej znajdują swoje odzwierciedlenie w celach zawartych w gminnej strategii rozwoju.

Zaproponowano wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań.

W modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne wskazano, że wśród dwóch sołectw (Krościenko Wyżne i Pustyny) wiodącą funkcję mieszkaniowo-usługową ma Krościenko Wyżne. Zaprezentowano uwarunkowania przyrodnicze, komunikacyjne i wynikające z pokrycia terenu. W tym miejscu należy podkreślić, że mimo dominującego w strukturze gruntów użytkowania rolniczego, działalność rolnicza nie stanowi

dla miejscowej ludności podstawowego źródła dochodów. Wręcz przeciwnie, grunty rolnicze są użytkowane ekstensywnie lub odłogowane.

Gmina posiada walory krajobrazowe uzupełnione o zasoby kultury materialnej, co stwarza możliwość budowania wizerunku gminy jako przyjaznej nie tylko dla mieszkańców i przedsiębiorców, ale również turystów.

Oceniając pozytywnie drogowy układ komunikacyjny należy zastrzec, że dalszej poprawy wymaga sieć pieszo-rowerowa oraz dostęp do komunikacji publicznej.

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie Krościenko Wyżne wynikają zarówno z obowiązującego prawa jak i uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych opisanych w strategii. Co najważniejsze, rekomenduje się w terenach zabudowy mieszkaniowej wyłącznie lokalizację usług niezaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także o uciążliwości nieprzekraczającej dopuszczalnych norm środowiska poza granicami własnych działek. Strefy zabudowy szczegółowo precyzuje plan ogólny z którym niniejsza strategia jest spójna i zgodna.

Gminna strategia zawiera odniesienie do obszarów strategicznej interwencji określonych w strategii rozwoju województwa. Wpisuje się także w uwarunkowania związane z położeniem Gminy Krościenko Wyżne w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Krosno.

Strategia będzie realizowana przede wszystkim przez jednostkę samorządu terytorialnego jaką jest Gmina Krościenko Wyżne, a także przez jednostki podległe. Jednak wybrane zadania będą wykonywane przez podmioty od gminy niezależne np. zarządców dróg wyższego szczebla czy gestorów sieci infrastrukturalnych np. gazowej. Aby poznać postęp realizacji strategii zaproponowano przygotowanie szczegółowych raportów raz na cztery lata. Jednocześnie zauważono, że realizacja zadań pośrednio będzie wykazywana częściej np. w corocznych raportach o stanie gminy.

Wielkość nakładów niezbędnych do realizacji strategii oszacowano na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Krościenko Wyżne na lata 2025-2029, a także w oparciu o dane z realizacji budżetów dla lat 2020-2024. Zaproponowano możliwości dofinansowania zadań ze środków unijnych i krajowych.

SPIS TABEL

Tabela 1. Podstawowe dane statystyczne dotyczące ludności na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim	16
Tabela 2. Ludność Gminy Krościenko Wyżne wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024.....	17
Tabela 3. Prognozowana przez GUS liczba ludności Gminy Krościenko Wyżne do 2035 r., a także w latach 2040, 2045, 2050, 2055 i 2060	20
Tabela 4. Prognozowany przez GUS ruch naturalny ludności, a także wielkość migracji wewnętrznych i zagranicznych dla Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035	23
Tabela 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Krościenko Wyżne?”	25
Tabela 6. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Krościenko Wyżne	26
Tabela 7. Analiza SWOT – silne i słabe strony Gminy Krościenko Wyżne	27
Tabela 8. Zadania własne Gminy Krościenko Wyżne zaplanowane do realizacji wraz z podaniem zakładanych terminów wykonania, kosztów i źródeł finansowania	38
Tabela 9. Układ obszarów i priorytetów wraz z celami w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030	41
Tabela 10. Wybrane wskaźniki osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań	45
Tabela 11. Struktura użytkowania gruntów Gminy Krościenko Wyżne	50
Tabela 12. Wynikowe klasy strefy podkarpackiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2020-2024 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.....	71
Tabela 13. Wynikowe klasy strefy podkarpackiej dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej w latach 2019-2023 dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	72
Tabela 14. Klasyfikacja i ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych Rzek obejmujących swym zasięgiem Gminę Krościenko Wyżne na podstawie badań z wielolecia 2016-2021 wraz z uzupełnieniem o dane za lata 2022-2024.....	80
Tabela 15. Stan chemiczny i ilościowy Jednolitej Części Wód Podziemnych (JCWPd nr 152) obejmującej Gminę Krościenko Wyżne	81
Tabela 16. Ilości (w Mg) odpadów odebranych od mieszkańców Gminy Krościenko Wyżne w ramach systemu gospodarowania odpadami	91
Tabela 17. Podstawowe dane o Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym w ujęciu wieloletnim	113
Tabela 18. Wyniki egzaminów w Publicznej Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Krościenku Wyżnym w ujęciu wieloletnim (%) na tle średniej wojewódzkiej.....	114
Tabela 19. Ujęcie wskaźnikowe zadań realizowanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w ujęciu wieloletnim	117
Tabela 20. Ilość deklaracji pacjentów SPGZOZ Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim	124
Tabela 21. Dane o aktywności podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim	125
Tabela 22. Dane o bezrobociu na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim	126
Tabela 23. Dane dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu wieloletnim	127
Tabela 24. Budynki mienia komunalnego Gminy Krościenko Wyżne	128
Tabela 25. Dochody budżetowe Gminy Krościenko Wyżne wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim ...	163
Tabela 26. Wydatki budżetowe Gminy Krościenko Wyżne wg działów budżetowych w ujęciu wieloletnim	164
Tabela 27. Wydatki budżetowe Gminy Krościenko Wyżne w podziale na wydatki bieżące i majątkowe w ujęciu wieloletnim	165
Tabela 28. Dochody i wydatki Gminy Krościenko Wyżne w ujęciu lat 2020-2024 - zrealizowane	166

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Struktura (%) ludności Gminy Krościenko Wyżne wg ekonomicznych grup wieku w ujęciu wieloletnim, tj. w latach 2020-2024	18
Ryc. 2. Liczba ludności Gminy Krościenko Wyżne w 2024 r. wg płci i wieku	19
Ryc. 3. Prognozowana przez GUS liczba kobiet i mężczyzn Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035	21
Ryc. 4. Prognozowana przez GUS liczba zgonów i liczba urodzeń na terenie Gminy Krościenko Wyżne w latach 2025-2035	22
Ryc. 5. Liczba udzielonych odpowiedzi na pytanie „Proszę ocenić, na ile zgadza się Pani / Pan z poniższymi stwierdzeniami w odniesieniu do Gminy Krościenko Wyżne?”	25
Ryc. 6. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne – ujęcie kompleksowe	48
Ryc. 7. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Krościenko Wyżne – ujęcie przyrodnicze.....	57
Ryc. 8. Wykres klimatyczny dla miejscowości Krościenko Wyżne	58
Ryc. 9. Przebieg korytarzy ekologicznych według danych Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska prezentowanych w portalu Geoserwis na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne	62
Ryc. 10. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne	62
Ryc. 11. Przebieg korytarzy ekologicznych według Instytutu Biologii Ssaków Polskiej Akademii Nauk Białowieża według projektu 2005 na tle lokalizacji Gminy Krościenko Wyżne	63
Ryc. 12. Lokalizacja Obszarów Natura 2000 Wiśłok Środkowy z Dopływami PLH180030 oraz Łąki w Komborni PLH180042 na terenie Gminy Krościenko Wyżne.....	69
Ryc. 13. Lokalizacja Jednolitych Części Wód Powierzchniowych na terenie Gminy Krościenko Wyżne wg podziału obowiązującego do 16.02.2023 r. (lewa rycina) oraz wg podziału obowiązującego od 17.02.2023 r. (prawa rycina)	78
Ryc. 14. Główne Zbiorniki Wód Podziemnych na tle granic Gminy Krościenko Wyżne	82
Ryc. 15. Lokalizacja obszaru szczególnego zagrożenia powodzią (lewa rycina) i obszaru ryzyka powodziowego (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne.....	83
Ryc. 16. Obszary zagrożone podtopieniami na tle granic Gminy Krościenko Wyżne	84
Ryc. 17. Zagrożenie suszą atmosferyczną (lewa rycina) suszą rolniczą (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne	85
Ryc. 18. Zagrożenie suszą hydrologiczną (lewa rycina) suszą hydrogeologiczną (prawa rycina) na terenie Gminy Krościenko Wyżne.....	86
Ryc. 19. Łączne zagrożenie suszą na terenie Gminy Krościenko Wyżne	86
Ryc. 20. Lokalizacja udokumentowanych złóż kopalin na tle granic Gminy Krościenko Wyżne.....	88
Ryc. 21. Lokalizacja terenów i obszarów górniczych na tle granic Gminy Krościenko Wyżne	89
Ryc. 22. Powiązania komunikacyjne pomiędzy sołectwami Gminy Krościenko Wyżne	97
Ryc. 23. OSI - miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz OSI - obszary zagrożone trwałą marginalizacją - delimitacja na poziomie krajowym	145
Ryc. 24. OSI – Obszar Polski Wschodniej - delimitacja na poziomie krajowym	145
Ryc. 25. OSI – obszary wiejskie województwa podkarpackiego oraz OSI - obszary zagrożone trwałą marginalizacją – delimitacja na poziomie regionalnym w województwie podkarpackim	146
Ryc. 26. OSI – obszar objęty Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad oraz OSI – obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”	146
Ryc. 27. Miejskie Obszary Funkcjonalne (MOF) przedstawione w „Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030”	151
Ryc. 28. Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Krosno.....	153